ENCHIRIDION CONTROUERSIARUM PRAECIPUARUM NOSTRI TEMPORIS DE RELIGIONE, IN...

François Coster

non poss

ENCHIRIDION CONTROVERSIARVM PRAECIPVARVM NOSTRI TEMPORIS DE RELIGIONE,

IN GRATIAM SODALITATIS BEATISS. virginis MARIAE.

AVCTORE
Reuerendo P. FRANCISCO COSTERO Doctore Theologo Societatis IESV.

Luc. XI.
Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti.

Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

COLONIÆ AGRIPPINÆ
In officina Birckmannica sumptib. Arn. Mylij.
Anno cIↃ. IↃ. LXXXV.
Cum gratia & priuilegio S. Cæsariæ Maiestatis.

ELENCHVS CA-pitum.

111

SACRATISSIMÆ VIRGINI MARIAE DEIPARAE DEDICAT SVA Sodalitas Coloniensis.

Regia stirps Dauid, superum Regina, Tonantis
Virgo parens, hominum Diua sequestris aue.
En tibi psallentes modulis gratamur & odis,
Ac hilari meritas pendimus ore vices.
Te duce quod iuuenum selecta virumq; caterua
Lege sodalitij facta sit ampla tui.
Splendida quam virtus celebrem doctrinaq; reddit,
Quam decor exornat relligioq; vetus.
Quodq; sodalitium tam claris diues alumnis,
Feceris immotam semper habere basin.
Illud enim summus Romanis Præsul in oris
Maturo arbitrio censuit esse ratum,
Quo fuit effectum Legio vt Mariana cis Alpes
Europæ reliquos prenderet aucta sinus.
Ambigis? occiduos nullo discrimine tractus,
Iam tenet, & fructus, vber vt arbor, alit,
Albin præcipuè, Sequanam percurrit & Istrum,
Germanos paßim Rhenicolasq; petit.
Turba quidem talis primo cum surgeret ortu,
Iam pridem latuit parua, minusq; frequens;
Sed veluti Rhenus tenui deductus ab vnda,
Mox peragrans campos agmine flumen agit:
Et cerasus quondam Luculli tempore Ponto.
Propria, de hinc varijs est data planta locis:

Gratiarum actio p Sodalitatis institutione.

Sodalitatis laus.

Cõfirmatio per summũ Pontificem.

Propagatio in Germaniã & partes vicinas.

Secius hæc nihilo Mariana concio gentis
Pluribus orta breui cernitur esse plagis.
Hostes. *Verum nil adeo viget integritate beatum,*
Quantumuis supero purius igne micet:
Quod non inficiat Cacodæmonis impia tabes.
Inuidiaq; bonum depopulante gemat.
Vmbra uiatorem subit acri sole coruscum;
Mirum virtutem Zoilon vsq; sequi?
Scorpius Ausonibus sub quouis excubat antro,
Rebus & integris omnibus hostis adest.
Ergo aliunde malo simul ipsa laborat eodem,
A Maria nomen virgine nacta cohors.
Cur aliunde? nitens in se manet integra, verum
Numinis in Matrem toxica lata dolet.
Sibilat hæreticus, non sibilet? anguis habetur,
Rugit & hoc quadrat, nam leo fertur atrox.
Grunnit. agatne secus qui scrophæ more volutans
Membra luto, noxas spurcitiamq; colit?
Cur libellus in lucem edatur. *Tale triceps monstrum (quid? tetrior hæresis extat*
Prima recentis agri vastat vbiq; sata.
In Dominam cæli Dominæq; fidelis alumnos.
Imo Deum setas erigit acre suas.
Sæpe venenata conspurcat cuilia fauce.
Polluit & mutilat quando necare nequit.
Si pepulit Roma Sylvester ab vrbe Draconem.
Corpora ne pernix tolleret icta lues:
Nos minimè perdens animas vt bellua tandem
Occidat instandum rebimur esse manu?

Cer-

Cernimus vt ructent tumidis conuitia buccis,
Hæretici audentes figere quemq; stylo.
Eia vices demus; calamis instare iuuabit,
Talia pro superis conuenit arma rapi.
Arma libri sunto; cultum tueamur ijsdem
Diuinum, vt terra perstet is atq; salo.
Hic scopus est igitur nostri finisq; libelli,
Cælitibus solidum conciliare decus.
Codice quippè vides fraudes astusq; retexi.
Quales impietas fingit agitq; vafrè.
Dumq; refringuntur trucis argumenta satanæ.
Recta probatur ibi sana, vetusq; fides
Cuncta leges magno, facili sub schemate, fructu,
Sic cuiuis placitum seruiet istud opus.
Doctis ingenij memoris vegetabit acumen,
Indoctis methodus vera salutis erit,
Haud equidem medijs sublatum incudibus extat, A quibus Approbat.
Sed benè limatum terue quaterue liquet,
Quale probauerunt Academia multa sophiq;
Candidus accessit calculus isq; fauens.
Quod quoniam Christi Mariaq; fauore peractum, Quare B. Virgini cõsecretur.
Est libitum nulli tale dicare viro. Inuitãtur õnes ad vsum lib. nominãtim sodales per Rheni prouinciam auxilio suorũ patronorum.
Sed Maiestati (res iusta) vouere supernæ.
Tutelisq; sacræ Virginis esse datum.
Supplice quocirca prece sollicitamus eandem,
Incidat in varias hæc vt opella manus.
Atq; ita catholicos Materni flamine pleni
Promoueant Vbij Iuliacesq; decet. Colõ. S. Materni.

Treuerenses S. Eucharij.

Insuper hoc libro moueatur Treuir in hostes,
Qua celeres Hunni terga dedere fuga.
Eiflia qua squalet, qua terra simillima dumis,
Delitet Eucharij scripta ferantur ope.

Moguntini S. Martini.

Officioq; vacent Moguni sectasq; retundant,
Martino freti præside, Rhene, tuas.

Herbipolenses sancti Kiliani.

Franconas immutent retinet quos ampla clientes
Herbipolis, quoniam sic Kilianus auet.

Spirenses B. Virginis.

Spirenses moneant Nemetas, datur ansa, capessant,
Qualia Christiparens facta requiris, agant.

Fuldenses sancti Bonifacij.

Vtq; Bonifacius, sic hoc Fuldana iuuentus
Codice, sancta Patrum scripta docere parent.

eiligenstadienses sancti Auræi Episcopi martyris.

Auræo fautore tuas Eisfeldia gentes
Hieropolis pubes hac ratione iuuet.

Molshemenses sancti Arbogasti.

Vos simul Alsaticis, plebs Molshemiana, sodales
Fulti Arbogasto, subueniatis agris.

Confluentini S. Castoris

Et qui nomen habent, geminati à fluxibus amnis,
Castoris exemplo fortiter arma gerant.
Hoc opus, hic sensus labor est, nostraq; supremi
O Regina poli, mentis hic ecce scopus

Quis finis libri.

Quo nos vulneribus iuuenum medeamur anhelis,
Ac methodus cæli nostra recludat iter.

Epilogus.

Fac petimus norint id inextricabile vinclum,
Quale per hæreticos dæmonis ira parit.
Agnoscant syrtes procul, hæresiumq; charybdas,
Corporea vitæ dum freta naue secant.
Seriaq; intentis animis documenta reuoluant,
Quis cæli, tanquam sydere, constet iter.

Hunc

Hunc vna cupimus dignere pudica libellum
Tutari auspicijs virgo Parensq; tuis.
Personasq; libro, normaq; fideliter vsas,
Nos simul elysijs annumerare choris.

EPIGRAMMA PARAENEticum sodalium Moguntinensium, ad sodalitatem B. Mariæ Virginis.

SIccine tam viuax animoso è pectore virtus
Cessit, & ignauo corda pauore stupent?
Eia age, virginei pubes lectissima cœtus,
Ferueat expulso mens generosa metu.
En trahit antiquus sinuosa volumina caudæ,
Per mare, per terras, astraq; celsa Draco.
Nil sinit intactum; nihil ille relinquit inausum;
Dentibus impransis obuia quæq; metit.
Eructat pleno virus lethale palato;
Teutonaq; infandam spirat in arua luem.
Dum quatit vltrices repetitis motibus alas,
Inclyta Romulidum pene labascit auis.
Qui toties Belgas propugnauere Leones,
Heu dolor, infesta iam periere lue.
Tota venenoso iam concidit Anglia morsu,
Sordetq; insonti sparsa cruore rosa,
Marcescunt hausta Gallorum lilia peste,
Vix Draco quo vlterius progrediatur, habet.
Ad Claues Petri (superum quibus alta patescunt
Ostia) iam dudum prælia versa calent.

Tantúmne ergo scelus feret impius hostis inultum?
Nullo turpatus vulnere victor erit?
Si vestræ aptaret Reginæ in viscere dentes,
Nil contrà auderes ô generosa cohors?
En cœlum affectat; superos in prælia poscit;
Et plena in vestram fauce ferocit heram.
Quin igitur redeunt antiquæ in pectora vires
Et nota inflammat martius ossa calor?
Quid tardas? aut cur trepidas? audenter eundū est.
Promissa genitrix virgo iuuabit ope.
Iam sonuere tubæ bellatrix coelica campo
Emicat; atq; animos in sacra bella ciet.
Ipsa subit victrix, subeas hac virgine pugnam,
En noua militibus sufficit arma libro.
Este viri, ô Iuuenes, porrecta capessite tela,
Nil vestram laudem quod remoretur, adest.
Lubricus est serpens, variaq; elabitur arte?
Paruulus iste liber vincula lenta dabit.
Detrectat pugnam, terræq; recessibus hæret
Abditus? hinc latebræ tectaq; cæca patent.
Vultis & immunes pugnare Draconis ab ictu,
Et valido armatas ense rotare manus?
Hic galea, hic thorax, hic est lorica fidelis.
Hic ensis rapidi fulminis instar adest.
Hunc igitur librum lecti penetrate Sodales.
Mox spolia exiguus reddet opima labor.

SODA-

SODALITATIS TREVERENSIS Apoſtrophe ad librum.

I liber & latum propera feſtinus in orbem
Dogmata , commotus quæ ſitit orbis, habes.
Munus es ætherei qui dirigit omnia Patris;
Conceſſum è ſummo vertice munus habes.
Munus es illapſi formoſum pignus amoris.
Ad facunda voces prælia munus habes.
Munus es, alituum te ſedula vota pararunt
Pugnanti ſpes ſis ſaxea munus habes.
Munus es auguſtæ quod prebit dextera matris,
Monſtres arma mihi fortia, munus habes.
Munus es arriſit blandi clementia nati.
Vtq; tuo vincam numine munus habes.
Eia age belle liber ceptis fælicibus aude.
Tu quod es , æternum non ruet, & quod habes
Qui prior inſpexit mundum patre natus eodem
Tutus eum longo tempore portus habet.
Præcipites nymbi ceſſere: puerq; ſenexq;
Victorem læto pectore victus habet.
Munus ſtella ſuum ſeruauit in æquore: turris
Te inter ſæua regat funera, munus habet.
Quid turris? quid ſtella? via eſt liber ille magiſter,
Luceat vt lucent ſydera munus habet.
Aſt inimica magis ceu turris tu agmina frangis
Meq; tuo firmes aggere munus habes.
Plura loquar, nomen variũ dant munera, quadrant
Seminibus rerum nomina ſæpe ſuis.

Alluſio ad libellum ſodalitatis.

 Ergo

Ergo ſtella maris ſeruauit in æquore ſtellam,
Turris præſidium Ieſſea turris erit.
O me fœlicem. Quid mater blandula reddam?
Terra tuo dignum munere munus habet?
Vota? preces? non vota, preces, datur amplius illis,
Ipſa tuo dignum munere munus ero.
Munus ero, rata vota dato, nec deſpice mater,
Oblatum ex imo pectore munus habe.

EIVSDEM AD SOdales.

QVam tenerè vos ſemper amet pia mater Ieſu,
Plus aliâs aliter teſtificata fuit;
Nunc vbi tempus eget, res, & locus ipſe requirunt,
Cum nihil in terris marte doloue vacet:
Quicquid amoris erat, fuit hoc, vt pelleret hoſtem,
Per quem (inquit) tutis non licet eſſe meis.
Arma dat hoc libro, vobiſq; merentibus offert,
Vt debelletis vim, furiaſq;, dolos.
Vos & amate piam, memores in amore parentis;
Nam quod habetis opus, matris habetis ope.

APPROBATIO THEOLOGORVM MOGVNTINENSIVM.

STEPHANVS VVEBERVS *Dei gratia Episcopus Mysiensis, Reuerendissimi & Illustrissimi Domini, D. Vvolffgangi Archiepiscopi Moguntini, Principis Electoris in Pontificalibus Vicarius generalis, S. Theologiæ Doctor, & almæ Vniuersitatis Moguntinæ Cancellarius, ac facultatis Theologicæ pro tempore Decanus, testor Reuerendos & Eximios Dominos nostræ facultatis Doctores & Professores ordinarios Ioannem Leonem, Ioannem Busæum, Petrum Thyræum hoc controuersiarum Theologicarum Enchiridion diligenter perlegisse, examinasse, dignissimumq́ iudicasse quod typis excusum in publicum prodiret, manibusq́ studiosorum aßidue tereretur. Datum Moguntiæ 22. Nouemb. 1584.*

Ita est Stephanus Vveberus qui supra, in maiorem fidem manu propria subscripsi.

APPROBATIO FACVLTATIS THEOLOGICAE Coloniensis.

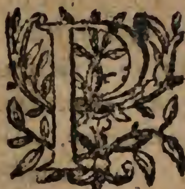
FRATER *Henricus Odendallius Doct. Theologus, facultatis Theologicæ in alma Vniuersitate Coloniensi pro tempore Decanus, Enchiridion præsens ab eximio S. Theologiæ Doctore, M. [illegible] Francisco Costero elaboratum, vna cùm cæteris eiusdem facultatis doctoribus approbat, omnibusq; veritatis amantibus plurimum profuturum testatur.*

THEOLOGORVM TREVERENSIVM.

ENCHIRIDION *hoc præcipuarũ controuersiarum nostri temporis, quia & eruditè & orthodoxè per omnia scriptum, & ad Studiosæ iuuentutis captum, cui hic labor maximè impensus est, accommodatum tutò, & summa cum vtilitate typis excudi & legi posse iudico.*

EGO Ambrosius Carolus S. Theologiæ Doctor & Professor Ordinarius, nec non facultatis Treuerensis pro tempore Decanus, eamque esse sententiam Reuerendorum, & eximiorum facultatis nostræ Doctorum & Professorum ordinariorum, Ioannis Gibboni & Petri Pollij, qui idem mecum legerunt, testor.

PRAEFATIO
DE MORIBVS HAERETICORVM.

POSTQVAM DEO OPT. Max. volente, multi eruditione præſtantes viri, atque adoleſcentes ſumma ſpe animi, & ingenij, ſub auguſtiſsimo nomine, & patrocinio matris Dei, cœlorum reginę, & humani generis ſingularis aduocatæ, beatiſsimæ ſemper virginis Mariæ, in ſodalitatem certis legibus à S. Sede Apoſtolica comprobatis, ad multorum ſalutem curandam, ac promouendam conuenerunt; (quæ ſodalitas iam per vniuerſum ferè terrarum orbem propagata, non exiguum fructum peccatoribus conuertendis & hæreticis ad ouile Chriſti reducendis, diuina gratia reportat) cumque ſodalium ſtudium in eo potiſsimum ſit collocatum, vt priſcam & orthodoxam fidem pro ſua virili parte tueantur, hæreſeſque refellant; eorum plerique autem vel per ętatem, vel per ingenium, aut eruditionis tenuitatem ſubtiliorum diſputationum videantur minus capaces; Viſum fuit operæ pretium ad eorum captum, præcipua religionis noſtræ capita, de qui-

bus hoc tempore cum Nouatoribus controuersiam habemus, ruditer explicata eis tradere, simulq́; quæ cõtra vulgò obijci solent diluere, vt (quemadmodum ait Apostolus) *Amplectentes eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, potentes sint exhortari in doctrina sana, & eos qui contra dicunt arguere, parati semper ad satisfactionem omni poscenti rationem.*

Tit. 1.

1. Pet. 3.

CAETERVM quo fructuosiùs sodales cum id genus hominibus versentur, duo præmittenda videntur; quorum alterum ad eos cognoscendos, alterum ad modum cum illis congrediendi pertinet: Vtrumque enim subinde magnam requirit industriam, *dum angelus Sathanæ se transfigurat in angelum lucis, & sermo hæreticorum serpit vt cancer.*

2. Cor. 11.
2. Tim. 2.

DE MORIBVS HAERETICORUM & Catholicorum.

FATEMVR quidem non omnes catholicos sanctos esse, & hæreticos quosdam moralis cuiusdam probitatis & honestatis commendatione, bonorum virorum speciem præ se ferre; nonnullos catholicos varijs sceleribus coopertos; & multos hæreticos à vitijs multis alienos esse. Denique plerosque catholicos feris ac belluinis moribus blasphemiæ causam præbere infidelibus, & quos-

quosdam hæreticos externa quadam verborum morumque decentia, in sui admirationem & imitationem aliorum animos allicere.

VERVM cum duplices sint mores hominum; vni, qui ex præscriptione doctrinæ suscipiuntur: alteri, qui contra doctrinam, quam profitemur, à sola cupiditate proficiscuntur; de prioribus nos in presentia disputamus, de moribus videlicet catholicorum, quà catholici sunt: quemadmodum medicorum actiones, non quæ vitio quodam & animi prauitate, sed quæ ex arte medendi ab ipsis suscipiuntur nominamus; Medicus enim quà medicus moderatè viuit, tametsi non desint, qui pro sua intemperantia, cõtra normam & præscriptionem artis strenuam abdomini suo operam nauent.

PORRÒ ad mores proprios hæreticorum, qui nimirum ipsi hæresi comitantur, inuestigandos, oportet animaduertere, qui in omnes non vnius sæculi, sed omnium temporum atque ætatum hæreticos conueniant. Qui enim omnibus, simul atq; in hæresin inciderunt, communes esse deprehendentur, videntur ab illa non abscurè manare. Quare placet in medio ponere quandam hæreticorum catholicorumque inter se pu- Matth. 7.

Antitheses Hæreticorũ & Catholicorum.

gnantium conflictionem, & quasi concursum, vt ex fructibus eorũ, quemadmodũ cælestis Magister admonet, cognoscamus eos.

1. Antith.

PRIMA, Hæretici ad vnum omnes verbo quidem videntur esse valdè Christi Saluatoris nostri gloriæ studiosi, atque obseruantes, re autem vera penitus gloriã Christi obscurare, atq; obruere moliuntur. Statim à principio Ebion, Cerinthus, & alij nonnulli temporibus Apostolorum, nefariũ ac sacrilegum bellum diuinitati Christi palam intulerunt. Arius & Macedonius eandem eum cum patre naturam habere pernegauerunt. Monothelitæ humana voluntate, Apollinaristæ anima, Manichęi natura humana Christum spoliauerunt. Nestorius duas in Christo personas, sicut duas naturas; Eutyches humanam naturam in diuinã transfusam esse nugatus est, à quo non abhorrent nostri temporis Vbiquetarij, qui diuinam proprietatem, qua Christus Deus cœlum & terrã implet, etiam ad humanam ipsius naturã transferunt. Basilides Christi passionem, Cerinthus resurrectionem, Appelles in cœlos cum carne humana ascensionem in dubium vocauerunt. Pelagius gratiæ Christi, Berengarius sanctissimo augustissimoque eius corpori plagam imposuit. Iohanes Vvicleffus

ſus diuinum Chriſti corpus in panem quaſi in aliquã artocream in cluſit. Ioannes Huſſius, cum omnia fatali neceſsitate euenire crederet, preces, quibus Chriſti gratia & auxilium imploratur, è medio ſuſtulit. Iconoclaſtæ cum imagines, quibus memoriam beneficiorum Chriſti, & pium erga ipſum affectum conſeruabant maiores noſtri, ex téplis conuellebant, non obſcurè cum honore & gloria Chriſti belligerarunt. Illi quoq; inſigniter contumelioſi in Chriſtum videri debent, qui ſponſam eius Eccleſiã omnibus conuitijs, & maledictis onerauerunt, & bellum ad eam funditùs delendam continenter geſſerunt. Quod quidem omnibus, qui fuerunt hactenus, hæreticis commune fuit, quorum alij Eccleſiam meretricem Babylonicam, alij congregationem excommunicatorum, alij idololatram, alij alijs fœdioribus nominibus appellarunt.

CERTE noſtri ſæculi hæreſes omnes, quamuis pleræq; nõ videantur directo Chriſtum petere, omnes tamen in ipſum ſunt iniurioſæ. Virgini Deiparæ matri Chriſti cæteras mulierculas, etiam contaminatiſsimas, gratia & ſanctitate pares affirmare (ꝗ poſt Copronymũ fecit Lutherus) valdè in Chriſtum contumelioſum eſt. Negare ſanctos æ-

uo sempiterno in cœlo fruentes, preces mortalium audire, atq; auxilium vel precibus apud Deũ suis, vel opera sua ferre nobis posse, nõ est aliud quam surdos, ac debiles principes atq; ministros Christo assignare. Arbitrij libertatẽ, cum meritis bonorum operum tollere, non parum efficaciã passionis Christi infirmat. Deniq; quisquis soli fidei salutẽ adscribit, iniustitiæ crimine manifestę Deũ condemnat. In reliquos errores, si quis studiosè velit oculos conijcere, in singulis insignem aliquam Christi iniuriã deprehendet. Neq; mirum, sic enim iam inde à principio generis humani, futurum Deus pronunciauit. *Inimicitias* (inquit) *ponam inter te & inter mulierem, & inter semen tuum & semen illius.* Mulieris semen Christus est, & pij illius satu editi Christiani. Ad semen serpentis, illi in primis pertinent, qui nihil penitus, cũ Christo cõmune habere volunt, vt sunt infideles omnes, Pagani, Iudęi, & hęretici, qui fide, spe, & caritate (quibus homo cum Deo, coniungitur) repudiatis, odium, præsumptionẽ & opinionem assumpserunt: Negat enim D. Athanasius & Epiphanius hæreticos nisi homonymώs appellandos esse Christianos:

Orat. 2. in Arri. hære. 29.

CATHOLICI contra, vt filij sponsæ in Christi spõsi gloriã omnes conatus & studia

con-

conferunt: vnde non ipsius personá modo, sed ea quoq; omnia, quæ ipsum quoquomodo attingunt, ad maiorem sponsi gloriá, piè venerantur; matrẽ, ministros, imagines, sacramenta, pasſionẽ, merita, vicarios, &c. Hinc tot S. ceremonię, tot dies festi, tot templa, tot altaria, tot monasteria, tot vota, tot peregrinationes, tot ieiunia, & bona opera, tanta maiorum obseruantia, tam humilis obediẽtia.

FVIT semper propriũ hęreticorum Christi vicarium, D. Petri successorem, quem constituit Dominus super vniuersam familiam suam gubernare, & regere agnos, & oues suas, impetu quanto possent maximo oppugnare. Princeps ille hęreticus Simon Magus quã-tum negotij, D. Petro primo Pontifici Romano facesſiuit? Quas non machinas ad euertẽdum S. Corneliũ Nouatiani cõmoliti sunt? Quam indignè S. Liberius ab Arianis in exilium proiectus fuit? Quibus non iniurijs & contumelijs illa Arianorum Episcoporum ad Felicem Epistola referta est? Donatistæ (teste D. Aug.) cathedram Romanam appellitabant cathedram pestilentiæ. Berengarius Romanos Episcopos, vt in eos ex pompæ fastusq́; nomine odium populi commoueret, ignominiosè Pompifices vocare solebat. Nostri temporis hæreticis persuasum est, Ponti-

2. Antithesis
Cyp. l. 1. ep. 3.

Act. 8.
Recognit. Clement.

l. 2. contra lit. Pet. c. 51.

Gre. Tur. in glo mar Epip. hær. 79
ficē Romanum ipſiſsimū eſſe Antichriſtum à quo Catholicis Papiſtarum nomen imponunt, ſicut olim Ariani Romanorū, & Aetiani Antiquariorum. Iſtud porrò tam graue odium in ſedē Romanam ex eo cauſam habet, quod videant illa ſtante, noua ſua dogmata neceſſariò ruere debere. Si enim iuſſu Chriſti homo iſte conſtitutus Petra Eccleſiæ, accepit poteſtatē de omnibus religionis quæſtionibus cognoſcendi, de nouis doctrinis & ſectis iudicandi, & dogmata fidei contraria notandi, iam ſibi nullum in Eccleſia Dei locum, vbi conſiſtant, relictum eſſe facilè intelligunt.

Contra verò Catholici quanti ſemper Apoſtolicam D. Petri ſedem fecerint, diuinæ litteræ & veteres hiſtorici teſtantur. Cornelius Centurio ſe ad D. Petri genua proiecit. Eccleſia Hieroſolymitana totas noctes pro eius ſalute & liberatione Deo ſupplicauit, cum ſequenti die ad necem producendus eſſet. D. Paulus honoris cauſa venit Hieroſolymam videre Petrum, cum quo & cum Iacobo atque Iohanne, qui cæteris dignitate antecellebant, Euangelium quod prædicabat, communicauit. Illi enim non modo erant, ſed etiam (δοκοῦντες) tanquam præ reliquis illuſtres, & conſpicui videbantur

Acto. 10.
Acto. 12.
Galat. 2.

eſſe

esse columnæ, hoc est, summa veneratione & obseruantia tanquam principes & optimates Ecclesiæ colebantur. Quo loco sanctissimi doctissimique viri Athanasius, Chrysostomus, Augustinus, Cyrillus, Hieronymus pontificem habuerint, testantur illorum Epistolæ & scripta, in quibus amplissimè, honorificentissimeque de Romano Episcopo loquuntur.

IMPERATORES & Reges Christiani, muneribus & officijs suum erga Pontifices animum testificati sunt. Constantinus & Carolus Magnus Italia Pontificem & diademate ornauerunt. Luitprandus Longobardorum & Pipinus Francorum, Reges, hic Stephani secundi, ille Zachariæ Pontificis equum venerabundus manu sua pedes duxit, Agnoscunt nimirum & venerantur Catholici Christum in suo vicario, & in summi beneficij loco ponũt, hominem in terris humanę fragilitatis participem relictum, cui filius Dei suam potestatem impartiuit. Chry. l. 3. de sacer.

VETUS est hæreticorum consuetudo, Episcopos, presbyteros, & clerũ Catholicum vniuersum varijs modis insectari. Nemo enim vel leuiter in Ecclesiasticis historijs versatus ignorat, quib. damnis, ignominijs, vinculis, verberibus, exilijs ac supplicijs fue- 3. Antithesis Bern. ep. 195. Pet. Cluniac. l. epist. 2. Niceta. l. 5. thesau. 34.

rint orthodoxi Epiſcopi ab Arianis & Iconoclaſtis imperatoribus exagitati. quomodo enim æquis oculis intueri poſsét eos, quibus Chriſtus clauem ſcientiæ commẽdauit, atque in Concilijs negotia religionis dijudicandi poteſtatem fecit?

QVOD cũ probè teneant Catholici, mandatum Apoſtolicum ante oculos habentes,
Hebr.13. obediunt præpoſitis ſuis, & ſubiacent eis,
Actor.20. quos ſciunt à ſpiritu ſancto poſitos eſſe regere Eccleſiam Dei: neq; conturbant eos vitia Epiſcoporum & cleri (quæ nunquam defuerunt in concionatoribus hæreticorum, etiam multò grauiora) quod ſciant poteſtatem non ſanctitati, ſed homini datam, vt Chriſti erga nos beneuolentia teſtatior eſſet & illuſtrior, qui ad populi ſui conſolationẽ, etiam per malos & flagitioſos miniſtros gratiam ſuam voluerit ad animos noſtros permanare. Et eſto, ſint pleriq; rectores populi mali, nullum tamen inde boni capiunt detrimentum, niſi vel impietatem Iudæ ſanctis Apoſtolis, vel impuritatem Nicolai Antiocheni, reliquis ſex diaconis, vel quarundam leuium fœminarum turpitudinem honeſtiſsimis pudentiſsimiſq; matronis fraudi ac crimini fuiſſe dicere velimus.

4. Antitheſ. ANTIQVAE intercedunt inimicitiæ hæreti-

reticis, cum monachis, & religiosam vitam professis. Tametsi enim veteres hæretici Vvaldensium; & Vvicleffi sęcula præcesserint, qui singulari monachorum odio, primi monachatum impugnarunt, omnes tamen capitales fuerunt monachorum hostes. Non tacent historiæ, quid egerint in hoc genere per suos Circumcelliones, Ariani & Donatistę. Queritur B. August. monachos à Donatistis & Circumcellionibus multis conuitijs laceratos esse, seq́; à Petiliano grauiter redargutum, quod illud vitæ genus instituerit. Multa præterea monachorum domicilia veterum hæreticorũ immanitate, vel penitus euersa, vel hominibus nudata fuisse, antiqua literarum monumenta testantur. Neque id mirum videri debet, cùm illud genus hominum non modò vitæ sanctitate, impuros hęreticorum mores condemnet, sed etiã tanq́; pręcipua & nobilissima Ecclesię membra, fidem orthodoxã & doctrinam Catholicam firmiùs retineant, doceant, ac tueantur, hæresesq́; acriùs insectentur, & ieiunijs, pœnitentijs, orationibus, concionibus, scriptionibus, tanquam machinis quibusdam faciliùs, feliciusq́; expugnent; siquidem hęreses omnes, quibus hactenus Resp. Christiana fuit conflictata, monachorum Deoq́ue dic-

In Psal: 132.

l. 3. con. lit. Petil. c. 40.

dicatorum hominum ſtudio potiſsimũ con ciderunt.

l. 2. de Geneſi con. Mani. c. 25.

QVO animo fuerint Catholici erga monachos, teſtantur per vniuerſum orbem maximis ſumptibus exædificata, fructibusque vberrimis ampliſsimè dotata monaſteria penè innumerabilia, teſtantur honores, quibus affecti, & inſignes immunitates, quibus ad vitam quietiùs ducendam, à regibus, & Imperatoribus donati fuerunt.

8. Antitheſ.

EST præterea illud commune hæreticorum omnium ſtudium, vt in ſacramenta & Eccleſias Catholicorum ſint iniurij, idque duplici nomine: tum quod eorum communionem defugiant, tum quod ſacra eorum ſacrilega impietate deteſtentur. Et quidem nonnullos hæreticos, qui ex profeſſo damnant religionem noſtram, & apertum bellũ gerunt contra ſacrificia, ſacramenta, reliquaque myſteria Catholicorum, non eſt mirũ demoliri templa, confringere imagines, & id genus alia committere ſacrilegia: ſed Donatiſtas, Arianos, & reliquos, qui iſtos errores non ſunt profeſsi, non minus quam cæteros, in ſacra omnia debacchatos fuiſſe, mirãdum videtur. Narrat Optatus ſanctiſsimum Chriſti corpus canibus à Donatiſtis obiectum, & vitream pyxidem cum ſacro chriſmate,

lib. 2.

mate per feneſtram in aceruuum lapidū miſ- ſam. Ariani cùm nullum ſacrilegij genus, in Catholici nominis odium & deteſtationem prætermitterent, ſacrum etiam Chriſti ſanguinem in terram effundere non dubitauerunt, congruenter ſanè viſioni D. Antonij, cui per viſum demonſtrati fuerunt muli altaria diſturbantes, quos ipſe Arianos fore prædixit. Ea videlicet eſt natura hæreſis, cū ſit doctrina dæmoniorum, illa omnia velle abolita, quibus aliquis Chriſto, (qui contenit caput ſerpentis) honor defertur.

Chry. ep. 1. ad Iuno. Et homi. 1. in 1. ad Cor.

D. Athan. in eius vita.

1. Tim. 4.

NON ſic, Catholici, qui quo vehementiùs pietati dediti fuerunt, hoc plus laboris, ſtudij ac ſumptuum in Eccleſiarum ornatum cultumque diuinum (muneribus, veneratione, cæremonijs) ad diuini nominis gloriam, populiq; deuotionem augendam impenderunt. nobiliſsima vaſa ſacra, magnificè & pretioſè factas ſtatuas, Cōſtantinus Magnus, temporibus Silueſtri Pontificis, templis donauit ſumptuoſis veſtibus, variaque ſuppellectili templa, per vniuerſum orbē terrarum, maiorum noſtrorum pietate, inſtructa atque ornata videmus.

HAERESES omnes inducunt vitæ laxitatem, aliæ quidem ex profeſſo idipſum docentes, vt Gnoſtici & Ebionitæ, qui improbarunt

6. Antith.

barunt viginitatem; Vvaldenses, qui obedientiam maioribus debitam sustulerunt; Circumcelliones, qui homines ad sibi ipsis manus violentas inferendas instituerunt; Manichæi & maiores ipsorũ, discipuli Simonis Magi, qui omni turpitudine & obscœnitate vitam hominum commaculauerunt. Possunt his adiungi nostri Anabaptistæ, quibus vxores communes sunt: & illi, qui in nouam Henrici Nicolai amoris domum se dicauerunt, qui vt sibi suósque benè prospiciant, in aliorum facultates & possessiones inuolare dicuntur. Aliæ sectæ, quamuis nihil eiusmodi præ se ferant, neque quidquã ex professo & instituto vitiosum doceant, ex spiritu tamen professionis, vitæ dissolutionem coniunctam habent. Testes sunt Ariani, Donatistæ, Iconoclastæ, Husitæ, & pluresalij, qui licet de moribus vitiosis verbum nullum fecerunt, vniuersum tamẽ terrarum orbem seditionibus & bellis perturbauerunt, libidinibus inquinauerũt, immanibus sacrilegijs violauerunt, & iura omnia diuina atque humana inexpiabili scelere polluerunt.

2.Pet.2. & epist B. Iudæ.

NIHIL de factionibus & imposturis erroneum docuerunt Arriani, & Donatistæ, at, Deus bone, quæ turbę, quanta barbaries

ries, quanta crudelitas hæresim statim secuta fuit? Huius rei causa hæc est, quod spiritus erroris gratiam Dei tollat, qua qui priuatus est; in omne vitiorum genus præceps ruit. Neque solum gratia spoliat, sed alibi quam in Ecclesia, alijsque medijs quam Christus instituit, salutem quærere docet. Quemadmodum ergo Gentiles sua sapientia, & Iudæi lege Mosaica confisi, teste D. Paulo, *traditi sunt in reprobum sensum*, Rom. 1. quia sine Christo extra Ecclesiam beatitudinem se consequi posse sperauerunt: quemadmodum viatores à recta via aberrantes, quo cupiunt, non aspirant: sic hæretici cùm iter aliud, ac deberent, ingrediantur, quo longiùs procedunt, eò deteriores euadunt: & tantum abest, vt eò quò intendunt perueniant, vt ad metam planè contrariam tandem deducantur.

D. Paulus concionatores hæreticos appellat *spiritus erroris*, & hæreses *doctrinas dæmoniorum*: nam sicut dæmonum studium est, ad grauiora semper peccata hortari atque impellere; ita hæretici hoc sibi proprium officium ac munus sumpsisse videntur, deterioribus mentem imbuere, & per eos malè affecta voluntate, in maiora scelera miseram animam pertrahere. Vnde rectè D. Au- 1. Tim. 4.

gusti-

gustinus. *Et omnes quidem hæretici scientiæ pollicitatione decipiunt, & reprehendunt eos, quos simpliciter credentes inuenerint, & quia omninò carnalia persuadent, quasi ad carnalium oculorum apertionem conantur adducere, vt interior oculus excæcetur.*

LONGE alij sunt fructus doctrinæ Catholicæ, quæ reddit homines mansuetos, humiles, castos, sobrios, obedientes, virtutũ omniũ & perfectionis sectatores, replet monasteria monachis & virginibus, solitudines Anachoretis, vrbes probis & benè moratis ciuibus. Solent enim Catholici Doctores frequenter auditores suos ad pœnitentiam, ad lachrymas, ad perfectas solidasq́; virtutes, ad martyrium denique incitare: sicut è contrario hæretici ad discordias, ad seditiones, ad bella, ad sanguinem effundendum faces alacriter suis præferre. Antequã Romanum imperium, desertis idolis, ad Christum se aggregasset, cùm essent multa Christianorum millia, qui vi atque armis debellatis gentilibus, religionem Christianam inducere, ac constituere potuissent, maluerũt tamen sanguinem suum profundendo crudeliter occumbere, quam sanguinem aliorum effundẽdo gloriosè regnare. Porrò Catholicos pia quædam hæreticorum misericordia,

cordia desideriumque conuersionis tenet: illi contra nomen nostrum funditus deletum atque exstinctum cupiunt. Catholici à concione redeunt compuncti corde, tundentes pectora sua, aliorumq́; peccata gemẽtes, quemadmodum propheta Iona & D. Petro concionantibus contigisse nouimus. Illi cõtra vani, leues, spirantes minarum & cædis discedunt, vt non sit difficilè colũbam discernere ab accipitre. Vnde ferè homines dissoluti & perditi hæresibus se dedunt, qui parum pietati dediti, laxiorem viuendi rationem adamarunt. Quod B. Io. Apostolus notasse videtur, cum de signis hæreticorũ differens ait: *Ipsi de mundo sunt* (homines carnales) *ideò de mundo loquuntur* (carni & mũdo grata) *& mundus eos audit*, hoc est, homines carnales sectam vocemq́; eorum sequuntur. Scribit B. August. Eusebio, subdiaconum quendam Spaniensis Ecclesiæ nomine Primum, cùm contra maiorum interdictum, virgines Deo sacras accedere non esset veritus, clericatu motum esse: illum verò grauiter hac re commotum atq; irritatum, abductis secũ duabus sanctimonialibus, ad Donatistas defecisse, & rebaptizatum esse.

Ion. 3. Actor. 2. 1. Ioan. 4. Ep. 169.

NVLLAM prorsus inuenias sectam, cui⁹ origimem posſis per continuam, & non in- 7. Antithesis.

terruptam succeſsionem ad Apoſtolos Chriſti reuocare, ſed noti ſunt omnium ſectarũ principes & architecti. Ariani ſuum eſſe dicunt Arium, Nouatiani Nouatum ſuum iactant, Lutherani auctorem, & parentem ſuũ D. Martinum Lutherum eſſe confirmant. atque ita de reliquis omnibus, quotquot vllo vnquam tempore hæreſes viguerunt. Eſt enim proprium hæreticorum omniũ, vt Apoſtoli tradiderunt, ſegregare ſe, exire ex nobis, diſcedere à fide, afferre noua, præter illud, quod accepimus: quod quidẽ adeò certum eſt, vt nemo hæreticorum, vel vnicum hominẽ potuerit hactenus producere, qui ante tẽpora ſui hæreſiarchę per omnia ſenſerit & docuerit, ſicut ipſe ſentit ac docet. Iactant quidẽ omnes, etiam illi, qui capitali odio inter ſe diſsident, Chriſtum & Apoſtolos; ſed quo ordine, quaúe ſucceſsione doctrinã ſuã ab Apoſtolis acceperint, demonſtrare non poſſunt. Quare coguntur ferè eò confugere, vt dicant Eccleſiam ante ſua tempora, vel nullam fuiſſe, (vti de Donatiſtis refert D. Auguſt.) vel inuiſibilem, & ſua potiſsimũ opera è tenebris in lucem vocatam: quod non ſine inſigni Chriſti Opt. Max. contumelia, Lutherani noſtra tempeſtate palam profitentur, ac præ ſe ferunt. Alij ad antiquos

Athan. oratione 2. con. Aria.

1. Io 2. 1. Tim 4. Gal. 1. Vincen. Lirin. con. omnes hær.

De Vni. Ec. c. 12.

quos hęreticos ſuam doctrinam referunt; vt quidam Anabaptiſtæ ad Manichęos, & hi ad antiquiſsimos Simonis Magi diſcipulos: ſed vt nullus eſt hæreſiarcha, qui non aliquid veteribus errorum magiſtris acceptum referat, ita nullus eſt, qui non ſit aliquid noui commentus, ſic vt tot hęreſes ſint & ſententiæ quot capita.

AT verò doctrina Eccleſię Catholicæ ab ipſis Apoſtolis accepta, integra atque inuiolata per tot ſęcula & ętates ad nos vſque peruenit: quod enim credimus hodie in Eccleſia Romana, id maiores noſtri ante annos *100*. id ante annos *200*. *300*. *1000*. atque adeò ipſis Apoſtolorum temporibus crediderunt: Et quidem vſque adeò eſt hęc fides, & doctrina Eccleſiæ Catholica, vt neminem hactenus aduerſarij dare potuerint, qui illam, vel excogitarit, vel mutarit, vel deprauârit. Hanc incorruptam doctrinę per tot annorum, ętatumque ſpatia ad poſteros propagationem veteres illi doctores, *a* Irenęus, *b* Tertullianus, *c* Cyprianus, *d* Origenes, *e* Euſebius, *f* Epiphanius, *g* Auguſtin9, *h* Optatus Milleuit. tanti fecerunt, vt in ea certiſſimam verę Eccleſię cognoſcendę ac demōſtrandę notam conſtituerint.

a l.3.& l.4. c.43.45.63.
b l. de præſcrip. hære:
c l.1.ep.3 & 6. l.2.ep.10. l.3.ep 10. & de ſimp. prælat.
d lib περὶ ἀρχῶν.
e Hiſt ec. l. 5 c.6.
f hæreſ 29.
g epiſt 165. & de vtil. cred. c.17. con. Fauſt. l 28.c.2. cō. ep. Fund. c.4. q. 110. vet. & noui teſtamenti.
h l.2.con.

Donatiſt.
s. Antith:

OMNIVM hęreſeon parens ac procrea-

l. 2. de genesi con. Manich. c 8.
trix superbia, aut aliud id genus peccatũ est. *Mater omnium hæreticorum* (inquit Augustin) *superbia est*. Simon Magus (Acto. 8.) *dicebat se*
Theodoretus li. 1. Histor. Eccles. c. 24. Chry. homil. 27. in Ioan.
esse aliquem magnum. Arius & Nouatus cũ Ecclesiæ principatu, cuius cupiditate ardebant (ille Alexandrinæ, hic Romanæ) potiri non possent, perniciosissimos errores & hæreses sunt commenti, vt nomina sua virtute obscura, insigni scelere ad memoriam sempiternam propagarent. Lutherus in disputatione Lipsica de mutatione religionis à se excitata, *neque*, inquit, *propter Deum cœpit res ista, neque propter Deum finietur.* De veterum hæreticorum ambitione, libidinibus & vo-
2. Pet. 2.
luptatibus scribunt S. Petrus & Iudas Apostolus: *Dominationem contemnunt, & audaces, sibi placentes, maiestatem blasphemant, &c.*

CONTRA verò sicut Apostoli, qui sanguine suo, secundum Christum, Ecclesiam fundauerunt, admirabili virtute præditi fuerunt, ita in illustrioribus illis patribus & doctoribus, qui in pascendo grege dominico Apostolis successerunt, singularis vitæ sanctimonia illuxit. Admiramur summam in Augustino & Gregorio humilitatem, incredibilem victus cultusque asperitatem in Hieronymo, Basilio, Nazianzeno, Chrysostomo, angelicam in D. Thoma & Bernar-

do

do caſtitatem, neq; quiſquã eſt inter ſanctos Eccleſiæ patres, qui non, vt doctrina erudire, ita ſingulari aliqua virtute antecellere & prælucere conatus fuerit.

HAERETICI omnes (quemadmodum veteres animaduerterunt) non patrum, non Conciliorum, non Eccleſiæ totius, ſed ſolius ſcripturæ authoritatem admittunt. Vnde cùm ipſis in diſputatione ſolis ſcripturis eſt agendum; quas deinde pro ſuo arbitratu, vel mutilant, vel ad ſuæ cauſæ commodum torquent, vel prorſus more Saducæorum reijciũt. pleni ſunt omnes veterum libri, iſtarum querelarum. Maximinus Arianorum Epiſcopus ita dicebat: *Si quid de diuinis ſcripturis protuleris, quod commune eſt, cum omnibus, neceſſe eſt, vt audiamus. hæ verò voces, quæ extra ſcripturam ſunt, nullo caſu à nobis ſuſcipiuntur, cùm ipſe dominus moneat, & dicat: Sine cauſa colunt me, docentes mandata, & præcepta hominum.* Item, *ſi affirmaueris de diuinis ſcripturis, ſi alicubi ſcripti lectionem protuleris, nos diuinarum ſcripturarum optamus inueniri diſcipuli.* Noſtri temporis hæretici adeò ad ſolas ſcripturas tanquam ad ſaxum adhæreſcunt, vt ſe non Catholicos, ſed ab Euangelio Euangelicos vocari velint: quos libet cum D. Auguſtino & hunc modum

9. Antith. Tertul. de præſcrip. Aug. l. 32. cõ. Fauſt. c. 19. Cyp. de vni. Eccl. Petrus Clunia l. 1. ep. 2.

vide D. Aug. l. 1. con. Max.

l. 32. con. Fauſt. c. 19.

affari. *Videtis id vos agere, vt omnis ſcripturarum de medio auferatur auctoritas, & ſuus cuique animus author ſit, quid in quaque ſcriptura probet, quid improbet, id eſt, non vt auctoritati ſubijciatur ſcripturarum ad fidem, ſed vt ſibi ſcripturis ipſe ſubijciat: non vt ideò illi placeat aliquid, quia hoc in ſublimi authoritate ſcriptum legitur, ſed ideò rectè ſcriptum videatur, quia hoc illi placuit.* Hactenus D. Auguſtin.

lib. 8. Mor. c. 2.

NEQVE iniuria hoc faciunt hæretici, cùm (vt Beatus Gregorius loquitur) *Non conentur ſuis inquiſitionibus veritatem aſſequi, ſed victores videri*, hoc eſt, quod ſemel conceperunt, volunt à ſcriptura dici, non autem iudicium ſuum ad ſanum ſcripturæ intellectum accommodare, & quia ſcriptura chartis mandata patitur ſe quoque verſus inflecti, deduci & diſtrahi, neminem volunt præter illam ſuarum opinionum iudicem.

CATHOLICI magno in honore habent antiquas maiorum traditiones, conciliorum decreta, ſanctorum patrum, qui per vniuerſum orbem Chriſtianum populum inſtituerunt, concordem & conſentientem doctrinam, à quorum placitis tranſuerſum digitum diſcedere nefas arbitran-

bitrantur. Hos magiſtros à Deo datos in omnibus audiunt, horum mente diuinas literas interpretantur, cùm ſciant Eccleſiam eſſe columnam & firmamentum veritatis, & eum qui Eccleſiam non audierit, loco Ethnici & publicani habendum, & item illud Concilij Hieroſolymitani: *Viſum eſt ſpiritui ſancto & nobis*. Et à Sapiente deniquc ſerio præceptum, ne *transgrediamur terminos antiquos, quos poſuerunt Patres noſtri*. 1.Tim.3. Matth.18. Actor.15. Pro.22.

Est quoque modus loquendi Hæreticorum alius, quam Catholicorum: nam hęretici, qui ſibi iuxta nomen ſuum (vt ait Tertull.) quod credant, eligunt, quando dogmata ſua proferunt, quaſi propriam ac priuatam doctrinam venditantes, ſic ſe ſentire, ſic docere, ſic ſibi videri dicere ſolent, hinc tot Catechiſmi, quibus ſua quiſquē ſomnia exponit, ſparguntur; ſicut olim Ariani alias atque alias fidei profeſsiones identidem proponebant. 10.Anth. de præſcr.

CATHOLICI cū priuatam aut propriá religionem non habeant, ſed communem, vniuerſalem, Catholicam, aliter loquūtur: Sic (inquiunt) credit Eccleſia, ita docuerunt

 maio-

maiores, hæc eſt fides Catholica. Obſtupeſcentibus claudi curationem Iudæis, *viri Iſraëlitæ* (inquit D. Petrus) *quid miramini in hoc, aut uos quid intuemini, quaſi propria virtute aut religione fecerimus hunc ambulare* (ita enim Græcè legitur) *Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob, &c.* quaſi velit dicere: Fecimus iſta non propria, ſed communi religione, qua Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob colitur, quam etiam vos hactenus, ſed in vmbra atque figura, tenuiſtis.

Actor. 3.

HAERETICI tametſi neminem à ſe damnari dicant, ipſo tamen facto præ ſe condemnant orbem vniuerſum: cùm enim ex arcanis ſacrarum literarum conſtet *vnicam eſſe fidem, ſicut vnus eſt Dominus, vnum baptiſma, vnus Deus, & pater omnium*, & planiſsimè liqueat *ſine fide impoſsibile eſſe placere Deo*, neceſſario efficitur, omnes illos, qui aliter atque hæretici crediderunt, à beneuolentia & gratia Dei, alienos extitiſſe. Perierunt ergo omnes maiores noſtri, perierunt omnes ſanctæ Eccleſię patres, & doctores, perierũt oẽs Chriſti martyres & cõfeſſores, nec quisq̃ in cęlũ aſpirauit, toto orbe terrarũ à primis Apoſtolorũ temporib. vſque ad illum hęreſi-

31. Antith.

Eph. 4.

Hebr. 11.

archam

archam, qui nouam fidem in omni memoria inauditam inuenit. Sed aiunt ſimplicitate excuſari maiores, quia aliter inſtituti non fuerunt. Verùm D. Paulus cum dicit, *ſine fide impoſsibile eſſe placere Deo*, neminem prorſus à damnatione excipit, ſiue indoctũ, ſiue ſimplicem, ſiue ſeductum. Quia nulla infidelitas qualiſcunque, ſeu Iudaica, ſeu Ethnica, ſeu hæretica (tot enim ſunt eius ſpecies) quocunque colore aut prætextu gehennam effugiet. Deinde, viros ingenioſiſſimos, doctiſsimos, in diuinis ſcripturis verſatiſsimos, magiſtros ac doctores Eccleſiæ laudatiſsimos, quales per vniuerſum orbem in omni ętate nō pauci floruerunt, nulla poterit ignorantia ab interitu vindicare, cum illis clauis ſcientiæ & munus docendi commiſſum ſit: ſed ſicut indoctus præceptor grauiori mulcta dignus eſt, quod cum ſit ineptus ad docendum, cathedram adſcendat, ita doctores errantes & in errorem alios inducentes, digni ſunt qui plagis vapulent multis: ſicut populus cœcus duces cœcos ſequens, etſi plagis vapulabit paucioribus, vapulabit tamen, & cum cœcis ducibus in foueam cadet.

Heb. 11. Lucæ 12. Matth. 15

PRAETEREA maiores noſtri magna deliberatione, diligentiq́ue inquiſitione, ac

maturo iudicio adhibito, hæreſes omnes, quæ poſt ipſos exortæ fuerunt, exploſerunt atque eiecerunt, quomodo ergo eos harum rerum ignaros atque inſolentes fuiſſe credibile eſt? Nam quod ad noſtra quidem attinet tempora, nulla fere eſt excogitata hæreſis, quæ olim, licet diuerſis temporibus, notata & totius Eccleſiæ anathemate icta non fuerit. Errores de fide exploſi ſunt in Eunomio & Aetio; de ſanctiſsima Euchariſtia in Berengario; de veneratione ſanctarum reliquiarum in Vigilantio; de Eccleſia in Donatiſtis; de pœnitẽtia in Nouatianis; de imaginibus in Iconoclaſtis, &c. Damnant igitur orbem vniuerſum hæretici non exigui, ſed grauiſsimi ſceleris, blaſphemię, infidelitatis, idololatriæ. Ariani qui poſt Ebionitas, negarunt Chriſti diuinitatem, maiores omnes idololatrię mortuos condẽnauerunt. Qui in Euchariſtia pręter panẽ nihil eſſe concedũt, coguntur dicere tot ſęculis orbẽ vniuerſum pro Deo ſuo fruſtũ panis coluiſſe. Qui cultum ſanctorũ, venerationem imaginum, ſacrificium miſſæ, ſacras ceremonias merã ſuperſtitionem eſſe docent, omnes omniũ temporum atq; locorum Chriſtianos impios ac nefarios in Deum fuiſſe pronunciant. Anabaptiſtę, qui puerorum baptiſmũ pro nihilo putant,

putant, Christianos omnes pro non baptizatis, pro Iudæis atq; Ethnicis habent.

NON ita contumeliosè sentiunt ac loquuntur Catholici de maioribus, quorum memoriam sempiternam in benedictione colunt, quorũ mores & fidem admirantur, quorum vestigia persequi toto pectore conantur. Ipsorum vox est: *Prima salus est rectæ fidei regulam custodire, & à constitutis patrum nullatenus deuiare.* His semper ante oculos obuersatur illud Apostolicũ: *Mementote præpositorũ vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conuersationis, imitemini fidẽ. Iesus Christus heri & hodie, ipse & in sæcula, doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci.* Et nouis doctoribus omnibus, qui maiorum doctrinam non afferunt, sed aliud Euangelium præter id quod à patribus per manus acceperunt, cum eodem Apostolo, anathema dicunt. Felix can. 2. Heb. 13. Galat. 1.

NVLLI hæretici ad sua dogmata noua populo proponenda legittimè missi sunt. Quamquam enim pleriq; eorum Episcopi, presbyteri, & doctores ex ordine munus & officiũ docendi acceperunt, nulli tamẽ facultas data est noua decreta fabricandi, sed hoc tantum sincerè & candidè tradẽdi, quod ei, qui misit, probatur. Quéadmodũ enim ei qui doctor iuris publicè renunciatur, nõ confertur 12. Antith.

potestas

potestas medicinā vel theologiam profitendi, sed iurisprudentiam: & legatus ad aliud nihil censetur mitti, quam ad ea, quę à principe accepit, negotia tractanda: Simili modo instituitur Episcopus aut Concionator ad Catholicam & vniuersalem totius Ecclesiæ doctrinam populo explicandam, non ad nouas vel suas, vel aliorum Nouatorum opiniones, venales exhibendas.

Vide Inno. 3. de hæret. cap. cum ex iniusto.

CATHOLICI maximam semper legitimæ missionis & vocationis rationem habuerunt, vsque adeò, vt multos virtute præcellentes viros, non solum vocare aut mittere, sed cum Moyse & Hieremia quasi per vim impellere oportuerit, vt constat de Ambrosio, Basilio, Gregorio, alijsq; innumerabilibus.

13. Atithesis

INCONSTANTIA in dogmatis fidei, propria est hæreticis, & perpetua. Et illa quidem duplex. Nonnunquam vnus & idem ad priorem suam opinionem tanquam imperfectiorem adijcere quippiam solet, & doctrinam mutare. Quod fecisse Nouatianos confirmat D. Ambrosius, qui cum prius docuissent nullum posse peccatum in Ecclesia condonari, postea catholicorum argumentis conuicti, exceperunt leuiora. Pelagianos scribit D. Augustinus, cum principio ora-

Prior inconstantia.

l. 1 de pœnit. c. 2.

Hæres. 88. ad quod vult Deum.

orationes, quæ ad gratiam Dei impetrandã fieri ſolent, damnauiſſent, poſtea palinodiam ceciniſſe. Ariani Chriſtum nunc heterouſion, nunc homiouſion dicebant, & ſingulis ferè conuentibus nouas formulas fabricabant. De inconſtantia Berengarij multa Guitmundus. Loci communes Philippi Melanchthonis, viuente authore, vix vnquã ſine nouo errore typis mandati fuerunt. Confeſsio Auguſtana, initio quidem, contra Caluinianã diſciplinam apertè decertauit, poſtea eius aduerſus Lutheranos patrona & vindex facta eſt. Non minor inconſtantia & diſsimilitudo in diſcipulis hæreticorum apparet, qui vt authoritatem ſibi parent, & in numero doctorum & ſapientum virorum habeantur, ad impiam præceptorum doctrinam, aliquid, & id quidem ferè deterius, apponere ſolent, ſicut videre eſt in omnibus diſcipulis Simonis Magi, Arij, Donati, & cæterorum omnium. Hinc nulla vnquam hæreſis ſola conſtitit, ſed cum plures vnum doctorem audirent, quod ingenij oſtentandi gratia alius aliud adderet, proſeminatæ ſunt variæ quaſi familiæ diſſentientes inter ſe, & multum diſiunctæ & diſpares. Ex officina Simonis Magi, exijt penè innumerabilis diuerſorum hæreticorum multitu-

Poſterioris inconſtantiæ ſpecies.

titudo, vsque ad ipsos Manichæos, qui postea in Catarists, Macarios, & in propriè dictos Manichæos sunt dispertiti. Ab Ario orti sunt Macedoniani, Aëriani, Aetiani, & alij quã plurimi, sicut hac tempestate à Luthero Caluinistæ, Anabaptistæ, Confessionistæ emanauerunt. *Pars Donati*, inquit D. August.) *in multa minutissima frusta conscissa fuit.*

l.1.cõ. Don. c.6.

VERVM Ecclesia catholica tot circumfrementibus hæreseon & innumerabilium sectarum procellis, sui semper similis, stabilis ac prorsus immobilis persistit. *Est enim columna & firmamentum veritatis*, & à sapiente architecto super firmam petram ædificata, *aduersus quam portæ inferi non prævalebunt.* Et licet in rebus ad fidem non pertinentibus, diuersi diuersa sentiant, siue illa Philosophica sint, siue Theologica: licet non vno more institutoque viuatur in Ecclesia Catholica, alia enim est secularium, alia Ecclesiasticorum, alia Monachorum viuendi ratio: Licet varij sint religiosorum ordines, sicut & secularium & Ecclesiasticorum hominum plures sunt gradus; in dogmatibus tamen fidei est vnus omnium consensus. Et quamuis fortè nonnulla melius fuerint posterioribus temporibus enucleata, prout necessitas postulauit, nihil tamen vnquam in Ecclesia, creditum

1.Tim.3.

Matthæi 16.

tum fuit à posteris, quod cum fide patrum vel pugnaret, vel ab illa quoquo modo discreparet.

VIDENTVR denique ad vnum omnes hæretici contra miracula, quæ per sanctos in Ecclesia Dei fiunt, coniurasse. Cum enim nulla illi vera miracula ad sua dogmata stabilienda patrare possint, nec à sua perfidia Catholicorum miraculis abduci velint, necessum est, vt ea vel pro dæmonum operibus (more Pharisæorum qui diuina CHRISTI opera principi dæmoniorum Beelzebub adscribebant) vel pro fictis & cõmentijs habeant. Conatus fuit quidem Cyrola Episcopus Arianus (vt est apud D. Gregoriũ Turonen.) cuidam, qui se cœcum simulauerat, lumen restituere, sed ita parum negotium successit, vt videntem lumine orbauerit. Ex hoc odio miraculorum eò audaciæ & insaniæ proruperunt hæretici, vt cum populum miraculis commoueri cernant, sacras reliquias & imagines, ad quas eiusmodi mirabilia DEVS operari dignatur, disturbent, confringant, exurant.

14. Antith.

De Aria B. Ambr. Ser. 91.

l. 2. hist. Fran.

CATHOLICI è contrariò sanctorum, miracula & admirantur & venerãtur, quippe quæ signa sunt, vel sanctitatis eorum per quos

Ambr. ep. 85 August. l. 22. de ciuit. c. 8.

quos efficiuntur (siue viuant adhuc illi in terris, siue beatam cum Christo in cœlis vitam degant) vel orthodoxæ fidei & doctrinæ, quam profitentur. Certè Christus Dominus posteaquam plurima miracula ad doctrinam suam in vulgus probandam persuadendamque edidisset, sub finem vitæ de Iudæorum pertinacia conquerens: *Si opera* (inquit) *non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*; non obscurè significans ad nouam doctrinam inducendam miracula esse necessaria. Et quamuis catholica fides tot sæculorum decursu per orbem vniuersum confirmata miraculis non egeat, sed illa potius indigeat, quæ noua & hactenus omninò inaudita, pro vero Dei verbo iactatur, multis tamen miraculis etiam nunc ad sacras imagines & Diuorum reliquias illustratur Ecclesia, & fidei nostræ veritas comprobatur, cum hæretici qui hoc quasi diplomate diuinæ voluntatis, missionem suam in nouo isto reformandi orbis studio confirmare deberent, ne minimum quidem signum edere potuerint.

Ioan. 16.

Chrysost. Hom. 14. in Matth. Patianus ep. 3. ad Zymbron.

DE

DE RATIONE AGENDI *cum hæreticis.*

MAGNVM eſt diſcrimen (inquit B. Auguſt. ad Honoratum) inter hęreticum, & eum qui credit hæretico. Ille commendij ſui, & præcipuè gloriæ principatuſque gratia, nouas & falſas opiniones vel gignit, vel ſequitur: hic verò eiuſmodi hominibus ſpecie quadam veritatis & pietatis aſsimilatæ deceptus fidem habet. Hac ſignificatione, *hæreticum poſt vnam & ſecundam correptionem vult vitandum D. Paulus, quia ſubuerſus eſt eiuſmodi & proprio iudicio condemnatus.* Veteres quoque Patres omnes communi conſenſu diſputationē cum proprij nominis hæretico diſſuadent, quod eiuſmodi concertatio (vt dicebat apud Sozomenum Nectarius Patriarcha Conſtantinopolitanus) *non ſolum ſchiſmata non vniret, ſed amplius diuideret:* nam ſicut vulpes nec manſueſcit vnquā, nec cibo vtilis eſt (vt ait B. Ambroſius) ita neque hæreticus, vulpeculæ nomine in diuinis litteris deſignatus: contentioſi enim nimium ſunt hæretici (ait D. Cyrillus) & quia peruerſi ſunt, & decreuerunt animo non mutare ſententiam, quodcunque etiam contigerit, inquit B. Chryſoſtomus. Si tamen vitari nequeat congreſſus, ne

de vtil. cred. c. 1.

Differentia inter hæreticum & credentem hæreticis.

Tit. 3.

Hiſt. Trip. l. 9. c. 18

l. 7. in Lucā.

lib. 2. Theſau. c. 1.

Hom. 6. ad Titum.

ſine fructu, eorum ſaltem qui audiunt, voces mittantur, quatuor quæ ſequuntur videntur vtiliter obſeruari poſſe.

Quatuor ſeruanda cum hæretico. Primum.

PRIMVM, vt reſpondentis potius, quam oppugnantis perſonam ſuſtineas, eo quod faciliùs ſit argumenta in contrarium allata confutare, quàm ſuperbum & arrogantem aduerſarij animum, rationibus conuincere, qui omnes rimas euadendi quærit, ſcripturas torquendo, mutilando, reijciendo.

l. de præſcr.

Quid promouebis (ait Tertullianus) *experientiſsimè ſcripturarum, cum ſi quid defenderis negetur è diuerſo ſi quid negaueris, defendatur, & tu quidem nihil perdes, niſi vocem in contentione, nihil conſequeris, niſi vilem de blaſphematione laudē.*

Secundum.

DEINDE danda eſt opera, vt intra limites vnius materiæ aduerſarius contineatur; eſt enim hæreticis præſertim rudioribus, qui ſibi tamen non parum ſapere videntur, familiare, vt, cum diſſolutis argumentis in vna aliqua cauſa ſe cōuictos animaduertunt, alio dilabantur, & rerum diuerſarum multitudine antagoniſtas ſuos obtundant, ne ſi nihil in medium afferant, manus dare vincique videantur. Hoc autem nulla ratione patiatur catholicus, niſi ſibi in illo de quo prius agebatur, ſatisfactum eſſe fateantur.

EST

EST præterea ad rectam argumentandi formam astringendus hæreticus, vtque omissis superfluis, nudam ratiocinationem proponat, qua in re non parum laboratur ab aduersarijs, qui vel dialecticæ ignari in argumentando grauiter hallucinantur, vel Sophistarum more ratiocinationes suas oratorijs pigmentis, quasi fuco quodam colorando, falsa pro veris, dubiaque pro certis, indoctis auditoribus venditant. Tertium.

AD extremum conuitia, maledicta, cognomina, quibus nomen nostrum vrgere solent, surda velut aure sunt præteruehenda: Nam sicut qui malam causam coram iudice tuetur, cum rationibus & æquitate deficitur, clamoribus instat: ita hæreticus cum veris ac solidis argumentis se vincere posse desperat, contumelijs certat, vt rem à legittima disputatione ad contentionem detorqueat. Tu vero dissimulatis omnibus verborum portentis, quasi cum homine phrenetico ac furioso negotium habeas, in solam miseri hominis salutem & cõuersionem animum intendas. Cogita non hominem, sed spiritum erroris, sed ipsum dæmonem per os hominis ista maledicta euomere. Quare misereat te potius eius, verbis vtere aduersus eum humanis & beneuolis, Quartum.

tacituſque ſubinde Deum pro anima dæmonis, laqueis æternorumque ſuppliciorum periculis irretita precare. Quod ſi apud ipſum nihil proficies, ſaltem auditoribus infectis ſcrupulum aliquem ac dubitationem inijcies. Sumus enim ita comparati, vt moueamur modeſtia, indignemur petulantia.

HACTENVS de ijs quos verè & propriè hæreticos appellamus, ſupereſt dicamus quemadmodum credentes hæreticis, hoc eſt, qui vel ad hæreticos defecerunt, vel in fide nutant, tractandi videantur, inter quos maiori ſtudio videntur illi iuuandi, in quibus maior conuerſionis ſpes apparet: Ad quam rem, præter rationes, quibus hoc libello ſinguli articuli controuerſi confirmantur, tria iſta communia puncta poterunt eſſe adiumento: Vt primo percontetis ab eo, qui cum agis, quas ob cauſas ab Eccleſia receſſerit, ac totius orbis Chriſtiani ſocietatem & communionem deſeruerit, maioreſque ſuos atque adeò omnes omnium nationum, omnium ſæculorum, omnis memoriæ homines, qui catholicè deceſſerunt, ſceleris ac nefariæ infidelitatis, mortuos tam ſeuerè condemnauerit? Quia ſi rectè credit hæreticus, omnes iſti perierunt.

Tria ꝓponēda credenti hæreticis.

Primum.

TVM

TVM deinde, qua ratione, quáue authoritate commotus, huius potius quam illius hæretici sectam sequatur: cum non minus Caluinistæ, Anabaptistæ, Svuenckfeldiani, atque Lutherani sua dogmata sacrarum litterarum testimonijs confirment, cur horum potius quam illorum vocem interpretationemque audiat. Si dicat horum vel istorum videri sibi magis veritati & rationi consentaneam, fateri cogitur illud suum videri, esse regulam fidei. Vnde concludes illum hæreticum esse, hoc est, electorem, qui sibi ex multis, quod credat, suo ipse arbitratu & voluntate deligat. Secundum.

DENIQVE vrgebis illum, vt vel vnicum hominem ex omni antiquitatis memoria producat, qui antequam Lutherus nasceretur, secum in omnibus senserit. Neminem proferre poterit, neminem nominare, ne ex hæreticorum quidem albo, quorum quisquam diuersam, quam sibi ipse finxit, religionem coluit & persecutus fuit. Age igitur, amice, est ne æquum, vt repudiata totius orbis disciplina, doctrinam vel hactenus inauditam, vel olim totius antiquitatis consensu explosam atque eiectam complectaris, hac sola ratione motus, quia isti, nescio qui obscuri homines, præclarè Tertium.

 videan-

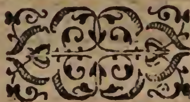
videantur tibi diuina oracula & myſteria interpretari? Ergo tot fortiſsimos inuictiſsimoſque, viros ac mulieres qui ſanguine ſuo Eccleſiam rigauerunt, tot ingenioſiſsimos doctiſsimoſque homines, qui in diuinarum litterarum ſtudio, & interpretatione totas ætates contriuerunt, tot integerrimos ſpectatiſsimoſque Chriſti Confeſſores, qui fidei ſuæ veritatem vitæque ſanctimoniam innumeris miraculis teſtatam reliquerunt impios, infideles, idololatras fuiſſe confirmabis? Ergo omnes illos in ſceleratorum ſedem atque regionem præcipites ages, ac ſempiternis ſupplicijs viuos mortuoſque mactabis? Et hoc ſolum propterea quia tute tibi videris melius ſapere, & rectius intelligere ſcripturas? Quaſi vero Chriſtus Opt. Max Eccleſiam illam quã acerbiſsima morte ſibi in cruce deſpondit, in tam cœca caligine tetriſque erroribus, totos 1500. annos iacere ac conſeneſcere paſſus fuerit, donec poſt tot ſæcula tui ingenij lumine mundus colluſtraretur.

HAEC atque alia id genus cum quadam pia commiſerantis animi ſignificatione modeſtè propoſita, magnum habent momentum & pondus ad animum hominis

ſedu-

ſeducti non prorſus obſtinati commouendum, præſertim ſi magnitudo periculi, æternitas, inquam, ſuppliciorum vehementer etiam atque etiam inculcetur, quæ ſine vlla dubitatione omnibus ijs ſubeunda eſt, qui extra Eccleſiam & ſine fide catholica & orthodoxa à vita diſcedunt, iuxta illud Iſaiæ: *Gens & regnum quod non ſeruierit tibi, peribit.* Eſaiæ 60.

HIS namque cogitationibus iactatus hæreticus, ſi non omninò errorem deponet, nutabit tamen fortaſſe, & rei grauitatem imminenſque periculum ſerio cum animo ſuo conſiderabit, cogitans fieri poſſe, vt non minus ipſe cum pauculis ſuis ſymmiſtis in errorem ſit inductus, quam orbis terrarum vniuerſus.

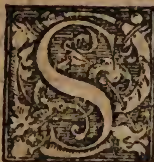
SACRATISSIMAE VIRGINI DEIPARAE
Sva Sodalitas Confluentina.

QVALIA, proh, terras monstra & portenta replerunt.
Nec tamen hæc populi pectora cœca vident.
Casta parens & stella maris depelle tenebras,
Synceramq; animis fac radiare fidem.
Nobis verò quibus laudes defendere Matris
Virgineæ est animus, robur opemq; feras.

DE SCRIPTVRA SACRA

Caput I.

SACRA SCRIPTVRA EST, quæ Deum habet authorem, sicut Scriptura Regis, quæ à Rege proficiſcitur. Cóſtat auté, trib. modis à Rege quippiam cóſcribi, aut. n. manu ſua ſcribit, aut alteri ſcribenti dictat. ipſe verò ſubſcribit, ſigilloque munit; aut denique nec ipſe ſcribit, nec dictat, ſed alteri vtrumque cómittit, ipſe deinde manu ſua, ſigilloq; appoſito, quod ſcriptum eſt cófirmat. In his tribus ſcribendi modis, hoc differt primus à reliquis, quod & mẽtem habeat Regis, & ſtylum & characteres: Secundus non quidem characteres, ſed mentẽ & ſtylum. Tertius præter ſolam mentẽ & veritatem nihil. Vnde quod ad veritatem attinet, tametſi parem vbique in iudicio fidem faciant, primus tamen eſt meritò cæteris anteferẽdus ob characteres regia manu exaratos, & ſtylum modumq; loquendi, non alterius, ſed Regis. Secúdus vt ſit primo inferior, quod alterius habeat manũ, eſt tamen poſtremo præſtantior, ob dictionem phraſimq; Regis.

Triplex ſcribendi modus.

Similitudo.

His tribus ſcribendi modis, in veteri Iudæorum populo Deum vſum fuiſſe haud difficilè

Scripturæ Iudæorum.

ficilè erit intelligere, si vetus instrumentum consulamus. Nam ad primum modum pertinent duæ tabulæ legis, in quibus decem præcepta decalogi digito Dei exarata fuerunt; Ad secundum referenda est tota vetus scriptura, legis & prophetarum, quam tametsi non scripserit manu sua Deus ipse, prophetis tamen dictauit, quos spiritu sancto suo
2. Petr. 1. afflauit: *Siquidem spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines*, ait beatus Apostolus
Psal. 44. Petrus, et Dauid Propheta: *Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis*. Ad tertium modum referri possunt Pontificum decreta, quæ ex cathedra Moysis illi statuebant, quæ hac communi Dei sententia quasi sigillo robora-
Deut. 17. bantur: *Qui noluerit sacerdotis Imperio obedire, ex decreto iudicis moriatur*. Et Christi voce:
Matth. 23. *Super cathedram Moysi sederunt scribæ & Pharisæi, omnia ergo quæcunque dixerint vobis seruate & facite.*

Scripturæ nouæ leg. PALAM est in lege Euangelica scripturam noui testamenti ad primum scribendi modũ pertinere non posse, ad secundum posse, quod illam dictauerit spiritus sanctus, non autem scripserit suis, sed amanuensium manibus, Apostolorum, inquam, & Euangelistarũ. Cùm
Agg. 2. autem gloria domus secundæ, hoc est, Ecclesiæ non sit minor gloria domus primæ, nimirum Synagogæ, debebit Ecclesia hac in re non esse Synagoga inferior, habebitque manum sui sponsi, & genuinam scripturam. Et quidẽ

Ioan.

Ioan.8.ſcripſit digitis ſuis Chriſtus, ſed in ter- lib.Hiſtor.
ra,& non nobis, ſed Iudæis. Euſebius refert Eccl.ca.13.
Chriſtum dediſſe literas ad Abagarum Regē,
ſed neque illę propria Chriſti manu extant,
neque vnquam ab eccleſia pro eiuſmodi ac-
ceptæ ſunt. Quęrenda eſt igitur alia ſcriptura, Heb 8:
quam manu ſua Chriſtus exarauit. Eam nobis
D.Paulus ex Hiere. prophetā ita manifeſtat. Hier. 31,
Dabo leges meas in mentem eorum, & in corde eo-
rum ſuperſcribam eā: Chriſtus.n. nec Eccleſiā
ſuam à chartaceis ſcriptis pendere, nec mem-
branis myſteria ſua cōmittere voluit, (quod
Moyſes olim magna ex parte fecerat carnali
populo) ſed cùm ſpiritualem conſtitueret ec-
cleſiam, ſuo ſpiritu S. informatam, vſus eſt
ſublimiori charactere, ſcribens digito Dei in 2.Cor.3.
corde Eccleſiæ. *Epiſtola eſtis Chriſti* (ait Apo-
ſtolus) *miniſtrata à nobis, & ſcripta nō atramēto,*
ſed ſpiritu Dei viui. non in tabulis lapideis, ſed in ta-
bulis cordis carnalibus, quam eandem ſcriptu-
ram Chriſtus his verbis promiſit. *Ego roga-* Ioan. 24.
bo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt ma-
neat vobiſcum in æternum, Spiritum veritatis, ille
vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcun-
que dixero vobis. Eſt autem ſcriptura hæc, Ec-
cleſiæ Catholicæ conſenſus, & concors Chri-
ſtianorum omnium, qui ſunt per orbem ter-
rarum doctrina: non horum modò, ſed & eo-
rum, qui per continuas ſucceſsiones ab Apo-
ſtolis ad nos vſque fidem propagauerunt, quæ
ſcriptu-

2. Cor. 3. ſcriptura (vt ait Apoſtolus) *legitur ab omnib. hominibus*, Eſtq; illa *vnctio, quæ docet nos de omnibus, quàm qui percepit, non neceſſe habet, ab alio doceri*, ſicut Ioan. loquitur, cũ ſit θεοδίδακτος.

1. Ioan. 2. Ioan 6.

Differentiæ inter ſcripturas internas & externas.

Hvivs ſcripturæ præſtantia multis partibus ſuperat ſcripturas, quas nobis in membranis Apoſtoli reliquerunt: primò, quod illa ſit
1. exarata digito Dei, hæ calamis Apoſtolorum:
2. 2. quod illa ſit antiquior, nempè cùm Eccleſia data: hæ poſteriores, quia conſtat totis duodecim annis ſine ſcriptis Apoſtolicis eccleſiam
3. fuiſſe: 3. quod hæ prioris illius indiguerint confirmatione; quia *Euangelio non crederem* (ait B. Auguſtinus) *niſi me Eccleſiæ auctoritas commoneret*. 4. quod iſtæ ſint litera mortua
4. ſcripta atramento in membrana, vel charta, quam ſi quis, vel truncare velit, vel torquere. vel prauis expoſitionibus corrumpere, nihil ſentiat: Illa verò cùm ſcripta ſit ſpiritu Dei viui, in cordibus viuis Eccleſiæ, truncari & torqueri ſe non ſinit, ſed ſui per omnia ſimi-
5. lis perſeuerat: 5. Iſtæ non omnia continent religionis myſteria explicitè, vtpotè, non ob id datæ, vt formulam exactam & omnibus numeris abſolutam nobis præſcribant fidei, adminiſtrationis Sacramentorum, aliorumque in Rep. Chriſtiana neceſſariorum; ſed occaſione quadam, vel ad Iudæos & hæreticos cõfutandos, vel ad abuſus quoſdam tollendos, vel ad fideles conſolandos, à quibuſdam ſcriptæ, & nonnullis eccleſijs miſſæ. Illa autem, quam

Ca. 4. Con. Epiſt. Fundamenti.

ſpiritus ſanctus in cordibus imprimere dignatus eſt, omnem veritatem in ſe habet, omnia fidei myſteria omnemque rationem Christianę religionis complectitur, & omnia dubia, quæ de fidei negotijs exoriri poſſunt, diſſoluit. *Spiritus ſanctus* (inquit Chriſtus) *docebit vos omnem veritatem*. A qua ſcriptura hoc habet Eccleſia. vt ab Apoſtolo *columna, & firmamentum veritatis vocetur*. Et de ea à Chriſto dicatur, *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus & publicanus*. Ex quo ſequitur, hanc ſcripturam eſſe omnium ſcripturarum interpretem, omnium opinionum iudicem, omnium errorum expultricem, à cuius iudicio ad alium iudicem non liceat cuiquã prouocare, immô cuius iudicium iudices omnes inſpicere & ſequi teneantur. Ioan.14. 1.Tim.c.3. Matth.18.

VNDE quando in religione quæſtio mouetur de Chriſti diuinitate, de ſanctorum inuocatione, de cultu imaginum, ſimilibuſque rebus, de quibus ſcriptura diuina, in membrana relicta, quædam ad aliorum mentem dicere videtur, veluti, *Pater maior me eſt, De die autem illa neq; filius nouit, niſi ſolus pater. Dominus creauit me initio operum* (iuxta 70. interpretes) *Non habebis deos alienos coram me, non facies tibi ſculptile*, &c. inſpicienda atq; peruolutanda ſunt viua in corde Eccleſiæ diuinitùs impreſſa atque inuſta monumenta, in quibus tanquã in clariſsimis commentarijs, ac certiſsimis explanatio-

explanationib. acquiescere debemus, nimirũ, quid de his quæstionibus Ecclesia per orbem sparsa, & nunc, & hactenus ad Apostolorum vsque tempora longa serie deducta crediderit, atque seruauerit, & quo sensu scripturas in contrariam partem allatas intellexerit.

Decreta Cõcihorum. TERTII generis scriptura est in decretis Conciliorũ generalium, quæ Christus grauissimo suo testimonio, & authoritate cõmuniuit. *Qui vos audit, me audit*, & *si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & publicanus.* Et, *Ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad cõsummationem sæculi.* Quæ sanè decreta, si veritatem, si obsignationem spiritus S. si præsentiam Christi spectes, idem habent pondus & momentum, quod sancta Dei Euangelia, sicut B. Gregorius pluribus locis fatetur, & B. Theodosius (apud Nicep.) magnæ sanctitatis Archimandrita ante ipsum, publicè conscenso suggestu ausus est dicere. *Si quis quatuor synodos, quatuor Euãgelijs non exæquet, anathema.* Quod idẽ Apostoli præ se ferre videntur, cũ ex primo suo concilio Hierosolymitano, in literis synodalibus ita scribunt: *Visum est spiritui S. & nobis.* Si autem verba ipsa decretorum consideres, nullo modo sunt cũ sacris literis conferenda; cùm hæ dictatæ à spiritu sancto, nec iota vnum, vel vnum apicem habent cui non insit suum pondus & efficacitas, vnde tãquam diuina eloquia mentẽ hominis admira-bili

Lucæ 10. Matth. 18. Matth. 28.

l. 1. epi. 24 l. 2 ep. 10. l. 3. epist. 33. lib 5. epist. 2. lib. 16. c. 33.

Actor. 15.

bili dulcedine & suauitate afficiũt, sicut toto Psal. 118. B. Dauid propheta docet: Conciliorũ verò decreta à sanctis patribus cõscripta fuerunt, qui suis verbis veritatẽ diuinam nobis loquũtur, non aliter atq; scriptor, qui Regis voluntatẽ suo stylo literis mandat. Atq; hinc rectè dixit B. Aug. se nullius hominis libris tã tum deferre atq; diuinis literis, non quidẽ ob veritatem, quæ par est in vtrisque, sed ob verba & phrasim dictantis, qui fuit spiritus sanctus. Epist. 19.

AN OMNIA, QVAE CREDERE Oportet sint sacris literis expressa.

Ex his facilè erit controuersias omnes de sacra scriptura ortas dijudicare, & in primis illam, *Vtrùm omnia, quæ ad fidem pertinent, sint scriptis expressa?* Dicendum enim omnia fidei mysteria cæteraque creditu, & scitu necessaria, in corde Ecclesiæ esse clarissimè exarata, in membranis tam noui, quàm veteris testamenti multa desiderari. Vbi enim numerus Euangeliorum & Epistolarum Apostolicarum? Vbi Euangelium Matthæi, & Marci, in scripturis diuinis potiùs, quàm Nicodemi, aut Thomæ commendatur? vbi habetur duodecim articulos fidei ab Apostolis esse Ecclesiæ relictos?

PRAETEREA formas multorum Sacramentorũ, iustis de causis ait B. Dionys. Areop. esse suppressas. Eodem pertinent difficiliũ & dubia-

Cap. vlt. Eccl. hierarch. Innocen. 1. epist. 1. l. 10. de Gen. ad lit. cap 23. li de spiritu sancto cap. 27.

dubiarũ scripturarũ interpretationes, quas in varios sensus hæretici tradunt, B. August. ad Apostolicam traditionem extra scripturã refert baptismum paruulorum. B. Basilius alijque patres multa alia enumerauerunt, in quibus ad hoc primum scripturæ genus confugerunt, inuitis omnium ætatum hæreticis; qui cùm aliam nullam præter externam scripturam agnoscant, in ea tamen omnia contineri valdè impudenter affirmare non verentur.

Aug. epist. 3. ad Volusia.

CAETERVM non inficiamur, præcipua illa fidei capita, quæ omnib. Christianis cognitu sunt ad salutẽ necessaria, perspicuè satis esse Apostolicis scriptis cõprehensa, cuiusmodi sunt mysteriũ sanctissimæ Trinitatis, & incarnationis filij Dei, historia passionis dominicæ, remissio peccatorum, & promissio vitæ æternæ. Hæc enim vt firmiùs omnium mentibus inhærerent, varijs modis inculcari debuerunt, concionibus, Euangelijs, Epistolis, & demum Apostolico symbolo. Quod ideò diuini illi principes ecclesię ita breuiter, & pręcipuè posteritati tradere voluerunt, vt nemo illius ignorantiam posset excusare.

OBIECTIONES HAERECORVM.

PRIMA est ex cap. 20. Ioan. *Multa quidem & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc, hæc autem scripta sunt, vt credatis, quia Iesus est Christus, filius*

lius Dei, & vt credentes vitam habeatis in nomine eius, ergo omnia quæ ad fidem pertinent scripta sunt.

SOLVTIO.

CONSEQVENTIA non valet, sed inferendum potiùs erat, ergo ea literis testata fuerunt à Ioanne de Christo, quæ ad salutem erant scitu omnibus necessaria, quod vltro damus. Plura autem ad fidem pertinent, quàm omnes nosse teneantur. Pauca capita nouisse sufficit ad salutem, de reliquis satis est contrarium pertinaciter non tueri. His porrò verbis beatus Ioannes indicare videtur, quid se ad scribendum Euangelium mouerit, nempè vt aduersus hæreticos, maximè Cerinthum, & tunc Ebionitarum dogma consurgens, qui asserunt Christum antè Mariam non fuisse, diuinam ipsius naturam cõmonstraret, quod ait se abundè enumeratione miraculorum fecisse. D.Hiero. de scriptor. Ecclesiasticis.

SECVNDA.

ACTORVM primo: *Primum quidem sermonẽ feci de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit Iesus facere, & docere, vsq; in diem, qua præcipiens Apostolis per spiritum sanctũ, quos elegit, assumptus est.* Ergo omnia Christi facta dictaq; litteris mandata.

SOLVTIO.

CONSTAT B. Lucam non omnia scripsisse, quæ Iesus fecit, aut docuit, cum vix quic-

Ioan.9. quam eorum, quæ B. Ioannes suo Euangelio
Ioan.5. comprehendit, ipse attigerit, veluti de cœco
Ioan.2. nato, de paralytico ad probaticam piscinam
Ioan.11. curato, de aqua in vinum conuersa, de Laza-
Ioan.3.4.6. ro suscitato; Præterea insignia illa colloquia habita cum Nicodemo, cum Samaritana, cum Capharnaitis Ioannis 6. & cum Apostolis absoluta nouissima cœna agni paschali. Neque sic loquitur B. Lucas. Scripsi omnia quæ Iesus fecit & docuit: *Sed sermonem feci de omnibus, quæ cœpit facere & docere*, hoc est, (vt beatus Chrysostomus interpretatur) summatim aliquid de omnibus attigi, quibus satis constare omnibus possit, quis vir fuerit & qualis noster Iesus.

SITNE SCRIPTVRA FAcilis intellectu.

MVLTA in sacris literis esse perspicua, negandum non est, omnia autem esse huiusmodi, vt sine labore à quouis intelligi possint, etiam illa loca quæ dogmata fidei continent cum experientia pugnat: sufficient pauca exempla, 1. Petr. 3. *In quo & his, qui in carcere erant, spiritibus veniens prædicauit, qui increduli fuerant aliquando quãdo expectabant Dei patientiam in diebus Noe. 1.* Corint. *15. Quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omninò mortui non resurgunt?* Rom. *10. Quæ autem ex fide est iustitia sic dicit. Ne dixeris in corde tuo: Quis ascen-*

dot

det in cœlum, id est, Christum deducere, aut quis descendet in abyssum, hoc est, Christum à mortuis reuocare. Sed quid dicit Scriptura? Propè est verbum in ore tuo. 1. Corinth. 3. *Ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem.* Beatus Petrus fatetur in Epistolis Paulinis multa esse difficilia, quæ indocti deprauant. Ac proinde (vt B. Augustinus author est) B. Iacobus Apostolus ad correctionem eorum qui beatum Paulum malè intellexerant, de iustificatione ex fide loquentem, epistolam suam conscripsit: Quod etiam reliquos Apostolos fecisse beatus Augustinus libro de fide & operibus affirmat his verbis: *Quia hæc opinio de sola fide tunc fuerat exorta: aliæ Apostolicæ litteræ Petri, Ioannis, Iacobi, Iudæ, contra eam maximè dirigunt intentionẽ, vt vehementer astruant fidẽ sine operibus nihil prodesse.* Porrò ipsimet hæretici fateri coguntur, multorum locorum obscuritatem, dum scripturas quasdam contra Ecclesiæ totius sensum, hactenus inauditis adeoque inter se pugnantibus interpretationibus, exponunt. Vnica hæc sententia: *Hoc est corpus meum,* catholicis significat verum Christi corpus sub panis specie in SS. Eucharistia adesse, Lutheranis vero adesse cum corpore panem: Caluinistis autem solum panem sine corpore Domini: Similis est ratio scripturarum omnium, quibus ad suas hæreses confirmandas variè hæretici abutuntur,

Vide B. Aug. lib. de fide & oper. c. 15. 2. Pet. 3.

l. 83. quæst. 76. & præf. Psal. 31.

cap. 14.

quas Catholica Ecclesia, iam vsq; ab Apostolicis temporibus ducta, pro fide orthodoxa interpretatur.

Veteres omnes Ecclesiæ doctores agnouerunt scripturarum difficultatem, ad quas intelligendas, beatus Basilius & Nazianzenus, tredecim annis in monasterio constiterunt: B. Hieronymus relictis negotijs Romanis, in Bethlehem se contulit: S. Chrysostomus ab ipsomet beato Paulo Apostolo institutus legetur; & beatus Gregorius Pontifex, à spiritu sancto, quem Petrus diaconus in columbæ specie ei in aurem vidit suggerentem, quæ in Ezechielem dictabat. B. Augustinus sic ait libro 2. cap. 6. de doctrina Christiana: *Multis, & multiplicibus obscuritatibus & ambiguitatibus decipiuntur, qui temerè legunt scripturas, aliud pro alio sentientes, quibusdam autem locis, quid vel falsò suspicentur non inueniunt, ita obscurè quædam dicta caliginem obducunt, obscuritatibus hisce*, ait idem B. Augustinus alibi, *non temerè à spiritu sancto scripturas esse tectas, sed ob id maximè ne vilescant, & exerceant, vt pascant.* Vult enim Deus orationibus meditationibus, & studijs suorum verborum intellectum communicari, non vanis, non ambitiosis, non mundo addictis.

Ruff. l. 2. hist. c. 9.

Sententia 67. Prosperi.

AN

AN VVLGO PERMITTENda sit Scripturæ lectio.

BEATVS Iohannes Chrysostomus multus est in adhortandis suis ciuibus ad scripturarum lectionem, vt quæ omnibus datæ sunt, ab omnibus legantur, *Nec recedat volumen legis huius ab ore nostro, sed meditemur in eo diebus ac noctibus, vt custodiamus & faciamus omnia quæ scripta sunt in eo, & dirigamus viam nostram, & intelligamus eam.* De modo autem legendi est quæstio. An sic permittenda sit vulgo. Scripturarum lectio, vt simul penes omnes sit ius eas interpretandi. Quem quidem nodum, non est difficilè ex ijs quæ paulò superius diximus, expedire; Quod, si enim oracula diuina, multis magnisque sunt obstructa difficultatibus, non quiuis, vnus è populo, sed ij soli, qui magno studio & labore difficultatem omnem superarunt, erunt ad ea explicanda atque euoluenda accommodati. Iosue.1.

ORITVR autem obscuritas & difficultas varijs ex caussis, primo quidem ex difficultate rei quæ tractatur: quam ob caussam Epistolæ beati Pauli præsertim ad Romanos, & Galatas, multa ingenia magnorum virorum, non parum fatigarunt. Deinde ex phrasibus, vel græcis, vel hebræis, quibus plenæ sunt Scripturæ omnes. Præterea ex consue- Caussæ obscuritatis Scripturarũ. 1. 2. 3.

 tudini-

tudinibus quibusdam veteris Ecclesiæ, certas ob caussas paulatim mutatis, quomodo totum caput 14. I. ad Corinthios, est intricatum,
1. Cor. 15. & quod capite sequenti dicitur: *Quid facient qui baptizantur pro mortuis?* Varios habet sensus. Rursus ex profunditate rei ipsius cœlestis, & altitudine doctrinæ, quam mens imbecillis attingere nequit. Quis quæso intelligit quod ad Ephesios scribitur: *Vt innotescat principibus, & potestatibus in cœlestibus, per Ecclesiam multiformis sapientia Dei, secundum præfinitionem sæculorũ, quam fecit in* CHRISTO IESV *Domino nostro.* Et postea: *Vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum.* Denique ex mysterijs quæ similitudinibus explicantur, quæ res facit, vt tota Apocalypsis. B. Ioannis inexplicabili obscuritate lateat inuoluta

4\.

Ephes. 3.

5\.

Scripturæ à magistris discendæ.

QVEMADMODVM igitur ars nulla sine magistro discitur, neque author etiam prophanus sine studio intelligitur, ita nec scripturæ cognitio sine labore & opera doctoris haberi potest: & sicút ne vilis quidem opifex, in his quæ artis suæ sunt, ab imperito illius artis viro, alioqui doctissimo, admoneri se patitur, sic admittendi non sunt ad sacrarum rerum interpretationem, qui non prius illis operam dederunt, ne meritò obijciatur illis tritum illud. Ne sutor vltra crepidam.

pidam. Sicut enim in hac Ecclesiæ Republ. distincta videmus officia sartorum, sutorum, fabrorum, lanionum, qui suis opificijs Christianos in Ecclesia adiuuãt, ita ex sacris literis discimus: *Aliquos esse pastores & doctores ad consummationem sanctorum, in ædificationem corporis Christi.* Ephes. 4.

IGITVR aliquorum officium est sacras literas tractare, earumque, intelligentiam Christiano populo tradere, quos, ait, scriptura esse, *Sacerdotes, quorum labia custodient scientiam, & legem requirent ex ore eorum.* Malach 1. Sacerdotum in veteri lege erat, tuba canere, populum docere, Dominum consulere, eiusque responsa etiam ad viros sanctissimos deferre, denique ea omnia quæ diuinæ legis erant tractare. Iosue. 6. Deut. 24. 2. Reg. 24. Ad idem munus delecti sunt sacerdotes legis Christi, quibus Christus sic locutus est: *Ecce ego mitto vos, prædicate Euangelium omni creaturæ, docete omnes gentes. Qui vos audit, me audit. Spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia.* Marci 16. Matthæi 28. Lucæ 10. Ioan. 14. Beatus Paulus sic loqui, & scribere solet Episcopis & presbyteris. *Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Acto. 20. Item: *Attende lectioni, exhortationi, doctrinæ Attende tibi & doctrinæ, insta in illis, hoc enim faciens & teipsum saluum facies, & eos qui te audiunt. Prædica verbum, insta* 1. Tim. 4. 2. Tim. 4.

oportunè, importunè, opus fac Euangelistæ, ministerium tuum imple. Tu autem loquere quæ decent Tit.2. *sanamq; doctrinam, verbum sanum, irreprahensibile. vt is qui ex aduerso est, vereatur.*

HAEC nusquam mandata sunt idiotis, quorum est audire, & à peritioribus scripturarum intelligentiam accipere. B. Leo Pon- Epist.62. vide Epist.82. ad Iulianũ, tifex Maximo Antiocheno Patriarchæ sic scribit: *Illud dilectionem tuam conuenit præcauere, vt præter eos, qui sunt Domini sacerdotes, nullus sibi ius docendi & prædicandi audeat vendicare, siue sit ille monachus, siue laicus, qui alicuius scientiæ nomine gloriatur.* Beatus Basilius in quæ- Quæst.235. stionibus compendio explicatis, ait: *Superiorum esse illa scire ac discere quæ alios doceant, aliorum autem non plus sapere quam oportet sapere.* Et l.1. de moribus Eccles. c.1. B. August. *Quis mediocriter sanus, non facilè intelligat scripturarum expositionem ab ijs petendam esse, qui earum doctores se esse profitentur? Fieriq; posse immò id semper accidere, vt multa indoctis videantur absurda, quæ cum à doctioribus ex-* Vide can.19. Trullian. & sess. 11. concilij Lateran. *ponuntur eò laudanda videantur elatius, quò abiectius aspernanda videbantur, & eò accipiantur aperta dulcius, quò clausa difficiliùs aperiebantur.*

HANC sanè rationem discendi literas sacras, secuti sunt Patres omnes Ecclesiæ, qui nõ prius sibi sumpserunt docendi officium, quàm ipsi à præceptoribus probè instituti essent.

ſent. B. Hieronymus gaudet ſe B. Gregorio Nazianzeno, & Dydimo, magiſtris ſacras literas didiciſſe. B. Baſilius, & Nazianzen. (vt ex Ruffino ſuperius dictum eſt, *in monaſterio per annos tredecim omnib. Græcorum ſæcularium libris remotis, ſolis ſcripturæ diuinæ voluminibus operã dederunt, eorumq; ſenſum non ex ſuo cerebro, ſed ex maiorum ſcriptis & authoritate hauſerunt, quos & ipſos, ex Apoſtolica ſucceſsione intelligendi regulam accepiſſe conſtabat.* Epiſt. ad Dõnionem l. 2. c. 9.

QVERITVR porrò B. Hieronymus, hæreticos, vt fauorem ſibi plebis concilient, ſcientiam legis quibuſuis, adeoque ipſis mulierculis tribuiſſe. Et ad Paulinum. *Sola ſcripturarum ars eſt, quam ſibi paſsim omnes vendicant. hanc garrula anus, hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hanc vniuerſi præſumunt, lacerant, docẽt, antequam diſcant.* Neque hoc, noſtro tantum aut Hieronymi ſæculo, factum fuit, ſed etiam temporibus Apoſtolorum, adeò, vt B. Iacobus Apoſtolus eiuſmodi hominum temeritatem efficacibus verbis cõprimere debuerit. *Nolite,* inquit, *plures magiſtri fieri, fratres mei, ſcientes, quoniam maius iudicium ſumitis.* Et verè nõ aliunde tot hæreſes & ſchiſmata proſeminantur, quàm quod quilibet ad ſuum iudicium ſcripturas interpretetur, atque ad noua ſua commenta accommodare conetur, vt veteres dixerũt, *a* Hilarius, *b* Hieronymus, *c* Auguſtinus, *d* Epiphan.

Lib. 1, aduerſus Pelag.

cap. 6.

Iacob. 3.

a li. 2. de Trinit. & l. 2. ad Conſtant.
b In ca. 1. ad Galat. & cõtra Lucifer.
c. lib. 22. cõf. c. 25.
d In 7. ſyno. ſeſs. 6.

OBIECTIONES HAERETI-
corum.

PRIMA. Christus præcipit auditoribus suis, vt doctrinam Christianam, ad regulam
Ioan.5. exigant sacræ scripturæ. *Scrutamini Scripturas*. Igitur permissum, immò mandatum est vulgo Christianorum, iudicium de scripturarũ interpretatione, & de negotijs fidei.

SOLVTIO.

NEGANDA est consequentia, primò quidem, quia Christus non indoctæ plebeculæ locutus est, sed Sacerdotib. Leuitis, & Pharisæis, qui clauem acceperant scientiæ, de quibus eodem cap. dixit. *Vos misistis ad Ioannem, & testimoniũ perhibuit veritati, &: quomodo potestis cre-*
Luc.11. Ioan.5. *dere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam, quæ à solo Deo est, non quæritis?* quos constat nõ fuisse ex promiscua multitudine, sed prin-
Ioan.1. cipes viros, qui ab Hierosolymis, Sacerdotes & Leuitas ad Ioannem legauerant, vt interrogarent eum, *Tu quis es?* Deinde scrutari scripturas, non est scripturas ad sensum suum quolibet torquere, vel nouam atque hactenus inauditam interpretationem, ad nouum dogma confirmandum, comminisci: sed est doctrinam cum scriptura conferre, eo sensu intellecta, quem tradiderunt maiores.

SECVN-

SECVNDA. Berhoenses commendantur, quod quotidie scrutarentur scripturas, an illa, quæ à Paulo, & Sila dicebantur, ita se haberent, ergo licet populo idem præstare. Actor.17.

SOLVTIO.

CONCEDI potest ad eum modum, quo id fecerunt Berhoenses, qui scripturas ab Apostolis pro concione expositas, cùm ipsa eorum explicatione conferebant, considerabantque, vtrum nouis modis, à veteribus ignoratis, scripturas torquerent, an verò maiorum doctrinæ, & interpretationi consentanea dicerent. Hoc ipsum optandum est ab omnibus fieri, & ijs præsertim temporibus, quando noua dogmata in mundum inuehuntur, Scripturarumque centonibus comprobantur; tunc enim conferendæ sunt nouitates illæ, cū vetustate Ecclesiæ, & noua interpretatio cum antiqua interpretatione maiorum, cum qua si pugnat, reijcienda est, & iuxta B. Pauli admonitionem anathemate percutienda. Galat.1.

TERTIA. Matthæi 11. Christus patri cœlesti confitens, *quia abscondisset hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasset ea paruulis*, significare voluit, non minus inesse gratiæ, imperitæ multitudini, quàm inflatis doctoribus. Non sunt igitur rudes ab interpretatione, & iudicio scripturarum arcendi.

SOLV-

SOLVTIO.

Negada est consequutio, quia paruulorum nomine, non quiuis imperiti, sed humiles, ac nullius rei cognitione tumentes, intelligendi veniunt, quales erãt Apost. piscatores illi quidẽ, & demissi, nullo spiritu inflati, nullius artis inanis arrogãtia subnixi, ambulãtes nõ tamẽ indocti, vtpotè, qui totũ trienniũ æterni patris diuinam sapientiam docentem audierant, et mentem ipsam intus erudientem senserant. Gaudet igitur Christus, non tumidos peritia legis Pharisæos, non inflatos naturalium rerũ cognitiõè philosophos, sed humiles, & à mundo contemptos piscatores, ad Christianam sapientiam primò quidem à se discendam, deinde verò alijs communicandam, delectos, eo ferè modo, quo B. Apostolus Paulus. *Videte*, inquit, *vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnẽ, non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, vt confundat sapientes*· Indocti, qui prę se maiores omnes pro nihilo putant, suumque iudicium, totius Ecclesiæ sententiæ anteponunt, non sunt in istorum paruulorum, de quibus Christus loquitur, sed in turgidorum, non dico sapientium, sed sciolorum, numero reponendi.

1.Cor.1.

Qvarta Ioann.6. Affirmat Christus ex prophetis, *Erunt omnes docibiles Dei*, siue vt Græcis est, θεοδίδακτοι, hoc est docti à Deo, ait

ait namque Esaias, *Ponam vniuersos filios tuos* Esa.54.
doctos à Domino, & Ieremias, *Dabo legem meam*
in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam, Ierem.31.
& non docebit vltra vir proximum suum, & vir
fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum, omnes
enim cognoscent me, à minimo vsque ad maximum,
ait Dominus, Igitur non opus est plebi alio doctore, sed omnibus licebit interno spiritus instinctu scripturas exponere.

SOLVTIO.

MALE colligunt aduersarij, non enim prophetæ scripturarum omnium intelligentiam, sine doctore externo, à solo Deo volũt, Christianis omnibus infusum iri, sed duo alia prædicunt Messiæ temporibus euentura; alterum, quod omnes docendi sint à Deo, hoc est diuinitùs communicandam omnibus sciẽtiam, quod factum est à Christo Deo, & patris sapientia, primò quidem, quando per se ipse Deus cum hominibus conuersatus cælesti doctrina ore suo sacrosancto mortales imbuit, & per Apostolos, eorumque successores, eadem mundum diuina scientia collustrauit: Deinde verò dum quotidiè per se ipse fidei virtutem Christianis infundit: Alterum, quod non docebit vnusquisque proximum suum, non quidem nihil, sed nosse Dominum. Significauit enim propheta, his verbis, temporibus Christianorum, tam publicam fore, & omnibus manifestam orthodxam

thodoxam fidem, tam conſpicuam Eccleſiam Catholicam, vt ea neminem poſsit fugere: ſtatim enim cùm lacte ſugendam Dei notitiam, & ipſis infantibus à parentibus inſtillandam; quod totis 1500. annis vidimus in Eccleſia per vniuerſum orbem à Catholicis egregiè præſtitum eſſe: Voluit igitur propheta indicare eccleſiã Chriſti non fore inuiſibilé, ſicut quidam docuerunt, neq; vllo vnquã tem pore, ita ſupprimendam orthodoxam fidem, & ita abditam in occulto latiturã, ſicut his 1500. annis, coguntur hæretici fateri ſua dogmata inuiſa latuiſſe, quod ne vnum quidem hominem ante ſui hæreſiarchæ ætatem nominare poſsint, qui idem prorſus in omnibus, quod ipſi, profeſſus fuerit.

QVINTA. Maiores noſtri, & Eccleſiæ doctores, cùm fuerint homines erroribus obnoxij, errare potuerunt, non igitur quicquid illi dixerint ex oraculo editum exiſtimari debet.

SOLVTIO.

VERVM eſt ſingulos homines, tam doctos, quàm indoctos poſſe errare, & pro fidei regula accipiendum non eſſe, quod ſinguli vel dixerunt, vel ſcripſerunt; vniuerſos tamen ſimul errare nunquam permittet ille, qui ſe ſuę Eccleſiæ præſto futurũ promiſit, *vſq; ad conſummatinonem ſæculi.* Matth. 28.

CAETERVM quia hæreticis omnibus ſolenne eſt, Sanctorum patrum, quod fuerint homines,

homines authoritati detrahere, exponendũ erit, quibus de causis ipsi in ecclesia auctoritatem habeant, & à Catholicis in dogmatum suorum confirmationem adducantur. Prima est, quod sint certi testes eorum, quæ suis temporibus Christianus populus per orbem vniuersum credidit: cùm enim lego B. Chrysostomum in Græcia, B. Hieronymum in Palæstina, Ambrosium in Italia, Augustinum in Africa, Hilarium in Gallia, Orosium & Prudentium in Hispania eodẽ sæculo ante 1200. annos eadem prorsus nobiscum sentientes atque scribentes, populos sibi commissos pro concione docentes, & libris instituentes: dubitare non debeo, eandem per omnẽ ecclesiã fuisse fidẽ, ante 1200. annos, quæ hodie etiámnũ à Catholicis retinetur. Sicut namq; historicis sua debetur fides, ita multò magis his pastorib. atq; doctoribus, qui non tantũ quid ecclesia crediderit, sed quid, & quibus modis concreditum gregem concionatores, & superiores docuerint, posteris tradiderunt. Cur patres citentur.

SECVNDA. Quod viri sanctitate cõspicui, miraculis clari, doctrina illustres, studio laboreq; indefessi minus existimãdi sint errasse, q̃ nos noui homines, qui neq; pietate, neq; eruditione, cũ ipsorum minimo sumus cõferendi: nec.n. credibile est viros huiusmodi, præsertim in reb. quæ fidem attingunt, à Deo sic destitutos, vt & ipsi errarint, & concionib. doctrinaque sua in errorem alios induxerint.

TER-

Tertia, quod qui ante annos 1200. ad Ecclesiæ gubernacula sederunt, ab Apostolorum temporibus, solis 300. annis abfuerint, eorumque doctrinam, tanquam viciniores lõgè meliùs cognouerint, quàm nos post mille ducentos annos sequuti: præsertim cùm non nisi per veteres illos maiores, ad nos Christiana nostra doctrina peruenerit. Ire igitur ad veteres, nihil aliud est, quàm inuestigare, vtrũ dogmata religionis pura, atque illibata, sicuti ab ipsis tradita fuerunt, ad nos sint delata.

Qvarta. quia, quòd multò antè nostra sæcula vixerunt, incorrupti sunt iudices controuersiarum, quæ à posteris mouẽtur; *Nullas* (inquit D. August.) *nobiscum amicitias attenderunt, vel inimicitias exercuerunt, neq; nobis irati sunt, neq; nos miserati sunt. quod inuenerunt in Ecclesia, retinuerunt, quod didicerunt, docuerunt. quod à patribus acceperunt, hoc filijs tradiderunt.*

l. 2. con. Iulianum, Pelagianum.

De numero librorum *sacrorum.*

Nvllvs ferè Canonicus exstat liber, cui non censoriæ seueritatis notam inusserint Nouatores, si quidem minus errori suo fauere videretur. Totum vetus testamentum damnauerunt Carpocratitæ, Seueriani, & Manichæi, tanquam à malo principio confictum. Euangelia præterquam Lucæ, negauit Cerdon. Cerinthus, etiam Lucam abiecit, & cæteros, præter Matthæum. Seueriani Apostolorum

rum Acta sustulerunt, & cum Ebionitis omnes beati Pauli Epistolas. Epistolā beati Iacobi, Lutherus appellauit stramineam, & indignam Apostolico spiritu. Alogiani beati Ioannis Apocalypsin, pro figmento Cerinthi habuerunt. Non pauci de posteriori Epistola beati Petri, & duabus beati Ioannis Apostoli, dubitauerunt. Quibus omnibus si fides habenda sit, restabunt nobis in Scripturis, vnica beati Petri, vnica beati Ioannis, & vna B. Iudæ, quas tamen non esset difficilè, prætextu aliquo cum cæteris expungere.

CAETERVM ne hoc malum orbi eueniret, insculpsit in mentibus Ecclesiæ Deus, sacrorum librorū numerum, qui inspiciendus est ei, q de libro aliquo dubitat. Ante 1200. annos, in cōcilio Carthaginēsi, cur beatus Augustinus adfuit, & in Epistola beati Innocētij ad Exuperium; illi omnes nominati sunt, quos ante 150. annos celeberrimum illud Florentinum concilium Latinorum, Græcorumque patrum, atque Armenorum legatorum consensione celebratum, recensuit, & nostra ætate Trident. Synodus comprobauit. cap. 47.

OBIECTIO.

PRIMA: Concilium Laodicenum, eos libros veteris testamenti omittit, qui non sunt in canone hebræorū, non igitur agnouit libros Machabæorum, Sapientiam, Ecclesiasticum, Tobiam, & Iudith.

E SOLV-

SOLVTIO.

NEGANDA est consequentia, non enim eo loci Patres abiecerunt hos libros, tanquam non sacros, nec decreuerunt non esse canonicos, sed non numerauerunt inter illos, qui in Ecclesia essent legendi, idque præsertim propter Iudæos ad fidem conuersos, & ferè iudaizantes, quibus Phrygia ab Apostolorum temporibus abundabat. Hos nimirum, sancti illi Episcopi irritare noluerunt; ijs libris veteris testamenti in Ecclesia legendis, quos illi in canone hebræorum non habebant.

SECVNDA: Beatus Gregorius libro 19. Moralium, cap. 17. de libris Machabæorum sic loquitur: *Non inordinatè agimus si ex libris licet non canonicis, sed tamen ad ædificationem Ecclesiæ editis, testimonia proferamus.*

SOLVTIO.

SED nec ille negat, esse libros illos sacros, aut in canonem Ecclesiæ relatos, cum virum doctissimum latere non potuerit, quid ante 200. annos, beatus Innocentius Papa, & concilium Carthaginense, de his Machabæorum libris scripserit. Loquitur igitur de canone Hebræorum in quem isti libri asscripti non fuerunt, & propterea non parem obtinebant apud omnes homines, præsertim Iudæos, authoritatem. B. Augustinus, multò antè ex ijsdem libris, tanquam sacris, & apud Ecclesiá canonicis sacrificium pro defunctis confirmare minimè reformidauit.

l. de cura pro mortuis agenda. c. 1.

TER-

TERTIA: Olim à plerisque dubitatum fuit, de nonnullis Scripturæ libris, de Epistola ad Hebræos de altera Epistola D. Petri, de posterioribus capitibus Danielis, &c. Non sunt igitur, hæreseos crimine condemnandi, qui eosdem nunc vel reijciunt, vel in dubium vocant:

SOLVTIO.

CONSEQVENTIA neganda est, quia pari ratione efficietur, hodiè à nobis dubitari posse an sint de integro baptizandi, quos hæretici abluerunt, quod existimauit D. Cyprianus cum concilijs aliquot Aphricanis: Et, an Christianis obseruanda sit lex Mosaica, etiam istis, qui ex gentilibus crediderunt, quod ante Hierosolymitanum cõcilium citra hęresim à plerisque agitatum fuit. Denique, vtrum ad gentes quoque pertineat gratia Euangelij, an verò ad solos Iudæos, sicut nonnulli in actis Apostolicis arbitrabantur. Tametsi namque Ecclesia vnam eandemque fidem quouis tempore retineat, quædam tamen fiunt nonnunquam explicatiora, temporis progressu, quàm fuerint in principio: Sicut enim numero creuit Ecclesia, ita facta est auctior eruditione, & perspicatior in illis cognoscendis, quæ ex primis articulis fidei manifestò notis, tanquam ex principijs necessariò colliguntur. Ecclesia igitur nullo vnquam tempore pro fidei dogmate recepit, quod prius reiecerat, vel non esse credendum docuerat, (hoc

Acto.15.

Acto.11.

enim est hæreticorum,qui fidem mutant)sed aliquando credit explicatius,quod prius crediderat in genere atque obscurius.

Proinde quamuis nihil fidei contrarium sentiant,qui de re nondum explicata, diuersam ab alijs opinionem tuentur; nulli tamen licet,citra notam hæreseos, in dubium reuocare,rem semel ab vniuersa Ecclesia manifestè declaratã,atq; receptã.Itaque postquam ab ecclesia explicatũ est,etiã illos libros in sacris esse habendos,qui apud nonnullos in dubiũ venerant,nulli est fas amplius dubitare, cum pari veneratione habendi sint,atq; si nulla de his vnquã dubitatio fuisset:quãdoquidem ab eadem Ecclesia fidem authoritatemque accipiunt, q̃ reliquos libros in sacris numerauit. Caussa enim, cur à plerisque catholicis non fuerint sacris libris adnumerati, non illa est, quia tunc non fuerint sacri,sed quia nondum omnibus, à tota Ecclesia pro sacris propositi. Ergo simul atque publicè proponuntur, sine vlla recusatione in diuinorum librorum numero ab omnibus colendi sunt, ac venerãdi. Quemadmodũ nummus simile aureus quibusdã initio suspect⁹ velut adulterinus, si postea aurificis periti statera examinatus, & à magistratu approbatus,ab omni populo recipiatur,non minoris est precij, quam cæteri nummi,qui talem suspicionem nunquam tulerunt.

DE

DE ECCLESIA.

Caput II.

VM varijs erroribus & flagitijs mundus totus in maligno positus, ab vltimo fine creationis suæ, æterna salute, aberraret; Christus quosdam homines ex tota hominum multitudine, gratia sua & misericordia euocauit, eosque certis inter se legibus coniunxit, Societatemque seu Remp. quandam instituit (quam Ecclesiæ nomine appellari voluit,) quæ à cæteris hominibus separata, non tam res huius vitæ caducas intueretur, quam ad beatitudinem perpetuam futuri ęui mentis oculos intenderet. Et cum maximus sit humani generis amator Deus, non vnius nationis gentes, vel loci angustijs hanc suam congregationem concludi voluit, sed potestatem fecit quotquot sunt in vniuerso orbe hominibus, nullo sexus, ætatis, donorum naturæ vel fortunæ discrimine, vt hunc suum cœtum adire, in eumque cooptari possint. *Quotquot enim receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius.* Ioan. 1.

HVIC porrò Reip. eximia quædam priuilegia concessit qualia extra hanc congregationem nusquam inuenias. Eorum primum est, in Ecclesia sola veram esse notitiam Dei diuinarumque rerum nullo permistam erro- Proprietates Ecclesiæ. I.

re intelligentiam, eamque ita constantem Christi spiritu directore, in vera religione persistere, vt error in fide apud illam locum
1.Tim.3. habere nequeat: *Est enim Ecclesia, firmamentum & columna veritatis*, quæ veritatem fidei sustentet, eique testimonium & authoritatem præbeat. In hac sola igitur est syncera verbi Dei prædicatio, integra scripturarum explicatio, diuinæque voluntatis interpretatio.

SECVNDVM ex primo sequitur, in sola
2. Ecclesia esse verum Dei cultum, synceram sacramentorum administrationem, sanctas Deoq; acceptas ceremonias.

3. TERTIVM est Christum sacratissimæ passionis laborumque suorum merita in sola Ecclesia reposuisse, quorum illi tantum participes efficiuntur, qui se ad Ecclesiæ coniunctionem reciperent. In hac ergo Ecclesia sola, accipitur peccatorum remissio, gratia Dei, iustificatio, sanctificatio: Soli Ecclesiæ filij bonis operibus merentur apud Deum vel augmentum iustitiæ, vel æternam vitam: Soli sunt grati & accepti Deo, amici & filij Dei; soli communionem habent cum sanctis sanctorumque meritis; Soli ornati sunt veris, seu Christianis virtutibus; soli promissionem habent, certamque expectationem vitæ æternæ. Magna vtiquæ priuilegia & verissima: nam extra Ecclesiam nihil horum reperitur, nulla

nulla sanctitas, nulla virtus Christiana, nulla operatio Deo accepta, nullum meritum, nulla spes salutis; hæc quidem fortaſsis non ægrè admodum nobis aſſentientur hæretici.

Vbi ſit eccleſ.

TOTA porrò difficultas in eo eſt, penes quos inueniatur Eccleſia iſta, dum ſinguli ad ſuas congregationes eam pertrahunt. Cuius litis euidenter dirimendæ gratia Chriſtus Saluator pro ſua in humanum genus caritate, aliqua certa indicia & ſigna notaſq; reliquit, quibus hæc ſua reſpub. ab alijs cœtibus dinoſceretur, ne ſi quis ex infidelibus, ad eccleſiam ſe conferre velit dubius hæreat, quam ex tanta congretationum diuerſitate potiſsimum amplecti debeat, quarum quælibet ſe nomine Eccleſiæ tot priuilegijs inſtructæ iactat. Rerum autem quæ inquiruntur notæ eiuſmodi eſſe debent, quæ & clariores ſint rebus ipſis, & à cõmuni conſuetudine non alienæ.

QVOCIRCA qui ex eo penes ſe eſſe veram Chriſti Eccleſiam contendunt, quod ſe verbum Dei ſyncerè interpretari, & Sacramenta purè adminiſtrare affirment, non ſatis id apertè demonſtrant, cum iſtud non minus in dubium vocetur, & omnibus ſit occultum, atque illud quod quærebatur: cum enim, vt diximus, hæc ſint Eccleſiæ priuilegia & proprietates, quicunque ad ſuum cœtum Eccleſię nomen transfert, is vtique proprietates eius omnes ſe habere dicet, & qui de numero Gẽtilium Eccleſiam veram quæret, nihil certi inueniet,

Joannes cui ratus in prato cap. 26.

ueniet, quando omnes audiet de syncera verbi diuini prędicatione, & sacramentorũ administratione gloriari, aliosq; à se mendacij arguere. Nã Lutherani hæc penes se esse doẽc, nõ apud Caluinistas, Anabaptistas, Schvuenckfeldianos; contra vero Caluinistæ apud se solos, non apud alios, ea reperiri volunt, atque ita de cæteris.

Vnde manifestum est rectiùs ab illis fieri, atque, vt Philosophi loquuntur, rem à priori ostendi, qui ex hoc se docent prædicta habere, verum, inquam, Euangelij & Scripturæ sensum, synceram administrationem sacramentorum, &c. quod veram penes se habent Ecclesiam: Veram autem Ecclesiam esse clarioribus notis perspicuum faciunt: quas ne ipsi quidem Aduersarij posint inficiari.

Notae porrò istæ sunt duplices: vna ab ipsa origine sumitur, alię ex proprietatibus externis re ipsa quæ quæritur notioribus. Similitudine fiet res manifestior. Quæritur Colonia Agrippina, eadem illa quam condidit olim Agrippa; multis prærogatiuis atque immunitatibus donata, ciuitas Imperij, respublica libera, &c. Sint quidam antiquæ illius ciuitatis osores, qui ab annis 100. vel 50. alijs oppidulis excitatis & nomen & ius nobilis illius veteris Coloniæ, ad illa transferre audeant, & si quis hospes aliunde recens aduentans de Colonia quærat, suas illi nouas à se nuper fabricatas sedes monstrent. Hospes sanè iste

Similitudo.

iſte his duobus ſignis de veritate docebitur: 1.
alterum eſt, vt conſultis annalibus oppidò-
rum omnium inquirat originem, inueniet
quippe in veteri Colonia continuatā ab ipſo
Agrippa hiſtoriam, cæterorum verò non po-
terit initium inde ab ipſo Agrippa deductum
oſtendere, ſed tantum à quinquaginta aut cen
tum annis iacta eſſe fundamenta reperiet, at-
que adeò ne principiũ quidem vllius ædifi-
cij ante id tempus exſtitiſſe conſtabit. Alte- 2.
rum, quo in notitiam veræ Coloniæ veniet,
eſt in externis ſignis quæ ſenſibus ipſis ſunt
notiſsima, quibus ab hiſtoricis, indubitatiſ-
que authoribus, multis retro ſæculis deſcri-
pta fuit Colonia, à ſitu loci ad Rheni ripam,
in planitie, infra Bonnenſe oppidum, &c. ab
ædificijs & templis, à conſuetudinibus, &c.
Quæ notæ ſi non in recentibus illis oppidulis
extent, ſed in antiqua Agrippina, non ignora-
bit hoſpes quo tandem ſe conferre debeat,
quicquid reclament alij, quos vt impudentes
bonorum aduerſarios, & humani generis oſo
res deteſtans, omni ſupplicio dignos pronun
ciare non verebitur.

PARI ratione in Eccleſia inuenienda v-
tetur vir prudens, qui vel recens ex genti-
bus Iudæíſve, ad verę Catholicæque religio-
nis lucem conuertitur, vel (vt fit) in hac tan-
ta ſectarum diuerſitate dubius hęret, ad quā
ſe debeat partem adiungere. Is enim non ex
doctrina Eccleſiam, ſed ex Eccleſia doctrinam

metietur, neque sibi authoritatem vendicabit de doctrina iudicandi, sed certis notis depræhensa Ecclesia, ipsius iudicio per omnia stabit, quam falli non posse, neque fallere ex diuinis Scripturis didicit. Primum igitur ad suam originem singulos eos cœtus deducet, qui se pro vera Christi Ecclesia offerunt. Inueniet Lutheranæ Ecclesiæ à Luthero datum initium anno 1517. Caluinianæ à Caluino etiam posterius; Anabaptistis à Balthasaro Pacimontano, sub annum Dñi 1522. Schvuenckfeldianæ à Schvuenckfeldio multo recentius; Domui amoris ab Henrico Nicolai nauta, fortè sub annum 1550. Sique diligenter inuestiget, clarè depræhendet non statim primis illis annis totam fidem, vt nunc ab illis traditur, fuisse perfectam, sed paulatim cusam atque recusam, vix tandem triginta annis integram, vti nunc colitur, fuisse seruatam. Sane ex Locis communibus Philippi & Augustana Confessione, quæ singulis penè editionibus aliquid noui pro fidei doctrina vulgarunt, hoc mutabile incrementum discet.

Si porro etiã attentius consideret, & historias veteres euoluat, manifestè cognoscet ante Lutherum, Caluinum, similesque nouos doctores, ne vnum quidem fuisse toto terrarum orbe hominem, seu Catholicum, seu hæreticum, qui per omnia de rebus fidei ita vel docuerit, vel senserit, sicut illorum sectatores

res, hodie profitentur se credere. Et quòd ad hæreticos quidem attinet, non est diffitendum, à nouis sectarijs veteres semper aliquos errores suscitari, quod non obscurè in nostris locũ habet, qui ab Aetio & Eunomio doctrinã suã de sola fide mutuati sunt; à Manichęis de matrimonio; à Nouatianis de pœnitentia; à Vigilantio de sanctorum reliquijs; à Iouiniano & Heluidio de cælibatu, à Berengario de Eucharistia; à Leone Isaurico, & Copronimo de sacris imaginibus; ab Hussitis de necessitate vtriusque speciei; à cæteris deinde ferè omnibus aliud aliquid in fabricam suam prauorum dogmatum transtulerunt. Nam & Caluinum Arrianizasse, & Bucerum cum Sebastiano Munstero Iudaizasse, non obscura fama est.

Nouæ hæreses aliquid à veteribus habent.

Caeterum vt in aliquibus conueniant, in multis tamen dissentiunt, quia vel aliquos errores veterum hæreticorum detestantur, vel nouos adijciunt hactenus inauditos. Iustitiam imputari, non inhærere: speciali fide, qua se quisque credit iustum, esse peccata remitti: Peccatum originale esse substantiam non accidens, aut priuationem: duo tantum esse Sacramenta Ecclesiæ: Sacramentum Baptismi non dare gratiam, sed indicium esse, aut signum collatę gratiæ: Christum in cœna præsentem nulla veneratione colendum esse, vel adorandum, nemini prorsus antecedentium hæreticorum, in mentem aliquando

Nullus veterum hæreticorum cum nouis conuenit.

do venit. Missæ sacrificium, quod tantoperè auersantur huius sæculi omnes sectarij, veteribus omnib. fuit sacrosanctum: eius namq; explosio iuxta Danielis prophetiam proximis Antichristi temporibus debebatur. His igitur manifestò efficitur, quod nemini vnquam eorum hęreticorum, qui ante vixerunt, quam à veritate Catholica Lutherus desciuerat, cum vllo nostri temporis hæreticorum, in his quæ fidei sunt per omnia conuenerit.

Daniel.12.

SANCTORVM Patrum eadem est ratio, qui & vnamini consensu veteres hæreses à Neotericis reuocatás condemnauerunt, & disertis verbis se illa credidisse, sibique commissos populos docuisse scripserunt, quæ sectarij nostri Ecclesiæ Romanæ crimini & errori ducunt. Beatus Hieronymus grauissimè insectatur Vigilantium, quod sanctarum reliquiarum venerationem impugnarit; Beatus Augustinus inter hæreses Eunomij recenset doctrinam de sola fide, quàm tot annorum spacio decurso, rursus ab inferis suscitauit Lutherus. Beatus Ambrosius eundem errorem de potestate clauium, & peccatorũ remissione repræhendit in Nouato, quem docent sectatores Lutheri, &c. Fidem Romanæ Ecclesiæ de sanctissimo missæ sacrificio ad vnum omnes maiores tenuerunt: Sanctos cum Christo beato æuo fruentes omnes inuocauerunt: Romanum pontificem magna veneratione & obedientia pro Christi vicario & beati Petri successo-

Nullus veterum Catholicorum cum hæreticis cõsentit.

Lib. de hęres cap 54.

Libris de pœnitentia.

ſucceſſore omnes coluerunt: operibus bonis merita, & æternæ vitæ mercedem omnes attribuerunt: Satisfactiones pro commiſsis peccatis omnes impoſuerunt, & multa id genus ſe feciſſe & credidiſſe docuerunt, quæ ex diametro cum hæreticorum noſtri ſæculi doctrinis pugnant. Nemo igitur ex his omnibus cum quoquam de noſtris ſectarijs per omnia conſentit, conſtatque manifeſte neminem toto orbe mortaliũ ante Martinũ Lutherũ, hoc eſt, ante annũ Domini Chriſti 1517. extitiſſe, qui eam fidem teneret, quam Lutheri, Caluini, aut aliorum hæreſiarcharum diſcipuli profitentur.

QVI hæc in animo ſuo verſat vir prudens, ſuæque ſalutis amans, non ſolum his nouis hominibus ſalutem ſuam nõ committet, ſed & vehementer admirabitur, atque ex animo deplorabit, inueniri aliquos, qui tam parui ducant animas ſuas, vt in certam earum dãnationem non ita pridem excogitatã fidem, & coactum nouorum hominum cœtum, pro vera fide & Eccleſia venerentur ſequanturq́;.

ATQVI occurrunt Aduerſarij, dicuntq́ue Apoſtolos Chriſti, ad mentem Lutheri docuiſſe, & paſsim toto terrarum orbe rerũ credendarum ſenſum atque intelligentiam expoſuiſſe. Quos ſi doctrinæ ſuæ fauere demonſtrent, nõ alijs argumẽtis opus erit ipſis, vt dogmatum ſuorum integritatem, veritatemq́ue perſua

Apoſtoli cũ hæreticis nõ ſenſerunt.

Quatuor attendenda. persuadeant. Sed ista pauca attendat vir prudens; primum quidem cũ sectarij omnes, illi
1. etiam, qui pugnantia tuentur dogmata, à se Apostolos stare quisq; velint, Lutherani, Caluinistæ, Svvekfeldiani, Anabaptistæ, quis me docebit Apostolos Lutheri potiùs, quàm Cal
2. uini fidem tradidisse? deinde verò mirum omnino videtur, cùm tantos in instituendo orbe labores insumserint Apostoli Christi, tot annis sudauerint, tot miraculis prædicationẽ suam confirmauerint, tot loca peragrauerint, eos ne vnum quidem hominem posteritati reliquisse, qui synceram doctrinam Apostolicam per omnia integram, incorruptamq́; te-
3. nuerit, posterisque tradiderit. Atque id quidem admirandum amplius, quod statim à primis illis Apostolorum temporibus, non varij diuersis locis, sed ijdem prorsus per vniuersum orbem errores, ijq́ue grauissimi irrepserint, nemine aduertente Episcoporum, quos tibi successores Apostoli constituerant. Certum est (vt testatur B. Irenæus) sacrificiũ mis-
Lib:3.ca.3. sæ in omni loco Deo oblatum statim à morte Apostolorum Christi fuisse: constat vbique inuocatos sanctos, & satisfactiones pœnitentibus indictas; quæ dum non possunt inficiari hæretici, fatentur prima post Apostolos cẽturia introductos errores, quos Caluinus appellat hallucinationes Patrum. Cæterũ vir prudens ac cordatus statuet potius homines

illos

illos, qui 1500. annis post Apostolorum ætatem secuti sunt, grauiter hallucinari, & falli fallereque, quã sanctissimos illos maiores nostros, qui & ex Apostolorũ docentium ore, veram puramq; Christianæ religionis cognitionem acceperunt, & ipsorum mentẽ probè assecuti sunt, præsertim cum non pauci illorũ fidem ab Apostolis perceptã sanguine suo cõsignarint. Intelliget certè vir prudens, non esse consentaneũ diuinæ bonitati, vt totis 1500. annis vera fides doctissimos quosque pientissimosq; viros Apostolis vicinos latuisse, & demum post tot sæcula innotuisse Luthero, Caluino, cæterisq; neotericis, asseratur, Si namq; statim post Apostolos corrupta est fides, periet rit vtique, cum fides sit vna, quæ sibi neq; addi quicquam neque demi patitur. Si fides perijt, interijt simul Ecclesia, quæ in vera fide innititur. Sublata fide atque Ecclesia, necessariò efficitur, æternis ignibus adiudicatos, quotquot alienam à Luthero fidem professi sunt, quia *sine fide impoßibile est placere Deo.* Heb. 11.

4 Ephe. 4.

ISTA si sepositis affectibus vir prudens expendat, non credet se nouis Doctoribus, qui licet fidem suam atque Ecclesiam ad Apostolos ipsos referre laborent, in primis tamen hæresiarchis suis subsistere coguntur, & totis 1500. annis successionem interruptam fateri, cum ne vnum quidem post Apostolos homi-

hominem afferre possunt, qui per omnia cum ipsis in doctrina consenserit. Si norint, edant nomen, fideique ipsius testimonia proferant.

An ante Lutherum occulti fuerint Lutherani.

NEQVE mouebitur vir prudens, si dicant occultos aliquos extitisse, omni tempore, qui Lutheranam fidem à se conseruatam ad posteros transmiserunt. Primò namque Lutherus ipse fatetur à nullo homine se institutum, Sed à solo Christo; agnoscitque se primum sui dogmatis inuẽtorem. Deinde argumento vel teste nullo occultos hos Lutheranos docere possunt; vt manifestè intelligas effugium esse eorum, qui se à veritate constringi sentiunt. si occulti fuerunt, vnde norunt fuisse? Ego pari ratione, si nouam comminisci hæresim velim à cæteris omnibus alienam, & diuersã, ad Apostolos per occultos quosdam deducam: Sed ita occultos, quos neq; homo vllus vnquam nouit, neque Deus. Et hæc de origine sectarum.

Antiquitas Ecclesiæ Catholicæ.

CONVERTAT porrò nunc se homo prudens, suæ salutis amans ad Ecclesiam Romanam, eius intueatur originem, consulat annales, græcasq; & latinas historias, inspiciat veterum monumenta, templa, monasteria, sacrã supellectilem, ritus & ceremonias, & quicquid demum aliquid antiquitatis refert, inueniet ante annos 100. 200. 300. & vsq; ad 1500 eãdem doctrinã, eandem fidem, eandem Ecclesiam quouis tempore, per omnes ætatum gradus extitisse. Siue enim ascendat ad Apostolos,

los, cognoscet eandem fidem in Catholicis hac nostra tempestate viuentibus, atque in eorum parentibus ante annos 100. & in istorum auis, abauis, cęterisq; maioribus, re nulla prorsus variata: siue descendat, manifestè videbit perpetuam ab Apostolis ad nos vsque, nullo vnquam tempore interruptam successioné. Videbit ex Christi Domini mandato, primú quidem prædicatum esse Euangelium Hierosolymis, tum in omni Iudæa, & Samaria, demum ad vltimos terræ fines: Vt namq; Orientales, & Meridionales prętermittamus; certú est Germaniam vtramque & Galliam, nunquá aliam didicisse fidem, quam quæ hodiè à Catholicis seruatur. B. Petrus Germanis misit Crescentem, qui Moguntinis; Eucharium & Valerium, qui Treueris; Maternum, qui Tongris, & Coloniensibus Euangelium prædicarunt. Ad Gallorum conuersionem ablegauit Sixtum, Sinicium, Amantium, Mennium, qui Rhemensem Ecclesiam fundârunt; Sauinianú & Potentianum, qui Senonensem; Altinum, qui Aurelianensem; Aduentinum, qui Carnotensem; Astromonium, qui Aruernensem; Martialem, qui Burdegalensem, pluresque alias. D. Petri successor Clemens in Gallias direxit Dionysium Areopagitam, cum Rustico & Eleutherio, qui Parisienses fidé docuit, & Virdunensibus Sanctinum Episcopum dedit, Experium, qui Baiocensibus primus præfuit: Taurinum, qui Ebroinensibus; Eutropium, qui

Actor. 1. Hebr. 2.

Propagatio.

Succeſsio. Xanctonenſibus: S. Photinum, qui Lugduneſibus. Hi porrò eandem quam à beato Petro atque Clemente acceperant fidem & religionem, ad poſteros tranſmiſerunt: populos nō alia, quàm Catholica fide imbuerunt: & nouis eccleſijs Epiſcopos præfecerunt; qua in re non paruam, operam præſtitit in Gallia, temporibus Clodouęi B. Remigius Remenſis Epiſcopus, & in Germania B. Bonifacius Moguntinus primus Archiepiſcopus, qui auctoritate Stephani Romani Pontificis, auxilioque Caroli Magni Imperatoris, multas eccleſias erexit, & epiſcopales Cathedras inſtituit.

NEC ceſſarunt interea Romani Pontifices, qui ſibi vniuerſalis eccleſiæ curam non ignorabant eſſe commiſſam, ſubinde nouos doctores & paſtores emittere, Medardum, Peregrinum, Agricium, Amandum, Vvilebrordum, Rumoldum: qui Gallicas & Belgicas aliquot prouincias ad Chriſti fidem adduxerunt. In Angliam primum S. Lupus & S. Germanus, temporibus Attilæ: tum à beato Gregorio Magno, S. Auguſtinus cum ſocijs miſsi fuerunt.

HOS autem omnes non aliam in ſibi deſignatas prouincias fidem atque doctrinam inuexiſſe ab ea, quam poſteri coluerunt, pri-
I. mum quidem ex eo manifeſtum euadit, quod à Romanis Pontificibus mandatum acceperint, eandem prædicandi fidem, quam Romæ didicerant: Romæ autem nunquam fuiſ-

ſe va-

ſe variatam fidem & religionem Chriſtianam, ſcriptores omnes fatentur.

2. DEINDE verò, ꝙ ferè per monachos ſit ad fidem conuerſa Germania & Anglia, & id quidem maiori ex parte temporibus Caroli Magni, qui inſigne Monaſteriũ Fuldenſe, doctorũ hominũ ſeminariũ in Buchonia maximis ſum ptib. erexit, atq; fundauit; in quo nonnunquã præter diaconos & inferiores Clericos, 400. vixerunt ſacerdotes monachi, ad Germanorum conuerſionem expediti. Denique, quod eadem vbiq; religio, eędem ceremonię diuini cultus, eademque doctrina à poſteris omnibus retineatur. 3.

Fuldenſe Monaſteriũ

ICCIRCO vir prudens, qui fidem nullam, nullamque eccleſiam, à prima origine in Germania & Gallijs agnitam fuiſſe aduertet, præter Catholicam, cui præpoſitus eſt Romanus Antiſtes: intelliget hanc eſſe veriſſimam Eccleſiam à Chriſto euocatam, & conſtitutam, non recentes illas, quæ tametſi nihil præter Apoſtolicam fidem atque doctrinam, & verbum Dei in ore habeant, quærentes tamen originem ſuam, in medio hærent, neque ad Apoſtolos deueniunt.

HAC nota ſemper vſi fuerunt maiores noſtri aduerſus hæreticos, & in Conſtantinopolitano ſymbolo pulchrè eam indicauerunt, quando Eccleſiam vocauerunt *Apoſtolicam*, hoc eſt, quæ ſine interruptione originem ſuam ad Apoſtolos ducit.

APOSTOLICA.

Itaq; sicut is de nobilitate non potest gloriari, qui licet iactet se à maioribus nobilibus prosapiam ducere, à patre tamen ignobili ex vili scorto est susceptus: Ita neque hæretici veræ ecclesiæ laudem, quæ tot sęculis manifesta & incorrupta perseuerauit, sibi iure vẽdicare possũt. Atq; ista de priori genere signi sufficiãt.

Signa Eccl. ALIA indicia sumuntur ex proprietatibus sensu notioribus, quæ multò antequã dubitatio à quoquã moueretur, certissimis scriptis fuerunt indicatæ: Eiusmodi in symbolo Constantinopolitano, aut potiùs symbolo Apostolico tria exprimuntur, *vna*, *sancta*, *Catholica*. Ecclesiæ vnitas ab eadem doctrina fidei accipitur: cùm enim se habeat Ecclesia ad modum scholæ (sumus quippè & vocamur in scripturis discipuli) cernitur Ecclesiarum diuersitas, à varietate doctrinę. Sicut igitur quõdam Academici, Peripatetici, Stoici, Cynici ex opinionibus distinguebantur, ita qui discrepantia de rebus fidei sentiunt, ad eandem non pertinent scholam, seu ecclesiam. Vir prudens itaque qui toties audiuit in sacris literis vnitatem fidei commendari (*Vna fides, vnum baptisma. Sitis perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia, & cæt*. quos viderit in negotijs religionis acriter contendere, facilè intelliget non pertinere ad eandem Ecclesiam.

1. nota VNA.

Ephes. 4. 1. Cor. 1.

Discipuli Lutheri, qui Augustanæ confessionis doctrinam amplectuntur, de rebus

grauissimis inter se vehementer pugnant, & dissentiunt, de peccato Originali, de præsentia corporis Christi in Eucharistia, deque alijs innumeris: non igitur Lutheranorum cœtus vel protestantium, aut confessionem Augustanam profitentium est vera Ecclesia, quia non vna. Par ratio est Caluinistarũ, qui in Caluinopapistas & Puritanos diuisi sunt, & Anabaptistarum, qui in plurimas sunt sectas dissecti, atque ita de reliquis. Nulla hęresis est vna.

Svmitvr præterea Ecclesiæ vnitas (vt est apud B. Cyprianum & D. Hieronymum) ab vno capite visibili, sicut corpus animale non est nisi sub vno capite: atqui licet ab vno Luthero, ceu primo fonte, hodiernæ hæreses omnes originem ducant, singulæ tamen à diuersis, in varios riuulos deductæ omnem superiorem excluserunt, nemo sanè est, qui, ne dicam Lutheranis omnibus, vel omnibus Caluinistis, vel omnibus anabaptistis, &c. præsit, sed quem exiguæ quarumuis sectarum familiæ pro capite agnoscant.

At verò Catholici omnes vbiuis terrarum, sub vno capite Romano Pontifice, cui omnes parent, & Principes & Reges, vt Christi vicario, eandem fidem constanter retinent, idem dicunt, idem sentiunt, idem credũt per omnia, & ne in minimo quidem religionis negotio discrepant: est igitur apud ipsos verissima ecclesia Christi, vna illa columba, per

Cant.6: Cant.2. Matth.7. Psal.75.

fecta, & electa genetrici suæ, de qua in Canticis. Sint multæ vulpeculæ, multi lupi rapaces, multi accipitres, multi singulares feri, hoc est, crudeles apri syluestres, multæ denique concubinæ: vna est certè regina dilecta, amica, speciosa.

2. Nota CATHOLICA.

SECVNDA Nota est esse Catholicam, vniuersalem, vbique diffusam. Hanc notam sicut multò antè Christum prædixerūt Prophetæ, (*in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum: Dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum: Omnes scient me à maiore, vsque ad minorem: Erunt omnes docibiles Dei,*) ita eam agnouit beatus Apostolus Paulus suo tempore impletam. *Audistis*, inquit, *in verbo veritatis Euangelij, quod peruenit ad vos: sicut & in vniuerso mundo est, & fructificat & crescit: & iterum: Nunquid non audierunt, & quidem in omnem terram exiuit sonus eorum.* Si quis igitur certo indicio depræhendere velit Ecclesiam, mente percurrat orbem terrarum. Lutheranos inueniet in solâ Germania, Caluinistas fere in sola Gallia & Anglia, Anabaptistas in varijs obscuris angulis Hollandiæ & Morauiæ: sicut Donatistæ & Nouatiani fere in Africa latuerunt, & Iconoclastæ in Græcia. Extra Europam nulla sectarum Lutheri, Caluini, &c. notitia ab orbe condito vnquam peruenit,

Psal.18. Psal.71. Hier.31. Esaiæ 54. Coloss.1.

Rom.10.

uenit: fieri igitur non poteſt, vt Nouatores noſtri ſæculi ad veram Eccleſiam pertineant.

AT verò Romana Eccleſia per orbem vniuerſum fuſa, hoc nomine (Catholicę) perpetuò ſola gloriatur. Et quidem primis illis maiorum temporibus priuſquam in Turcarum poteſtatem Patriarchales Eccleſiæ veniſſent Conſtantinopolitana, Alexandrina, Antiochena, Hieroſolymitana, magna erat omnium in vna fide conſenſio, ſub vno capite Romano Pontifice (ſicut in ſequenti capite demonſtrabitur.) Neque alia fides vſquam quam Romana prædicabatur. Hinc illæ voces in generalibus Synodis poſt lectas Romanorum Pontificum Epiſtolas: *Hæc eſt Patrum fides, hæc Apoſtolorum fides, ita omnes credimus; anathema qui ita non credit.*

D. Auguſt. cap. 4 contr. epiſt. funda.

Chalcedon. act. 2.

POSTQVAM verò, ſeu ante Turcarum aduentũ, ſeu poſt occupatam Græciam, ab Eccleſia Romana ſeſe Orientales Epiſcopi ſegregarunt, erroremque de ſpiritu ſancto induxerunt: non amiſit tamẽ Eccleſia nomen Catholicæ, tum quod in Regionibus illis non deſinũt catholici, ſicut neq; per Germaniã, Galliam, Angliam: tum quod eadẽ prorſus conſtanter perſeueret Eccleſia, eadẽ fide, eodẽ diuino cultu, eadem religione, licet contractior: Arbor eadẽ eſt, ſi truncus maneat, tametſi rami alij excidantur alij ſuccreſcant. In Apocalypſi prædixit Apoſtolus nouiſsimis temporib. cœlum

Eccleſia eſt Catholica etiam poſt ſchiſma Gręcorum.

Apocal. 6.

receſſurum ad inſtar libri inuoluti, hoc eſt, Eccleſiam, quæ prius latè patebat in anguſtias contrahendam. Non enim ex eo dicitur eccleſia Catholica, quod eodem tempore totius orbis ditiones occupet; hoc quippè ne in hunc vſque diem fortaſsis contigit, quando Antarticis hominibus, & qui extremas, remotiſsimaſque Americæ oras incolunt, fides Chriſti nunquam innotuit; Sed his duabus potiſsimum de cauſis, tum quod nulli nationi, vt olim lex Moyſi Iudæis, ſit alligata, nulloque loco concluſa ſicut Donatiſtarum & Lutheranorũ errores, quorum hi extra Germaniam nuſquam celebrantur, nec illi extra Africam reperiebantur; tum quod iuxta veterum prophetarum vaticinia, aliquando per ſingula orbis loca ſeminandum ſit Euangelium, plantanda fides, atque extendenda Eccleſia, quod nulli alteri cętui contingere potuit. Arriana quidem hæreſis Romanum orbem ferè peruagabatur, ſed prius extincta eſt, quàm latius ſerperet. Turcarum perfidia latiſsimè patet, ſed occidentẽ Dei gratia nunquã attigit. Caluiniſtæ ante annos non ita multos tentabant ad Indos & Peruanos & errores ſuos inuehere, ſed auxilio Chriſti & Catholicorum induſtria excluſi fuerunt. Catholica verò eccleſia, primum quidem ab ipſis Apoſtolis per omnes ferè notas regiones eſt propagata, dum B. Petrus per ſe, ſuoſque diſcipulos Italis, Germanis, & Gallis prædicauit. Iacobus Hiſ-

Catholica duabus de cauſa. 1. 2.

Temporib. Apoſtolorũ fuit Catholica.

Hiſpanis; Andreas Thracib. Scythis Europeis; Philippus Scythis Aſiaticis; Mattheus Aethiopibus; Simon & Marcus Euãgeliſta Aegyptijs, Lybijs, & vicinis Afris: Bartholomæusq́ Armenis & Indis citeriorib⁹; Thomas Indis vlteriorib⁹, Parthis, Medis, Perſis, Brachmanis, Hircanis, & Bactris, atque ita de cæteris. Nã & Ioſephum ab Arimathia, volũt Apoſtolorum ętate in Anglia fuiſſe, & Simonem Leproſum in Gallijs Cenomanenſem Eccleſiam rexiſſe. De Gręcia, Syria, minori Aſia ſatis loquuntur ſcripturæ, quod ab Apoſtolis, præſertim Petro, Paulo, Ioanne fidem didicerint, Itaque ſtatim primis illis initijs dicta ęſt Eccleſia Catholica, quod per cognitum orbem fides vbique ſeminaretur, paſſimq́ue omnibus hominibus innoteſceret veritas Euangelij, atque ad Eccleſiam ipſam aliqui omnibus locis aggregarentur; non autem quod totæ ditiones Chriſtum ſuſciperent. Nam ſucceſſoribus Apoſtolorum hoc relinquendum erat, qui inchoata ab Apoſtolis perficerent, quod in occidente fere per Romanos Pontifices, etiam primis illis temporibus præſtitum legimus, quorum labore ad fidē venit Africa, Saxonia, & Britannica atque Scotica regna, & his poſtremis ſæculis, in regiones Orientales, Occidentales & Meridionales remotiſſimas atque vaſtiſſimas, fides importata eſt. In Iapanias inſulas, Sinarum regionem, Braſiliam, & Peruana regna, paulatimq́ue ad Antarticum polum deducitur fi-

D.Greg. lib. 7. Epi.32. ad Dominicũ Carthaginē ſem de Africa.

F 5 des

90
des illa eadem, quam à D. Petro acceptam, incorruptè constanterq; retinet Ecclesia Romana, verè catholica. Exeant à nobis Germani & Angli, Grȩci quoq; Afri, & Syri; satis nobis est, ad Catholici nomen tuendum, quod nostri fuerint, à nobisq; exierint, fidemq; eandem nobiscum aliquando tenuerint, adeoq; quod omnibus illis locis catholici non desint, etiã vbi maximè vel hæreses nostræ vigent, vel schismata Græcorũ; hoc enim sufficiebat Apostolorum ætate, quando regionibus omnibus Idolorũ cultui deditis, pauci Christiani in omnib. locis Ecclesiã efficiebant catholicã.

Caetervm, quȩ Dei est bonitas, hisce nostris tẽporibus, quando vel maximè impetitur ab Europȩis hæreticis Romana fides; Orientaliũ oculi paulatim ad veritatẽ aperiũtur. Nam & Abdissu Armenorũ Primas Tridẽtinȩ Synodo subscripsit, Romãq; Archiepiscopũ ad Pontificem misit; & Antiochenus Patriarcha ipsemet Romã venit, obedientiã suo suorũq; nomine Pontifici delaturus: & Constantinopolitanus Patriarcha, (cuius gratiã ambiebãt Lutherani,) duos ex fratre nepotes Romæ apud Pontificẽ habet, qui Romanã fidẽ edocti, paulatim dextrèq; Orthodoxã religionem in Græcia restituãt. Pontifex verò pro sua in omnes cura Syrorum vnũ, Grȩcorũ alterũ Collegiũ Romæ erexit, multosq; ditionũ illarũ præclaros adolescentes magnis impensis in Romana religione instituit, atq; in patriam plerosq; iam insti-

tutos

tutos remisit. Effectū est igitur nomē catholici in schismaticā nullā, sed in solā illā Ecclesiā cōpetere, quę per vniuersum orbem terrarum disseminata vni paret Romani Pontifici.

TERTIA nota consistit in sanctitate, quæ non ita accipiēda venit, quasi interna hominis pietas, & cōgregationis sanctitas, externis oculis cerni ab aliquo posit; sed quod manifestis indicijs impietas & pietas depręhendi posint. Et quidem in agnoscenda impietate, nulla est difficultas, cum facta ipsamet eam de homine testentur: homicidia committere, latrocinia exercere, alienum thorum violare, tam manifesta sunt flagitia & scelera, vt is qui talia agit non solum pronuncietur impius, sed grauibus publica sententia adiudicetur supplicijs. In sanctitate autem hominis agnoscenda magis laborandum est, quod externæ actiones quæ ab intentione rationem virtutis aut vitij sortiuntur, non satis certò de interna sanctitate testentur: itaque nec multo ieiunio, nec eleemosynis, neq; productis orationibus suis fidem potuerunt Pharisæi facere Christo suæ iustitiæ. Opus est alio indicio firmiori, diuino scilicet & supernaturali, qualis est reuelatio: quomodo de sanctisimę virginis Marię sanctitate per Gabrielis Archangeli salutationem edocti sumus: *Aue gratia plena, Dominus tecum benedicta tu in mulieribus*; qualia item sunt miracula in testimonium sanctitatis alicuius, diuina virtute ędita.

3. Nota SANCTA.

COE-

COETVS igitur illi qui nihil sanctitatis habuerunt vnquam vel pietatis, sed contra potius grauissima in Deum atque homines flagitia, & id quidem non ex humana infirmitate, sed ex professo atque ex instituto suæ doctrinæ & fidei, Ecclesia sancta dici nequeunt. Vbi verò manifestis indicijs deprehenditur sanctitas fuisse, & manifestè colligi non potest ab omnibus abesse, quin potius verisimilibus rationibus iudicatur in multis inesse, hæc erit sancta Ecclesia. Tametsi namque eius plurima membra sint emortua & impia, non amittit tamen sancti nomen quamdiu vel vnus pietatem ex animo colens, retinet sanctitatem, quę tempore passionis Dominicæ in sola virgine sacratissima viguit; arbor nãq; viuere dicitur, quamdiu aliquid habet vitæ, licet multi sint aridi rami.

Duo genera peccatorum in omnibus hæreticis.

HAERETICI omnes ex instituto suæ doctrinæ duo habent grauissima peccata, blasphemiam in Deum, impietatemque in parentes, quantumcunque præ se ferant diuinũ cultum, & parentum proximorumque amorem.

1. Impietas in parentes.

Impietatem in eo luculenter est videre quod maiores suos omnes, & quotquot hactenus ab Apostolorum temporibus addicti Catholicæ probitati vixerunt, grauissimi criminis accudent & damnent. Dicunt eos non rectam fidé tenuisse, male credidisse, infideles fuisse, Deo exosos & inuisos, ideoque iure æternis ignib. mancipatos; & hæc quidem hæretici omnes.

Quia

Quia porrò nulla est hæresis quæ non peculiare aliquid in Ecclesia Catholica detestatur, singuli etiam hæretici peculiare crimen maioribus impingunt. Arriani filium Dei in numerum creaturarũ referebant; Macedoniani verò Spiritum sanctum; Donatistæ affirmabãt non esse Ecclesiam, quæ cum bonis etiam malos contineret; Hussitę alterius speciei communione dicunt Christi institutionem violari; Lutherani Romanum Pontificem, verissimum Antichristum esse; Caluinistæ in Eucharistia merum panem & vinum dari; Anabaptistæ infantum baptismum damnant. His itaq; hominibus maiores omnes totusque orbis grauissimis criminibus obligatus fuit. Arrianis, & Macedonianis coluerũt creaturas potius quam creatorem, quod inter maxima gentilium mala refert Apostolus; Donatistis non fuerunt in Ecclesia; Hussitis violarunt mandatum Dei, adeoque, vt sacrilegi peruerterunt sacramenti institutionem; Lutheranis obtemperarunt Antichristo Christi aduersariò, neglecto Christo; Caluinistis pro Deo coluerũt & adorarunt bolum exiguum panis paucul asque guttulas vini, qua Idololatria nulla fuit apud gentes sceleratior; Anabaptistis neq; baptizati fuerunt, neq; Christiani: hæc quã sint fœda, quamque enormia mala, nemo non intelligit. Si quis parenti vel auo nomen Turcæ, Iudæi, Idololatræ, blasphemi, mancipij diaboli impingat, graue vtique supplicium meretur, Rom. 1.

Exod.21. tur,iuxta legem,*qui maledixerit Patri vel matri*
Leuit.20. *morte moriatur*, etiamsi perturbato verba eiusmodi excidant: qui vero ista deliberatè de maioribus omnibus suis, de Prælatis, de Principibus, deque totius orbis Christianis & dicunt & sentiunt, grauiori vtique scelere se astringunt.

ET quidem hæc eadem verba à multis nõ vsurpari, vt nimius impia, facilè crediderim: sed nemo ignorat, rem aliquam efferri duob. modis, apertè, quando disertis verbis exprimitur: & virtute, quando alijs verbis, quæ idẽ valeant; vel definitione, descriptione, proprietatibus, periphrasi; vel necessaria consecutione.

QVI hominem dicit aliena sustulisse, furem dicit, dignumque de quo supplicium sumatur, si modo leges de furum supplicijs non improbet: ita qui verbis, scriptis, aut factis Papistarum (quos vocant) religionem & fidẽ detestantur, ij certè nõ rectè credidisse, seu, quod idẽ valet, nullam fidẽ habuisse, atq; infideles fuisse, Deoque inuisos, & æternis supplicijs dignos dicunt. Cum enim sit vnica fides (vt in
Ephes.4. quit Apostolus) qui illam non habet, prorsus
Heb.11. nullã habet: & qa (sicut est apud eundẽ) *sine fide impossibile est placere Deo*, non placens Deo, aduersatur Deo. *Qui*, inquit, *nõ est mecum contra me est*. Aduersarius autẽ Dei; & impius
Matth.12. est, & reus gehennæ: necessariò efficitur Papistas

piſtas omnes qui hæreticorum fidem non tenuerunt, hæreticorum teſtimonio & verbis, mereri gehennam, ad eamque deſcendiſſe quotquot hactenus ſiue iſta eorum fide, ex hac vita migrarunt, ſiue illi parentes fuerint aut neceſſarij, ſiue miraculis clari, ſiue martyres Chriſti, ſiue doctores Eccleſiæ, ſiue alij quicunque, nemine prorſus excepto: quia ſine fide impoſsibile eſt placere Deo. Martyres autem quo pertinacius fidem non rectam tenuerunt, vt pro qua mori voluerunt: & Doctores Eccleſiæ, quibus nulla occaſio fuit, prætexendi ignorantiam, atque adeo qui primis Apoſtolorum temporibus viciniores fuerunt, quando recens eſſe debebat Apoſtolicæ doctrinæ memoria, grauius in gehenna ſupplicium perferent. Neque excuſabit quenquam Chriſtianorum ignorantia, magis quam infideles Ethnicos Idolorum cultores, qui ignorantes ſeruierunt creaturæ potius quam creatori; quia tametſi, *Seruus ſciens voluntatem Domini, & non faciens plagis vapulet multis*, is tamẽ ſeruus qui neſcit volũtatem Domini, facitque digna plagis, vapulabit quoque, licet paucioribus: Et, ſi plagas meretur cultus Idoli argentei, vel aurei, merebitur vtique adoratio fruſtuli panis, obedientia Antichriſti, violatio ſacramentorum. Rom. 1. Lucæ 12.

DEVM ſimili modo grauiſſimis blaſphemijs

Tres Blasphemiæ in Deum. mijs lædunt, quem faciunt mendacem, crudelem, iniquum. Mendacem quidem, qui nō præstet promissa. Per veteres quippe prophetas
1. de temporibus Ecclesiæ prædixit, veram Dei notitiam ita per orbem terrarum manifestam forè, vt *non doceat vnusquisque proximum suum dicens cognosce Dominum. Omnes enim cognoscēt*
Hiere.31. Heb.8. *me, à minori vsque ad maximum.* Per seipsū quoque Christus perpetuam nobis suam sanctiq; Spiritus sui præsentiā addixit. *ego vobiscum*
Matt.28. *sum, vsque ad consummationem sæculi*. Et. *mittā*
Ioan.14. *vobis paracletum, Spiritum veritatis, qui doceat vos omnem veritatem, & maneat vobiscum in æternū.* Hæretici admittere nequeunt hæc esse præstita, qui ne vnum quidem hominem exhibere possunt, à temporibus Apostolorum toto terrarum orbe eiusdem omninò fidei secum & religionis. Nusquā igitur manifesta fuit Christi vera doctrina, nec vbique recepta, desijt adesse Ecclesiæ suæ Christus, secessit spiritus sanctus successit spiritus erroris & dæmoniorum.

2. CRVDELEM verò faciunt Deum, qui pauculos quidem illos Christianos, quos puram doputam Euangelij scientiam Apostoli ipsi docuerunt, participes esse voluerit, sanguinis Christi, reliquos verò omnes excluserit, qui à discipulis successoribusque Apostolorum imbuti errores hauserint, non synceram fidei doctrinam.

INIVSTVM

Inivstvm denique, qui nec ipsis sanctis Martyribus notitiam veræ fidei religionisq; dederit, aut sanguinis Christi fructũ cõmunicauerit, quos constat pro Christi amore dedisse sanguinem suum: hæc certè omnia necessariò consequuntur, si maiorum fides, quam nostram esse docuimus, errorẽ habuerit, vt Magdeburgenses pro Lutheranis fatentur, & Caluinus ipse pro suis sectatoribus. 3.

Praeter hæc grauissima in Deum homines q; peccata hæreticis omnibus communia, alia etiã sunt, quæ hæreses comitãtur, vt sunt: humanas leges violare, in proximos à sua secta alienos, iniurios esse, persecutiões moliri, seditiones mouere, bella ciere, omnia turbare. Qui enim sibi persuasum habent in errore proximum versari, Deumque blasphemijs, idololatrijs, impiaque religione offendi, non dubitant sui pro fraterna caritate officij esse, salutem curare aliorum, nouam fidem alijs communicare, suam doctrinam propagare: (*hæresis quippe serpit vt cancer*) omniaque nouo Euangelio replere: Et quia nouitatibus, etiam vehementer adj carnis oblectamenta commodis & plausibilibus, non desunt impedimenta; existimant ad eundem caritatis feruorem, conscientiæque suæ quietem pertinere, pro viribus ad submotionẽ obstaculorum conari, & quiduis tentare, potius, quam vt veritas, post tot annos reperta, diutius incognita hæreat in tenebris. Hinc bella, seditiones,

Peccata comitantia hæresim.

2. Tim. 2.

perdulliones, catholicorũ persecutiones, Monasteriorũ atq; templorum euersiones, sacramentorum violationes, rerum sacrarũ profanationes, sacerdotũ neces, sanctorum Martyria, atq; id genus alia, quæ nõ minus oculis nostris vidimus, quã in codicib' nostris legimus.

diuersa ratio prædicandi Apostolorũ & hæretico-rum.

Non sequuntur quippe hæretici eam suæ doctrinæ propagandæ rationem, quam S. Apostoli, & primi Ecclesiæ fundatores præmonstrarunt, qui non inferendo Regibus bella, nõ inuadendo Principum ciuitates, non occupãdo per vim alienas terras, non mortem minitando, non tormenta inferendo, Ecclesiã plantauerunt, & per orbẽ terrarũ longè lateq; propagarunt: sed obediendo, patiẽdo, supplicia, martyria, mortes tolerando, sanguinem suũ fundendo, sancta stabiliaque Ecclesiæ Christi initia dederunt. Christus enim nõ armis, aut humana virtute, sed humilitate subijcere sibi orbem voluit: hancq; vim & efficaciã sanguini Martyrũ, sanctorumq; afflictionibus dedit, vt semina essent multorum bonorum: *Et sicut granum frumenti cadens in terram, si mortuũ fuerit, multum fructum affert*, ita ex morte, martyrum magna sementis fiebat nouorum Christianorum: Plenæ sunt historiæ ad vnius martyris mortem multa Gentilium millia quandoq; in Christianæ religionis lucem concessisse, atque inter eos credentes aliquando etiam carnifices ipsos fuisse: Persecutionibus

Ioan. 12.

namque

namque crescit Ecclesia, non tollitur. Hæretici, quod non ignorent hoc priuilegium non sibi, sed Ecclesiæ datum, militari manu agunt more Mahometi & Principum improborum, qui armis inuadunt aliena regna: certissima enim sententia est, quam B. Augustinus se tandem agnouisse fatetur, hæreticos persecutionibus tolli, non augeri. Epist. 48. 50. & 68. lib. 2. retract. cap. 5

NEQVE hic moueat quemquam, quod constituta iam Ecclesia, Principes & Reges edictis & legib. in hæreticos sęuiant: nō enim aliena inuadunt, sed sua conseruant: sibiq; subiectos ad officium, & iuratam fidem adigunt. Sciunt Principes quanta blasphemia sit hæresis, sciūt quam irrequietum sit malum, quod pacem publicam turbat, aliosque secum ad perniciem trahit: Seueras igitur pœnas statuerunt in hæreticos, legibusq; grauissimis cauerunt omnē religionis innouationē: quæ leges iam olim à vetustissimis Imperatoribus vulgatæ, & multis retro sæculis per orbem Christianum seruatæ, magnam pacem attulerunt Ecclesiæ. Certè non minus est Regum & Principum eos compescere & tollere, qui nouis dogmatibus reipublicę nocumento sunt, quam qui furtis & homicidijs tranquillitatem, & libertatem publicam violarunt: Catholici igitur, qui hæreticos insectantur non rapiūt aliena, sed sua retinent, atque id non iudicio suo, sed authoritate legum. Et hactenus quidem de peccatis hæreticorum, quæ vel necessariò sem- Principes cur hæreticos puniant. August. epi. 146. August. lib. 3 contra Cresconium grammat. cap. 51. Lib. 2. contra epist. Gaudētij cap. 26.

Cant.6. Cant.2. Matth.7. Psal.79. fecta, & electa genetrici suæ, de qua in Canticis. Sint multæ vulpeculæ, multi lupi rapaces, multi accipitres, multi singulares feri, hoc est, crudeles apri syluestres, multæ denique concubinæ: vna est certè regina dilecta, amica, speciosa.

2. Nota CATHOLICA. SECVNDA Nota est esse Catholicam, vniuersalem, vbique diffusam. Hanc notam sicut multò antè Christum prædixerūt Prophetæ, (*in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum: Dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum: Omnes scient me à maiore, vsque ad minorem: Erunt omnes docibiles Dei,*) ita eam agnouit beatus Apostolus Paulus suo tempore impletam. *Audistis*, inquit, *in verbo veritatis Euangelij, quod peruenit ad vos: sicut & in vniuerso mundo est, & fructificat & crescit: & iterum: Nunquid non audierunt, & quidem in omnem terram exiuit sonus eorum.* Si quis igitur certo indicio depræhendere velit Ecclesiam, mente percurrat orbem terrarum. Lutheranos inueniet in solā Germania, Caluinistas fere in sola Gallia & Anglia, Anabaptistas in varijs obscuris angulis Hollandiæ & Morauiæ: sicut Donatistæ & Nouatiani fere in Africa latuerunt, & Iconoclastæ in Græcia. Extra Europam nulla sectarum Lutheri, Caluini, &c. notitia ab orbe condito vnquam peruenit,

Psal.18. Psal.71. Hier.31. Esaiæ 54. Coloss.1. Rom.10.

uenit: fieri igitur non poteſt, vt Nouatores noſtri ſæculi ad veram Eccleſiam pertineant.

At verò Romana Eccleſia per orbem vniuerſum fuſa, hoc nomine (Catholicę) perpetuò ſola gloriatur. Et quidem primis illis maiorum temporibus priuſquam in Turcarum poteſtatem Patriarchales Eccleſiæ veniſſent Conſtantinopolitana, Alexandrina, Antiochena, Hieroſolymitana, magna erat omnium in vna fide conſenſio, ſub vno capite Romano Pontifice (ſicut in ſequenti capite demonſtrabitur.) Neque alia fides vſquam quam Romana prædicabatur. Hinc illæ voces in generalibus Synodis poſt lectas Romanorum Pontificum Epiſtolas: *Hæc eſt Patrum fides, hæc Apoſtolorum fides, ita omnes credimus; anathema qui ita non credit.*

D. Auguſt. cap. 4 contr. epiſt. funda.

Chalcedon. act. 2.

Postquam verò, ſeu ante Turcarum aduentũ, ſeu poſt occupatam Græciam, ab Eccleſia Romana ſeſe Orientales Epiſcopi ſegregarunt, errorémque de ſpiritu ſancto induxerunt: non amiſit tamẽ Eccleſia nomen Catholicæ, tum quod in Regionibus illis non deſint catholici, ſicut neq; per Germaniã, Galliam, Angliam: tum quod eadẽ prorſus conſtanter perſeueret Eccleſia, eadẽ fide, eodẽ diuino cultu, eadem religione, licet contractior: Arbor eadẽ eſt, ſi truncus maneat, tametſi rami alij excidantur alij ſuccreſcant. In Apocalypſi prædixit Apoſtolus nouiſsimis temporib. cœlum

Eccleſia eſt Catholica etiam poſt ſchiſma Grę corum.

Apocal. 6.

recessurum ad instar libri inuoluti, hoc est, Ecclesiam, quæ prius latè patebat in angustias contrahendam. Non enim ex eo dicitur ecclesia Catholica, quod eodem tempore totius orbis ditiones occupet; hoc quippè ne in hunc vsque diem fortaßsis contigit, quando Antarticis hominibus, & qui extremas, remotißsimasque Americæ oras incolunt, fides Christi nunquam innotuit; Sed his duabus potissimum de causis, tum quod nulli nationi, vt olim lex Moysi Iudæis, sit alligata, nulloque loco conclusa sicut Donatistarum & Lutheranorũ errores, quorum hi extra Germaniam nusquam celebrantur, nec illi extra Africam reperiebantur; tum quod iuxta veterum prophetarum vaticinia, aliquando per singula orbis loca seminandum sit Euangelium, plantanda fides, atque extendenda Ecclesia, quod nulli alteri cętui contingere potuit. Arriana quidem hæresis Romanum orbem ferè peruagabatur, sed prius extincta est, quàm latius serperet. Turcarum perfidia latißsimè patet, sed occidentẽ Dei gratia nunquã attigit. Caluinistæ ante annos non ita multos tentabant ad Indos & Peruanos & errores suos inuehere, sed auxilio Christi & Catholicorum industria exclusi fuerunt. Catholica verò ecclesia, primum quidem ab ipsis Apostolis per omnes ferè notas regiones est propagata, dum B. Petrus per se, suosque discipulos Italis, Germanis, & Gallis prædicauit. Iacobus His-

Catholica duabus de causa. 1. 2.

Temporib. Apostolorũ fuit Catholica.

Hiſpanis; Andreas Thracib. Scythis Europeis; Philippus Scythis Aſiaticis; Mattheus Aethiopibus; Simon & Marcus Euágeliſta Aegyptijs, Lybijs, & vicinis Afris: Bartholomæusq́ Armenis & Indis citeriorib⁹; Thomas Indis vlteriorib⁹, Parthis, Medis, Perſis, Brachmanis, Hircanis, & Bactris, atque ita de cæteris. Ná & Ioſephum ab Arimathia, volút Apoſtolorum ętate in Anglia fuiſſe, & Simonem Leproſum in Gallijs Cenomanenſem Eccleſiam rexiſſe. De Gręcia, Syria, minori Aſia ſatis loquuntur ſcripturæ, quod ab Apoſtolis, præſertim Petro, Paulo, Ioanne fidem didicerint, Itaque ſtatim primis illis initijs dicta eſt Eccleſia Catholica, quod per cognitum orbem fides vbique ſeminaretur, paſſimq́ue omnibus hominibus innoteſceret veritas Euangelij, atque ad Eccleſiam ipſam aliqui omnibus locis aggregarentur; non autem quod totæ ditiones Chriſtum ſuſciperent. Nam ſucceſſoribus Apoſtolorum hoc relinquendum erat, qui inchoata ab Apoſtolis perficerent, quod in occidente fere per Romanos Pontifices, etiam primis illis temporibus præſtitum legimus, quorum labore ad fidẽ venit Africa, Saxonia, & Britannica atque Scotica regna, & his poſtremis ſæculis, in regiones Orientales, Occidentales & Meridionales remotiſſimas atque vaſtiſſimas, fides importata eſt. In Iapanias inſulas, Sinarum regionem, Braſiliam, & Peruana regna, paulatimq́ue ad Antarticum polum deducitur fides

D.Greg. lib. 7. Epi.32.ad Dominicũ Carthaginẽſem de Africa.

tutos remisit. Effectũ est igitur nomẽ catholici in schismaticã nullã, sed in solã illã Ecclesiã cõpetere, quę per vniuersum orbem terrarum disseminata vni paret Romani Pontifici.

TERTIA nota consistit in sanctitate, quæ non ita accipiẽda venit, quasi interna hominis pietas, & cõgregationis sanctitas, externis oculis cerni ab aliquo posſit; sed quod manifestis indicijs impietas & pietas depręhendi posſint. Et quidem in agnoscenda impietate, nulla est difficultas, cum facta ipſamet eam de homine testentur: homicidia committere, latrocinia exercere, alienum thorum violare, tam manifesta sunt flagitia & scelera, vt is qui talia agit non solum pronuncietur impius, sed grauibus publica sententia adiudicetur supplicijs. In sanctitate autem hominis agnoscenda magis laborandum est, quod externæ actiones quæ ab intentione rationem virtutis aut vitij sortiuntur, non satis certò de interna sanctitate testentur: itaque nec multo ieiunio, nec eleemosynis, neq; productis orationibus suis fidem potuerunt Pharisæi facere Christo suæ iustitiæ. Opus est alio indicio firmiori, diuino scilicet & supernaturali, qualis est reuelatio: quomodo de sanctiſsimę virginis Marię sanctitate per Gabrielis Archangeli salutationem edocti sumus: *Aue gratia plena, Dominus tecum benedicta tu in mulieribus*; qualia item sunt miracula in testimonium sanctitatis alicuius, diuina virtute edita.

3. Nota SANCTA.

COE-

Coetus igitur illi qui nihil sanctitatis habuerunt vnquam vel pietatis, sed contra potius grauissima in Deum atque homines flagitia, & id quidem non ex humana infirmitate, sed ex professo atque ex instituto suæ doctrinæ & fidei, Ecclesia sancta dici nequeunt. Vbi verò manifestis indicijs deprehenditur sanctitas fuisse, & manifestè colligi non potest ab omnibus abesse, quin potius veri similibus rationibus iudicatur in multis inesse, hæc erit sancta Ecclesia. Tametsi namque eius plurima membra sint emortua & impia, non amittit tamen sancti nomen quamdiu vel vnus pietatem ex animo colens, retinet sanctitatem, quę tempore passionis Dominicæ in sola virgine sacratissima viguit; arbor nãq; viuere dicitur, quamdiu aliquid habet vitæ, licet multi sint aridi rami.

Duo genera peccatorum in omnibus hæreticis.

Haeretici omnes ex instituto suæ doctrinæ duo habent grauissima peccata, blasphemiam in Deum, impietatemque in parentes, quantumcunque præ se ferant diuinũ cultum, & parentum proximorumque amorem.

1. Impietas in parentes.

Impietatem in eo luculenter est videre quod maiores suos omnes, & quotquot hactenus ab Apostolorum temporibus addicti Catholicæ probitati vixerunt, grauissimi criminis accudent & damnent. Dicunt eos non rectam fidẽ tenuisse, male credidisse, infideles fuisse, Deo exosos & inuisos, ideoque iure æternis ignib. mancipatos; & hæc quidem hæretici omnes.

Quia

Quia porrò nulla eſt hæreſis quæ non peculiare aliquid in Eccleſia Catholica deteſtatur, ſinguli etiam hæretici peculiare crimen maioribus impingunt. Arriani filium Dei in numerum creaturarũ referebant; Macedoniani verò Spiritum ſanctum; Donatiſtæ affirmabãt non eſſe Eccleſiam, quæ cum bonis etiam malos contineret; Huſſitę alterius ſpeciei communione dicunt Chriſti inſtitutionem violari; Lutherani Romanum Pontificem, veriſſimum Antichriſtum eſſe; Caluiniſtæ in Euchariſtia merum panem & vinum dari; Anabaptiſtæ infantum baptiſmum damnant. His itaq; hominibus maiores omnes totuſque orbis grauiſſimis criminibus obligatus fuit. Arrianis, & Macedonianis coluerũt creaturas potius quam creatorem, quod inter maxima gentilium mala refert Apoſtolus; Donatiſtis non fuerunt in Eccleſia; Huſſitis violarunt mandatum Dei, adeoque, vt ſacrilegi peruerterunt ſacramenti inſtitutionem; Lutheranis obtemperarunt Antichriſto Chriſti aduerſario, neglecto Chriſto; Caluiniſtis pro Deo coluerũt & adorarunt bolum exiguum panis pauculaſque guttulas vini, qua Idololatria nulla fuit apud gentes ſceleratior; Anabaptiſtis neq; baptizati fuerunt, neq; Chriſtiani: hæc quã ſint fœda, quamque enormia mala, nemo non intelligit. Si quis parenti vel auo nomen Turcæ, Iudæi, Idololatræ, blaſphemi, mancipij diaboli impingat, graue vtique ſupplicium meretur, Rom. 1.

Exod 21. Leuit.20. tur, iuxta legem, *qui maledixerit Patri vel matri morte moriatur*, etiamsi perturbato verba eiusmodi excidant: qui vero ista deliberatè de maioribus omnibus suis, de Prælatis, de Principibus, deque totius orbis Christianis & dicunt & sentiunt, grauiori vtique scelere se astringunt.

ET quidem hæc eadem verba à multis nõ vsurpari, vt nimus impia, facilè crediderim: sed nemo ignorat, rem aliquam efferri duob. modis, apertè, quando disertis verbis exprimitur: & virtute, quando alijs verbis, quæ idẽ valeant; vel definitione, descriptione, proprietatibus, periphrasi; vel necessaria consecutione.

QVI hominem dicit aliena sustulisse, furem dicit, dignumque de quo supplicium sumatur, si modo leges de furum supplicijs non improbet: ita qui verbis, scriptis, aut factis Papistarum (quos vocant) religionem & fidẽ detestantur, ij certè nõ rectè credidisse, seu, quod idẽ valet, nullam fidẽ habuisse, atq; infideles fuisse, Deoque inuisos, & æternis supplicijs dignos dicunt. Cum enim sit vnica fides (vt inquit Apostolus) qui illam non habet, prorsus nullã habet: & qa (sicut est apud eundẽ) *sine fide impossibile est placere Deo*, non placens Deo, aduersatur Deo. *Qui*, inquit, *nõ est mecum contra me est*. Aduersarius autẽ Dei; & impius est, & reus gehennæ: necessariò efficitur Papistas

Ephes. 4. Heb. 11. Matth. 12.

piſtas omnes qui hæreticorum fidem non tenuerunt, hæreticorum teſtimonio & verbis, mereri gehennam, ad eamque deſcendiſſe quotquot hactenus ſiue iſta eorum fide, ex hac vita migrarunt, ſiue illi parentes fuerint aut neceſſarij, ſiue miraculis clari, ſiue martyres Christi, ſiue doctores Eccleſiæ, ſiue alij quicunque, nemine prorſus excepto: quia ſine fide impoſsibile eſt placere Deo. Martyres autem quo pertinacius fidem non rectam tenuerunt, vt pro qua mori voluerunt: & Doctores Eccleſiæ, quibus nulla occaſio fuit, prætexendi ignorantiam, atque adeo qui primis Apoſtolorum temporibus viciniores fuerunt, quando recens eſſe debebat Apoſtolicæ doctrinæ memoria, grauius in gehenna ſupplicium perferent. Neque excuſabit quenquam Christianorum ignorantia, magis quam infideles Ethnicos Idolorum cultores, qui ignorantes ſeruierunt creaturæ potius quam creatori; quia tametſi, *Seruus ſciens voluntatem Domini; & non faciens plagis vapulet multis*, is tamē ſeruus qui neſcit volūtatem Domini, facitque digna plagis, vapulabit quoque, licet paucioribus: Et, ſi plagas meretur cultus Idoli argentei, vel aurei, merebitur vtique adoratio fruſtuli panis, obedientia Antichriſti, violatio ſacramentorum. Rom. 1. Lucæ 12.

Devm ſimili modo grauiſſimis blaſphe-

Tres Blasphemiæ in Deum. mijs lædunt, quem faciunt mendacem, crudelem, iniquum. Mendacem quidem, qui nõ præstet promissa. Per veteres quippe prophetas

1. de temporibus Ecclesiæ prædixit, veram Dei notitiam ita per orbem terrarum manifestam forè, vt *non doceat vnusquisque proximum suum dicens cognosce Dominum. Omnes enim cognoscēt*

Hiere.31. Heb.8. *me, à minori vsque ad maximum.* Per seipsũ quoque Christus perpetuam nobis suam sanctiq; Spiritus sui præsentiã addixit. *ego vobiscum*

Matt.28. *sum, vsque ad consummationem sæculi.* Et. *mittã*

Ioan.14. *vobis paracletum, Spiritum veritatis, qui doceat vos omnem veritatem, & maneat vobiscum in æternũ.* Hæretici admittere nequeunt hæc esse præstita, qui ne vnum quidem hominem exhibere possunt, à temporibus Apostolorum toto terrarum orbe eiusdem omninò fidei secum & religionis. Nusquã igitur manifesta fuit Christi vera doctrina, nec vbique recepta, desijt adesse Ecclesiæ suæ Christus, secessit spiritus sanctus successit spiritus erroris & dæmoniorum.

2. CRVDELEM verò faciunt Deum, qui pauculos quidem illos Christianos, quos puram putam Euangelij scientiam Apostoli ipsi docuerunt, participes esse voluerit, sanguinis Christi, reliquos verò omnes excluserit, qui à discipulis successoribusque Apostolorum imbuti errores hauserint, non synceram fidei doctrinam.

INIVSTVM

INIVSTVM denique, qui nec ipsis sanctis Martyribus notitiam veræ fidei religionisq; dederit, aut sanguinis Christi fructũ cõmunicauerit, quos constat pro Christi amore dedisse sanguinem suum: hæc certè omnia necessariò consequuntur, si maiorum fides, quam nostram esse docuimus, errorẽ habuerit, vt Magdeburgenses pro Lutheranis fatentur, & Caluinus ipse pro suis sectatoribus. 3.

PRAETER hæc grauissima in Deum hominesq; peccata hæreticis omnibus communia, alia etiã sunt, quæ hæreses comitãtur, vt sunt: humanas leges violare, in proximos à sua secta alienos, iniurios esse, persecutiões moliri, seditiones mouere, bella ciere, omnia turbare. Qui enim sibi persuasum habent in errore proximum versari, Deumque blasphemijs, idololatrijs, impiaque religione offendi, non dubitant sui pro fraterna caritate officij esse, salutem curare aliorum, nouam fidem alijs communicare, suam doctrinam propagare. (*hæresis quippe serpit vt cancer*) omniaque nouo Euangelio replere: Et quia nouitatibus, etiam vehementer adi carnis oblectamenta commodis & plausibilibus, non desunt impedimenta; existimant ad eundem caritatis feruorem, conscientiæque suæ quietem pertinere, pro viribus ad submotionẽ obstaculorum conari, & quiduis tentare, potius, quam vt veritas, post tot annos reperta, diutius incognita hæreat in tenebris. Hinc bella, seditiones,

Peccata comitantia hæresim.

2. Tim. 2.

perdulliones, catholicorũ persecutiones, Monasteriorũ atq; templorum euersiones, sacramentorum violationes, rerum sacrarũ profanationes, sacerdotũ neces, sanctorum Martyria, atq; id genus alia, quæ nó minus oculis nostris vidimus, quã in codicib' nostris legimus.

diuersa ratio prædicandi Apostolorũ & hæretico-rum.

Non sequuntur quippe hæretici eam suæ doctrinæ propagandæ rationem, quam S. Apostoli, & primi Ecclesiæ fundatores præmonstrarunt, qui non inferendo Regibus bella, nó inuadendo Principum ciuitates, non occupãdo per vim alienas terras, non mortem minitando, non tormenta inferendo, Ecclesiã plantauerunt, & per orbẽ terrarũ longè lateq; propagarunt: sed obediendo, patiẽdo, supplicia, martyria, mortes tolerando, sanguinem suũ fundendo, sancta stabiliaque Ecclesiæ Christi initia dederunt. Christus enim nó armis, aut humana virtute, sed humilitate subijcere sibi orbem voluit: hancq; vim & efficaciã sanguini Martyrũ, sanctorumq; afflictionibus dedit, vt semina essent multorum bonorum: *Et sicut granum frumenti cadens in terram, si mortuũ fuerit, multum fructum affert*, ita ex morte, martyrum magna sementis fiebat nouorum Christianorum: Plenæ sunt historiæ ad vnius martyris mortem multa Gentilium millia quandoq; in Christianæ religionis lucem concessisse, atque inter eos credentes aliquando etiam carnifices ipsos fuisse: Persecutionibus

Ioan. 12.

namque

namque crescit Ecclesia, non tollitur. Hæretici, quod non ignorent hoc priuilegium non sibi, sed Ecclesiæ datum, militari manu agunt more Mahometi & Principum improborum, qui armis inuadunt aliena regna: certissima enim sententia est, quam B. Augustinus se tandem agnouisse fatetur, hæreticos persecutionibus tolli, non augeri. Epist. 48. 50. & 68. lib. 2. retract. cap. 5

NEQVE hic moueat quemquam, quod constituta iam Ecclesia, Principes & Reges edictis & legib. in hæreticos sęuiant: nō enim aliena inuadunt, sed sua conseruant: sibiq; subiectos ad officium, & iuratam fidem adigunt. Sciunt Principes quanta blasphemia sit hæresis, sciūt quam irrequietum sit malum, quod pacem publicam turbat, aliosque secum ad perniciem trahit: Seueras igitur pœnas statuerunt in hæreticos, legibusq; grauissimis cauerunt omnē religionis innouationē: quæ leges iam olim à vetustissimis Imperatoribus vulgatæ, & multis retro sæculis per orbem Christianum seruatæ, magnam pacem attulerunt Ecclesiæ. Certè non minus est Regum & Principum eos compescere & tollere, qui nouis dogmatibus reipublicę nocumento sunt, quam qui furtis & homicidijs tranquillitatem, & libertatem publicam violarunt: Catholici igitur, qui hæreticos insectantur non rapiunt aliena, sed sua retinent, atque id non iudicio suo, sed authoritate legum. Et hactenus quidem de peccatis hæreticorum, quæ vel necessariò sem-

Principes cur hæreticos puniant

August. epi. 146.

August. lib. 3 contra Cresconium grammat. cap. 51.

Lib. 2. contra epist. Gaudētij cap. 26.

per, vel communiter & plerumq; hæreses omnes comitantur.

Sanctitas nulla in hæreticis.

SANCTITATEM verò in cœtibus eorum vel fuisse, vel esse, nullo certo indicio demonstrari potest: edunt illi quidem moralia nonnunquam bona, largiuntur elemosynas, Xeno dochia erigunt, moderatè eorum quidam viuunt, à conuitijs & iuramentis sese abstinēt: sed id genus virtutū etiā in plerisq; Philosophis Ethnicis reperias, & externa hæc officia ex mente hominis tam ad vitia quam ad virtu tes referri possunt: Si enim vel eleemosyna, vel alio officio pauperi opituleris, vt tibi in hæresi cōsentiat, nō minus est actio hæreseos, & graue peccatū, quā ex superbiæ vitio proficiscitur, si idē præstes vt honoreris; vel ex libidine, si tali officio occasionē venêris luxuriæ.

Indicia sanctitatis.

Quærenda sunt igitur alia sanctitatis indicia: Ea autē vel ex aperta reuelatione diuina sumentur, vel ex miraculis ad hominū vtilitatē sola potentia diuina editis, vt excitare mortuū, illuminare cœcū, & quæcunq; creaturarū vires excedunt.

Ioan.10.

D. Ioannes Baptista nullū quidem signum viuus edidit, sed testimoniū sanctitatis à Christo accepit.

Matt.11.

Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. Christus verò innumeris miraculis testatū omnibus fecit, se filium esse Dei.

Ioan.10.

Quem Pater (inquit) *sanctificauit & misit in mundū, vos dicitis quia blasphemas, quia dixi filius Dei sum? Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi.*

Miracvla porrò duabus ex causis fiunt, altera est ad doctrinæ testimonium, vt indicia sint veritatis & sanctitatis doctrinæ, quo modo etiam ab impijs miracula posse edi fatētur scripturæ: *Multi* (inquit Christus) *dicent Domine, nónne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus, & tunc confitebor illis quia nunquam noui vos, discedite à me omnes qui operamini iniquitatem.* Et B. Paulus, *fatetur magna fide transferri posse montes sine caritate*: Altera causa, in testimonium sanctitatis vitę, *Si*, inquiebat Helias, *Homo Dei ego sum, descendat ignis de cœlo & deuoret te, & quinquaginta tuos.* Hæreticis neutro modo concessum est miracula edere, vt vel de sanctitate doctrinæ suæ, vel de sanctitate vitæ testentur. Aiunt Nouatianos quosdam olim miracula fecisse, sed in testimonium fidei catholicæ apud Gentiles, nō in testimoniū sui erroris; ad instar illius Iudęi qui in Christi nomine dæmonia eijciebat, nec tamē fidem amplexabatur: de quo B. Ioannes: *Præceptor, vidimus quendam in nomine tuo eijcientem dæmonia, & prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscum.* Ferunt Anabaptistas Idiotis suis si baptisma suscipiant, legendi conferre peritiam, qua careant, simulatq; hæresim detestantur: sed maiora præstant oppresfsi à diabolo, qui & alienis linguis loquūtur, & absentia atque occulta reuelant. Hæc enim non miracula sunt censenda, quæ diaboli potestatē nō excedunt:

Miracula. Matth. 7. 1. Cor. 13. 4. Reg. 1. Lucæ 9.

dunt: faciet miracula Antichristus, sed opera dæmonis, & prorsus inutilia; nihil enim ad hominum commodum faciet de cœlo ignem detrahere, & imagini bestiæ dare sermonem. similia fiunt à magis nō paruo Reip. incōmodo. Cæterum miracula quandoq; à defunctis eduntur, ad eorū vel reliquias, vel inuocationē. Sicut ossa Helisęi sepulti ioccisum hominē resuscitarunt: & hæc testantur sanctitatē defuncti. Hæretici ergo qui nec viui, nec mortui sanctitatē suam apud quenquā suorū cōfirmare possunt, (tametsi & veteres Arriani, & Lutherus atq; Caluinus id non raro conati sint) neq; manifesta & indubitata reuelatione docere; ad Ecclesiam veram non pertinebunt, cuius signum est sanctitas.

Apocal. 13.

4. Reg. 13.

Ecclesiæ porro Catholicæ nunquā defuerūt certissima argumēta sanctitatis, tot inquā miracula veterū SS. Benedicti, Antonij, Hilarionis, Simeonis Stilitæ, Gregorij Taumaturgi, & ijs recentiorum, Bernardi, Dominici, Francisci, Vincētij, Valentini, Antonij de Padua, qui vt viui sanctitatē suā religiosiq; instituti sui miraculis potentissimis docuerunt; ita post mortē cum Christo in cælis regnantes, quo loco apud Deū semp fuerint, atq; etiamnū sint, miraculis palā fecerunt, & pleriq; eorum, non raro adhuc faciunt, S. Andreæ Apostoli, S. Catharinæ & S. Vvalburgis ossa sacra oleum sudant: B. Antonius in Frācia & Belgio à Caluinistis impetitus cōuitijs atq; blaspkemijs, vin dicta

dicta & nece impiorum, qd posſit, nō raro his paucis annis docuit. Miracula porrò q̄ sā̄ctitatē doctrinæ in Eccleſia teſtentur, vbiq; per orbē fiunt, ad beatiſsimę Virginis MARIAE, aliorumq́; ſanctorum imagines atq; memorias, & talia ſanè quæ neq; humanis fraudibus ſimulari, neque arte dæmonis perfici queant.

SI reuelationibus agendum eſt, quas pro ſomnijs Aduerſarij reijciunt, nō deſunt vaticinia Brigittæ, Gertrudis, aliorūq; ſanctorū hominum, quibus quæ prędicta legimus, ſecuta vidimus: ſufficiant porro ſtygmata S. Franciſci in fidē ſanctitatis viri à Chriſto impreſſa: Ridēt hęc hęretici, vt omnia pia, ſcriptū eſt autē: *Ipſe deludet illuſores & mā̄ſuetis dabit gratiā.* Reuelationes. Prouer.3.

CERTE vir prudens ſuæq; ſalutis ſtudioſus, hæc ſecum ruminans, non facilè inducecetur, vt cogitet hæreticorum Synagogas, ad veram pertinere Eccleſiam, quæ cùm recentes ſint, & vel maximè teſtimonio egeant, nihil tamen exhibeant, quod fidem faciat vel ſanctitatis vitæ, vel puritatis doctrinæ. D. Apoſtolus Corinthijs, *Vos ipſos*, ait, *tentate*, *ſi eſtis in fide, ipſi vos probate*. Quaſi dicat, ibi fidem ceſſare, vbi ceſſant miracula. Eccleſia vero Catholica & fundata eſt miraculis, & conſeruata. Ad gentium conuerſionem miracula etiam hodie fiunt in remotioribus orientis & occidentis regionib. India, Iapania, Braſilia, Peru: vbi ad hauſtū aquę benedictę frequēter morbi pellun- 2.Cor.13. D. Auguſt. contra Epiſ. funda. cap 4.

pelluntur. Ad catholicorum conseruationem in hisce partibus, dæmones non raro per sacerdotes, Ecclesiæ ministros exorcismis eijciuntur. Ad hæreticorum reductionem impij homines Iconoclastæ & Blasphemi sanctorum potentia conteruntur.

Cant, 1. IAM verò, quod ad peccata attinet, habet

Peccata Catholicorum

1. Ecclesia peccatores, *quæ nigra est & formosa*, multum tamen interest, inter Ecclesiam atque sectarios: primo quidē, quod Ecclesia vna cum peccatorib. multos alat insigni vitę sanctimonia conspicuos, multosque hoc vitæ spacio integrè pieq; confecto ad cœlū præmiserit: Hæreses peccata habent, sanctum neminē vel habent, vel habuerunt, neq; quemquā ad cœlos præmiserunt:

2. deinde ex vi hæreseos peccata nascūtur, vt antea diximus. Vnde in terris hæreticorum, videre est vastitatem & abominationem desolutionis: deserta, euersaq; monasteria, neglectam virginitatē, exclusa ieiunia, prophanos sacrorum ministros, sine altari, sine sacrificio, sine sacerdotio, Peccata autē catholicorū, singulorū fragilitate vel malitia perpetrātur, nō vitio doctrinæ. Et hactenus ex ciuitatis similitudine rationem docuimus, & methodū dedimus in tanta Ecclesiarum multitudine, veram Ecclesiam à Christo fundatā, priuilegijsque ornatam à falsis discernendi.

Similitudo. IVVABIT ad eandem rem similitudo viarum, quæ sicut ad ciuitatem ducunt, ita fides, syncera doctrina, & vera religio, quæ in so-

la Ec-

la Ecclesia colitur, ad ciuitatem patriamque cælestem: Esto igitur mercator quispiam, cui in itinere Francfordiensi occurrant viæ septẽ vtcunque tritæ, hoc tamen discrimine, vt vna quæ latior est, rectissimè ducat, & plena sit viatoribus, qui hunc eodem inuitẽt, dicantque multis ab hinc annis infinitam hominum turbam eadem præcessisse, quos Francofurtum attigisse certissimis nuncijs innotuerit: aliàs illas vias obliquas esse, non ita nuper stratas, & paucos quidem per eas ingressos, de quorum nemine hactenus certi aliquid relatum sit, an Francofurtum venerit, an potius in feras, aut latrones inciderit. Quid hic facturus est mercator? Si sapit, dimissis pauculis illis, abire vias suas, vulgato ipse & tutiori itineri, sese cõmittet, ridentib. licet misellis alijs.

In spiritali hoc itinere, quo in cælos tendimus, viæ sunt multæ, vna regia, lata, vetus, sui similis, quam infinita hominum turba iá mille quingentis annis ingressa est. Catholica, inquam Ecclesia, per orbem vniuersum diffusa, quæ non Germanos tantum, Gallos, Belgas, Anglos, & hos septentrionales ducit viatores: sed innumeros per Italiam, Hispaniam, Lusitaniam, Indiam, Iapaniam, Sinas, Peru, Brasiliam, Africam, Aethiopiam. Omnes enim Catholici, tam latè in orbe sparsi, eandem vbique retinet fidem, idem credunt per omnia, idem sentiunt, idem dicunt, eundem ducem sequuntur Christi in terris Vica-

rium, non præsentes modo, sed antecessores quoque totis 1500. annis, successione nunquã interrupta. Hanc porrò viam ingressos, certissimis argumentis cõpertũ est, ad cælestẽ illam, quo tendebant ciuitatẽ, nõ paucos deuenisse, euidentissimis (inquã) miraculis, quib. post mortẽ in fidẽ sanctitatis claruerunt.

Origo hæresum.

At non defuerunt omni tempore homines, qui huius tam celebris viæ pertæsi; nouas sibi suisque sequacibus vias sternerẽt. Primus Simon Magus, tum Arrius, Sabellius, Nestorius: Postea Berengarius, Vvaldenses, & quotquot à recto itinere deflexerunt. Sed quod posteris nullo testimonio, alicuius ex antecessoribus salus cõprobaretur, paulatim obducta sunt vetera illa deuia, vt eorum ne vestigium quidem ampliùs relinqueretur. Anno autem Domini 1517. quidam frater Martinus Lutherus, professione & habitu monachus, ordinatione sacerdos, nouum quoddam & compendiosum iter in cælum à se repertum docuit, ex regia tamen illa via ad latus eductũ. Noua igitur dogmata mundo proposuit, nouam fidem atque religionem excogitauit, ab orbe condito nulli, vel auditam vel vsurpatam: modumque, quo in illius notitiam primus venerit ipse non tacuit. Scripsit enim, cũ dæmone eam sibi consuetudinem fuisse, vt cum eo plus quàm modium salis consumpserit: sibiq; ab illo administrata recenset argumenta, quib. ad euertendũ missæ sacrificiũ deinceps est vsus. Hanc viã cùm fraterculus ille

primus strauisset, qui eadē secuti fuerāt, ne cū duces ipsimet esse vellēt, vnius illius hominis ducatū sequi viderētur, ex illius obliqua via multa sibi singuli diuerticula aperuerūt, populūq́, Christianū in sectas innumeras diuisum, varios in errores abduxerūt. Neq; tamen an illorū quispiam in cęlū peruenerit, mortalium vlli constare hactenus potuit.

Is ergo, qui seriò de salute æterna cogitat, quos tandē sequetur? Videbit sectarios parum auspicatò, consilijs, inquam, diaboli seductos, viā regiam Catholicorū deseruisse. Videbit paucos quosdā homines in singulis diuerticulis: (quid enim ad orbē Catholicū Germania, vel Gallia, quæ tamen nō integræ eundē ducē sequuntur?) videbit nunquā hactenus tritas vias, non ita nuper ab obscuris quibusdā apertas fuisse, neq; adhuc cuiquam constare, an eo quisquam appulerit, quo proficiscebatur: sanè qui sapit, nihil sibi cū hæreticis commune esse volet, sed veterem fidem, Romanāq; Ecclesiam sequetur. Vni. n. Luthero, paucis hæreticis, nouis hominib. quos constat ab ecclesia desciuisse, nec cōstat boni aliquid post hanc vitam consecutos esse, seipsum suamq́ue salutem committere, est plenum periculis.

SITNE ECCLESIA VISIBILIS.

HAERETICI vt necessitatē effugiāt, successione nō interrupta, ecclesiā suā ad Apostolos deducendi, eo confugiunt, vt dicāt Christum inuisibilem instituisse Ecclesiam, in qua soli sint boni, quorum cùm pietas lateat,

igno-

ignorem etiam, qui nā ad Ecclesiā pertineant.

SED huic doctrinæ, non modo scripturę
Matth. 13. sacræ aduersantur, sed recta quoque ratio: scri
Matth 22. pturæ quidem, quæ in eadem sagena bonos a-
Matth. 25. gnoscunt pisces & malos: in eadem nuptiali
Ioan. 6. domo homines vestitos. nuptiali veste, & nō
vestitos, in eodem agro triticū & zizania: ex-
pectātes sponsi aduentū sapiētes virgines &
1. Cor. 6. fatuas. In Apostolorum Collegio Iudam dia-
bolum, cum reliquis viris sanctissimis. B. A-
postolus non existimauit Corinthium illum
fornicarium prius ab Ecclesia alienum esse,
Apocal. 3. quàm sententia excommunicationis exclude
retur. In Apocalyp. grauissimè corripiuntur
episcopi Sardicensis, & Laodicensis; ille quod
spiritu mortuus esset: iste, quod neque frigi-
dus, neque calidus, sed tepidus, miser & mi-
serabilis, & pauper, & cæcus, & nudus; vterq;
tamen agnoscitur Episcopus, & caput Eccle-
siæ suæ, necdum eiectus ex ore diuino. Ra-
tione verò idipsum confirmatur. Si enim in-
uisiilis est Ecclesia, videri non poterit, multò
minùs adiri, & consuli. Ignorabit igitur, quo
se conferat, qui fortè ex infidelitate conuer-
Matth. 18. sus, ecclesiam quærit. Impleri non poterit
Christi mandatum. *Dic Ecclesiæ*. Nulla erit
Ecclesiastica iurisdictio, nulla potestas mani-
Ioan. 20. festa, nullus superior, nullus à quo peccatorū
remissio vice Christi petenda sit. Omnia oc-
culta, incerta, dubia.

HIS igitur reiectis erroribus, docet ortho
doxo

doxa fides: Christum Dominum in orbe hoc terrarum, congregationem instituisse, in eamque homines euocasse, & Ecclesiam appellasse, eique, vt ante dictum est, eximia priuilegia contulisse. Hos autem homines, qui Ecclesiam conficerent, digito demonstrasse, ne in incerto hæreremus: Sicut enim sensibili voce à magnifica gloria delapsa, deus pater Christum filium Apostolis exhibuit. *Hic est filius meus dilectus, ipsum audite*: ita filius clara & aperta voce Apostolos ostendit. *Vos estis lux mundi. Ecce ego mitto vos. Qui vos audit, me audit.* Apostoli deinde visibiles Ecclesias fundârunt, verbis & epistolis instruxerunt, Episcopos ordinârunt, politiam instituerunt, leges præscripserunt, eaque omnia præstiterũt quibus externa atque visibilis Respublica cõstitui solet. Voluit enim Christus, non modo visibilem esse Ecclesiam suam, sed valdè conspicuam, vt omnibus innotesceret gratia Dei, quæ in hac sancta congregatione, & non alibi asseruatur, atque confertur; vnde eam ciuitati, quæ in monte posita est, & candelæ supra candelabrum similem fecit.

2. Pet. 1.
Matth. 17.
Matth. 5.
Matth. 10.
Lucæ 10.
Matth. 5.

OBIECTIONES HAERETICORUM.

PRIMA. Ecclesia fide creditur. Credimus enim sanctam Catholicam Ecclesiam, non igitur videtur oculis: quia fides est rerum non apparentium.

Heb. 11.

SOLV-

SOLVTIO.

NEGANDA est consecutio: quia id, quod videtur, credi etiam potest, quatenus habet aliquid, quod non videtur. Iesus videbatur oculis homo, credebatur fide Messias, & Deus. *Quia, inquit, vidisti me Thoma credidisti:* hominem vidisti, Deum tuum & Dominum credidisti. Ita homines videmus oculis, qui ad Eccesiam pertinent, eos autem homines credimus Ecclesiam esse sanctam Catholicam & Apostolicam: penes hos solos peccatorum esse remissionem, gratiam, iustificationem, spem vitæ æternæ, extra hunc cœtum nulli mortalium expectandam esse vel salutem, vel Dei fauorem.

Ioan. 20.

SECVNDA. Christus Lucæ 17. Regnũ Dei inquit, *non veniet cum obseruatione, neq; dicent, Ecce hic, aut ecce illic.* Ergo demonstrari non potest Ecclesia.

SOLVTIO eodẽ loco demonstratur sequentibus verbis Ecclesia. *Ecce enim regnũ Dei intra vos est.* Non negat ergo Christus, vel regnũ Dei videri, aut Ecclesiam demonstrari posse: sed irrisoriæ Pharisæorum quæstioni, qua toties à Christo & Apostolis prædicatum regnũ Dei, tanquam iamiam affuturum videre desiderabant, respondet, non ad ipsorum mentẽ se in hoc mundo regnaturum (cuius regnum non esset de hoc mundo) vt instar principum externos triumphos ageret, palã inaugurare-

Ioan. 18.

tur,

tut, & certo loco sedē regni collocaret; sed eo modo se regnaturū, quo iam tum incipiebat, nempè in cordib. hominum, atq; in ecclesia, cuius vera membra inter eos erant Apostoli atq; discipuli, quos alio loco digito signans. *Beati, inquit, pauperes, quoniam vestrū est regnum Dei.* Vos, inquit etiā, sine pōpa & fastu ciues estis regni, à quo procul absunt diuites Pharisæi. Lucæ 6.

TERTIA Ecclesia creditur sancta. nulli ergo nisi sancti ad ecclesiā pertinebūt: & quia sanctitas non cernitur oculis, erit vtiq; inuisibilis ecclesia, & incognita membra Ecclesiæ.

SOLVTIO. Malam esse primā consecutionē. Nam inferendū erat. Ergo sancti sunt in ecclesia, licet non soli. Arbori viuenti multi aridi rami adhærent, & in corpore humano multi insunt sine vita humores & sordes.

QVARTA. Ad præsentis vitæ Ecclesiam refertur à patrib. ꝙ in Canticis dicitur. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Non sunt ergo mali & vitiosi homines membra eccl. Cant. 4.

SOLVTIO. Quāuis de cælesti ecclesia propriè loquatur scriptura, quę (vt proximè in eodē capite sequitur) coronatur à sponso: tamen si cum B. Greg. ad viuentes in terris referas, eo sensu dicitur tota Ecclesia pulchra, & macula carere, quod viua eius membra per inhęrentem gratiā sint illustria corā Deo, nec obfuscētur (sicut existimabāt donatistę) pręsētiā impro-

improborum : *& licet nemo iustus aut sanctus peccato careat, non tamen desinit esse sanctus aut iustus, quia affectu retinet sanctitatem:* & *per assiduam pœnitentiam* (inquit D. Gregorius) *assiduè seruat munditiam suam, dum quotidie peccata minuta lacrymis abluit, & à maioribus se obseruat.*

Cap. 86. Ecclesiasticorum dogmatum.
In cap. 4. Cant.

DE SVMMO PONTIFICE.

Caput III.

IN qua re Ecclesia Christi admirabilem plenamque charitatis diuinã prouidentiam semper agnouit, venerata est, & amplexata, eam rem perpetuo insectati sunt, & persecuti omnes hæretici: nempè primatũ & caput Christi vicariũ, quod eius vice Ecclesiam, vniuersam gubernat. Atq; vt in eandem secum manifestissimorum errorũ caliginem rudiorem plebeculam adducãt, multa cõminiscuntur, ab omni veritate prorsus aliena. Aiunt nos Papam Romanum pro Deo, ac loco numinis venerari: Papam pro arbitratu religionem mutare, fideique articulos nouos condere, credendosque orbi vniuerso proponere: absolutum sibi totius orbis dominium vsurpare: Denique etiam ademptam filio Dei potestatem ac honorem sibi arrogare,

Calumniæ hæreticorũ de Pontifice

rogare,

rogare, vt Christo preferatur, atque ideò eum Antichristum esse, & meritissimò haberi debere. Atque hæc ita persuasa sunt populo, vt nemo sit, cuiuscunque hæresis sectator, vel auctor, qui nō inter certissima dogmata vel potius præcipua errorū capita habeat, Papā esse Antichristum. Fuerit igitur operæpretiū Ecclesiæ doctrinā clarè proponere, ne quis hereticorum calumnijs à veritate aberret: ea autē his sex propositionibus contineri poterit.

Sex propositiones.

PRIMA propositio. Christus de cælo ad nos delapsus, ex omnibus totius orbis gentibus atque nationibus homines euocans, Rempub. quandam, seu congregationem instituit, (quā rectè ecclesiam appellauit) vt postquam mundus totus in maligno positus, peccatisque deprauatus esset, & post huius vitæ finem innumeri mortales in æternam damnationem præcipites abirent, apud aliquos saltem, rectè pieq; viuendi ratio & modus inueniendæ salutis perseueraret. In hac igitur Republi. sola, quā vnicè dilexit, passionis suę merita tanquā in thesauro reposuit, vt hic & peccatorum remissio, & gratia, & iustitia, & quies animi, & quicquid ad æternam fœlicitatem commodū est, inueniatur. 1.

SECVNDA. Hæc Respub. quia omne genus hominib. constat, Hominib. autē sint non solùm corpora, & bona fortunæ, sed etiam animæ, capaces diuini præcepti atq; visionis: opus habuit duplici, qua illa augeretur conseruare- 2.

turque Respublic. administratione: altera quidem, quæ ad externam pacem & quietem retinendam præcipuè referretur: altera verò, quæ potissimum homines ad supernaturalem illum cælestem, inquam, finem nobis propositum perspicuè nulloque errore dirigeret. Cumque extra omnem controuersiam animarum salus, præstet quieti externæ, immò verò hæc ad illam, tanquam ad bonum maius atque perfectius sit referenda: nemini dubium esse debet, eos, qui hanc curant, inferiores esse, munusque vilius obire, quàm ij, quorum labor ex officio in animarum salute procuranda consumitur.

3. TERTIA. politicam illam administrandi rationem Christus suo aduentu non immutauit, sed Principibus reliquit, *qui* Rom. 13. *gladium portant, vt vindices in iram his, qui ma-* Matth. 22. *lè agunt. Reddite* (inquit) *quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.* Quietem enim externam, aut ciuilem curare possunt etiam qui à recta fidei via prorsus aberrant, quibus ius Imperij tunc auferri noluit, vt humilitate fundata, & per orbem dispersa Ecclesia, Dei potentiam redderet illustriorem.

4. QVARTA. Animarum curam Christus, dum in terris ageret, ipse suscepit tanquam

quã princeps Paſtorum,& omnium magiſter 1 Pet.5.
data ei *omni poteſtate in cælo & in terra*,à patre Matth.23:
cæleſti paſſionis merito.Et hactenus quidem Matth. 28;
nobis conuenit cum hæreticis.

SED quæſtio omnis & controuerſia in eo Lucæ 19.
verſatur,an Chriſtus profectus in regionem
illam longinquam,patriam cæleſtem, ſic ſibi omnem auctoritatem ſeruauerit in Eccleſiam, vt neminem in terris vicarium reliquerit, quem cum ampla & ad vtilitatem fidelium conuenienti poteſtate Eccleſiæ vniuerſæ præfecerit. Quinque poſtulata.

1. ET quidem hoc in confeſſo eſt apud omnes, Chriſtum Dominum non ita ex hoc mundo migraſſe, vt abdicata poteſtate,vel in aliquem reſignata, ſucceſsorem acceperit: cùm ipſe *Principes Paſtorum maneat,* 1.Petr.5.
ſacerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedech, eadem auctoritate,& poteſtatis plenitudine, qua Eccleſiam mortalis & rediuiuus in terris rexit. Hebr.6.

2. ET id notum eſt, ſi quis datus ſit Paſtor Eccleſiæ, illum non tam ſummum abſolutumque Paſtorem, quam Principis Paſtorum dici atque eſſe Vicarium:quemadmodum abſentibus Regibus, deſignãtur Proreges, quibus vniuerſa adminiſtrandi regni prouincia cum ſumma poteſtate concreditur. Simile:

3. Est tum etiam istud manifestũ, nulli mortalium delatam à Christo omnem potestatẽ, quam à patre ipse acceperat. *Dedit ei potestatem iudicium facere, quia filius hominis est, & omne iudicium dedit ei*, vsq; adeò, vt *sicut pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius, quos vult viuificet & resuscitet in nouissimo die*. Hominũ est hac ratione limitata definitaq; potestas: vt neque tanta possint, neque tali modo, quo saluator noster: Christus quomodocunq; voluit, peccatis mortales liberauit: homines verò non nisi per sacramenta idem præstant: Christus auctoritate sua: homines potestate diuinitùs accepta: imò non tam homines ipsi, quam Christus per homines, per quorum ora dicit: *Hoc est corpus meum. Ego te absoluo.*

Ioan. 5.

Ioan. 6.

4. Nemo præterea negauerit, varijs diuersisq; in locis suos esse Ecclesijs præpositos atq; pastores, qui Christi ministri, eiusq; vice animas ad perfectionem spiritalẽ, & æternã salutem ex officio dirigere ac deducere debeant. Cùm enim nõdum fidem suscepisset quisquam vel Regum vel Principum, *posuerat Deus in Ecclesia Apostolos, Prophetas, Pastores, Doctores & gubernationes, ad consummationem sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi*: Quorum sanè munus non in sola verbi prædicatione, vel in sola sacramentorum administratione positum fuit, Sed vt scripturæ loquuntur, eorum erat *regere Ecclesiam Dei,*

Eph. 4.
1. Cor. 12.

quam

quam acquisiuit suo sanguine, pascere gregem Dei eique prouidere. Peruigilare, tanquam qui pro cõmissis sibi subditis rationem essent reddituri: Præesse: causas accusationesq́ audire, arguere, increpare, Anathemate ferire: denique ea pręstare quę ad gregem Christi auctiorem & sanctitate illustriorem reddendum faciunt. Actor 20. 1. Pet. 5. Hebr. 13. 1. Tim. 5. 2. Tim. 4. 1. Tim. 1.

5. NVLLVS item inficiari potest, non solũ Ecclesijs præesse pastores, sed suos etiam esse pastoribus pastores, & superiores, quib. obtemperẽt, quiq; ipsis mandandi & præscribẽdi certis in reb. quid fieri debeat ius habeant. B. Paulus S. Timotheo Episcopo: *Præcipio, inquit, tibi coram Deo, qui viuificat omnia.* Et Tito mandauit *constituere per ciuitates presbyteros, atque Episcopos*, qui ipsi parerẽt. Præclara documẽta tanquam ex officio dedit Episcopis ditionis Ephesinæ, sicut & D. Petrus Clero vniuerso. 1. Tim. 6. Tit. 1. Actor 20. 1. Pet 5.

QVAESTIO porrò est, maximè hisce temporibus controuersa. An Ecclesiæ vniuersali præpositus sit à Christo Domino, Pastor aliquis, qui non solùm specialis cuiusquam diœcesis separatim, sed generatim vniuersæ Ecclesiæ curam gerat, in omnes Pastores inuigilãs, omnibus superintendens, & communi vtilitati Ecclesiæ officij religione prospiciens. An vnus totius Ecclesię pastor.

CVI quæstioni ita responderi poterit: Christum æternam Dei patris sapientiam,

qui Ecclesiam sponsam vsque adeò dilexit, vt pro illa & sanguinem profuderit, & animam posuerit: talem constituisse in hac sua Republica politiã, talemque ordinem ac gubernandi rationem sanciuisse, qualis & charitatem, & sapientiam tantam decebat, & tam dilecto populo ad quietem salutemque maximè conueniebat. Optimam autem esse monarchicam, ipsi quoque Philosophi gentiles docuerunt. Præfecit igitur vnum, qui vice suá ecclesiam vniuersam regeret, atque ad supremum finem æternæ fœlicitatis appositè, & ex sacrarum literarum præscripto dirigeret. Quod ita maximè fieri oportuisse, & ex necessitate, & ex vtilitate luculenter probari, facilimeque intelligi poterit.

Rationes. SI enim singuli priuatis ecclesijs præsint, & nemo sit, qui ad generale totius Reipubl. Christianæ bonum ex officio incumbat,
1. hoc primò quidem fiet, vt dum suæ quisque Ecclesiæ commodis inuigilat, nec extra sibi commissum gregem cogitationem ponit, salus Reipublicæ Christianæ communis neglecta intereat. Itaque nulli erit cura conuersionis gentium, propagationis fidei, reducendorum hæreticorum in alienis terris, vbi vel nulli sunt Pastores, vel desides, dum quisque tantum negotiorum habere se putabit domi suæ, alienã, peregrinaque vt curare non possit.
2. Deinde verò, si controuersia inter pastores exoriatur de

de rebus fidei, vel negotijs Ecclesiastici cis, quæ ad sæcularium hominum cognitionem referri non debent, nemo erit ordinarius iudex, qui componenda pace atque litibus discernendis, partes dissentientes ad concordiam consensumque reuocet.

TERTIO frequenter occurrunt negotia, quæ ad vniuersæ Ecclesiæ vtilitatem constituenda sunt, omnibusque Christi fidelibus denuncianda atque mandanda: quæ nisi ab vno pastore imperari commodè, & suscipi cum fructu non possùnt. Exemplum esto editio noui Calendarij, quæ dissipatis toto terrarum orbe Christianis, nisi à totius orbis Præfecto aptè proponi non potuit. Constat sæcularem nullum Principem, ne ipsos quidem Romanos, neque hisce præsentibus, neque vllis retro temporibus vniuerso terrarum orbi imperasse, quibus nec Sinarum & Iaponiorum, ad Oriẽtem: nec Brasiliorum & Peruanorum ad Occidentem vastissima regna nota fuerunt. 3.

QVARTO ad generalia Concilia indicẽda, & totius orbis Episcopos, Primates, & 4.

Patriarchas conuocandos, necessaria est vnius omnium superioris auctoritas, qua conuentus diuersissimis ex orbis oris ac regionibus conuocetur, qui cùm nullus, ne per Europam quidem sit sæcularis (Imperatori enim vix Germaniæ Proceres obtemperant, nedum Hispani, Itali, Galli,) erit vtique vnus Prælatus Ecclesiæ sacrorum Antistes, cuius omnia nutu & pia voluntate debeant inniti.

5. Quinto. Ni vnus sit, qui vnitatem contineat, peribit Ecclesiæ vniformitas, (quemadmodum beatus Cyprianus notauit) quisque enim quod sibi rectum iudicabitur, id in Ecclesiam introducet, consuetudines mutabit, & in errores labetur: quod Græcis, Armenis, Aethiopibus, alijsque nationibus, postquam se à coniunctione Romanæ Ecclesię separârũt euenisse nouim⁹: paulatim quippè in obliuionem venerunt, plerorumq́ Sacramentorum permiserunt vxorum repudium, in aliaque id genus dogmata non minus vitiosa inciderunt: sicut rectè Græcis suis obiecit Bessarion. Hæretici quoque huius nostræ ætatis, dum ab arctissima sanctissimaque Ecclesiæ coniunctione recesserunt, statim in varias sectas diuisi, & singulæ iterum deinceps sectæ, in longè plures distractæ, & hæ demùm in minutissimas partes ita dissectæ sunt: vt vix pagum inuenias qui omninò cum alio in religionis negocijs, cerimonijsque consentiat. Neque id mirum

Libro de simplicitate Prælatorũ.

rum: Dum enim caput vnum non agnoſcitur, & quiſque iudicio ſuo fretus, ſibi intelligentiam arrogat ſcripturarum, ſeque arbitratur non minus imbutum Spiritu ſancto, quam alium, vel Superintendentem, vel hæreticum, vel hæreſiarcham. (Cur enim illis ipſe plus tribuat, quam illi ſanctiſsimis Doctoribus Augustino, Hieronymo, Nazianzeno, totique omnium ætatum & temporum conſenſui?) Fit vt quod animo mala quadam libertatis cupiditate deprauato, & ad vitia deflexo bonum videtur, id quiſque ſequatur, alijſque amplectendum præponat.

HAEC agnoſcunt Aduerſarij, ideoque non parum ad laborarunt pro capite cõſtituendo. Cumque non ignorarent Lutherani ſæcularem aliquem Principem à cæteris Germanis in tantum honoris atq; poteſtatis locum non admittendum, confugerunt ad Conſtantinopolitanum Patriarcham, cui principem Eccleſiæ ſuæ locum deferre ſtatuerant, ſi Auguſtanam Confeſsionem ſuo calculo comprobatam ſtabiliuiſſet: Caluiniſtæ Turcarum Imperatorem ſollicitarunt, vt potentiſſimi Principis authoritate hæreſis tecta conſeruaretur. Sed nec Patriarcha ſuam fidem, nec Turca ſuam infidelitatem cum hæreticorum perfido errore mutare voluerunt.

Ex his diſcere non obſcurè licet, ita eſſe neceſſarium in Eccleſia caput viſibile, vt ſi nullũ à Chriſto conſtitutũ foret, vehementer optari ab omnib. oporteret. Tametſi nãq; Chriſtus in Eccleſia nobiſcum vſque ad conſummationem ſæculi ſe futurum addixerit : *Sitque in medio illorum qui in Chriſti nomine conueniunt*, vt ſpirituali pręſentia animos conſoletur, & corporali per ſanctiſsimã Euchariſtiam, totũ hominem reficiat; abeſt tamen præſentia aſpectabili, qua coram conſuli, reſponſa dare, atq; in occurrentibus negotijs conueniri poſsit. Nam ſpirituum, quos cernere corpóris oculis nõ poſſumus, ſuggeſtiones, adeò non debent ſemper omnibus fidem facere, vt beatus Ioannes Apoſtolus dixerit: *Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus, ſi ex Deo ſunt*. Manifeſtum enim eſt, etiam noſtris temporibus, *Sathanam non raro transformari in Angelũ lucis*, cum omnes ſectarij ſe iactent ſpiritu Dei duci ac moueri, quamuis contraria maximeque pugnãtia dogmata tueantur. Sicut igitur Rex procul diſcedens regno, optimè cõſuleret ciuibus, ſi vices ſuas alicui in regno, ad ſubditorum vtilitatem committeret, ne diuturna reſponſorum dilatione, & itinerum, vbi intercipi poſſent, periculis, negotia detrimentum paterentur, maximè ſi certis rationibus & modis caueret, ne abuti ea poteſtate cum ciuium iactura valeat : Ita Chriſtum ab Eccleſia

Matth. 28. Matth. 18. 1. Ioan. 4. 2. Cor. 11. Simile.

clesia in cœlos abeuntem, decebat Vicarium constituere in Ecclesiæ ædificationem, qui prodesset omnibus, & bonis non obesset: Nulla est enim ratio cur in externis & publicis rebus sint Ministri CHRISTI Reges, consilio diuino instituti, quibus & honorem & obedientiam deferre iubemur; non solum propter iram ne puniamur, sed etiam propter conscientiã, ne peruicacis & inobedientis animi crimen incurramus, & non debeant esse eiusdem Ministri, atq; Vicarij, qui cælestia diuinaque curent, quibus animæ salutem consequamur. Rom.13.

QVID quæso sequetur incommodi, si quod in omni repub. est optimum, id etiam fateamur Christum in sua repub. constituisse? Scripturæ enim sacræ id non aduersatur, quæ in vtroque testamento nihil horum vlla vnquam cautione vetuit. In Iudęorũ nempe synagoga, in qua tanquàm primis lineamentis maiestas Ecclesiæ Catholicæ adumbrata fuit, vnus Aaron cum posteris suis, præfectus est sacris, illisq; rebus quæ ad populi institutioné, & spitualem directíonem faciebant, non modo vt doctor, vel inspector, vel ceremoniarum curator: sed vt verus, cum imperio & authoritate princeps. *Qui* (inquit lex) *noluerit obedire sacerdotis imperio, ex decreto iudicis moriatur.* In Euangelio quæ fuerit mens CHRISTI in constituenda Ecclęsiastica politia, vel

Ex veteri lege.

Deut. 17.

Ex noua lege.

ex ipsa

ex ipsa Apostolorum ambitione intelligitur: quoties enim Saluator discessus sui ex hoc mundo mentionem fecisset, statim vel taciti secum cogitabant, vel inter se disceptabant, *quis ipsorum esset maior*, vel etiam, *quærebant quis maior esset in regno cœlorum*, in Ecclesia nempe quam nomine regni cœlorum toties à Christo vocari audierant; adeoque primatus istè animis rudium cogitationibusque adhuc insidebat, vt nouissima cœna, cum audita mentione Proditoris, & mortis instantis, mærore affici debuissent, facta sit tamen *contẽtio inter eos, quis eorum videretur esse maior.* Intelligebant enim necessarium esse pastorem, qui Christo discedente vniuerso gregi præesset. Audierãt illi quidem alias Petro dictum: *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Et tibi dabo claues regni cœlorum, &c.* Sciebant quoque staterem datum Christi & Petri nomine, tributum in ciuitate Capharnaum, qui à Patribus familiâs pro domesticis pendebatur, vnde videri poterat committendam Petro Christi familiam: Sed quod obscurius Christus sæpè loqueretur, varijsque parabolis veritatem tegeret, non apertè intelligebant Petrum ad hoc munus obeundum designari, donec post contentionem in postrema cœna his verbis Petrum compellaret: *Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus*

Lucæ 9. Marc 9. Matth. 18. Luc. 22. Matth. 16. Matth. 17. Hieronym. Matth. 17. D. August. quæst. 75. Veteris & noui testam. Lucæ 22.

con-

confirma fratres tuos, & post resurrectionem à mortuis iterum: *Simon Ioannis diligis me? Pasce agnos meos, pasce oues meas.* Ex eo enim tempore, nulla amplius controuersia, vel quæstione mota, beato Petro omnes primas detulerunt: & ipse Petrus curam commissi gregis agnoscens, officio suo non defuit. Itáque Matthiæ electionem ipse proposuit, & (vt Beda scripsit) duodenarium Apostolorum numerum integrauit. Ipse præ reliquis locutus est, & cum alijs stetit: *Stans*, inquit, *Petrus cum vndecim leuauit vocem suam & locutus est eis*, tanquam pastor pro grege: *Quam est feruidus?* (ait B. Chrysostomus:) *quam agnò scit creditum à Christo gregem? Quam in hoc choro Princeps est? & vbiq; primus incipit loqui, &, Ioannes vbique tacet, Petrus verò etiam pro illo rationem reddit.* Ipse quoque primus miraculum edidit, erecti claudi, cui membrorum integritatem restituit: & Ananiæ atque Saphiræ vxoris neglectæ obedientiæ peccatum grauiter castigauit. Vnde beatus Chrysostomus notauit ad ipsius pedes, tanquam qui gregi vniuerso Pastor summus præesset, à Christianis venditarum facultatum precium poni consueuisse. Idem Petrus non sine significatione authoritatis, primus sententiam in Concilio Hierosolymitano dixit. Idem primus ad gentium conuersionem missus est, tanquam Pastor gentium, non secus ac Iudæorũ: quorum peculia-

Ioan. 21.
Act. 1.
Acto. 2.
Homil. 3 in acta.
Homil. 87. in Ioan.
Homil. 8. in act.
Acto. 3.
Act. 5.
Homil. 7. ad 1. Rom.
Rom.
Act. 15.
Act. 10.

Galat.2. peculiarem, ad exemplum Christi Domini sui, curam gessit.

Nec parum ad rem facit, quod Euangelistæ quoties Apostolorum numerum describunt, tametsi nomina cæterorũ non eodẽ semper ordine recenseant, tamẽ Petrũ vna mente, eademq; sententia, primo loco enumerando collocant: qua in re non vocationis est habita ratio (siquidem primus est vocatus Andreas.) sed dignitatis: vnde etiam dixit Matthæus: *Primus Petrus.* Eodem pertinet quod Apostolus Paulus Hierosolyma venerit, soliùs Petri visendi gratia, honorisque eidem deferendi. Extat apud Clementem Romanum insignis adhortatio Apostoli Petri, qua inter cætera docet, non fuisse parem inter Apostolos institutionem, sed omnibus vnum à Christo Domino præpositum, qui oues (de quarum numero etiam ipsi erant) pasceret.

Marc 3. Lucæ 6. Ioan.1. Matth. 10. D. August. retractat. 56. in Ioan. Galat. 1. Chrysost. homil. 87. in Ioan. Epistola 1.

Qvam doctrinam non modo successores Petri vetustissimi Pontifices Anacletus Epistola 3. Melchiades, Alexander, Pius, Pontianus, Antherus, Cornelius, fortissimi martyres: *a* Iulius, *b* Liberius, *c* Leo, *d* Gregorius sanctissimi Confessores, præclarique Ecclesiæ doctores retinuerunt, posterisque per manus tradiderunt: sed aliarum quoque Ecclesiarum Præsules ipsique *e* Imperatores beatum Apostolum Petrum Apostolorum Principem decretis publicis nuncuparunt. *f* Chrysostomus

Patres. Epistolis suis primis. a Epist. i. & in rescripto ad Orientales. b Ad D. Athanasium & Episcopos Aegypti. c Epist. 84.

d Lib. 4. epist. 32. e Cod. de summa Trinitate, vide Nicephorum lib. 12. cap. 6. f Hom. 9. de pœniten. hom. 2. in Psal. 50. hom. 66. & 86. in Matth.

mus in hac refrequens eſt, & Cyrillus vterq;, *a* Hieroſolymitanus, & *b* Alexandrinus, *c* Ambroſius, *d* Auguſtinus, & quotquot fuerunt Orthodoxæ fidei Profeſſores.

a Catecheſi. 2.11 17.
b lib. 2. in Ioan.
c. Sermone 47. 5:
d. Tractat. 56. in Ioannem

ESTO igitur hæc quinta propoſitio. Chriſtus in cœlos aſcenſurus viſibili ſpecie, ſubſtituit ſibi Vicarium vnum, qui eius vice Eccleſiæ Catholicæ præeſſet, omneſque oues ipſius regeret, & paſceret, nimirum beatiſsimum Petrum, quem vt cæteris omnibus Chriſtianis, ita Apoſtolis quoque ipſis paſtorem præfecit.

SEXTA: Hanc porrò vniuerſalis Eccleſiæ curam non ita perſonæ beati Apoſtoli Petri demandauit, vt eo mortuo poteſtas eadem non poſſet ad quempiam alium deuenire: ſed (quod in alijs itē ordinarijs officijs vſuuenit) vt ad ſucceſſores Eccleſiæ ſuffragijs deſignatos transmoueretur. Notum eſt quippè duo, eſſe officiorum genera, ordinaria & delegata: Hęc cum perſona cui demandata fuerunt ceſſant, penituſq; intereunt; vt legati, commiſſarij, nuncij: Illa verò eo vita functo, cui primū delata fuerunt, ſucceſſorem poſtulant, vt Paſtor, Epiſcopus, Dux, Rex. Et quidē ꝙ ad cæteros Apoſtolos attinet, fuerunt illi quidem Paſtores atque Epiſcopi locorum illorum, ad quæ diuina voluntate miſsi, ibi vitam finierunt, quibus etiā in locis nacti ſunt homines qui in demortuorum locum fuerunt ſuffecti, nimirum Archiepiſcopos, & Epiſcopos, Andreas in Achaia, 6.

Duo officiorum genera.

chaia, Iacobus Hierosolymis, Ioannes in Asia, &c. Apostoli verò, seu legati à Christo missi ad vniuersum terrarum orbem, summa, & eadem prorsus qua beatus Apostolus Petrus authoritate & potestate fuerunt, (sicut rectè à beatis *a* Anacleto, *b* Cypriano, *c* Athanasio, *d* Ambrosio dictum est) his duobus tantummodo demptis, altero, quod cæteris Apostolis Collegis suis non præessent: Altero, quod orbis non essent Episcopi, seu Pastores, sed Apostoli, hoc est, Legati, quorum videlicet in totum orbem potestas non erat ordinaria, sed demandata, carens successore. Petrus vero & Princeps fuit Apostolorum, & totius Ecclesiæ ordinarius Pastor.

a Epist. 2.
b De simplicitat. prælatorum.
c Epist. ad Liberium.
d 2. Cor. 12.

Qvae discrimina Christus Dominus non obscurè significauit, quando diuersis loquendi formulis ad Petrum atque ad reliquos Apostolos est vsus. De omnibus quidem agens vsurpat nomen Apostoli, & missionis. *Ecce ego mitto vos.* Et: *Non est Apostolus maior eo qui misit eum.* Vnde à missione, seu legatione Apostolos seu legatos appellauit. Meminit quoque functionum docendi omnes gentes, baptizandi, ligandi, soluendi, peccata remittendi & retinendi, &c. Quæ de commissione sua, per vniuersum orbem, vt legatos facere voluit. Petro verò loquens plurium curam committit, nempe omnium omninò ouium suarum, de quarum numero erant ipsi quoque Apo-

Ioan. 13.
Lucæ 6.
Matth. 28.
Matth. 18.
Ioan. 20.

Apoſtoli, de quibus dixerat alibi Phariſæis: *Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequuntur me.* Et vocibus vtitur quæ permanens atq; perpetuũ officium deſignant Paſtoris nomine atque Rectoris. *Paſce oues, meas, rege oues meas. Tibi dabo claues*, quod Principibus fit in republ. & patribus familias in familia. *Tu es lapis ſeu ſaxum, & ſuper hoc ſaxum ædificabo Eccleſiam meam.* Fundamentum manet quamdiu ſubſiſtit ædificium. Ioan.10. Ioan.21. Matth.16.

ET quidem non immeritò, neque ſine ratione pleniſsima charitatis & affectu in genus humanum verè paterno, hoc beati Petri Apoſtoli officium voluit Deus eſſe perpetuũ, cum id inſtituerit non ad Petri commodum, vel gloriam, ſed ad ouium ſuarum dilectæque Eccleſiæ vtilitatem. Eccleſia ſanè futura erat ſtabilis, & diuturna ad conſummationem vſque ſæculi, erantque aliæ multæ oues necdum hoc ouili comprahenſæ, quas adduci eodem oportebat, quibus non minus paſtore fuit opus, atque primis illis Chriſtianis. Si eadem ergo cauſa hoc tempore locum habet, quæ vnum paſtorem totius Eccleſiæ poſtulat, voluerit vtique Chriſtus, qui pro futuris quauis ætate Chriſtianis patrem rogauit, eiſque optimè proſpectum deſiderauit, non in vnam hominum ætatem, ſed ad finem vſque Chriſtianæ hic in terris militiæ, beato Petro Apoſtolo ſuccedere paſtores Eccleſiæ ſummoſque Ioan.10. Ioan.17.

Pontifices, qui, ſicut ille Princeps fuit Apoſtolorum, ita hi Principes ſint, ſupremiq; Patres omnium Pontificum, atq; Epiſcoporum.

Ratio ſucceſsionis.

Vt porrò non lateat quis ille ſit, inſpicienda eſt ſucceſsionis ratio, quæ talis eſſe conſueuit, vt is ſuccedere dicatur, qui in de mortui locum ſufficitur: ſic namque cæteris Apoſtolis ſui fuerunt ſucceſſores, per orbem Chriſtianum, quos Eccleſiaſticæ hiſtoriæ ſcriptores pleroſque nominibus ſuis expreſſerunt. B. Petrum Apoſtolum Romam Antiochia migraſſe, & quidem diuino iuſſu; ibiq; mortem oppetijſſe, non ſolum Marcellus Pontifex martyr (qui Petri ſedem Domino iubente Romam translatam eſſe ſcribit) & Egeſippus Apoſtolis vicinus, atque beatus Ambroſius teſtes ſunt locupletes, qui hiſtoriam nobis reliquerunt Chriſti occurentis Petro, cum Neronis perſecutionem, Chriſtianorum rogatu declinaret, Rogantiquè, Domine quo vadis? Reſpondit is, Romam iterum crucifigi: quibus verbis intellexit Apoſtolus, ſibi Romæ crucem parari, quā de voluntate ſui Domini eſſet conſcenſurus. Verum (quantumuis pertinaciter omnes omnium temporum hiſtorias inficientur hæretici) ſcriptores tum hiſtorici, tum Eccleſiæ Doctores qui B. Petrum Romæ & ſediſſe, & martyrio cum B. Paulo coronatū fuiſſe diſertè affirmant. Teſtantur hoc quoq; eorum ſacri cineres, qui non alibi, quam Romæ aſſeruantur: & loca paſsionum B. Paulli ad tres fontes, beati

Epiſt. 1.
Lib 3. excidij Hieroſol. c. 2
Oratione de Baſilicis tradendis.

beati Petri in Vaticano. Est igitur Petri successor Pontifex Romanus, seu veteris Romæ; non Constantinopoleos seu nouæ Romæ; vbi Petrus nunquam sedit, & quæ trecentis annis demum post Christi mortem in Archiepiscopatum est erecta, temporibusque Bonifacij tertij Pontificis, & Phocæ Imperatoris sub annum Domini 605. primum locum post Romanam sedem adepta; quod sub Leone primo in Chalcedonensi Synodo magna contentione græci ambiuerant. Non item Alexandriæ, vbi non Petrus, sed Marcus Petri discipulus, à Petro missus in Pontificatu diem suum obijt. Non Antiochiæ, vbi migrante Romam Petro nemo vnquam Episcoporum primatum orbis sibi arrogauit, tertio loco post Romanum Patriarcham contentus. Non deniq; Hierosolymorũ, qui primum habuerunt, à B. Petro (vt inquit Chrysostomus) totius orbis Magistro, præpositum Episcopũ Iacobum fratrem Domini, beato Petro ipsi subiectum, etiam dum Antiochiæ præesset. Vnde & in hodiernum diem Hierosolymitanus patriarcha Antiocheno paret.

Act. 16.

Homil. 87. in Ioan.

HOC idem fatentur, Patres, & historici, *a* Irenæus, *b* Eusebius, *c* Augustinus, *d* Optatus, &c. qui dum seriem Romanorum pontificum recensent, omnes à B. Apostolo ordiuntur. *e* D. Cyprianus, *f* Hieronymus, *g* Ambrosius *h* Athanasius, Romanam sedẽ, Petri Cathedrã, Ecclesiarum matrem: Romanum Pontificem,

a Lib. 3. cap. 3
b lib. 5. cap. 6
c Epist. 165.
d Lib. 2. contra Donatist.
e in multis Epistolis.
f ad Damas.
g 1. Tim. 3.
h Epist. ad Fœlicem.

Piscatoris Petri successorem, & Rectorem Ecclesiæ, quæ est domus Dei, appellant.

Constat ex antiquissimorum Romanorum pontificum epistolis atque decretis, hanc eos sibi successionem vsurpasse, authoritateq; in omnes orbis vniuersi Episcopos vsos fuisse, Præsules confirmasse, patriarchas ipsos communione priuasse, de sedibus suis deiecisse, exclusos restituisse, caussas ab alijs dijudicatas, ad se reuocasse, bonorum Episcoporum, qui calumniam patiebantur, patrocinium suscepisse; eaque omnia semper egisse, ad quæ soli illi incumbendum est, cui rerum summa, supremaq; administrãdæ Ecclesiæ potestas est permissa: idq; perspicuè ex ijs literis, videre est, quas ad varias orbis partes, etiam primis illis temporibus, multò antè Constantinum, scripserunt Anacletus, Euaristus, Alexander, Sixtus I. Higinus, Pius I. Eleutherius, Zepherinus, Calixtus, Fabianus, Melchiades sanctissimi Episcopi & Martyres. Hi sanè, qui vitam cum sanguine pro Christi confessione profuderunt, nihil sibi arrogassent alienum, nihilque præter Christi Domini mentem vsurpassent, nisi hoc sibi officij à Christo delatum commendatumque esse probè nouissent, &, si fortè ea erant quidam impudentia, vt hoc agere minus fuissent veriti, non defuissent tamen alij vel Episcopi, vel Principes, vel Doctores, qui authoritate, potentia, scriptis, hunc Romanorum Episcoporum conatum

tum repreſsiſſent. Atqui vero nemo hactenus fuit Catholicus, vel Princeps, vel Præſul, vel Scriptor, qui mendacij, aut malæ fidei Romanos arguerit: Quin potius ad ipſos Epiſcopi, primarumque Eccleſiarum patriarchæ, ab aduerſarijs oppreſsi confugerunt, D. Athanaſius Alexandrinus ad Felicem: Beatus Ioannes Chryſoſtomus Conſtantinopolitanus ad Innocentium; Calendion Antiochenus ad Felicem: Stephanus Afer cum tribus Africanis Concilijs ad Damaſum. Beatus Cyprianus Stephanum, Pontificem rogat, vt Martianum Arelatenſem Epiſcopatu deijciat, aliumque eius in locum ſufficiat. Aurelianus Imperator iuſsit Domnum Antiochiæ, in locum Pauli Samoſateni ſuſcipi, quem Romanus pontifex ei ſubrogarat.

Lib. 3. Epiſt. 13.

De poteſtate Romani Pontificis.

QVIA porrò de Eccleſiaſtica poteſtate ita loquuntur Aduerſarij, vt eam velint ſola prædicatione verbi diuini, & Sacramentorum adminiſtratione contineri; conſiderandum nunc erit, quam Chriſtus Vicario ſuo, beato Petro, ſucceſſoribuſque eius authoritatem commiſerit. Hoc autem aliquo pacto ex Chriſti Domini immenſa in Eccleſiam caritate, ſummaq; eius ſapientia cognoſcemus. Voluit Chriſtus fideles ſuos ad æternam felicitatem, ad quam hoc vitæ ſpatio piè tranſacto conſequendam creati erant, per Vicarios ſuos in via ſalutis, ne aberrarent dirigi: quam obrem talem eis poteſtatem dedit, quæ ad

hanc rem, vel necessaria, vel vtilis fore videretur. Duo verò sunt quibus in cœlestem patriam ducimur: fides recta, & Christiani mores. In his igitur Christus, vt Ecclesiæ filij probè instituerentur, vicarijs suis de auxilio prospexit. Error in fide, vt grauissimum est malum, ita facilè multisque modis in eum incurritur: ingeniorum temeritate, quæ ad intelligentiæ iudicijque examen omnia reuocant, & expendunt: & prauitate humana, quæ ad cupiditates suas omnia trahit & æstimat. Opus itaque fuit certam constituere normam, & Iudicem veracem, qui & clare ediceret omnibus credenda, & qui corrumpi, mutilari, detorqueríue in alienos præposterosque sensus ab alijs non posset. Ipsam Scripturam sacram, non esse hunc iudicem, ex varijs, qui in ea nituntur, erroribus cuiuis manifestum esse debet: quam si solam nobis Christus iudicem reliquisset, hoc iudice non satis prouisum & consultum fuisset Ecclesiæ, quòd (vt est res sine anima, vel sensu) in varias pugnantesque sententias distracta, nihil queratur, nullóue externo indicio se in falsum improbumque sensum detorqueri, & vsurpari coarguat. Viuum igitur hunc iudicem esse conueniebat, qui suæ mentis esset interpres, errantesq; corrigeret.

Duo necessaria.

Et quidem penes Ecclesiam catholicam est iudicium veritatis: sed quod ea per vastum orbem diffusa, sine grauissimis incommodis

vnum

vnum in locum coire nequeat, & pro re nata quæstiones difficiles non raro exoriantur, necessum erat maiori compendio Christianorum commodis, fideique integritati prospicere.

CHRISTVS igitur summa sapientia & charitate, vnum iudicauit in Ecclesia constituendum nominandumque hominem, cui sic suam præsentiam, sanctique spiritus gratiam addiceret, vt de quæstionibus fidei & religionis decernens, nunquam erraret: sed fidem ab Apostolis plantatam, inuiolatam, integramque semper conseruaret: Ad quem in dubijs recurrerent omnes, doctrinam suam ad eius fidem collimarent, & eius, quem non posse errorem proponere nossent, sententiam sequerentur.

HOC quidem tanto priuilegio donati fuerunt primis Ecclesiæ initijs Apostoli omnes, atque Euangelistæ, quando seminandum erat per orbem terrarum, & diuulgandum Christi Euangelium, vt conformis esset atque consentiens omnium doctrina, quam maior eorum pars sine scriptis tradidit. Sed plantata vbiq; iam fide, sufficiebat vnus (ad occultandum miraculum, & humilitatis obedientiæq; augendum in cæteris meritum) qui Christi vice, Doctor Ecclesiæ, catholicā fidem tueretur, hæreses omnes damnaret, & in se conuersos haberet cæteros: à quo tanquā Dei Vicario, Christi sententiam & veritatē omnes Constantia in fide.

expeterent. Hunc ſanè non conueniebat alium eſſe, quam illum hominem, cui cura totius Eccleſiæ committenda erat, beatum Apoſtolum Petrum, eiuſque ſucceſſores. Et ne dubitationi in quoquam locus relinqueretur, non erat tale donum ſanctitati, doctrinæ, aliijue id genus qualitati dotibúſue corporis vel animi alligandum, (quæ vtrum in homine ſit ab alijs plerumque ignoratur) ſed homini ipſi, & officio: Vt quiſquis in ea beati Petri Cathedra ſederet, ſeu pius, ſeu ſceleratus, ſeu doctus, ſeu imperitus, ſeu nobilis ſeu obſcurus, dummodo ex officio pronunciaret, Chriſtum haberet directorem.

O MAGNVM beneficium in Chriſtianos collatum, quod cum ſummis beneficijs DEI merito conferatur: eſſe hominem in terris ſimilem nobis peccatorem, quem in gratiam noſtri DEVS conſtituit veritatis ſuæ teſtem, ſententiæ interpretem, & Chriſtiani populi doctorem, cuius linguam ſic mouet, vt non fallat: ſermonem hic moderatur, vt errorem non doceat: calamum ſic temperat, vt hæreſes deſtruat: & hæc quidem non tam in hominis illius gratiam, quandoque fortaſsis improbi, flagitioſi, & nullius penſi: quam Chriſtifidelium & electorum, in quos beneficia ſua omnia retulit
2.Tim.2. DEVS: *Omnia* (inquit Apoſtolus) *propter electos.*

FATE-

FATEMVR siquidem fieri posse, vt Petri successor Idola colat (quod B. Marcellinum semel fecisse legimus) apud se fortè de fide nõ rectè sentiat, adeoq; diabolicis artibus operam nauet, quæ vt sunt hominis peccata, ita nobis Dei benignitatem clarissimè testantur, qui per tam putidos canales, sua ad nos dona transfundit, hoc vnum cogitans, vt commoda habeamus, cuiusmodicumq; tandem illi sint, per quos habeamus. Sed id constanter negamus, Vicarios Christi, Petrique successores Romanos Pontifices, vel hæresim docere alios posse, vel errorem proponere.

NON condunt igitur illi nouum vllum fidei articulum, sicut hæretici calumniantur: neq; fidem nouam Christianis proponunt, à maioribus suis non acceptam: sed diuini spiritus præsentia & ope, singulariq; beneficio, sic in Apostolica fide retinentur, sanamq; doctrinam conseruant, vt ex officio Christianos doceant, quid pro dogmate fidei sit hactenus creditum, & ab omnibus credendũ, quid pro errore reijciendum.

HANC Romanorum Pontificum constantem fidei doctrinam, duobus potissimum scripturæ locis docuerũt Patres. alter est Luc. 22. *Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* de qua præclarissima quædam extat in Epistola S. Marci 1. Pontificis ad B. Athanasium, & cæteros Episcopos Aegypti sententia. *Sancta*

Lucæ 22.

cta (inquit) Romana Ecclesia semper immaculata mansit, Domino prouidente: & beato Petro opem ferente in futurum manebit, sine vlla hæreticorum insultatione firma. Hæc est sancta & Apostolica mater omnium Ecclesiarum Christi Ecclesia, quæ per omnipotentis Dei gratiam, à tramite Apostolicæ traditionis, nunquam errasse probatur, nec hæreticorum nouitatibus deprauanda succubuit. Sed vt in exordio normam fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis, Apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus manet, secundum ipsius Domini saluatoris diuinam pollicitationem, qui discipulorum suorum principi in suis fatus est Euangelijs, Petre, inquiēs, Ecce Sathanas expetiuit, vt crebraret vos sicut qui crebrat triticum, ego autem pro te rogaui, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Similia videre est in

Actio. 4. epistola illa Agathonis, lecta in sexta Synodo Constantinopolitana, cui Romæ, 130. Episcopi, cum Legatis Synodorum Galliæ & Anglię subscripserant: neque quisquam fuit Patrum sexti illius generalis Concilij, qui non summa veneratione literas tanti Pontificis suscepit.

Epistol. 4. Damasus Episcopis Numidiæ: Iulius Episcopis Orientis: Euaristus martyr Episcopis Africanis, eadem inculcant, eademque agnoscunt trium Conciliorum Africæ Patres in epistola illa insigni, quam ad Damasum Pōtificem dederunt.

Alter

ALTER locus est Matth. 16. *Ego dico tibi, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meã*, Syris (quorũ lingua locutus est Dominus) eadem est vox sine generis mutatione כֵּאפָא quod est saxum vel lapis ingens, vt dixerit Christus, *Tu es saxum, & super hoc saxum ædificabo Ecclesiam meam*, hoc est (sicut veteres omnes interpretati sunt) super Petrũ, seu (vt ait D. Chrysostomus) super te. B. Hieronymus, *super vnum montium*, ait, *fundauit ecclesiam Dominus, & loquitur ad eum, Tu es Petrus, &c. Petrus Apostolorum princeps fuit, super quem Ecclesia Domini stabili mole fundata est, quæ nec impetu fluminis, nec vlla tempestate concutitur*: Origines affirmat, *super Petrum tanquam super terrã à Christo fundatã Ecclesiã*. Appellat *Petrum magnum Ecclesiæ fundamentum, petramq; solidißimam*. Idem scripsit B. Gregorius Nazianzenus oratione de modestia in disputationib. seruãda. & a Tertull. aduersus hæreticos. B. b Cyril. Alexandrinus docet *in Petro tanquã in Petra, lapideq; firmißimo Ecclesiam à Christo ædificatam*. c B. Basilius *Petrum piscatorem, quia fide præstabat, Ecclesiæ in se ædificationẽ suscepisse* d D. Hilarius, *ô in nuncupatione noui nominis fœlix ecclesiæ fundamentum, digna ædificatione illius petra, quæ infernas leges, et tartari portas, & omnia mortis claustra dissolueret*. e Diuus Ambrosius vocat *Ecclesiarũ petram* qui

Homi. 55 in Matth.
Isa. 2.
Lib. 1. cõtra Pelag.
Rom. 6.
Hom. 5. in Exod.
a lib. de præscriptionib. hæreticorũ.
b li. 2. in Ioannẽ lib 12. thesauri. li. 13. de spiritu S.
c lib 2 de spiritu S. cõtra Eunomium.
d Matth. 16.
e Sermone 47.

f de simpl. prælatorum ad lubaianũ tract 2.de habitu virginum. exhortatione ad martyrium.
g serm.16. 26.29 de sanctis. Serm 124.de tempore.in Psalmum 30. 39. lib 1.retractationũ ca. 21.

qui tanquam saxum immobile totius operis Christiani compagem molemq́; contineat. B.*f* Cyprianus in hac re multus est, præsertim ad B. Cornelium scribens, neque dicere veretur, *super Petrum Christi Ecclesiam à Domino fundatam:* eodem modo loquitur B.*g* Augustinus in concionibus suis, quas ad populum habuit, alijsque in locis: & in retractationibus agnoscit illud Ambrosianum, etiam illo tempore passim decantatum de gallo gallinaceo. *Hoc ipsa Petra Ecclesiæ canente culpam diluit.*

a Epist.89.
b Lib. 4 epistol. 32. li.6. epist.37.

In Psal. 101. Homil. de Pentecoste lib. de consummatione mundi.

Pontificvm Romanorum plurima locupletissimaque testimonia superuacaneũ est adducere: qui nunquam prætermiserunt ad suæ auctoritatis cõfirmationem hæc Christi verba adferre. *a* Leo, *b* Gregorius, & vetustiores, qui ante Constantinum sanguine suo Ecclesiam rigarunt. Hæc porrò cùm audimus non est existimandum, super homine fragili, peccatore, mutationibus inconstantibusque consilijs & sententijs obnoxio, constitutam Ecclesiam (sicut rectè dixit B. Gregorius, atq; ante ipsum B. Chrysostomus) sed super fide Petri, hoc est in Petro fideli, quem fidei Petrã B. Hippolitus nominauit. Hac enim donatus est gratia cum successoribus suis B. Apostolus Petrus, vt ad Ecclesiæ totius commodum, in fide immobilis consistat, atque ad Romanę sedis fidem & doctrinam vniuersa per orbem Ecclesia, fidem suam religionemque conformet:

met:& hoc quidem vſque adeò, vt qui ab hac fide B. Petri Romanæque ſedis diſcedunt, in errores abeant alieniſſimos, & ab Eccleſia Catholica vehementer aberrẽt: ſicut iam pridé Græcos, Aegyptios, & Afros, cæteroſque cũ ſchiſmaticos, tum hæreticos feciſſe ſupra diximus: quam primum namque ab aliquibus ea fides deſeritur, quam prædicat Petri ſucceſſor: excidunt illi à communione ſocietateq́; fidelium, perit illis eccleſia, quæ in hac fide innititur: & quorum cœtus prius nomine eccleſiæ honorabatur, nunc dici debet Synagoga Sathanæ.

Nullus Pontifex hæreticus fuit.

HOC priuilegium Romanæ ſedis etiam iſta ratione confirmatur, quod in tanto Pontificum numero, qui B. Petro ſucceſſerũt, ne quidem vnus ad hunc vſque Gregorium xiij. adduci potuerit, qui vel hæreſim docuerit, vel in errorem ſit lapſus. Multos nouimus in alijs ſedibus hæreticos, Sergium, Macedonium, Neſtorium, Paullum, Pyrrhum Conſtantinopoli. Paullum Samoſatenum, Seuerum, Petrum Gnaphæum, Macharium, Antiochiæ. Dioſcorum, Cyrum Alexandriæ: a Hilarionum cum aliquot b Cirillis Arrianos, Macarium Origeniſtam Hieroſolymis: qui & hæreſes, vel inuenerunt, vel ſecuti ſunt, & communibus generalium Synodorũ decretis cõmunione fideliũ priuati & excluſi, ſedibuſque ſuis deiecti fuerunt. Romana ſedes nihil eiuſmodi eſt paſſa: *in qua extra maculam* (inquit S. Euſebius

a Epiph. hæreſ. 66.
b Hieronymus in Chronico.

Pontifex

Epist. 3. Pótifex martyr) *Semper est seruata Catholica*
Epist. 1. *religio*: & ante Eusebium B. Sixtus item martyr, *memor sum* (ait) *me illius nomine præsidere Ecclesiæ, cuius à Domino Iesu Christo glorificata est confeßio, & cuius fides nullum vnquam fallit, sed omnes hæreses destruit.*

QVAESITVM est à multis diligenter, nominatim verò ac maximè à Græcis, Romani principatus æmulis, & plerisq; hæreticis, laboratumq; gnauiter, vt vel minimus error in Romano aliquo Episcopo depræhenderetur, & id quidem non sine crimine fraudis ac mendacij. Accusatur sanctissimus Pontifex Liberius Arrianismi, ex corrupta historia Damasi, (In Pontificali.) quem D. Athanasius eiusdem ætatis Alexandrinus Episcopus mirè prædicauit, & Romana Ecclesia in sanctorum numerum retulit. (Ad solita. vitā degentes.) Adfertur Honorius primus, quem Synodus sexta Constantinopolitana dicitur hæreseos Monothelitarum damnasse, quam à græculis (Actione 13. & 18.) postmodum vitiatam esse, vel ex eo constat, quod in eadem Synodo palam lecta atque à patribus omnibus approbata fuerit Agathonis Pontificis epistola, qui inter alia etiā hæc (Acto. 4.) de Romana Ecclesia scribebat. *Quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquā errasse probatur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit: quia dictū est Petro. Ego pro te rogaui, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* (Lucæ 22.) Hic Dominus

mus fidem Petri non defuturã promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices, meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper cunctis esse cognitum.

NOVVM enim non est à Græcis hominib. diuersis erroribꝰ imbutis, generales Synodos violari, quos constat ex 72. canonibus celeberrimi illius Niceni primi Concilij 52. erasisse, eos præsertim, qui penes Romanos Pontifices esse primas Ecclesiæ testimonio luculento asserebant, atq; (vt patet in sexta Synodo generali) quintũ Conciliũ vniuersale additionib. hæreticis vitiasse, adeoque Vigilio Pontifici hæreticam Epistolã affinxisse. Cùm enim non rarò sedes illæ primariæ Græcorum Constantinopolitana, Alexandrina, Antiochena, Hierosolymitana ab hæreticis obsessæ atque occupatæ fuerint, non fuit difficilè scripta Patrum corrumpere, quæ apud Apostolicam sedem Romanam, nullis vnquam hæresibus deprauatã, asseruabantur illæsa. Questi sunt de hac infidelitate suorũ ipsimet Græci in Cõcilio Florentino, & Anastasius præfatione in octauam Synodum.

Epist.1. Marc & Iulij.

Actio.14.

Episto. Zozimi ad Aficanos.

Leo 1. Epis. 82.

ACCVSANTVR denique Anastasius 2. Pelagius primus, & plerique alij varijs de causis, sed quam iniquè, Paschalis secundus eius nominis Pontifex, temporibus Henrici quinti Imperatoris satis manifestum fecit: Cùm enim in Lateranensi Synodo obliquè

à Bru-

à Brunone Sigino Episcopo hæreseos, ob priuilegium de Pontificis electione Imperatoribus concessum notaretur, Respondit his verbis. *Fratres, Ecclesia ista nunquam habuit hæresim, imò & per hanc omnes contritæ sunt hæreses, pro hac Ecclesia filius Dei orauit, cùm diceret, ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua.*

Abbas Vrspergensis, in Chronic.

Lucæ 22.

ET sanè si hæresim admisisset cathedra Petri, non id tacuissent historiæ, non siluissent sacri doctores, hæreticorum omnium insectatores acerrimi, Romæ aliqua religionis mutatio secuta esset. Iam autem veteres omnes certissimi sunt testes, ne vnum quidem Romanorum Pontificum à suis maioribus in fide & religione quicquam variasse. Omnes iubent in fidem Romanam intueri, eam sequi, ab ea ne latum quidem vnguem recedere. Ita statuerunt Gratianus & Theodosius Imperatores: Ita D. Hieronymus: ita Patres octo generalium Conciliorum, qui ad sua decreta Romani Pontificis calculum accedere desiderârunt: sine cuius auctoritate sciebant nihil firmum constitui posse, & nihil ab eo sciebant confirmari, quod non esset vsquequaque verissimum. Solis hæreticis errant Pontifices, per quos suas illi blasphemias dolent aperiri, conuinci, damnari. Ita quondam Arriani grauiter querebantur Concilia sua per Iuliũ dissolui, & irrita fieri: tametsi enim non parum detestarentur hanc Pomani Pontificis auctoritatem: ob summam tamen, quæ apud omnes

Nicephorus lib. 12. cap. 4 & 6.

In rescripto Orientaliũ ad Iulium primum.

omnes tunc de cathedra Petri erat, opinionē, & dolebant ſua dogmata ab ea damnari, & omnibus viribus adnitebantur, blanditijs, minis, exilio Beatiſſimum Liberium in ſuam ſententiam deducere. Et hæc quidem de hís, quæ ad ſynceritatem fidei in Eccleſia retinendam vicario Chriſti collata fuerunt.

Potestas iuriſdictionis.

QVOD verò ad vitam, moreſque Chriſtianorum attinet, quibus in cælum tendimus, neceſſum erat B. Petro omnem illam auctoritatem concedi, qua & mali mores cohiberentur, peccataque tollerentur, & boni inducerentur, ipſeque perfectionis ſtatus adiri, & retineri poſſet: Quo enim ſuperiori plus poteſtatis in ſubditos committitur, eò commodiùs, faciliuſque ad omnem officij probitatiſque rationem diriguntur. B. Chryſoſtomus non veretur dicere *eam omnem poteſtatem, quam Chriſtus Dominus à Deo patre in eccleſiam acceperat, ab ipſo Apoſtolis communicatam: & in Apoſtolorum ſucceſſores transfuſam.* Ampliſsima eſt igitur poteſtas B. Petri, ſucceſſorumque eius: non in ſola prędicatione verbi, & ſacramentorum adminiſtratione conſiſtēs, ſed etiám in ijs, qui germanam veramque religionis inſtitutionē amplecti volūt, in Eccleſiā admittēdis, reijciendiſq; ijs, qui cōſcientiā ſcelere contaminârunt, nullamque vitæ melioris ſpem oſtendunt: in peccatis item remittendis: ijſque, qui deliquerint corripiendis puniendiſq;. Eſt quippè Petrus nō ſolū pręco

Lib. 3. de ſacerdotio.

Euangelij, seu minister verbi, sed verus Ecclesiæ pastor, verus Christianorum antistes verus orbis, Princeps *Constitues eos* (ait Dauid) *Principes super omnem terram*. Hoc Chrstus significare voluit nomine clauium, *tibi dabo claues regni cælorum*, nempè omnem potestatem in Ecclesia, vt quiduis aperias & claudas, peccata, censuras, aliaq; id genus vincula dimittas & retineas, habebiturque id ratum in cælis, quod tu, vel ligaueris, vel solueris in terris. Post resurrectionem committens beatissimo Petro Christianorum curã, *pasce* (inquit) *agnos meos. pasce oues meas*. Quo loco obseruandum est, in trina illa commmissione, tres esse græcis diuersas sententias. In prima enim sic dixit, βόσκε τὰ ἀρνία μου : *pasce agnos meos*. In secunda, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, *rege oues meas*. In tertia: βόσκε τὰ πρόβατά μου, *pasce oues meas*, significauit Christus agnos, hoc est teneriores Christianos, pascendos, prębendũ eis pabulũ, suauiter gubernandos: Solidiores verò nõ modò blãdè tractandos, sed pro meritis etiã seueriùs corripiẽdos: hoc.n. significat vox ποίμαινε, qua etiã vsa est scriptura in Psal. *Dominus regit me*, *Reges eos in virga ferrea: qui regis Israhel intende*. Data est ergo potestas arguendi, corripiẽdi, castigãdi. Sanè B. Paullus magna auctoritate in Christianos vtebatur. *In promptu habentes vlcissi omnem inobedientiã: & quid vultis, in virga veniam*

ad

Psal. 44.
Matth. 16.
Hilar. canone 16. in Matth.
Ioan. 21.
Psal. 23.
Psal. 2. 79.
2. ...[illegible] 10.

ad vos, an in Spiritu manſuetudinis? B. Petri potētiam experti ſunt Ananias & Saphira. Actor.5.

ITAQVE quod paſtor in oues, vel paterfamilias domi ſuę, id omne poteſt Petrus in Eccleſia: Admittere, excludere, offenſas Dei ignoſcere, cōmunia bona diſpēſare, non externa modò, quę Eccleſijs donata ſunt, ſed ſpiritualia, quoq; quę in Eccleſiæ theſauris ex Chriſti ſanctorūq; meritis adſeruantur: pertinaces corrigere, pœnas imponere, ad officiū hortari & cogere, impedimēta ſanctioris vitę remòuere, alios in auxiliū correctionis impiorū inuocare atq; impellere: Parere verò tenentur omnes, qui de numero ouiū Chriſti haberi volunt, atq; in familia Chriſti cēſeri: cui B. Petrū Dominus præfecit, ſeu Eccleſiaſticus ille ſit, ſeu ſæcularis, ſeu diues, ſeu mēdicus, ſeu Princeps, Rex, Imperator. Quid B. Ambroſ. egerit Theodoſio Imperatori refert Theodoretus: B. Ignatius ſcripſit, à militib., Principibus, ipſoq; Cæſare Epiſcopo obediendū: Chryſ. publicè pro concione dixit Regē eſſe ſacerdoti ſubiectum, atque à ſacerdote pendere. *Se quoque in ipſum Imperatorem diademate redimitum excommunicationis ſententiam laturum, ſi à praua iurandi conſuetudine non abſtineat.* Pulchrè Gelaſius Pontifex Anaſtaſio Imperatori his verbis. *Duo ſunt Imperator Auguſte, quibus principaliter mūdus hic regitur, auctoritas ſacra Pontificū et Regalis poteſtas.* In *quib. tātò grauius*

Lib.5.cap 17 & 18.
Epiſt.6. ad Philadelph.
Hom.3.& 26.ad pop.

est pondus sacerdotū: quanto etiā pro ipsis Regibus hominū, in diuino reddituri sunt examine rationem. Deniq; Christiani omnes, qui vnquam extiterunt, agnoscunt, *à Christo totius orbis* (vt ait Theophilactus) *omnium præfecturam B. Petro commissam, eumq; à filio Dei super omnes, qui filij sunt, potestatem accepisse, non vt Hieremiam in gente vna* (ait D. Chrysost.) *sed in vniuerso orbe.* Eleganter cecinit B. Prosper Aquitanicus aduersus Pelagianos.

Joan, 21.

Hom. 55. in Matth.

Lib. de ingratis cap. 2.

Pestem subeuntem prima rescidit
Sedes Roma Petri, quæ Pastoralis honoris,
Facta caput mundo, quicquid non continet armis.
Relligione tenet. Quæ alibi sic exposuit, *Roma per Apostolici sacerdotij Principatum, amplior facta est arce religionis, quam solio potestatis.* & B. Leo Pontifex: *Ciuitas sacerdotalis & regia, per sacram B. Petri sedem caput orbis effecta, latiùs præsides religione diuina, quam dominatione terrena.* S. Bernardus Eugenio sic loquitur. *Quis es? Sacerdos magnus, summus Pontifex: Tu princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vnctione Christus.*

Lib. 2. de vocatione gentium. ca. 16.

Serm. 1. de Apost. Petro & Paulo.

Li. 2. de cōsideratione.

OBIE-

OBIECTIONES HAERETI-corum.

PRIMA: vetuſtiſsimi ſcriptores, Anacletus, Cyprianus, Athanaſius, Ambroſius, &c. affirmant Apoſtolos omnes pari conſortio præditos, eandem poteſtatem accepiſſe: cùm igitur (vt Patres loquūtur) Epiſcopi ſuccedāt Apoſtolis, par erit omniū epiſcoporū poteſtas.

Clemens epiſt. 1. Anacl. epiſt. 2.

SOLVTIO. neganda eſt conſequentia: Superius quippè dictum eſt, in Apoſtolis duo fuiſſe: alterum, quod Apoſtoli Chriſti, hoc eſt Legati erant: alterum, quod Epiſcopi, ſeu paſtores: hoc continet ordinariū officium, atque in ſucceſſores tranſit: Illud autem, cū ſit perſonalis commiſſio, moritur cum perſona legati. Succedunt ergo Epiſcopi Apoſtolis paſtoribus, in Eccleſijs, vbi ex hac vita migrârūt, quarum fuerunt ordinarij paſtores: non aūt vt Legatis, quibus in orbem vniuerſum data fuit auctoritas. Deinde, quod dicunt Patres parem fuiſſe Apoſtolorum omnium poteſtatem, hoc de illa intelligendum eſt poteſtate, qua in alios omnes vtebātur, non autem de illa, qua in reliquos Apoſtolos, in quos ſolus Petrus auctoritatem acceperat, atq; in Eccleſiam vniuerſam officium paſtoris ordinarium.

Apoſtoli vt fuerint pares.

SECVNDA. Nihil dictum eſt Petro, quod non ſimiliter Apoſtolis reliquis: claues enim acceperunt omnes, Matthæi decimo o-

ctauo, *quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo.* & Ioan. 20. *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*: peccatorum namq; remissione aperitur regnũ cælorũ. Omnes in
Apocal. 21. Apocalypsi sunt fundamenta Ecclesiæ. Ita B. Hieronymus aduersus Iouinianum. *At dicis super Petram fundatur Ecclesia, licet idipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat, & cuncti claues regni cælorum accipiant, & ex æquo super eos Ecclesiæ fortitudo solidetur: tamen propterea inter duodecim vnus eligitur, vt capite constituto schismatis tollatur occasio.* Simile quid habet Ori-
Tractat. 1. genes in Matthæum: & Ecclesia in antiquissima præfatione de Apostolis canit, *quos operis tui Vicarios eidem contulisti præesse Pastores.*

SOLVTIO: Neque eadem sunt dicta cæteris (Alius enim nullus audiuit, *pasce oues meas*, hoc est, Pastor esto totius Ecclesiæ, etiam Pastorum atque Apostolorum, qui non sunt excludendi à nomine ouium) neque eodem modo. Alijs quidem per verba quæ functionem significant, vt sunt docere, baptizare, peccata remittere & retinere, ligare & soluere: Petro verò per verba officij ordinarij, *tibi dabo claues regni, Tu es Petra seu Saxum, super te ædificabo Ecclesiam meam.* Nomẽ clauiũ, sicut nomen sceptri, proprietatem officij de-
Genes. 41. signat. Sicut igitur Iosephus quondam præfectus vniuersæ terræ Aegypti, *ad cuius oris imperium cunctus populus obedire* iubebatur, ea-

dem poteſtate cũ rege prædirus dici poterat, hoc vno excepto, quod ſceptrũ penes Regem eſſet, ſiue vt loquitur Pharao, *vno tantum Regni ſolio præcedam te*: Ita Apoſtolis data eſt functio in totã Eccleſiam, non aũt claues, hoc eſt, conſtans officiũ. Vocantur illi quidem paſtores Eccleſiæ, tum ab hac functione, quomodo Commiſſarij, Legati, Viſitatores nomen habent ſuperioris, curãq; animarum, ad quas mittuntur: tum quia veri paſtores & Epiſcopi illarũ Eccleſiarum, quas ſibi adiunxerunt. Nomen quoque Petrę plus aliquid includit, quam fundamentũ, fundamenta quippè ædificiũ ſuſtinent: Petra autẽ ſeu rupes, etiam ipſa fundamenta. Dicũtur itaq; Apoſtoli fundamẽta Eccleſiæ, in qua ſinguli ſuos populos tanquã muros & parietes totius ędificij ſuſtentãt: quomodo B. Iulius primus Epiſcopos oẽs appellat colũnas Eccleſiæ, quã proprijs humeris geſtãt: neq; quiſquã in hoc ædificio habẽdus eſt, qui non his fundamẽtis innitatur: hoc eſt, qui nõ alicui epiſcopo Catholico pareat. Petrꝰ verò, vt rupes ſolidiſsima (ſiquidẽ Chriſtus ſapiẽtiſsimꝰ Architectus, *ædificauit domũ ſuã ſuper firmã petram*) etiã fundamenta ipſa cõtinet, & ne in errores & vitia labãtur, detinet auctoritate poſtorali, vſq; adeò, vt qui in hac rupe non eſt, neque ſuſtẽtet ædificiũ, neque ad verum Eccleſię ædificium petineat. Qui enim cũ Apoſtolica beati Petri ſede communionẽ in fide & obedientia non habet, neque

ſimile

Apoſtoli vt Paſtores.

Apoſtoli fũdamenta.

Epiſtol. 1.

Petrus Petra

Matt. 7.

que verus est pastor Ecclesię, sed lupus: neq; in Ecclesia, nisi vt lupus in ouiú grege, versatur.

Tertia Acto. 8. *Cùm audissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem:* nemo autem, nisi à maiore mittitur, non erat ergo Petrus caput Apostolorum.

Solvtio. Neganda est assumptio, quia & Episcopi subinde à capitulo mitti dicũtur, & Spiritus Sanctus à Patre & Filio, æqualis cũ illis honoris & dignitatis. Subditi sunt, qui ex imperio mittuntur, alioqui pares & superiores ab illis mitti dicuntur, quorum rogatu atq; consilio vadunt, præsertim, si eorum à quibus veniunt, magna sit apud illos, ad quos mittuntur auctoritas, qualis erat apud Samaritas Collegij Apostolorum: multum enim ad eos mouendos fecit, quod Princeps Apostolorum, cum dilectissimo Christi discipulo Ioanne, Apostolorum omnium iudicio, & sententia, ad illorum conuersionem venit.

Gala. 2. Qvarta: B. Petrus grauem ab Apostolo Paullo reprehensionem sustinuit. *In faciem*, ait, *illi restiti*, palàm contradixi obiurgãdo. Hoc autem non decet subditum. Non ergo agnouit B. Paullus Petrũ superiorẽ, sed per omnia parẽ, similiq; in gradu dignitatis cõstitutũ.

Solvtio tametsi variët in huius reprehensionis expositiõe D. Hieronym. & Augustinus, dum hic omnia seriò vult gesta fuisse, Petrumque graui peccato obstrictum, ille ex composito,

sito,

ſito, ac diuum Petrum nihil peccaſſe & illud: In *faciem reſtiti*, ſeu vt græcis eſt κατα πρόσωπον ſecundum faciem, idem valere quod non ex animo; ſed iuxta externam apparentiam. Et: *Quia repræhenſibilis erat*, vel potius reprehenſus κατεγνωσμέν☉, indicare, quod prius ab alijs, qui ſanctum Petri Conſilium ignorabant, monitus fuerit; Nihilominus concedendum eſt, ſuperiorem peccantē ab inferiore iure moneri repræhendique poſſe, & pro fraterna charitate debere, quando vel ipſius, vel aliorum ſperatur emolumentum: atque id multo magis, ſi fortè aliqua in re ſit inferior par ſuperiori, qualis res erat functio Apoſtolica, & conuerſio gentium. In qua dum Paulus (cui nō à Petro, ſed à Chriſto hoc munus commiſſum fuerat) à beato Petro errorem, & quidem grauem cōmitti cerneret, pro officio, quo ſibi ſciebat creditam gentium conuerſionem, putauit neceſſariò monendum Petrum coram alijs, cum graui, ſed modeſta, ac reuerenti repræhenſione: error autē B. Petri non fidei erat, ſed facti, dum ſe nunc Gentibus, nunc Iudæis accommodauit.

QVINTA: Beatus Auguſtinus varijs locis aſſerit Apoſtolum Petrum Eccleſiæ nomine, atque in perſona Eccleſiæ claues accepiſſe. *Quædam* (inquit) *dicuntur, quæ ad Apoſtolum Petrum pertinere videntur, neque tamen habent illuſtrem intellectum, niſi cum referuntur ad Eccleſiam,*

Lib 1. de doctrina Chriſtiana cap 18 tract. 50. & 118. in Ioan. in Pſalm. 108 lib. 7. dè baptiſmo contra Donatiſtas cap. 5.

ſiam, cuius ille cognoſcitur in figura geßiſſe perſonam propter primatum quem in diſcipulis habuit, ſicut eſt, tibi dabo claues regni cælorum: Igitur claues non ſunt eius, ſed Eccleſiæ.

SOLVTIO: Neganda eſt conſecutio, quia & Petro ſunt datæ ſunt claues, & Eccleſiæ: Petro quidem, quia aiebat Chriſtus, *dabo tibi claues regni cœlorum*, tibi, inquam, Simoni filio Ionæ, non alteri alicui: Eccleſiæ verò, quia non Petro ſunt datæ, vt ab Eccleſia cogitatur ſeparatus, ſed vt Eccleſiæ capiti, & primario membro. Sicut enim tòti homini datur galerus, quo tamen non vtitur niſi caput: & toti regno ſceptrum, quod eſt penes vnum Regem: Ita toti Eccleſiæ datæ ſunt claues, quarum cuſtodia & diſpenſandi poteſtas eſſet penes D. Petrum. Vult ergo D. Auguſtinus non ita in Petro eſſe clauium poteſtatem, vt eo moriente illę pereant, ſicut Apoſtolica poteſtas, cum Apoſtolis reliquis ceſſauit: ſed quod ad ſucceſſorem tranſeant, ſicut ſceptrum ad alium Regem, qui in demortui locum aſſumitur.

Eccleſiæ vt datæ claues.

Simile.

SEXTA: Si qua Eccleſia primatum gerit, ea eſt Hieroſolymitana, cui Chriſtus præfuit, quam morte ſua conſecrauit, & quæ à Synodo Conſtantinopolitana appellatur Mater Eccleſiarum.

SOLVTIO: Chriſtus non accepit ſucceſſorem ſed Vicarium, quem non morte ſua, ſed viuus ſic deſignauit, & nominauit, vt nulli loco digni-

co dignitatem hanc adiunxerit, sed personæ cuius erat locum eligere, in quo esset ius atq; ratio succesſionis. Dicitur autem Hierosolymitana mater Ecclesiarũ, non ex cathedra, sed ex loco & populo, vbi de mandato Christi, primùm fides prædicata & in lucem prolata est, & Ecclesia plantata; quæ exinde per Iudæã, Samariam, & vsq; ad vltimum terræ est propagata. Romana vero Ecclesia, ab ipsa B. Petri sede atq; primatu in vniuersum orbem hoc habet, quod sit Ecclesiarum mater. *Cuius doctrina ceu lacte* (vt ait B. Athanasius) *omnes nutriuntur, & protectione aduersus hæreticorum omnium insultus conseruantur.*

Mater Ecclesiarum.

Act. 1.

Epist. ad Felicem.

SEPTIMA: B. Gregorius multis epistolis & rationibus docet reijciendũ nomen Vniuersalis seu Oecumenici Episcopi: Non est ergo Roma. Pontifex vniuersalis Ecclesię Episcop⁹.

SOLVTIO: Neganda est consecutio, siquidem ex mente beati Gregorij & sancti Pelagij antecessoris eius, multum interest inter vtrumque. Vniuersalis Episcopi nomen, quod sancti Pontifices tantoperè detestati sunt, & ambitiosi Constantinopolitani Ioannes atq; Cyriacus sibi assumpserunt, videtur cęteris omnibus Episcopis adimere authoritatẽ, vniq; soli, quicquid est omnium, tribuere, atq; si reliqui Episcopi vnius illius forent Vicarij, more Proregum, qui loco Regum præsunt. B. Cyprianus multo ante dixit, Episcopatum in Ecclesia vnum esse, *cuius à singulis Episcopis in solidum*

Differunt vniuersalis Episcopus & vniuersalis Ecclesiæ Episcopus.

De simplicitat. prælat.

ſolidum pars teneatur, hoc eſt, vnam eſſe Epiſcoporũ ordinationem, vel vnum eſſe totius Eccleſiæ caput, ſingulos tamen Epiſcopos ſuarum quemque Eccleſiarum curam habere integram, non Vicariam: vt beatus Hieronymus Epiſcopos omnes eiuſdem eſſe ſacerdotij & meriti. Epiſcopus verò Vniuerſalis Eccleſiæ, talẽ dicit in omnes Chriſtianos & oues Chriſti curam, vt ſingulis tamen præſulibus ſua maneat adminiſtratio atque officium.

Ad Euagriũ.

OCTAVA: Concilia aliquot Africana cauerunt, ne quis ſe Principem vocet ſacerdotũ: Non eſt ergo Romanus Pontifex caput Eccleſiæ, vel Epiſcoporum Princeps.

Princeps ſacerdotum.

SOLVTIO: Non ſequitur iſta concluſio, non enim abſolutè ſublatum eſt nomen Principis ſacerdotum ex vniuerſa Eccleſia, ſed ἐξάρχου τῶν ἱερέων, nomen videlicet exarchi, ſæculare & prophanum, quo illi Principes vtebantur, qui pro Imperatoribus adminiſtrabant Prouincias. Hoc nomen voluerunt Patres ex Africanis Eccleſijs prorſus tolli, quod exoſum eſſet populis ob Exarchorum inſolentiam. In Sardicenſi tamen Synodo Metropolitanus dictus eſt Exarchus Prouinciæ.

NONA: Phocas Imperator poſt D. Gregorij tempora, primus conſtituit Epiſcopum Romanum ſummum eſſe Pontificem, primũque totius orbis Epiſcopum. Ergo non venit à Chriſto hæc poteſtas cathedræ D. Petri.

SOLV-

SOLVTIO: Antecedentis vel ex eo constat falsitas, quod multò antè Phocam, adeóque ante Christianos Imperatores, Romani Pontifices & se agnouerint, & à fidelibus omnibus agniti sint Vicarij Christi, sicut plurimis testimonijs superius est confirmatum. Phocas litem solum diremit, quæ ex ambitione Constantinopolitanorum Pontificum orta fuerat. Hi namque in Constantinopolitana secunda generali Synodo, inscijs legatis Damasi Papæ: & postea in quarta Chalcedonensi, reclamantibus Legatis beati Leonis, secundum sibi locum vsurparunt in sedibus Patriarchalibus, atque post se reiectis Alexandrino, Antiocheno, & Hierosolymitano, contra omne fas, statim post Romanam sedem conscenderunt. Et quamuis huic Græculorum ambitioni obsisteret beatus Leo Pontifex, sicut variæ ipsius Epistolæ ad Anatolium Constantinopolitanum Episcopum, atque ad Martianum & Pulcheriam Augustos, manifestum faciunt; non conquieuit tamen eorum superbia, quin cum iniuria Romanæ sedis, nomen sibi vsurparent vniuersalis Episcopi, & primum in Ecclesia locum vendicarẽt: Phocas de consensu Bonifacij III. qui post Sabinianum, beati Gregorij successorem, Ecclesiæ præfuit, rem ita composuit, vt Romanus Episcopus, sicut verè est Ecclesiæ supremum caput, ita ab omnibus quoque haberetur: Secundum locum obtineret Constantinopolitanus

Phocæ Imper. decretũ.

Act. 16. Conci. Chalcedonensi.

tanus propter dignitatem Imperatoriæ ciuitatis: Tertium Alexandrinus: Quartum Antiochenus; & demum quintum Hierosolymitanus. Græcos interim non puduit, neque in hac quidem qua premuntur seruitute pudet, Vniuersales se Patriarchas scribere, dissimulantibus, & fastum miserorum ridentibus Latinis.

DECIMA: Episcopi Africani, temporibus B. Augustini, grauiter inuecti sunt in Cœlestinum Pontificem, qui sibi authoritatem post Zosimum in Africanas Ecclesias arrogabat, & appellationes clericorum à suis Episcopis ad se admittebat.

SOLVTIO: Rectè & pro officio fecerunt Romani Pontifices: malè autem Africani, qui etiam tunc (vt testatur Bonifacius II.) meditari videbantur defectionẽ à Romana sede, suo magno malo, vt qui paulò pòst in Vandalorũ Arrianorum potestatem venerint. Non subscripsit autem acerbis illis literis B. Augustinus, qui summa semper veneratione Apostolicam sedem Romanam coluit. Malè habebat Afros præsules, quòd à suo, ad Romani Pontificis iudicium prouocaretur, cum id ignorarent in Nicæna Synodo decretum, cuius tantum 20. canones erant in manibus Afrorum & Grecorũ, integri autẽ 72 Romæ asseruabãtur.

Epist. ad Eulalium.

De appellationibus Afrorum.

VNDECIMA: Petrus nunquam vidit Romam, tum quia nulla eius mentio fit in actis Apostolicis; tum quia ab Apostolo Paullo in

Epi-

Epiſtola ad Romanos non ſalutatur: tum quia Scriptores de tempore quo Romam venerit, non idem ſentiunt. Non eſt ergo Romanus Pontifex B. Petri ſucceſſor.

SOLVTIO: Cum tota antiquitas, ipſaque Romæ monumenta teſtentur B. Petrum Romę & ſediſſe, & cruci affixum eſſe, neq; toto terrarum orbe locus alius ſit à quoquam hactenus exhibitus, vbi tanti Apoſtoli ſacrum corpus aſſeruetur; mirũ eſt inueniri homines, qui tam manifeſtam veritatem inficiari audeant. Quibus enim moueri videntur, vt contra ſentiant, ea hac ratione non difficulter ſoluuntur: quòd B. Petrus tametſi Pontificalem cathedram Romæ fixerit, frequens tamèn in peregrinationibus fuerit, varijſq; in locis Euangeliũ prædicauerit. In Iudæã redijt, Claudij edicto cum cęteris Iudæis abire iuſſus. Adfuit Hieroſolymitano Concilio: viſitatus Hieroſolymis ab Apoſtolo Paullo: Aſtitit morienti ſacratiſsimę Matri Dei, vt teſtatur B. Dionyſius Areopagita. Ex Babylone Aegypti non incõmodę dicitur ipſius prior Epiſtola ſcripta (quãuis pleriq; poſt Papiã, Babylonis nomine Romã intelligant) ꝙ Petrus, Alexandriã deducto Marco, illam Eccleſiã primus fundarit. Ob has frequẽtes continuaſq; ꝓfectiones, Linum & Cletũ Epiſcopos conſecrauit, ſibiq; tanquã ſuffraganeos, atq; in pontificialibus Vicarios Romæ conſtituit: Non mirũ ergo ſi à B. Paullo neq; ſalutatus ſit in epiſtola ad Romanos, neque Romæ inuentus.

Petrus Romæ obijt.

Acto. 18.
Act. 15.
Galat 1.

Cap. 4. de diuinis nominibus.

Nicephorus lib. 14. cap. 19.

Lin9, Cletus vicarij B. Petri.

QVOD

QVOD ſcriptores in tempore aduentus eius Romam diſſentiant, non arguit eum Romæ non fuiſſe. Pari namque ratione colligemus Chriſtum pro humano genere paſſum atque mortuum non eſſe, quia de tempore non conuenit inter omnes. Beatus Ignatius, quem communiter nunc ſequuntur, affirmat anno ætatis 33. alij anno 30. alij 46. B. Irenæus multis contendit, ætatis anno 40. adhuc prædicaſſe. Vnum nobis ſufficiat, vniuerſam Eccleſiam hoc affirmare, beatum Petrum Antiochiæ ſediſſe, Romam quoque veniſſe, ibique Pontificem vrbis martyrio affectum eſſe, ſiue prius Antiochiæ præfuerit, quam Romam vidiſſet, ſiue poſt reditum ex vrbe, quam totis ſeptem annis relictam, poſtea repetijt, vt non nulli probabiliter opinantur. Quæ diuerſæ eius profectiones fortè occaſionem præbuerunt ſcriptoribus huius varietatis.

Ad Trallianos.

Lactant. lib. 4. cap. 11. Auguſtin. lib. 2. de doctrina Chriſtiana cap. 28.

Lib. 2. cap. 39 & 40.

DVODECIMA: B. Paullus iubet, *vt omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit*, de ſæcularibus principibus loquens: *Siue Regi* (inquit B. Petrus) *quaſi præcellenti, ſiue ducibus tanquam ab eo miſſis, &* jis, vt ſuperioribus, dandum eſt tributum, etiam ab Eccleſia, ſicut teſtis eſt D. Ambroſius, ad exemplum Chriſti qui ſoluit didragma: ergo Epiſcopi ipſeque ſummus Pontifex parere potius debebunt Imperatori, & principibus Chriſtianis, quam præeſſe.

Rom. 13.

1. Pet. 2.

De Baſilicis tradendis.

Matth. 17.

SOLV-

SOLVTIO: Neganda est consequentia, interest namque inter gentiles Principes, qui Christi & Apostolorũ temporibus Rempubl. administrabant, & etiamnum in locis infidelium administrant: & Christianos, qui in Ecclesia viuunt. Ethnici principes, quibus nihil est cum Ecclesia commune, non parent Pontificibus. (*Quid enim nobis de his qui foris sunt iudicare?* ait B. Apostolus:) Et quia in his quæ politica sunt, præsident omnibus, tenentur ijs etiam Episcopi & Pontifices, illis in locis vbi sceptra tenent, parere in his qui ad politiam externam pertinent, modo ne quid vel Euangelicæ legi, vel Ecclesiasticæ disciplinæ contrarium imperent. Christiani autem Principes quando ad Christi familiam accesserunt, simul etiam illius familiæ legibus se submiserunt, inter quas vna hæc est; Vt supremo patrifamiliâs, vel Ecclesiæ pastori, in his quæ salutis tum suæ, tum familiæ sunt, obtemperent: non aliter, atq; si quis in aliquam hominum societatem, certis legibus constitutam referri velit; is vtique ijs legibus se subdet, quibus alij continentur, supremoq; sodalitij Rectori parebit ijs in rebus, quæ ad sodalitij negotia pertinebunt. Et hic nihilominus, si quid ad sodalitij totius, aut Rectorum eius, vel conseruationem, vel vtilitatem suo labore, industria, impensis præstet, nihil præter officium suum facient Rectores, si laborem

Discrimen inter infideles & Christianos principes.

1. Cor. 5.

Simile.

L mer-

mercede compenſent,& impenſas quaſi reſtituant,niſi fortè vel ab ipſo,vel à maioribus eius,de rebus omnibus gratis, ac ſine impenſa ſodalitij præſtandis , aliquid decretum aut conſtitutum eſſet. Regibus igitur Chriſtianis, quorum opera magnoque ſumptu Eccleſiæ quies externa ſeruatur, pendebant, olim tributa Epiſcopi,donec à ſanctis Principibus lege lata omni eiuſmodi onere Miniſtri Eccleſiæ liberarētur. Cum enim intelligerent,qua erant pietate, ſalutem ſuam ab Eccleſiæ Prælatis pendêre , iudicauerunt non immeritò decere, vt operam ſuam illis gratis impenderent.

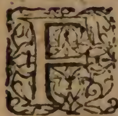
Matth.20. Decimatertia: Chriſtus omnem principatum Apoſtolis interdixit: *Principes* (inquit) *gentium dominantur eorum, & qui maiores ſunt poteſtatem exercent in eos, non ita erit inter vos*, hoc eſt, nec Domini eritis, nec poteſtate in alios præditi: igitur Epiſcoporum non eſt præeſſe cum imperandi poteſtate.

Solvtio: Negantur conſecutio: Non enim dixit Chriſtus, nemo veſtrum præfuturus eſt alijs, nemo Eccleſiam reget, nemo cuiquā aliquid præcipiet;ſed nemo profano more dominetur, ſicut beatus Petrus loquitur,
1.Pet.5. *non dominantes in clero, ſed forma facti gregis.* Non tollit itaque principatum ex Eccleſia, ſed modum præſcribit, quo velit ſuperiores Eccle-

Ecclesiæ hoc suo Principatu vti; humilitate, inquam, & exemplo vitæ; non instar sæcularium Regum, quorum regnum est de hoc mundo: sed instar Patris, qui nutrit filios & castigat, ad Christi exemplum, qui docuit, solatus est, increpauit non modo Iudæos (*væ vobis scribæ, Pharisæi, Hypocritæ*) sed dilectum discipulum Petrum: (*Vade retro me Sathana*) denique flagellis exturbauit vendentes & ementes de templo; Ita B. Paullus Tito: *Hæc* (inquit) *doce & exhortare, & argue, cum omni imperio,* Matth. 23. Matth. 16. Ioan. 2. Tit. 2.

DE FIDE.

Caput IV.

IDES est habitus, seu qualitas quædam, diuinitus menti infusa, qua intellectus firmiter assentitur ijs omnibus, quæ à Deo sunt reuelata. Ex qua definitione quatuor fidei proprietates elucescunt: quarum prima est, quòd sit species quædam cognitionis, non minus atquè scientia & opinio, sicut Apostolus ait: *Fide intelligimus aptata esse sæcula verbo Dei.* Secunda esse donum à Deo gratis donatum, non autem humana arte, vel industria acquisitum: *Vobis*, inquit beatus Paullus, *donatum est pro Christo non solum vt in eum credatis, sed etiā vt pro* 4. Proprietes fidei. 1. Heb. 11. Ephes. 2. 2. Philip. 1.

D. August. de prædest. sanct. cap. 9. *illo patiamini*: siquidem quod diuersis eandem Christi concionem audientibus, & eadẽ miracula videntibus, atquè admirantibus, alij crediderint, alij in sua perfidia obstinati perstiterint, inde prouenit, quod illorum corda Deus mouerit, istorum non mouerit, sicut concionante B. Paulo commota est Lidia purpuraria, & Christo Lazarum à mortuis suscitante, nonnulli Iudæi ad fidem sunt traducti. (Act. 16. Ioan. 11.)

3. Tertia quod quæ fide tenemus, certissimè cognoscamus, longè etiam certius, quam res eas quas sensu percipimus, vnde B. Petrus Apostolus, postquam narrasset se Christi gloriam in transfiguratione oculis vidisse suis, & Dei Patris vocem auribus accepisse, subiungit; *Et habemus firmiorem, seu vt Græcis est* βεβαιότερον, *id est, certiorẽ, & magis compertum sermonem Propheticum*: Quasi dicat se certius ea nosse quæ scriptura tradit, quã quæ oculis vidit. (2. Pet. 1.)

4. Quarta: Hanc certitudinem fidei ex nullo alio proficisci, quam à veritate diuina: Nam quæ per scientiam nouimus, ex rerum euidentia certo scimus, cum scire sit rem ex causis cognoscere: In rebus quas fide cognoscimus, nulla est euidentia, sed potius summa obscuritas: vt in diuinitate vna tres esse personas, quarum quælibet sit Deus, & tamen non tres, sed vnum esse Deum: Et in Christi vnica persona duas naturas sustentari. Harum tamen rerum, & aliarum omnium quas fide tenemus, summa

est

est in animis Christianorum certitudo, solùm propterea, quia fidelissimus, veracissimusque Deus ita nobis per Ecclesiam palam fecit.

Ex hac definitione sic explicata multa colligi possunt, quæ ad rem præsentem faciunt; & primo quidem in illo non esse veram fidem, qui dubitat: sicut nec in illo, cuius fides nititur arbitrio aut placitis hominum: tametsi enim ad credendum inducamur ex Christianorum omnium consensu, quos per vniuersam Ecclesiam ita credere nouimus, aut ex miraculis, quibus nostra fides confirmatur, vel alijs ex causis; fides tamen nostra neque miraculis nititur, neque tali Ecclesiæ conformitate, & cõspiratione, sed diuina veritate: id est, credimus, quia Deus reuelauit: Deum autem reuelasse persuademus nobis ex dono fidei infuso, quod nobis Deus largitur, postquam vel miraculis, vel consensione Ecclesiæ, vel alijs modis ad credendum inducti sumus. Fides Deo nititur.

DEINDE verò ex ijsdem consequitur, fidem cum sit cognitionis genus, ad eum modum operari quo solent habitus intellectus: Constat autem eiusmodi habitus actiones habere duplices: vnam propriam, quæ est in operatione intellectus interna, sicut scientiæ operatio est contemplari veritatem: alias externas, quæ ab alijs potentijs animæ, imperante ac dirigente scientia proficiscuntur. Quemadmodum, verbi gratia, scientia me- Fidei operationes duplices. I. 2. Simile ex medicina.

 dicinæ

1. dicinæ primam & sibi propriam habet operationem cognoscere humani corporis constitutionem, eiusque iuuandi rationes: quæ a-
2. ctio est in intellectu medici, ex qua deinde oriuntur alia, vt dare consilia, præscribere pharmaca, conficere potiones & medicamẽta atq; id genus alia pficere, quibus recuperatur, vel cõseruatur sanitas: quæ omnia dicuntur à medicina proficisci, atq; eius esse operationes. Nam Medicus dicitur arte sua, & medicina præscripsisse pharmaca, & infirmum curasse: neque hoc solum, sed quicquid præterea ex ijs sequitur, Medicinæ consueuit ascribi, nempe quòd Medicus industrius, qui arte sua fœliciter multos curauit, opes suas auxerit, in principum notitiam & familiaritatem venerit, ad honores magnos euaserit, in precio habeatur, quæ omnia dicimus illũ per artẽ medicinæ consecutũ esse: & qui medicinæ laudes celebrãt, eiusmodi bona solent cõmemorare.

Applicatio ad fidem. EODEM modo de fide iudicandum est, cuius ppriũ munus est credere, & ijs firmissimè adhærere quæ Deus reuelauit: ijsque nobis firmiter persuasis, ex illorũ præscripto vitã gubernare.
1. Itaq; fides proponit Deum trinum & vnum, Christi incarnationem, vitam & passionem, futuri iudicij seueritatem, pœnarum inferni, & gloriæ cœlestis magnitudinem inexplicabilem, reliquaq; omnia, quæ diuino verbo continentur: quæ dum homo contẽplatur, sequuntur aliarũ potentiarũ operationes; nam

nam audiens de ſtricto iudicio,& inferni perpetuis cruciatib.concutitur timore,quæritq́; modum euadẽdi: cumq́; eadem fide intelligit ſacramẽta eſſe diuinitus inſtituta,ad animi labes expiandas,& opera bona mercede vitę æternæ compenſatũ iri; ſpe diuinæ miſericordiæ erecta voluntas deteſtatur peccata, & homo ſuſceptis ſacramentis edit opera pœnitẽtiæ,vitáq; in melius cõmutat, & eò vſq; nonnunquã ꝓgreditur,vt ſpretis mundi huius illecebris Chriſtũ nudũ & pauperẽ ipſe nudus & pauper ſequatur,ac demũ mercedẽ illã conſequatur,quam diſcipulis ſuis, cæteriſq́; qui illos ſecuturi erant, interroganti B. Petro: *Ecce nos reliquimus omnia & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis?* Reſpõdens promiſit: *Amen dico vobis,quod vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede Maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes 12. iudicantes 12. tribus Iſrael.* Vnde quemadmodum rectè dicimus arte medica infirmum curatum, & medicum ipſum ad magnas opes & honores perueniſſe: ita quoq; dicere rectè & verè poſſumus,per fidem peccatori datã iuſtitiã, peccatorũ veniã, & gloriã cæleſtem:item ꝙ fides Chriſti peccatorem iuſtificet, Chriſtianum hominem ad perfectionem ducat,& deniq, beatum faciat. Matth.19.

CAETERVM,quemadmodũ ſcientia medica, commoda ſuperius enumerata non præſtat ſola contemplatione,lectione, meditatione, aut

Sola contemplatio non iuſtificat.

aut persuasione, sed alijs actionibus, quæ verè possunt dici actiones Medicæ, tanquam instinctu medicinæ perfectæ: ita quoque fides neque iustificat, neque saluat, si tantùm credas, & contemplatione ac firmissima persuasione diuinis verbis inhæreas, nisi illa etiam perficias, quæ fides præscribit: id est, nisi ex illius imperio & moderatione vitam tuam conformare studeas.

Ex hac declaratione facilè liquet, quomodo beatus Paulus in Epistolis suis omnibus, ac nominatim in Epistola quam ad Romanos dedit, fidem tantoperè commendet: in qua quidem Epistola videtur tria constituere humanarum actionum principia, naturam vel scientiam naturalem, quæ Philosophos in vita sua moderanda direxit: Legem Mosaicam, quæ Iudæis data fuit: & fidem quæ per Christum fidelibus donatur. Natura seu naturalis cognitio in multis quidem magnum lumen gentilibus ad benè beateq; viuendum præferebat, quemadmodum primo capite ad Roman. pulchrè declarat Apostolus: sed quia peccatum magnam illi caliginem offuderat, multa nō solùm ignorabat, verum etiā veras virtutes in numero vitiorum reponebat, vt humilitatē, cuius vix vlla apud Ethnicos Philosophos extat mentio: & virginitatem, quam teste B. Ambrosio damnarunt Romani. Ad ea autē exequenda quæ naturaliter cognoscebantur, à natura nō subministrabatur sufficiens auxilium

Tria principia actionū humanarū.

1. Naturalis cognitio.

xilium, cùm in sola natura per peccatũ corrupta non essent vires ad perficiendam legẽ naturalem. Lex Mosaica maiorem attulit notitiam virtutum, atq; vitiorum, quæ ad defectũ legis naturæ obtenebratæ à Deo hominibus data, de ijs instruxit homines, quæ apud Deũ peccata erant atque virtutes. Cæterùm quia & ipsa lex solis tabulis impressa, aut literis formata, nihil præter figuras & vmbras rerũ futurarum continebat, non potuit humano generi per illam dari auxilium ad perficienda mandata: & peccata, quæ ostendebat aduersari voluntati diuinæ, vitanda. Fuit enim Lex data ad intellectum humanum illustrandum, non ad affectum & cæterarum potentiarum vires corroborandas, quod multis verbis à B. Paulo in Epistola ad Romanos explicatur. Fides autem Christi instruit intellectũ nostrũ, vt intelligamus quid sequi, quid vitare debeamus. Et quia nos ducit ad Christum, in quo solo est causa, & meritum iustificationis nostræ, remediumque omnium peccatorum, & medicina infirmitatis spiritualis, fit, vt per fidem dicamur habere auxilium ad deponenda peccata, vitanda mala, & consequenda bona, non quidem per meram fidei contemplationem, aut persuasionem, sed per gratiam, ad quam nos fides per pœnitentiã & sacramẽta adducit. Lex enim Mosaica tametsi vmbra esset futurorum in Ecclesia bonorum, & pędagogus ad Christum accedentibus, ex se tamen

2. Lex Mos.

3. Fides.

Hebr. 10.
Gal. 3.

non Christum, sed figuras Christi proponebat, & non spiritualia, sed corporalia bona adferebat: nã qui ex populo Iudaico remissionem peccatorum consequebãtur, & peculiari gratia Dei ex legis præceptis ac cęremonijs Christum cognoscebant, non tam ad legem Mosaicam, quàm ad legem nouã Christi sunt reuocandi, quemadmodum ad Hebræos B. Paulus multis exemplis declarat.

Hebr. 11.

Non erit, opinor, iã difficilè intelligere, quo sensu accipiendę sint scripturę, quę nobis tãtoperè fidẽ cõmendant, & nominatim verba Apostoli Paulli, quibus Romanos gentiles à scientia naturali, & Iudæos à lege Mosaica ad Christum commendatione fidei traducere conatus fuit.

Actor. 15.

Qvando enim audis *fide purificari corda, fide hominem iustificari, ex fide esse iustitiam, iustum ex fide viuere*, et si quæ sunt alia huiusmodi: non debes cogitare, per solam persuasionem eorum, quæ fides præscribit, sine actionibus vllis iustitiam, vitam, salutem credentibus dari, sed hoc ideò ita dicitur, quia, quo non potuit ducere natura per se, vel lex Mosaica, eò nos ducat fides, ad Christum (inquã) cuius meritis per opera fidei, id est, quæ dictãte fide eduntur, qualia sunt pœnitentia, Sacramentorum vsus, & opera bona, infundatur gratia, remittantur peccata, detur merces vitæ æternæ. Iustum verò ex fide viuere, nihil aliud esse videtur, quã iustum ad normam fidei

Quid sit iustũ ex fide viuere.

dei totam vitam dirigere ac formare: quomodo dicere consueuimus quempiam medicè viuere, nēpè ex medicinæ præscripto. Homo quippè iustus in actionibus suis omnibus, dum præscripta fidei ob oculos habet, quæ sunt diuina mandata, diligenter cauet, ne quid vel verbo, vel opere, vel cogitatione committat, quòd à norma fidei, & lege diuina dissentiat, quam vult esse regulam vitæ & actionum suarum omnium, vt cum Dauide dicat *A iudicijs tuis non declinaui, quia testimonia tua meditatio mea est, ad omnia mandata tua dirigebar, & cat.*

Vide D. August. lib. 4. contra Iulianum cap. 3.

Psal. 118.

SITNE

SITNE FIDES IN PECcatoribus.

SI in similitudine de medicina adducta permanere velimus, nō erit difficilè cōtrouersias oēs dirimere, quæ passim de fide adferuntur. Nam sicut optimi nobilissimique medici, cū non ignorantia, sed fragilitate naturæ præcepta artis, quam callent, intemperanter viuendo, violant, (iuxta illud: *doceo meliora, proboq́ꝫ, deteriora sequor*) scientiam medendi non amittunt: Ita Christianus, qui contra cōscientię dictamen, in leges fidei peccat, nec fidem amittit, nec desinit esse Christianus. Nā hoc ipsum conscientiæ dictamen, quo peccator metu gehennæ terretur, est opus fidei, sicut interna medici admonitio ab arte proficiscitur.

1 Cor. 13. SCRIPTVRAE agnoscunt in peccatorib. fidem, vnde B. Paulus, *Si habuero omnem fidem ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum*. Et Christus: *multi dicent mihi in illa die, Domine nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus. Et tum confitebor illis, quia nunquā noui vos*. Nūquā, hoc est, ne tūc quidē, quando ex fide miracula edebatis, sed vitam fidei decretis consentaneam non ducebatis.

Matth. 7.

PRAETEREA cùm fide fideles ab infidelibus distinguātur, si fide careant peccatores, erunt vtiq; infideles, & more Ethnicorum ab

ecclesia separati: cùm tamen scriptura multis locis varijsque parabolis testetur, peccatores ad Ecclesiam pertinere, sicut zizania sunt in eodem agro cum tritico. In sagena eadem mali pisces cum bonis: In eadem domo fatuæ virgines cum sapientibus: In ijsdem nuptijs nõ habens vestem nuptialem cum habentibus: Corinthius ille fornicator non prius ab ecclesia alienus erat, quàm mandato Apostoli Pauli communione priuaretur.

Matth. 13. Matth. 25. Matth. 22. 1. Cor. 5.

OBIECTIONES.

PRIMA. Talis fides est in peccatoribus, qualis in dæmonibus: in his autem non est, vel donũ fidei, vel virtus: ergo nec in illis.

SOLVTIO. Neganda est propositio: Non enim Apostolus Iacobus fidem peccatorum cum fide dæmonum confert, sed ipsum credere vtrorũq;: quia non dixit, tu fidem habes, eandem & dæmones habent, sed *tu credis in Deum, & dæmones credunt, & contremiscunt*, de operationibus loquutus, non de habitib. aut virtutibus. Constat autem operationes ex diuersis principijs oriri: loquitur homo, loquitur & coruus, Cachinnatur homo, cachinnatur & psitacus. Ita credit homo, credit & diabolus. At sicut bruta animalia, non ex ratione imitantur voces humanas, sed ex consuetudine: Ita dæmones credunt, non dono fidei, neque interna virtute, sed vi veritatis impulsi. Agnoscunt enim miracula non à se, neque ab alijs, sed à Deo solo in testimonium veritatis

Iacob. 2.

Dæmones credunt sine fide

tis edita: & sciunt mentiri Deum non posse: videntque multos tum Iudæos, tum hæreticos solo infidelitatis nomine damnari: quapropter coguntur credere verissima esse, quę Ecclesia proponit. Peccatores autem, qui, vt homines occultorum ignari, de causis miraculorum dubitare possunt: tametsi signis alijsque rationibus ad credendum inducantur, non coguntur tamen inuiti, sed fidei donum diuinitus immissum intellectum inclinat, voluntatemque mouet, ad veritatem suscipiendam. Hinc est, quòd dæmones quidem omnes credant & contremiscant, non omnes tamen homines ijsdem rationibus atque miraculis; vt credant, moueantur. In duobus tamen homines improbi & dæmones credentes conueniunt: primo quidem, quod neutri rem intueantur (neque enim dæmones vident essentiã vnam Dei in Trinitate personarũ, neq; Christi duas naturas in vna persona) sed testimonio Dei credãt. Deinde, quod neutris sua fides sit vtilis ad vitam æternam promerendam, cũ vtrisq; desit charitas, & bonus motus cordis in id, quod creditur.

Peccatores credũt fide.

In duob. cõueniũt peccatores cum dæmonibus

1.

2.

Secvnda: *Fides sine operibus mortua est.* Sicut igitur homo mortuus, non verus homo est: ita neq; in peccatoribus erit vera fides.

Solvtio. Neganda est consequentia: non enim beatus Iacobus fidem mortuam confert cum homine mortuo, sed cum corpore mortuo: quod verè est corpus, licet

Iacob. 2.

cet

cet non vinum: ita fides charitate vacua, est fides vera, sed mortua.

Tertia: 1. Tim. 5. *Si quis suorũ, & maximè domesticorũ curã non habet, fidẽ negauit, & est infideli deterior.* nõ igitur est fides in malis.

Solvtio. Hæc cõclusio ex antecedenti nõ sequitur, sed potius ista: ergo peccator negat se fidem habere, hoc est, ita se gerit, vt qui facta eius inspiciunt, meritò sibi persuadeant, illum fide carere: quippè qui actiones planè contrarias fidei exerceat, secundũ illud Tit. 1. *Qui verbis confitentur se nosse Deum, factis tamen negãt.* Quomodo diceremus de medico intemperãte, vir quidẽ iste medicus est professione, vita tamen & moribus se medicum negat, vtpotè, qui contra documenta medicinæ se ipse perditum eat.

Qvarta: *1.* Ioan. 2. *Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non seruat, mendax est.* Non ergo est fides in peccatoribus.

Solvtio etiam ista consecutio vitiosa est: erat namque potius inferendum, ergo peccator non nouit Deum. Multum interest inter nosse Deum, & credere Deum: cum notitia Dei requirat fidem, iuxta illud. *Nisi crediderit is non intelligetis.* Est quippè notitia non sola appræhensio, aut assensio intellectus, sed interna mentis affectio & sapor, quo gustat & videt homo pius quam suauis sit Dominus. *Rationabile lac concupiscite* (ait)

Isa. 7.

Quid nosse Deum.

Psal. 33.

1.Petr.2. (ait B.Pet.) *vt in eo crescatis in salutẽ, si tamẽ gustatis, quoniã dulcis est Dominus.* De eodẽ oquitur Apost. Paulus

Hebr.6. *Impossibilè est eos, qui semel sunt illuminati, gustauerũt etiam donum cœleste, & participes facti sunt Spiritus S. gustauerunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesq́ꝫ sæculi vẽturi, & prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam.* Hæc igitur notitia est sapor, & gustus spiritualis, peculiareque donum Spiritus S. & interna dulcedo, mentisq́ue quies, & abundantia pacis, qua fruũtur soli boni, carent omnes mali.

DE FIDE SPECIALI.

MOVETVR quæstio, debeatne Christianus certa fide tenere peccata sibi esse remissa, se iu-

Catholicorũ rationes. stificatum, sibi præparatam salutem æternam, se regni cælestis hæreditatem aditurum. Doctrina Catholica habet, nihil horum ad fidem

1. pertinere, primò quidem, quod illa sola credenda sint, quæ Deus reuelauit, & credenda proposuit: nusquam autem in verbo Dei de priuati hominis iustificatione quicquam legimus, vtpotè cuius in literis sacris nulla fiat mentio: non est ergo fide cuique tenenda peccatorum suorum remissio, vel iustificatio.

2. Eccl.9. Eccl.5. Iob 9. Pro.28. Quid? quod scriptura passim incertitudinem iustificationis testatur? *Nescit homo, vtrum amore, an odio dignus sit: de propiciato peccato noli esse sine metu: si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea. Beatus homo, qui semper est pauidus, &*

1.Cor.4. *quis potest dicere mundum est cor meum, purus sum à pecca-*

à peccato? D. Paulus verò, *Nolite, inquit, ante tempus iudicare, quoadusq; veniat Dominus, & qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium*, Atque vt de conscientiæ iudicio loqui intelligatur, adiungit, *sed neque meipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum, qui autem iudicat me Dominus est:* Et tametsi hæretici suo more ad mentem suam scripturas istas torquere conétur,
veteres tamen vno omnes ore reclamant, 3.
& de incertitudine iustificationis interpretantur. *a* Hieronymus, *b* Ambrosius, *c* Augustinus, *d* Gregorius, *e* Cyprianus, *f* Chrysostomus, & quotquot ante nos in Ecclesia vixerunt. Auctor operis imperfecti in Matth. dum versatur in expositione verborum sapientis. *Quis potest dicere, mundum est cor meum, nemo, inquit, tāta est firmitate suffultus, vt de sua iustificatione debeat esse securus.*

a lib. 2. con: Pelag. Eccl. 9. Hier. 3. 13. b 1. Cor. 4. c epist. 121. & in Psal. 42 d lib. 5. mora. cap. 23. li. 9. cap. 17. & seq. e serm. de eleem. f hom. 11. in 1. ad Cor. g Hom. 38.

OBIECTIONES.

PRIMA: In symbolo nobis proponitur credenda remissio peccatorum, non aliorum, sed nostrorum: ergo credere tenemur peccata nobis esse remissa.

SOLVTIO. Credere remissionē peccatorū, non est credere sibi, vel priuato alicui peccata condonata; sed esse in Ecclesia, Christi meritis, potestatem remittendi peccata quā remissionem credimus assequi, tum nos ipsos,

psos, tum alios quosuis, qui dignè sacramentorum participes fiunt, præsertim Baptismi & pœnitentiæ.

SECVNDA: Deus liberalissimè offert gratiam, & peccatorum remissionem: quicunq; igitur vera fide instructus accedit, in gratiam accipitur.

SOLVTIO. Admittitur argumentum: quia qui recta fide per charitatem operante, auxilium & gratiam Christi implorat, fit voti sui compos: non enim in Deo, qui sine personarum acceptione, legitimè dispositis dona sua largitur, est causa incertitudinis, sed in nobis-
Causæ incertitudinis. metipsis, qui mentem atque intentionem nostram perspectam non habemus. *Prauum est*
Hier. 17. *cor hominis* (dicebat Hieremias) *et inscrutabile, quis cognoscet illud?* & tanquam id soli Deo sit reseruatum, respondet in Dei persona.
August. de perfect. iustitiæ. 1. *Ego Dominus scrutans cor, & probans renes*. Frequenter occulta latent peccata, quorum recordatio conscientiam non pungit: quomodo Dauid Propheta totis nouem mensibus nullum sibi scrupulum de adulterio cū Beth-
2. Reg. 12. sabee, & homicidio Vriæ mouit, donec à Nathan Propheta, diuino iussu correptus, in memoriam peccati venit: Et postea rursus sine
2. Reg. 14. omni molestia fuit mensibus ferè decem, nihil de peccato numerati populi cogitans, donec propheta Gad violati numinis iram afferret:

afferret: frequenter corrupti ſumus, & mali 2.
noſtrarum cogitationum & intentionum iudices, & ſpecie pietatis peccata velamus. Lib.9.moral.cap.18.
Sæpè (inquit beatus Gregorius) *contra delinquentium culpas accendimur, & cum vltra æquitatis metas per iram rapimur, hoc zelum iuſtæ diſtrictionis æſtimamus.* Saul inobedientiam ſuã 1.Reg.15.
cultus diuini, & ſacrificij ſtudio excuſari putabat. Ignoramus an veram habeamus pec- 3.
catorum pœnitentiam ſolius Dei intuitu, an metu humano, vel timore ſeruili gehennæ, qui ad peccatorum remiſſionem ſatis non eſt. Et quoniam peccata (quorum grauita- 4.
tem ſolus Deus, qui offenſus eſt nouit) æſtimare, ſuiſque momentis ponderare nequimus, ignoramus, an pœnitentia noſtra peccatis reſpondeat. Sæpè enim, quæ leuia ſunt
nobis, grauia ſunt Deo, *cuius iudicia abyſſus multa; & in cuius conſpectu non iuſtificabitur omnis viuens; & qui in Angelis quoque ſuis reperit prauitatem*. Et quod primos paren- Pſal.35. Pſal.142. Iob.4. 5.
tes ob culpam, vt primo aſpectu apparet, leuem de ſummo dignitatis, fœlicitatiſquo gradu, in miſerias & calamitates penè inextricabiles, cum vniuerſa poſteritate deturbauerit, terrere nos magnoperè debet, ne grauiora peccata noſtra in iudicio Dei cenſeantur, quam nos exiſtimemus.

TERTIA. Incertitudo excarnificat conſcientias, adimit cordis quietem, & gaudium, & adducit deſperationem: ergo affirmandum eſt Chriſtianos pro certo iuſtificationem, & peccatorum ſuorum remiſſionem credere.

SOLVTIO. Antecedens falsũ eſſe vita Chriſti anorũ, & quotidiana experiẽtia docet. Apud Catholicos namq;, tam præſentes, quã qui ante nos vixerunt: paucíſsimos vel vidimus, vel legimus, qui eiuſmodi cõſcientiæ carnificina laniati, ſaluti deſperauerint: mali namque Chriſtiani, tametſi conſcientiam Deo ingratam, & peccatis onuſtam circumferant, alienis tamen cogitationibus mentem ab imminentium periculorum conſideratione auertunt: Boni autem, quibus *charitas Dei diffuſa eſt in cordibus ſuis*, ſpe certa nituntur, quę non cõfundit: cuius quidẽ virtutis hoc munus eſt, terroris illius cruciatꝰ tollere, qui ex incertitudine hac iuſtificationis oriri poſſet, metumque minuere his, qui nullius peccati ſibi conſcij in Dei promiſſiones & miſericordiam intuentur, iuxta illud, *Si cor noſtrum non reprahenderit nos, fiduciam habemus ad Deũ*. Nõ enim ſola fides cruciatum tollit animi, vel anxiam dubitationem adimit: ſed varijs modis poteſt citra fidem haberi certitudo, nimirum indicijs & ſignis: ex aliorum teſtimonijs: ex ſpe

Rom. 5.

1. Ioan. 3.

Certitudinis cauſæ.

et

& fiducia. Non exiguum est testimonium, conſcientiæ quies, mens ſerena, internum gaudium. Certa indicia ſunt, à peccatis abſtinere, pœnitentiæ opera aſſumere, perturbationes animi grauiores, iræ, libidinis, inanis gloriæ, aliorumque ſimilium vitiorum ſuperaſſe, virtutum officijs delectari, à mundi oblectationibus abhorrere, vt multis locis pulcherrimè explicauit D. Bernardus. Hæc ſanè, quo plura in homine fuerint, eo timor magis adimitur, & augetur fiducia. Fidei certitudinē citra omnem dubitationem, noluit Chriſtus in nobis eſſe, quia (vt D. Gregorius ſcripſit Gregoriæ cubiculariæ Auguſtæ) *mater negligentiæ ſolet eſſe ſecuritas*. Scriptum eſt enim, *beatus eſt homo, qui ſemper eſt pauidus*: *&, ſeruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore*, voluitque Deus ſpem noſtram non ſolis diuinis promiſsionibus, ſed teſtimonio bonæ vitæ fulciri. Ita D. Paulus, *tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò ſpem, ſpes autem talis non confundit*, nimirum, vt ſecundum D. Petrum in ſtudio virtutum, & mandatorum Dei decurrentes, certam vocationem & electionem noſtram efficiamus.

In Cant ſer. 15 37 68 69. 74. & epiſt. 42. & 107.

Lib. 6. epiſt. 186.

Prou 28.

Pſal. 2.

Rom. 5.

2. Pet. 1.

QVARTA. 1. Ioannis 3. *Scimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.*

Solvtio: vita non pro iustificatione accipitur, sed pro vita æterna, hoc sensu: Scimus nos hæredes regni cælestis scriptos & institutos, dummodò proximos diligamus, vt vox (*quoniam*) pro (*Si*) conditionali ponatur.

Qvinta: Roman. quarto *ideò ex fide vt secundum gratiam firma sit promissio* hoc est, vt certi simus de peccatorum remissione.

Solvtio. Mala est interpretatio: non enim, Apostolus ait, fide iustificari credentes, non operibus legis, vt de sua iustificatione sint certi: sed vt firma sit promissio, hoc est, vt promissio Dei effectum suum sortiatur. Si namque iustitia & peccatorum remissio his tantum daretur, qui legem implessent, legisque operibus hoc beneficium essent promeriti, (quod de se iactabant Iudæi,) nemo vnquam particeps fuisset iustificationis, quia nemo legem obseruauit. Gratis igitur dimittit peccata Deus per fidem, (quæ difficilis non est) sine legis operibus, quæ iugum erant adeò graue, vt diceret
Actor. 15. D. Apostolus Petrus, *neque Patres nostri, neque nos portare potuimus.* Nec tamen necesse est hominem, qui gratis iustitia est ornatus, hoc ipsum certo cognoscere, quod iustus sit. Multa enim habet homo, tum natura-

turalia, tum ſpiritualia dona, tum bona etiam externa, quæ ſe neſcit habere. Sunt qui arbitrantur ſe ſuperbos, cùm ſint documentum humilitatis: alij ſe iudicant ad omnia officia & munera ineptos, omnibuſque ingratos, cum ijs ſint præditi naturæ dotibus, quas mirentur omnes: Alij putant ſe ludibrio eſſe omnibus cùm ſint potius venerationi.

Sexta. primo Corrinth. ſecundo. *Nos non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, vt ſciamus, quæ à Deo donata ſunt nobis.* Igitur cui per ſpiritum ſanctum peccata remiſſa ſunt, agnoſcit ſe iuſtum.

Solutio. Non ſequitur: non enim dicit ab eo, qui ſpiritum accepit cognoſci, vel, vt aduerſarij loquuntur, certa fide credi debere omnia, quæ à Deo fuerunt ipſi donata, cùm conſtet plurima donari viris bonis, (ſicut paulò antè diximus) quæ vtilius ab ipſis ignorantur, quã cognoſcuntur. Sed B. Apoſt. hoc voluit: propterea datum fidelibus Spiritũ, qui ex Deo eſt, vt eius gratia adiuti conẽtur pijs meditationib.

intelli-

intelligere, & suaui cõsolatiõe gustare beneficia Christi, eius incarnationem, passionem, aliaq́ue innumera nobis collata. Quo enim quis diuini Spiritus gratia cumulatior existit, eò solet in hisce mysterijs & beneficijs cognoscendis, plus operę studijq́ue collocare, & in gratijs agendis esse diligentior.

Vide D. August. tract. 83 in Ioan. œcum. Theophil.

DE CERTITVDINE salutis.

HAERETICI opinione quidem sua, non solùm sciunt se gratia Dei præditos esse, verùm etiam certissima fide subnixi, se beatos fore sciunt, hocq́ue non aliter vnicuique Christianorum credendum esse docent, quam futuram carnis nostrę resurrectionem. Quam fidem inde hauserunt, quod existiment promissiones omnes Dei, etiã generatim pronunciatas, sic à nobis accipiendas, tanquam nobis singulis factæ essent (sicut Magdalenæ & paralytico dictum fuit, *remittuntur tibi peccata tua*, & latroni: *hodie mecũ eris in paradyso*) quicquid sit de dispositione nostra. Et quidem non it inficias Ecclesia ad singulos pertinere promissiones diuinas, de peccatorum condonatione, salute æterna, & reliquas eiusmodi, quæ generatim enunciantur, quantum quidem in Deo situm est, qui sine personarum acceptione dat omnib. affluenter, & qui dilexit me (ait Apost.) & tradidit semetipsũ ꝑ me

Lucæ 7. Matth. 9. Lucæ 23.

Iacob. 1. Galat. 2.

Cæterum

Cæterum quia promiſsiones hæ ſemper conditionem adiunctam habent, ratione noſtri exiſtit dubitatio. Promittitur omnibus peccatorum venia, ſed ea lege vt pœniteamus. *Si*, inquit, *dereliquerit impius viam ſuam, &c. omnium iniquitatum eius non recordabor*. Promittitur vita æterna, ſed mandata Dei ad finem ſeruantibus: *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata: & qui perſeuerauerit vſque in finem hic ſaluus erit*. Cum igitur incertus ſit homo de ſua in virtutibus perſeuerantia, incertus eſt & de ſalute. *Raptus eſt iuſtus ne malitia mutaret intellectũ eius, aut ne fictio deciperet animam illius*. B. Paulus monet ne altũ ſapiamus, ſed metuamus, ne excidamur. Monet CHRISTVS: *Tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam*. Beatus Auguſtinus multus eſt in refutatione huius nimis abſurdi erroris, qui cum experientia pugnat, quia & Salomon lapſus eſt, & Iudas excidit, & multi diſcipuli abierunt retro, deſerto Domino. Sancti multi peccarunt David, Petrus, Apoſtoli omnes in Chriſti paſsione.

Ezech. 18. Matth. 19. Matth. 10. Sap. 4. Rom. 11. Apocal. 3. De bono perſeuer. De corrept. & gratia cap. 13. de paſtoribus cap. 12. epiſt. 121, lib. 11. de ciuit. Dei, c. 12. & 22.

OBIECTIONES.

PRIMA: Rom. 8. *Certus ſum quod neque mors, neque vita, &c. poterunt nos ſeparare à charitate Dei*, ergo fide credenda eſt perſeuerantia.

Solutio: Errant Aduersarij, non enim *certus sum*, valet idem quod credo fide orthodoxa, cum varijs ex causis alijs certitudo haberi possit, ex testibus fide dignis, ex persuasione, ex visu. Hic autem *certus sum* significat persuasum habeo; sic enim vertunt alij vocem πέπεισμαι, quod eadem Apostolus vti soleat, cum loquitur de rebus, quæ sub fidem non cadunt. *Certus sum* (inquit hac eadem Rom. 15. Epistola) *fratres mei, & ego de vobis, quoniam & ipsi pleni estis dilectione.* & Timothæo suo: 2. Tim 1. *Certus sum quod & in te habitet fides non ficta,* quorum certè neutrum fide credebat.

Secunda: Ioan. *10. Oues meæ vocem meam audiunt, & non rapiet eas quisquam de manu mea, & nemo potest rapere de manu Patris*; Ergo certus est homo de perseuerantia.

Solutio: Non illud, sed potius hoc efficitur, ergo nemo inuitus & contra suam voluntatem potest ex manibus Christi extorqueri. Nemo enim (vt ait beatus Chrysostomus) læditur nisi à seipso; potest tamen blanditijs mundi, vel carnis ad defectionem sollicitari, & seductus sponte Christo deserto aduersarium sequi.

Tertia: *1.* Ioan. *3. Omnis qui natus est ex Deo peccatũ non facit, quia semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quia ex Deo natus est,* ergo

ergo certum habet se beatum forè, quisquis se nouit ex Deo natum.

Solvtio: Si aduersarij quorsum & qua occasione verba ista ab Apostolo prolata fuerint intelligerent, næ illi non tantoperè testimonij huius authoritate triumpharent. Disputabat enim aduersus veteres illos hæreticos Ebionem, Cerinthum, Marcionem, qui cum essent homines contaminatissimi, omniumque scelerum maculis notatissimi (quemadmodum beatus Petrus & Iudas memoriæ prodiderunt) nõ tamen dubitauerunt se sanctos, ac diuina sapientia plenos, atque adeò filios Dei iactare. Contra quos quasi in hunc modum agit S. Ioannes: Si filij Dei, si ex Deo nati sunt isti, cur tot tantisque flagitijs, quæ in omnium ore atque oculis versantur, notati sunt? Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est; qui dicit se in illo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Et omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius manet in eo, & non potest peccare, hoc est, homo pius & sanctus qui est diuinæ gratiæ præsidio circumseptus, quamdiu retinet sanctitatem, non potest peccare. 2. Pet. 2.

DE

DE SANCTISSIMO EVCHARISTIAE SACRAmento.

Caput V.

Ecclesia Catholica ab Apostolorum temporibus per vniuersum orbem semper firmissima fide credidit in sanctissimo Eucharistię sacramento contineri verum & integrum Christi corpus & sanguinem, idque propter manifesta ipsius Christi verba, quæ in vltima cœna dixit: *Accipite & manducate, hoc est corpus meum, &, accipite & bibite, hic est sanguis meus.* Quæ verba ita sunt clara, vt neque metaphoræ, neque metonomiæ, neque alteri vlli figuræ locum relinquant. Primò, Sicut enim, si Christus dixisset, hic est, panis triticius, aut hoc est vinum Rhenanum, quod vobis sumendum porrigo, nihil fuisset obscuritatis: ita, nemo dubitare debet, quin verum corpus & sanguinem suum dederit, cum dixit, *accipite & manducate, hoc est corpus meum, accipite & bibite hic est sanguis meus.* Secundò, Similis est oratio illi Dei Patris, Matth. *3.* & *17.* *Hic est filius meus dilectus*; in quo si impium est figuram ponere, & de verò Dei filio dubitationem mouere, impium etiam erit in his verbis figuram constituere, *hoc est corpus meum.* Tertiò,

Matth. 26. Marc 14. Lucæ 22. 1. Cor 11. Rationes.

1. Hilarius lib. 8 de Trinitat. Chrysost. homil 60 ad pop.

2.

tiò, Nulla verba antecedentia, vel consequentia declarant, figuratam locutionem, quemadmodum in parabolis & similitudinibus fieri cõsueuit, veluti apud Matthæum, *Semen est verbum Dei*, & ad Corinthios: *Petra erat Christus*. Atque ita in reliquis: parabolæ & similitudines antecedentes, indicant illud (*est*) idem valere, quod significat: hic autem nihil apparet eiusmodi, cum ex abrupto, accepto pane dixerit Christus: *Accipite & comedite, hoc est corpus meum: Accipite & bibite, hic est sanguis meus.* quasi dicat: Hoc ipsum quod vobis trado edendum & bibendum, est corpus meum & sanguis meus. Estque meritò obseruandus textus Luc. 22. vbi Græcè pro eo, quod nos habemus, *pro vobis effundetur*: legitur participium ἐκχυνόμενον, hoc modo. *Hic est calix nouum testamentum in meo sanguine, pro vobis effundendus*, apertè namque significatur calix pro vobis effundendus, id est, potus ille qui erat in calice: vt intelligas eundem illum sanguinem qui calice bibendus dabatur, in cruce pro nobis postridie effusum. Quartò, Doctrina quam tot sæculis retinuit Ecclesia, apertorumque verborum Christi expositio, neque omnipotentiæ Dei aduersatur; *apud quem non est impossibile omne verbum*; neque charitati, *qua dilexit nos, & semetipsum pro nobis tradidit*. Nulla subest igitur ratio, cur ad nouas

3. Matth 13. 1. Cor. 10. 4. Lucæ 1. Galat. 2.

meto-

metonomias & tropos, hactenus isti loco ignotos, debeamus confugere, & non potius clara verba ad eum quem præseferunt sensum exponere, nullisque nouis, atque non necessarijs obscuritatibus inuoluere. Quintò, Leges
5. omnes à prudentibus legislatoribus latæ, simpliciter, propriè, perspicuè, non figuratè, non obscurè, non perplexè efferri debent: ne quis ignorantiam prætexens, & verborũ ambiguitatem, legem violet: Iam vero Christus hoc sacramentum instituens, simul etiam præcepit, legéq; tulit, vt idem à sacerdotibus in Ecclesia
Lucæ 22. conficeretur: *Hoc facite*, inquit, *in meam commemorationem*: Claris igitur verbis est vsus, quæ sine tropo, id valent, quod sonant.

6. SEXTÒ: Verba testamentorum nullum figuratum debent habere sermonẽ, sed esse clara atq; perspicua, ad omnes lites & difficultates ab hæredibus tollendas: Constat autem à Christo nobis in vltima cœna prædictis verbis testamẽtum relictum: sic enim aiebat Lucæ 22. *Hic est calix nouum testamentum in meo sanguine*; sicut igitur, si cui parens testamento
Simile. reliquisset domum cum vinetis & hortis; non de tabella quæ fortè, in supellectili paterna reperiretur, pictæ domus, horti, vineæ, verba testamenti intelligeret; sed de vera domo, vinea & horto: Ita verba testamenti, nostri Saluatoris non de similitudine corporis, sed de ipso vero corpore accipienda sunt.

SEPTI-

SEPTIMO: Rex quisquam alicui Reipublicæ serio promittens, vel certam pecuniæ vim; vel aliud eximium donum, indignam se rem faceret, atque ridiculam, si pictam pecuniam vel imaginem illius doni mitteret. Christus igitur, qui Ioannis 6. cap. tam multis verbis, tamque serio spopondit Ecclesiæ suæ, daturum se corpus & sanguinem suum in cibum & potum. *Panis*, inquiens, *quem ego dabo caro mea est, quam ego dabo*: (Hoc enim in græco codice additur) *pro mundi vita*, &: *Qui manducat hunc panem viuet in æternum*, *&c.* certè illusisset Ecclesiæ suæ, si præter frustum panis, quo corpus illud significaretur, nihil reliquisset. 7.

OCTAVO: Christus hoc sacramentum Eucharistiæ veteri manna præponit, quod descen dit de cœlo: At verò si solus in eo esset panis, quo Christi corpus significaretur, præstantius multo fuisset manna, angelorum manibus paratū (*panem enim angelorum manducauit homo*) de cœlo descendens, & in se habens, *omnem saporis suauitatē*; cum noster hic panis à solo pistore in furno coctus, nihil excellens prȩter significationem, præberet, quæ tamen ei cum manna communis est. 8. Ioan. 6. Psal. 77. Sap. 16.

NONO: Beatus Apostolus, *reum facit corporis & sanguinis Domini. sibique iudicium affirmat manducare & bibere, qui indignè sumit* Eucharistiæ sacramentum, multosque indigna communio- 9. 1. Cor. 11.

munione tum infirmari, tum imbecilles esse, tum ex hac vita migrare: Hoc autem ex solius figuræ esu, non magis eueniret Christianis,
1. Cor. 10. quam quondam Iudæis, quibus similis figura fuit in manna (vt Apostolus indicat) & agno paschali: quorum sanè neminem ex eo vel mortuum fuisse legimus, vel peccatum nouũ commisisse, quia indignè, hoc est, cum peccato mortali de manna vel agno sumpsisset.

10. DECIMA: Si in Sacramento Eucharistiæ verum Christi corpus, non continetur, indignè egit Christus cum Ecclesia sua, quam per vniuersum orbem totis 1500. annis in tali errore atque idololatria, occasione suorum verborum reliquit, qualis in orbe terrarum nunquam, vel visus, vel auditus fuit. Tollerabilior est enim error eorum, qui pro Deo colunt statuam auream, aut argenteam, aut alterius materiæ imaginem, quo modo gentiles Deos suos venerabantur: Vel pannum rubrum in hastam eleuatum, quod narratur de Lappis: vel viua animalia, vt quōdã Aegyptij: quam eorũ qui frustum panis, quod hactenus per vniuersum orbem tot annis fecere Christiani. Neque hic excusat simplicitas maiorum, tum quod sapientissimi fuerint doctores, Augustinus, Chrysostomus, Hieronymus: tum quòd longè potiori ratione excusandi essent infideles idololatræ, qui statuas adorauerunt.

11. VNDECIMA: Totis octingentis annis post Christum natum, tanta fuit in hac veritate veterum

terum omnium cõsensio, vt non modo nemo hominum de hac re dubitauerit, sed etiã plerosq; alios fidei articulos ex hoc sacramento multi tum declarauerint, tum cõfirmauerint. Sanctus *a* Irenęus, *b* Gregorius Nissenus, & *c* Cyrillus Alexandrinus corporum nostrorum resurrectionẽ sic comprobant, vt dicant fieri nõ posse, vt ea caro quæ Christi iam immortalis corpore nutrita sit, morte sempiterna deleatur. *d* Ephesina Synodus & *e* Theodoretus, ex B. *f* Ignatio & Amphilochio, docent Saluatorẽ nostrum Christum non spiritualẽ, sed veram carnem assumpsisse, vereq; esse filium Dei incarnatum, quòd in Eucharistia nõ alterius hominis, sed filij Dei veram carnẽ manducemus. Simile quid scripserat multò antè B. *g* Iustinus Philosophus Martyr. B. *h* Hilarius, & D. *i* Cyrillus Alexandrinus, ex eo probant filiũ Dei cum Deo patre, nõ sola volũtate, sed natura quoq;, atq; substantia vnum esse, quod per naturæ, & corporis sui veritatem, non solo fauore aut volũtate nobis adsit, nobisq; misceatur sacra Eucharistia: Hoc enim aiunt significari Christi verbis, *vt omnes vnum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint*. Patres multi, *k* Chrysostomus, *l* Cyrillus Alexandrin⁹, *m* Cyrillus Hierosolymitanus, *n* Gregorius Nyssenus, *o* Leo Põtifex, *p* Damascenus, *q* Haymo, &c. agnoscunt in nobis veram cum Christi naturali corpore vnionẽ, quod reipsa suscipimus, & quo reuera, sine tropo vllo vel similitudine,

a Lib. 4. cap. 35. & lib. 5.
b sermo. de corpore Christi.
c in Ioannẽ. l. 4. c. 14. 15. 18. l. 10. c. 13.
d Epistola ad Nestorium.
e dial. 2 & 3.
f Epistola ad Smirnenses.
g Apologia 2 ad Antonin.
h l. 8. de Tri.
i l. 10. in Ioannẽ c. 13. & l. 11. cap. 26.
Ioan. 17.
K hom. 83. in Matth. 60. & 61. ad pop. 45. in Ioan.
l In Ioan. l. 4 c. 15. & 17. & ad Calosiriũ.
m Catechesi. 4.
n sermone de corpore Christi.
o serm. 14. de pas. Do.
p l. 4. cap. 14
q 1. Cor. 10

ne Ecclesia sponsa cum sponso Christo, corporaliter coniungitur. B. Chrysostomus, multus est in commendanda Christi, præ matribus in filios, charitate. Cùm enim matres vel nutricibus infantes committant, vel lacte suo nutriant, Christus non alieno cibo, nõ lacte suo, sed proprio corpore nos & sanguine pascit. *Similiter* (inquit) *Helias discipulo melotem reliquit, filius autem Dei ascendens suam nobis carnem dimisit; sed Helias quidem exutus, Christus autem & nobis reliquit, & ipsam habens ascendit.* aB. Augustinus, & B. bProsper Aquitanicus fatentur Christum in vltima cœna sic à semetipso gestatum manibus suis, quomodo non potest seipsum quisquam gestare; nempe veritate corporis sui, non similitudine vel figura, cum facilè sit cuilibet imaginem suam manibus tenere. Deniq; fuit veteribus ita in confesso hæc catholica fides, vt tametsi maximè vellent celatum gentiles hoc mysteriũ, (vnde toties in concionibus & libris Patrum, *norunt fideles, nouit qui mysterijs imbutus est*) non potuerit tamen caueri, quin ex communi fide aliquid in vulgus emanaret, licet obscurè, ex quo criminarētur Christianos tanquã qui homines vorarent, vt ait cEusebius; vel qui infantes necarent, & crudas carnes gustarent, vt est apud dTertullianum; vel qui sanguinem libarẽt, vt refert ePrudentius; vel qui in abditis Deum viderent, sicut B. Augustino obiecit f Maximus Maudarensis Ethnicus

Hom. 2. ad pop. Anti.

a Concio. 1. in Psal. 33.
b parte 2. de prædictionibus & promiss. cap. 25.

c l. 5. Eccles. hist, c. 1.
d in apologet. aduersus gentes.
e in Hymno de S. Laurentio.
f Epist. 43. inter epistolas D. Augustini

DVO-

DVODECIMA: Cum octo & amplius sæculis, per orbem totum hanc doctrinã de Eucharistia magno consensu coluisset Ecclesia, primus Bertramus quidã obscurus homo, circa annum Dñi 830. aduersus Paschasiũ Radbertum scribere est ausus, q Christi carnẽ in Eucharistia eandẽ esse dixisset, quæ nata esset ex virgine Maria. Sed hoc represso: sub annum Dñi 1050. prodijt Berengarius quidã homo indoctus (vt author est Guitmundus) qui ad nominis sui gloriã, sepultum errorẽ reuocauit. Sed is varijs Concilijs Romano, Vercelensi, Turonensi, & altero Romano damnatus, tertiò vel quartò relapsus est, & resipuit. Sub finẽ quidẽ vitæ relapsus (ait Guilhelmus Malmesberiensis) tandẽ ipso Epiphaniæ Dominicæ (vt refert Ioãnes Gerson) seriò de errore dolens, in hanc sententiã locutus est: *Hodie apparebit mihi Dominus ad meam salutẽ vt spero, propter pœnitentiam; aut ad damnationem vt timeo, propter eos, quos mea praua doctrina decepi.* Cum itaque primi huius erroris authores & noti sint, & multis sæculis recentiores veteribus, & statim vt pestes Ecclesiæ extincti, non est cur nouis authoribus damnatas hæreses resuscitemus, vel suscitatas recipiamus. 12.

Lib. 3. de gestis angloriũ.

Serm. in cœna Domini & parte 4. alphabet. 69 lit. Q.

DECIMATERTIA: Innumera miracula ad huius fidei Catholicæ confirmationem, tum veterum temporibus, tum nostra ætate plurimis locis edita, manifestè conuincunt 13.

non esse hic figuram corporis Dominici, sed veritatem. Refert beatus Amphilochius celebrante beato Basilio visam carnem & verum sanguinem in altari. Simile habent Metaphrastes in Arsenio, & Clemente Ancijrano; beatus Petrus Damianus ad Desiderium, & *a* Ioannes Diaconus in historia B. Gregorij. Alia extant præclara apud diuum *b* Cyprianum, & D. *c* Augustinum. *d* Optatus Mileuitanus author est Donatistas, qui Christi carnem obiecerant canibus, à suis ipsorum canibus laceratos. B. *e* Bernardus, *f* Petrus Cluniacensis, *g* S. Bonauentura, *h* S. Antoninus, *i* Sophronius in Limonario, vel potius condiscipulus eius Ioannes Moscus Euiratus, *k* Rupertus Tuitiensis, *l* Nicephorus Calistus, ante multas ætates admiranda de sacramento hoc, scripta reliquerunt: sicut etiã recentiores *m* Thomas Vvaldensis de hæretico in S. Euchаristiã blasphemo, quẽ mirabili modo in Anglia araneus puniuit; *n* Iacobus Meijerus de sacra Hostia à Iudæis puncta, quæ ad nostra vsq; tempora Bruxellis Brabantiæ, summa religione seruata fuit, *o* Albertus Krantsius de Vvedekindo Saxonum principe Ethnico, qui cõmunicantibus in paschate Christianis, vidit singulis à sacerdote in os porrigi infantẽ *p* Alexander de Hales author vetustus, & doctissimus refert suo tempore, ex hostia, dum à sacerdote pro more in tres partes frangeretur, visum emanare sanguinem, qui patenam tegeret: Hæc atque id genus alia miracula per vniuersum

a Lib.2.c.41.
b Serm.5. de lapsis.
c l.22.de ciuit.c.8.
d l.2. contra Donat.
e in vita S. Malachiæ.
f l.1. Miraculorum cap. 1.2.3.
g in vita S. Francisci.
h summæ historialis parte 3.c.6. §.8.
i cap.30.
k de incendio Tiutiẽsi.
l l.17.cap.25
m l.con.Ioannem Vvicleff.
n l.13.annal. Flandriæ
o in Metropoli.l.1.c.9.
p Parte. 4.

uersum orbem terrarum tot sæculis facta, meritò persuadere Christiano homini possunt, Christũ, qui in salutē Ecclesiæ suæ vniuersum sanguinem, & vitam profudit, electam sponsam non eò dementiæ atque abominationis abripi passum esse, vt (q nulla barbaries admisit:) frustum panis pro Deo coleret, adoraret, sumeret. Dici namq; meritò, & Christo obijci à nobis posset. Domine imposuisti nobis: miracula edidisti: Ecclesiam quæ per orbem terrarum ita docuit, audiri iussisti: totis 1500. annis fides hæc seruata est, & qui secus docere tentarunt anathemate percussi: nihil vidimus omnipotentia tua maius, nihil charitate tua indignum.

OBIECTIONES.

PRIMA: In oratione Dominica sic dicimus: *Pater noster qui es in cœlis*, si ergo in cœlis est, non erit in terris.

SOLVTIO: In Symbolo Apostolorum similiter dicimus: *Credo in Deum patrem omnipotentem.* Si ergo omnipotens est, non erit Deo impossibile, vt idem corpus Christi in cœlis constituat & in terris. *Demus* (inquit D. August.) *Deum aliquid posse, quod nos fateamur inuestigare nō posse, in talibus enim omnis ratio facti omnipotentia facientis est.* Et D. Paulus: *Deus potens est omnia facere superabundanter, quam petimus aut intelligimus.*

Epist. 3. ad Volusianum

Ephes. 3.

2. Secvnda: Repugnat naturæ corporis, vt idẽ sit in diuersis locis; ergo Christi corp⁹ ꝙ nũc in cœlis à nobis ꝓcul abest, nõ potest adesse reipsa p̃sens in tẽplis, sicut fieri neq̃t, vt homo sit expers ratiõis, aut brutũ animal ratiõis capax.

Solvtio: Varijs modis dicuntur res esse naturales, aut ad naturam pertinere, vno quidẽ, vt partes rei, sine quibus non potest res ipsa cõsistere: sic anima ratione prędita & corpus, sunt hominis naturales partes, & iuxta Logicos gen⁹ animal, & differẽtia rationale, partes essentiales; quibus partibus cum natura rei constat, nulla vi separari possunt, ne quidem cogitatione ipsa, sicut mẽte nemo potest concipere hominẽ aut aliud animal sine anima, vel sine corpore: Alio vero modo, quod naturæ quidem non est internum, sed à natura tamen proficiscitur, cuiusmodi sunt accidentia naturalia. Priori itaq; modo, ad corporis naturam pertinet habere partes ordine inter se distinctas, quo pacto in sanctissimo Eucharistiæ sacramento, corpus Christi adest integrum, non confusis inter se, sed naturali ordine, non aliter atque in cœlo, distinctis membris, vt caput, manus; & pedes suum ordinem teneant. Posteriori vero modo est naturæ corporis respicere locũ: quod cum nõ sit naturæ internum, potest diuina virtute à corpore separari. Quemadmodum igitur Deus omnipotentia sua extra omnem locum potest corpus constituere: & sicut duo corpora eodem loco posuit, ingressus ad Apostolos ianuis clau-

Naturale duobus modis.

1. (margin, beside "pus, sunt hominis naturales partes")

2. (margin, beside "naturæ quidem non est internum")

clausis, egressus vterum integerrimę virginis, & sepulchrum exiens immoto permanente lapide; Ita corpus vnum diuina virtute in diuersis est locis. Pulchrè B. Chrysostomus, *O Dei benignitatem; qui cum Patre sursum sedet, in illo ipso temporis articulo omnium manibus pertractatur. Christus carnem suam & nobis reliquit, & ipsam habens ascendit.* Et Hugo Victorinus, *Hic est, ibi est, & totum vtrobique est, & in multis locis similiter. Noli mirari, qui locum fecit, corpus fecit, & locum in corpore, & corpus in loco: & qui fecit vt corpus vnum in vno loco esset, fecit sicut voluit, & si voluisset, aliter facere potuisset.* Lib. 3. de sacerdotio. Hom. 2. ad pop. lib. 2. de sacramentis parte 9. cap. 11.

TERTIA: Veteres Iudæi non nisi in figura Christi corpus commederunt, & sanguinem biberunt: Ergo neq; nos aliter ista sumimus: siquidem B. Apostolus illos confert nobiscum: *Patres*, inquit, *nostri omnes eandem escam spiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum spiritualem biberunt.* 1. Cor. 10.

SOLVTIO: Fatendum quidem iuxta B. Augustini expositionem, & Iudæos illos priscos, viros sanctos, & Christianos, sicut ad Christũ omnes pertinuerũt, ita, quod ad rem significatam attinet, ijsdem vsos sacramentis. Cæterũ modus diuersus fuit: *Illis in figuris contingebăt omnia*, nobis data est veritas: Illi Christum fide & spiritu manducabant, eiusq; sanguinẽ bibebãt, cœlesti manna & aqua de petra fluẽte significatum; nos veram carnem & sangui- Tractat. 26. & 45. in Ioã. 1. Cor. 10.

nem ſumimus aliena ſpecie velatum. Hoc igitur inter nos & illos intereſt, quod inter eũ qui regem in ſua imagine, & eum, qui præſentem veneratur: Vterque regem eundem colit, ſed diſpari ratione.

Qvarta: Ioan. 6. *Spiritus eſt qui viuificat, caro non prodeſt quicquam; verba quæ locutus ſum vobis ſpiritus & vita ſunt.*

Hom. 46. in Ioannem.

Solvtio: Reſpondet his verbis Chryſoſtomus: *Quid eſt, caro non prodeſt quicquam? Nõ de ipſa carne dicit. Abſit; ſed de his, qui carnaliter accipiunt quæ dicuntur, & de carnali auditu.*] Exiſtimabant dilaniandã ad inſtar animaliũ, Chriſti carnem, dentibuſq; vorandam; quæ ſic comeſta nõ magis prodeſt quam Chriſti ſanguis, quem carnifex fortè manibus vel cruci adhærentem lampſiſſet. Spiritus igitur viuificat, & verba ſunt ſpiritus & vita, ſpirituali modo accipienda: vt verum corpus adeſſe credamus, ſed inuiſibili ſupernaturaliq; modo, illudq; non dentibus ſolum, & ore ſumendum, ſed interno ſpiritus affectu: *vt ſeipſum probet homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat.*

D. Auguſt. tract. 27. in Ioannem.

1. Cor. 11.

Qvinta: Matth. 15. *Non quod intrat in os coinquinat hominem.*

Solvtio: Nihil per ſe coinquinat, ſed ſanctificat hominem: non enim Chriſti corpus indignè ſumptũ coinquinat, ſed mala cõſciẽtia.

Sexta: Matth. 24. *Si quis vobis dixerit, Ecce hic eſt Chriſtus aut illic, nolite credere.* Ergo non adeſt in altari.

Solvtio:

SOLVTIO. Neganda consequentia, quia non de Sacramento, sed de hominibus hoc cauetur, qui venturi erant sub Christi nomine.

SEPTIMA: In his verbis. *Petra erat Christus: &, semen est verbum Dei*, vocula (*est*) idem valet, quod (*significat*.) Ergo pari ratione etiam illic, *hoc est corpus meum*.

SOLVTIO. Non est similis ratio 1. quidē, quia in illis parabola aut figura præcessit, quæ manifestè indicat sequentia esse similitu dinis explicationem: deinde verò, quod nullum ibi ponatur pronomen demonstratiuū, quale ponitur in verbis, *hoc est corpus meum*, & *hic est sanguis meus*, eodē planè modo, quo dixit cælestis pater: *hic est filius meus dilectus*.

OCTAVA: Indignum est Christi corpus manibus impurorum hominum tractari. Ergo, &c.

SOLVTIO. Dignum est charitate Dei, qua suos diligit, vt etiam per impios ministros ad suos dilectos veniat: sicut indicium est amoris, si princeps vir per lutum & loca montosa infirmum amicum consolaturus accedat. Simile.

NONA: Absurdum videri posset, si Christiani dicantur, Deum suum comedere.

SOLVTIO. Nulla est indignitas Christi, sed magna dignitas, *quod nulla gens habeat deos suos appropinquantes sibi, sicut nobis adest Deus noster*, cuius *deliciæ sunt esse cum filijs hominum*. Deut. 4. Prou. 8.

DECIMA: Matth. 15. *Omne quod intrat in os,*

in ventrem vadit, & in secessum emittitur. Idem igitur corpori Christi euenit, (quod absit) si verùm Christi corpus sumitur ab homine.

Solvtio. Non idem illud, quod sumitur iuxta speciem suam emittitur: non enim eijcit homo panem, vel carnes, sed quæ ex partibus eorum impurioribus generantur excrementa. Ita non egerit corpus Christi, sed illud, in quod transierunt species panis & vini. Quemadmodum enim cibi sumpti purior pars in homine remanet, eiusque proprietates humanum corpus afficiunt (calefit enim à calido, frigefit à frigido) ita conditiones Christi immutant affectus humanos, adeoque hominem ipsum quodammodo diuinum efficiunt, *diuinæque naturæ consortem reddunt*, vt D. Petri verbis loquitur beatus Cyrillus Hierosolymitanus: transeunt interim species, & in aliam rem conuersæ sine iniuria Christi egeruntur. B. Gregorius Nissenus, ait, sic hominem affici communione, sicut corpus humanum medicina, vel vt massa fermento. D. Cyril. Alexādrinus, *Quemadmodū, inquit, si quis igne liquefactam ceram aliæ ceræ similiter liquefactæ ita miscuerit, vt vnum quid ex vtrisque factum videatur, sic communicatione corporis & sanguinis Christi, ipse in nobis est, & nos in ipso*, vt intelligas virtutem manere, etiamsi species transeant.

2. Pet. 1.

Catechef. 4.

Serm. de corpore Domini.

Lib. 10. in Ioan. cap 13.

Vndecima: Sensus nostri, nihil præter

ter panem & vinum aſpiciunt: atqui illi non falluntur: non adeſt igitur corpus Chriſti.

SOLVTIO. Senſuum externorum obiectum non eſt ſubſtantia, vel corpus, ſed qualitas corporis externa, color, ſonus, ſapor, odor, &c. quas qualitates, dum ſenſus percipit, nequaquam fallitur. Eſt autem ſub his alienis qualitatibus velatũ corpus Dominicũ, admirabili modo, ſola fide credendum, non oculis aſpiciendum, vel ratione compræhendendum: vnde veteres ſancti *a* Gregorius Nazianzenus, *b* Chryſoſtomus, *c* Epiphanius, *d* Euſebius Emiſſenus, *e* Cyrillus Hieroſolymitanus, *f* Cyrillus Alexandrinus, *g* Damaſcenus, & cæt. docent hic fidem maximè neceſſariam, maximeque operari, in ea nimirum re, quæ à ſola omnipotentia Dei præſtari poteſt.

a oratione 4. de Paſch.
b hom. 45. in Ioan. 60. ad pop. 83. in Matth. 2. in poſt. ad Timot.
c in ancora:
d hom. 5. de Paſch.
e catecheſi 4.
f l. 4. in Ioã. ca. 13. 14. 17. 19.
g li. 4 c. 14.

DVODECIMA: Nõnulli veteres, vt *a* Tertulianus & *b* Auguſtinus fatentur, in hoc ſacramento eſſe ſignum & figurã corporis Chriſti: Ergo non eſt verum corpus Chriſti.

a .li. 4 con. Marcionem
b cont. Adimantũ Manichæ. cap. 12. & in Pſal. 3.

SOLVTIO. Neganda eſt, conſecutio: Quia fatetur Eccleſia hoc corpus Chriſti in Euchariſtia, & verum eſſe corpus Domini, & tamen etiam figuram corporis Domini: ſiquidẽ hoc corpus ſub ſpeciebus panis candidi & immobilis, repræſentat nobis corpus Chriſti mortuũ: Et ſanguis in ſpecie vini liquidi, ſanguinẽ de latere effuſum: cùm nullũ ſit incõmodũ ſi eadem res quandoque ſe ipſam ſignificet,

mini Iesu, vt inciperent esse, quæ non erant: quantò magis operatorius est, vt sint quæ erant, & in aliud commutentur? ante verba, quod offertur, panis dicitur: vbi Christi verba deprompta fuerint, iam non panis dicitur, sed corpus appellatur. Eadem potentia, qua ex nihilo fecit omnia, mutat creaturas in id, quod non erant. b Damascenus ait, *panem & vinū transsumi & transmutari in corpus & sanguinem Christi.* c Eusebius Emissenus: *visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis Christi conuerti, transire, & cōmutari.* Quam rem varijs similitudinibus veteres explicârunt. d Cyrillus Hierosolymitanus, Talem ait, hic esse *naturarum transmutationē, qualis fuit conuersio aquæ in vinum,* non enim hic esse panem, licet gustui videatur: sed sub specie panis dari corpus Christi, e Chrysostomus similitudinē adfert ceræ, *quæ apposita igni absumitur, atq; in flammam ignis transit.* f Damascenus ait, *sic fieri diuina virtute, modo nobis incognito, panis & vini transmutationem in Christi corpus & sanguinem, quomodo cibus & potus, quibus vtimur, in substantiam corporis & sanguinis nostri transire solent.* Eandem similitudinem adduxit Theophilactus. B. Ambrosius varia adfert exempla multarum rerum, quarum facta est naturarum mutatio, vt virgæ Moysis in serpentem, & id genus alia. Quamobrem ante 300. annos in Concilio Lateranensi, ad rei istius tam admirabi-

lis

Amb. li. 5 cap. 4. & D. August. ser. 28 de verbis domini. Am. de ijs qui mysterijs c. 9. b li. 4. c. 14. c Hom. 5. de Pasch. d Cathes. 4.

Ioan. 2.

e serm. in encenijs. f lib. 4. c. 14.

Matth. 26. Marc. 14. Ioan. 6.

lis clariorem explicationem, vsurpatum fuit nomen transsubstantiationis, vt intelligant Christiani substantiam panis in substantiam corporis Christi, & substantiam vini in substantiam sanguinis eius, vi diuinorum verborum transferri.

CAETERVM: Quia Christus dixit, *hoc est corpus meum, & hic est sanguis meus*: significare voluit, se hoc ipsum dare corpus, eodemq; modo constitutum, quo suum tunc erat, cùm illud porrigeret, non exangue, non inanime, non vacuũ diuinitate: similiter non dare sanguinẽ ad instar cruoris effusi & mortui: Quò fit, vt in sacrosancto Eucharistiæ sacramento sub specie panis, tale sit corpus Christi, quale nunc in cælis sedet ad dexteram patris, viuũ, diuinumque: & sub specie vini esse sanguinẽ viuũ in corpore Christi per venas diffusum: Ex quo & illud deinceps necessario sequitur; sub vtralibet specie totum esse Christum Deum & hominem, cum corpore & anima, carne & sanguine. Quamobrem Christus de hoc sacramento sic locutus est. *Qui manducat me, & ipse viuet propter me*: quia non caro mortua Christi, sed ipse Christus viuus & integer sumitur. *Ipse est comedens* (inquit B. Hieronimus) *& qui comeditur. Christum* namque *videmus*, (vt loquitur B. Chrysostomus) *Christum palpamus, Christum comedimus, eundemq; præsentem habemus in altari, quem Magi venerati sunt*

Ioan. 6.

Quæst 2. ad Hedibiam.

Hom. 61. ad pop.

Hom. 24. prior. ad Cor.

ſunt in præſepio. Origen. verò, *Quãdo manducas & bibis corpus & ſanguinem Domini, tunc Dominus ſub tectum tuum ingreditur: & tu ergo humilians teipſum, imitare hunc Centurionem, & dicito, Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum.* Concilium Epheſinum manifeſtè docuit nos Chriſti viuificatricem carnem manducare *ipſius verbi propriam factam*, non inanẽ & nudam, ſed viuam atque diuinam, per quam, vt eſt apud B. Hilarium, *nos in ipſo manemus, & ipſe in nobis.* Hom.5 in diuerſos. Epiſt ad Neſtoriũ. Li.8 de Trinitate.

OBIECTIONES.

PRIMA: Frequenter in ſcripturis appellatur panis, ergo manet panis ſubſtantia.

SOLVTIO. Neganda eſt conſequentia: Nuſquam enim dicitur eſſe panis à piſtore in furno coctus, ſed qui de cælo deſcendit: neq; abſolutè vocatur alicubi panis, ſed cum adiectione alicuius, veluti, *qui mãducat hunc panẽ*: *Panis quem ego dabo*: *Panis quẽ frangimus*: vt intelligas, non de communi pane eſſe ſermonẽ, ſed de pane aliquo ſingulari. Præterea appellatur panis phraſi Hebraica, qua panis nomine cibus ſignificatur, vt Luc: 14. *Cũ intraſſet in domum cuiuſdam Principis Phariſæorum ſabbatho manducare panem*, hoc eſt, cibum ſumere: Nuſquam etiam ſanguis Domini vinum dicitur, ſed potius *Calix*, hoc eſt, potus generali vocabulo, quia reuera corpus & ſanguis Euchariſtia vt dicatur panis. 1.Cor.11. Ioan.6. 1.Cor.10.

Chri-

Christi nobis in cibum & potum, non solum animæ, sed etiam corporis data sunt: sicut ipsemet ait: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.*

Ioan. 6.

SECVNDA: B. Irenæus lib. 4. cap. 34: *Quemadmodum, qui est à terra panis percipiens vocationem Dei, iam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus, terrena & cælesti: sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, iam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia.* Hinc colligimus sic mutari panem in corpus Christi, prout corpora nostra mutantur & fiunt incorruptibilia: In qua mutatione, cùm non abijciatur substantia corporum nostrorum: nec panis substantiam abire statuendum erit. Et quod dicit, Eucharistiam constare ex duabus rebus, terrena & cælesti, significat panem manere, qui res terrena appellatur.

SOLVTIO. Non est posita in eo similitudo: sicut in Eucharistia sunt duæ res, cęlestis & terrena, ita & in nobis post resurrectionem. Tunc quippè non duæ res, sed vnica futura est in nobis *quando mortale hoc induet mortalitatem.* sed B. Irenæus resurrectionem corporum docere volens, similitudine Eucharistiæ probat fieri posse, vt quod terrenum est, incorruptionem, aliamque naturam induat. Sicut enim panis, diuinis verbis mutata natura, efficitur corpus Christi: ita & cineres nostri, quos resumemus, in incorruptibilem naturam

1. Cor. 15.

turam immortalis corporis tranſibunt. Conſtat verò Euchariſtia ex rebus duabus, terrena atque cæleſti, ſicut caro reſurgens. Quemadmodum enim corpus glorioſum, ex terra eſt veluti materia tranſeunte, retinens naturales aliquas terræ, cæterorumque elementorum qualitates: pari modo ſacra Euchariſtia ex pane conſiſtit tranſeunte, & in Chriſti corpus conuerſo, retentis ſpeciebus & externis qualitatibus, quæ ſenſibus obijciuntur.

TERTIA: B. Gelaſius libro de duabus naturis Chriſti, contra Eutichen & Neſtorium, fatetur ſic in Chriſto duas eſſe naturas, humanam atque diuinam; quomodo in Euchariſtia duæ ſunt ſubſtantiæ, Chriſti videlicet corpus, atque ipſius qui remanet panis.

SOLVTIO. Non fuit mens S. Pontificis, ſic Chriſtum docere impanatum, hoc eſt, in vnam hypoſtaſim naturam panis in furno cocti aſſumpſiſſe, vt eſſet piſtoris, quomodo incarnatus in vna perſona eſt Deus & homo. Sed (ſi modo hic liber ſit Gelaſij, vt multi non immeritò dubitant) panis & vini vocabulis generatim vtens pro cibo & potu, in eo conſtituit ſimilitudinem, quod ſicut in Chriſto ſunt duæ naturæ, diuina atque humana: Ita in Euchariſtia eſt integer Chriſtus, factus nobis verus cibus & potus corporis & animę; *Caro enim mea, inquit, Dominus, verè eſt cibus &* Ioan. 6.

O *ſangui-*

ſanguis meus verè eſt potus, idque per ſpecies alienas, quibus ſeipſum tegit, & porrigit.

2. Ad eundem modum intelligenda ſunt verba quædam Theodoreti in dialogis, quando affir-

Dialog. 1.& mat in hoc ſacramento *non tranſmutari naturam, ſed adyci gratiam*, vult quippè manere naturam atque rationem cibi ſeu alimenti, non panis piſti, qui *ex gratia* (inquit) *eſt tranſmutatus: cui ſucceſsit id, quod creditur, & adoratur*; non enim adoratur panis piſtoris, ſed Chriſti corpus verum Chriſtiani hominis a-

in cap 12. Exod. limentum. Similia habet Ruper. Tuitienſis ad eundem prorſus modum accipienda.

DE ADORATIONE.

SI Chriſti Domini corpus, hoc eſt, Chriſtus Deus & homo in ſacramento Euchariſtię hominibus adeſt, meritò eſt adorandus, iuxta

Deut. 6. & 10. illud Deutero. *Dominum Deum tuum adorabis.* Quamobrem Propheta Dauid de ſacramen-

Pſal. 21. to hoc loquens. *Edent pauperes, inquit, & ſaturabuntur, & laudabunt Dominum, qui requirunt eum*. Et paulò pòſt. *Manducauerunt &*

D. Aug in Pſal. 98. & 21 epiſt. 120. ca. 27. Amb. l. 3. de ſpir. S. c. 12. *adorauerunt omnes pingues terræ.* non obſcurè prædicens Chriſtianos, ſacræ communionis tempore, venerabundos acceſſuros menſam Dominicam: atque adoraturos hoc corpus Domini, quod ſuſcipiunt. Beatus Auguſtinus poſt D. Ambroſium, exponens Pſalmi 98. verſicu-

verſiculum, *Exaltate Dominum Deum noſtrum & adorate ſcabellum pedum eius, quoniam ſanctum eſt,* quęrit quodnam ſcabellum pedũ adorare iubeamur? ſibique reſpondet: apud Eſaiam terram vocari ſcabellum pedum Domini (*Cælum mihi ſedes eſt, terra autem ſcabellum pedum meorum.*) Hanc autem terram adorari à Chriſtianis in Euchariſtiæ ſacramento, vbi corpus Chriſti adoratur, de terra ſumptum. Antiquiſsima ſemper fuit conſuetudo Eccleſiæ, (vt auctor eſt poſt D. *a* Dionyſium Areopagitam, D. *b* Baſilius) exhibere populo adorandam Euchariſtiam in liturgia ſeu miſſæ ſacrificio poſt conſecrationem, de quo veteres Hebrei in Pſalmis prædictum eſſe, aiunt. *Erit firmamentũ in terra, in ſummis montium,* quod nonnulli ſic interpretati ſunt olim, *erit placentula panis in terra in capite ſacerdotũ.* Ex his efficitur ſanctiſsimũ hoc ſacramẽtum, & iuxta nomen ſuum venerabile, quanta poteſt reuerentia, honore, celebritate, tum interno cordis affectu, tum externis ceremonijs à Chriſtifidelibus, venerandum, colendum & adorandum eſſe, ſummo etiam cultu quem Græci λατρείαν vocant, ſoli Deo conueniente. Itaque aureis argenteiſque thecis includi debet, quemadmodum à Beato Baſilio in aurea columba reſeruatum eſſe refert Amphilochius: & de argentea turri, quam

Eſa. 66.

a ca.3. Eccl. Hierarch.
b de ſpiri: ſanct. c.27.
Damaſce. in vita Barla.
Pſal: 71.

cap 85. de gloria mart. epist. 41. a li 2. offic. 28. b hom. 60. ad pop. & li. aduersus gẽtiles. c ad Demetriadẽ Damasus in Vrbano Siluestro Marco. Orosius lib. 7 cap. 39. d præfat. in lib. Pascha. In hymno S. Laurent.

quam nos ciboriũ appellamus, ſcribit B. Gregorius Turonenſis: Aureorum calicum mentionem facit B. Auguſtinus ad Licentium: B. *a* Ambroſius quoque, *b* Chryſoſtomus, *c* Hieronimus, cæteriq́ue patres antiquam pretioſæ ſuppellectilis ſacræ conſuetudinem fuiſſe teſtantur, ſanctoſq́ue calices, & ſancta velamina, & cætera, quæ ad cultum pertinent dominicæ paſsionis, ait B. *d* Hieronym. ex conſortio corporis & ſanguinis Domini ſumma maieſtate veneranda. Prudentius ſic tyrannũ loquentem B. Laurentio introducit.

Hunc eſſe veſtris orgÿs
Moremq́; & artem proditum eſt,
Hanc diſciplinam fœderis,
Libent vt auro Antiſtites;
Argenteis ſcyphis ferunt
Fumare ſanctum ſanguinem,
Auroq́; nocturnis ſacris
Aſtare fixos cereos.

Proceſsiões

a Iuſtin. ap. 2. b lib. 5. hiſt. Eccl. ca. 24. c cap. 5 d cap. 85 de gloria. mar. e hom. 24. 1. ad Cor.

TAMETSI verò propter infidelium iniurias, primis illis temporibus, ſolenni ſupplicatione deferri non conſueuerit Euchariſtia, deferebatur tamen quandoq; ſumma reuerẽtia vel ad *a* infirmos, vel ad Epiſcopos eiuſdẽ communionis, vt refert *b* Euſebius, vel ex Epiſcopali domo in ædem ſacram, vt ante Concilium *c* Bracarenſe tertium, auctor eſt B. Gregorius Turonenſis: B. *e* Chryſoſtomus ait,

ſic

ſic adorandum in altari Chriſtum, ſicut illum adorauerunt Magi in præſepio, & f alibi: *adora*, inquit, *& communica*. g idem refert quandoq; viſos beatos Angelos altari aſsiſtentes, Deumque ſuum prono demiſſoque vultu in Euchariſtia adorantes: quale quid ante 900. annos ſcripſit h Euiratus. beatus. i Cyprianus iubet cum *timore & honore accipiendam Euchariſtiam*. Denique pleni ſunt libri veterum hoc cultu dominici corporis.

f hom. 60. ad pop. & 3. ad Eph.
g lib. 6. de ſacerdot.
h cap. 195. prat.
i lib. 3. ad Quiri. cap. 94.

OBIECTIONES.

PRIMA: Chriſtus in hoc ſacramento non eſt, vt adoretur, ſed vt ſumatur: Non eſt igitur in Euchariſtia adorandus.

SOLVTIO. Negandum eſt antecedens. Vbicunque enim Deus eſt, illic eſt vt adoretur, cùm vbique locum habeat mandatũ Dei, *Dominum Deum tuum adorabis*. Si vrgeas, ſcriptum non eſt, accipite & adorate, ſed *accipite & manducate*. Reſpondendum; Iuberi nos accipere, non quouis modo, prophanè & irreuerenter: ſed eo modo, qui tanto ſacramento conuenit, id eſt, adorantes, & Deum in ſacramento colentes, iuxta id, quod ex Pſalm. 21 dictum eſt, *manducauerunt, & adorauerunt omnes pingues terræ*: nam etiam eo modo Chriſtus dum viueret, eſt à fidelibus habitus: qui etſi non viſus ſit veniſſe in terrã, vt adoraretur, ſed vt doceret, curaret, pateretur, in crucè mo-

Deut. 6.

moreretur: adoratus tamen à Magis in præſepio, à Centurione in platea, à latrone in cruce, ab alijſque permultis, publicè & priuatim non reprehendit, ſed ſuſcepit honorem, quẽ ſibi Deo ſciebat vbique deberi.

SECVNDA: Apoſtoli in vltima cœna ſumentes hoc ſacramentum non adorarunt: Ergo neque à nobis erit adorandum.

SOLVTIO. Negandum eſt antecedens: quia adoratio non tam in externo cultu, quã in interna mentis deuotione & affectu cernitur. Nec opus erat, vt genu flexo nouam ſignificationem honoris darent, ſumentes corpus Dominicũ: quia eundem habebant præſentem, & corpus ſuum eis porrigentem, quẽ mente ſemper colebant: dubium tamen non eſt, quin ſumma veneratione hunc nouum cibum acceperint, quando B. Apoſtolus Paulus monet dijudicandum corpus Domini, hoc eſt, longè aliter ſumendum, quam alios cibos.

1.Cor.11.

TERTIA: Olim deferebatur ſine reuerentia paſsim à Chriſtianis domum Euchariſtia: Non igitur debetur illi hic honor, qui poſtea eſt excogitatus.

SOLVTIO: Deferebatur quidem, præſertim perſecutionum temporibus, quando tutum non erat frequenter ad communionem in Eccleſia conuenire, ſed magna veneratione, ſicut poſt a Originem ſcripſit D. b Auguſt.

a hom. 13. in Exodum. b hom. 26. ex 50. & ſer. 252. de tempor.

QVARTA: c Clemens Pontifex iubet non

c epiſt. 2.

asseruari corpus Dominicum in crastinum, sed quæ superfuerint reliquiæ communicantibus, in sacrario consumi. Isichius verò ait, igne comburendas. Lib. 2. in 8. cap. Leuit.

SOLVTIO. B. Pontifex non vetat seruari Dominicum corpus, sed exigua illa fragmenta, & micas, quæ decreto Matisconensis Concilij 2. innocentibus pueris dari consueuerũt, sicut narrant B. a Gregorius Turonensis, & b Nicephorus Calistus. Isichius de reliquijs illis loquitur, quæ vel tempore, vel alia ex causa essent corruptæ. cap 6. a cap. 9. in gloria mar. b Lib. 17. ca. 25.

QVINTA: Adoratio hæc, & asseruatio videtur non parum obesse frequenti communioni: non est igitur retinendum Christi corpus, & adorandum.

SOLVTIO. Cum varijs modis & ceremonijs colatur Deus, nullus est alteri impedimento: veneramur Christi corpus sacra cõmunione, sumentes in medelam vitiorum, in remissionem quotidianorum peccatorum, in auxilium vitæ, in solamen animæ, in memoriam mortis & sepulturæ, vt vita moresque nostri sacram eius resurrectionem repræsentent. Honoramus asseruantes, & præciosis vasis imponentes, in recordationem eiusdem mortis & sepulturæ Dominicæ, dum Christi corpus sub specie panis inanimi, velut mortuum corpus & exangue sacris thecis, tanquam sepulchro includitur, & adora-

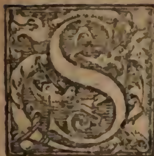
tur, vt de hoc ſepulturæ genere non incommodè poſsit intelligi Iſaiæ vaticinium, *Et erit ſepulchrum eius glorioſum*. Et quidem eſt
Iſaiæ 53. magno ſolatio Chriſtianis hominibus, habere ſibi in Eccleſijs præſentem Deum ſuum, cui precibus atque gemitibus neceſsitates ſuas aperiant, & corda effundant, cultumque & venerationem exhibeant: Qui tamen norunt quid ſit, *guſtate & videte, quoniam ſuauis eſt Dominus*: ex externo cultu, quo velut odoratu
Pſal. 33. hauriunt cæleſtem dulcedinem: inducuntur, vt guſtent, manducent, impleanturque bonis Domini: ſciunt enim plus eſſe hoſpitio excipere Chriſtum, quàm foris adorare.

DE

DE SACRIFICIO MISSAE,

Caput VI.

ACRIFICIVM est res Deo oblata, ad Diuinum ei cultum, quem latriam vocant, exhibendum. Nulla enim gens fuit vnquam sicut testatur B. Augustinus, quæ existimauerit, præterquam Deo, sacrificium vlli offerendum. Differt autem sacrificium ab alijs oblationibus; quod in illius oblatione fieri aliquid soleat, velut occisio animalis, concrematio, &c. alijs autem res obsolutè offerantur, aut donentur.

Lib. 1. de ciuitat. Dei.

Differentia sacrificii & oblationū.

RATIO porrò sacrificij cum sit diuinus cultus, non nisi à Deo institui debet: cuius est hominibus præscribere, qua velit ratione ab eis coli. Sic in veteri lege varijs instituta sunt sacrificiorum genera, in immolationibus bestiarum, &c.

PERTINET autem sacrificij ratio ad genus orationis, nam munere aliquo Diuinæ maiestati oblato, precamur aliquid nobis donari, aut offensas remitti; Estque tunc efficacissima oratio, quando per sacrificium illud repræsentatur, quod maximè Deo gratum est, & acceptum; nempè passio & mors Christi filij sui; quæ passio quoniam in veteri testamento per occisionem bestiarum, & sangui-

Sacrificium oratio.

 nis

nis effusionem repræsentabatur, grata erant sacrificia Deo, à quo & veniam delictorum, & alia dona impetrabant. Nihil quippè aliud veteres illi suis sacrificijs agebant, quam quod per mortem filij Dei aliquando futuram, sanguinemque eius aliquando profundendum (quod in actione sacrificij figurabatur) orarent sibi donari quæ postulabant.

Sacrificia veteris legis.

Sacrificium crucis.

VETERIBVS illis sacrificijs successit vnicum & perfectissimum sacrificium à Christo sacerdote summo in ara crucis immolatum; vbi seipsum per manus impiorum occisum, pro vniuerso humano genere Deo Patri obtulit cum sanguinis sui effusione, quem pro nobis vniuersum dedit.

Hoc sacrificium longè præstabat sacrificijs omnibus veteris legis, quod in isto fuerit vera & plena satisfactio, non modo pro peccatis omnibus totius orbis, sed pro donis etiam in humanum genus collatis, & conferendis: fuit quippè meriti infiniti, ob infinitam dignitatem rei oblatæ. Vetera sacrificia, tametsi satisfecerint illa quidem pro delictis aut immunditijs legalibus, velut pro immunditia leprosi, attingentis mortuum, puerperæ, &c. Nullum tamē poterant expiare peccatum nisi virtute huius sacrificij, idq; per fidem & orationem, quæ efficacior reddebatur, ex sacrificij Christi per mortem hostiarum & fusum sanguinem, repræsentatione.

Sacrificium missæ.

MOVENT iam hæretici quæstionem; an etiam

iam in nouo testamento post Christi mortem, Ecclesię relictum sit sacrificium, quod à sacerdotibus Deo offeratur. Et quidem fatendum est nullum esse in Ecclesia sacrificium, quod per mortem alicuius, & sanguinis effusionem cruentè immoletur; negari tamen non debet esse sacrificium, cui vera sacrificij ratio conueniat; offertur enim in Ecclesia Deo munus, in quod dum aliquid agitur, repræsentatur passio, & mors Christi, petunturque à Deo ea dona, quæ CHRISTVS nobis sua morte impetrauit.

HOC autem sacrificium peragitur conuersione panis & vini in corpus & sanguinem Christi Saluatoris: Dum enim perficitur ista consecratio, adest Christus Deus & homo, idem ipse qui in ara crucis pro nobis satisfecit. Est autem hic in specie candidi, & immobilis panis; quæ repræsentat corpus mortuũ, adest & sanguis in specie liquidi vini, tanquam effusus & in vnum collectus. Quod Sacramentum & eximium donum, quando in Ecclesia Deo patri offertur; hoc agitur, vt per Christi illic præsentis mortem, & sanguinis effusionem his speciebus ob oculos positam, ea impetrentur, quæ Christus vera sua morte in ara crucis nobis est meritus.

EX quibus sequitur, primo quidem hoc sacrificium, si rem oblatam spectes, non esse diuersum, sed idem omninò cum illo, quod ob- Duæ conclusiones.

latum

Conuenientia & differētia sacrificij crucis & missæ. latum est in cruce. Idem est videlicet Christus idemque corpus, & sanguis idem: Differentia vera est in modo & fine. Illic enim Christus per veram sanguinis effusionem reuera
1. occisus fuit, & mortuus de cruce pependit, sanguine ipso à corpore separato: hic est tantū illius mortis repræsentatio in specieb. panis inanimi, & vini liquidi. Illud oblatū fuit ad
2. satisfaciendū Patri offenso, persoluendumq; precium pro peccatis totius mundi, omnibusque donis humano generi necessarijs; hic efficax est oratio, vt per Christi illic præsentis mortem repræsentatam, ea nobis applicentur & donentur, quæ Christus in cruce vera sua morte promeritus est, & impetrauit.

SEQVITVR vero præterea hoc sacrificium nostrum noui testamenti, præstantius esse & efficacius sacrificijs omnibus veteris legis. Præstantius quidem, quòd illic oblata fuerint animalia bruta: hic ipsemet filius Dei. Efficacius vero, quia ipsemet Christus hic offertur mortis suæ repræsentatione; illic in in vmbra solum & imagine, mors Christi ob
Similitudo, oculos ponebatur. Quæ res tali similitudine explicari posse videtur. Si filio Regis pro salute vel vtilitate famuli graue aliquid passo, famulus hoc ipsum quod filius meritus esset, sibi rogaret à Rege donari: longè efficaciùs exorabit si adducto filio, Regi vulnera eius, & cicatrices exhibeat, filiumque habeat suæ petitionis præsentem promotorem & aduocatum

catum, quam si in depicta imagine filij, similitudines vulnerũ & cicatricum Patri ostendat. Pari ratione se habet nostrum sacrificium cum sacrificijs veteribus, quod illic, in vmbra & imagine, per mortem & effusum sanguinem bestiarum exhibebatur passio Christi: hic autem verè adducatur ipsemet Christus filius Dei, tanquam passus & mortuus, qui orationes nostras, exhibitis vulneribus & memoria mortis, Deo patri commendat & promouet.

DE hoc sacrificio ita olim vaticinatus est Malachias Propheta, quandò cap. 1. prædixit veteribus sacrificijs successurum in noua lege aliud sacrificiũm Dei gratissimum, his verbis: *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus, & munus non suscipiam de manu vestra: Ab ortu enim solis vsq; ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum.* Hoc de sacrificio Missæ intelligendum esse, non solum ante 1400. annos beatus aIrenæus Policarpi illius, qui vsus est beato Ioanne Euangelista præceptore, discipulus testatur, sed & veteres omnes qui hunc locum exposuerunt: bChrysostomus, cHieronymus, dAugustinus, eMartialis, &c. & ipsemet contextus, verbaq; Malachiæ non aliũm sensum admittunt. Ait enim Propheta in locũ sacrificiorum

a Lib. 4. cap. 32. 33. 34.
b in Psal. 95. & oratione 2 in Iudæos.
c Malach. 1.
d de ciuit. Dei lib. 18 c. 35. & l. 19. c. 23 in Ps. 106.
e ad Burdegalenses.

ficiorum veteris testamenti, successurum aliud sacrificium in Ecclesia, quæ sit oblatio munda. Vult igitur dicere, instituendum aliud sacrificium quod prius non fuerat: Hoc autem nullum est nisi corpus Dominicum in missa oblatum, quod solum, vt ait B. Augustinus, est mundissimum, nulloq; neuo inquinatum. Sacrificium autem orationis & cordis contriti, de quo Hæretici Malachiam intelligunt, non potest dici succedere sacrificijs veteris testamenti, cum ipsum etiam in veteri testamento fuerit, sicut ait Proph. Dauid: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus cor contritum & humiliatum Deus non despicies*. Et alibi: *Dirigatur Domine oratio mea sicut incensum in conspectu tuo*. Et ista oblatio orationis, nõ est omni loco munda, & macula carens: cum frequenter etiam sanctis orantibus Deum, irrepant distractiones, & mentis euagationes, quæ aliquo puluere orationem aspergunt.

Lib. 4. de Trinit. ca. 14

Psal. 50.

Psal. 140.

Psal. 109. Satis apertè de hoc sacrificio loquitur Proph. Dauid, quãdo de Christo sic canit. *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinẽ Melchisedech*. Duæ enim in sacerdote Melchisedech fuerunt proprietates; vna quod panem & vinum obtulerit: altera, quod genealogia eius, initium, & finis vitæ à Scriptura non referantur, tanquam, vt ait Apostolus: *Sine patre, sine matre, sine genealogia fuerit, neq; initium dierum, neq; finem vitæ habens*. Et quidem ratio

Genes. 14.

Heb. 7.

tio sacerdotij sumitur à genere oblationis potius, quam à diuturnitate, aut æternitate vitæ: Proinde Christus ex eo potius dictus est sacerdos secundum ordinem Melchisedech, quod similes hostias Deo offerat; nempe sicut Melchisedech panem & vinum, ita & ipse in speciebus panis & vini, cibum, potumque cœlestem. Hæc est concors veterum, qui istius Scripturæ meminerunt, interpretatio: *a*Cypriani, *b* Chrysostomi, *c* Hieronymi, *d* Ambrosij, *e* Augustini, *f* Epiphanij, *g* Eusebij Cæsariensis, *h* Emisseni, *i* Photij, *k* Isidori, cæterorumq; omnium.

De eodem sacrificio intelligendus est Psal. 21. qui in persona Christi iam in cruce suffixi conscriptus est, & ab ipsomet Christo in cruce recitatus: *Vota*, inquit, *mea reddã in cõspectu timentiũ eum, edent pauperes & saturabũtur, &c.* in angustijs positi vota edere solent offerendi sacrificij, ita Christus ait, se vota edidisse, quæ vellet coram toto populo fidelium Deo reddere: atque sic reddere, vt de oblatis ederent pauperes, humilesq; corde, & saturarentur: manducarent etiam, & adorarent pingues terræ, principes, inquam, & diuites. Nullum certè votum post mortem suam reddidisse legitur Dominus, quam sacrificij Missæ, quod per vniuersum terrarum orbem in conspectu timentium Deum offertur, & à pauperibus æquè atq; à diuitibus manducatur.

a lib. 2. ẽpist. 3.
b hom de ascendente Iesu in templum.
c in epist. 26. ad Marcellũ & Euagriũ.
d lib. 4. de Sacr. cap 3. & 6. l. 5. c. 1. de ijs qui myst. cap. 8.
e lib. 18. de ciuit. cap. 22. lib. 17. cap. 17 l. 18 c. 35. in Psa 33 & 106 epist. 95.
f Hæresi 55.
g l. 5. demonstrat. Euang. cap 3.
h Serm. 5. de Pascha.
i Heb. 5.
k de patrib. vete. testam.

In priori Epiſtola ad Corinthios, cap. 10. *Calix benedictionis cui benedicimus, nónne cõmunicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis quem frangimus nónne participatio corporis Domini eſt? Quoniam vnus panis, & vnum corpus multi ſumus, omnes qui de vno pane, & de vno calice participamus. Videte Iſraël ſecundum carnem, nónne qui edunt hoſtias participes ſunt altaris?* Beatus Apoſtolus probare volens eos qui Idolothita, hoc eſt, cibos immolatos Idolis, guſtarent, habere communionem cum Dæmonibus, quibus eſſent oblati, ducit argumentum à communione Chriſtianorum & ſacrificijs Iudæorum. Quẽadmodum, iuquit, Iudęi qni de oblatis ſacrificijs comedunt, participes ſunt altaris, hoc eſt, ſacrificij in altari oblati, & Chriſtiani qui de vno calicè & de vno pane in Eccleſia ſanctificato ſumunt, communionem habent cum Chriſto; ita qui edunt immolata Idolis, communionem habent cum dæmone, cui talia ſacrificia offeruntur. Hæc ſimilitudo à ſacris Chriſtianorum ducta, nullum haberet locum, niſi quemadmodum Ido lothita Idolis immolabantur ante ſumptionem, ita etiam panis iſte diuinus, & calix, ante communionem, Deo in ſacrificio noui teſtamenti offerrentur.

In Epiſtola ad Hebreos, cap. 13. *Habemus altare, de quo edere non habent poteſtatem, qui tabernaculo deſeruiunt:* Satis manifeſtè dicitur

tur in Eccleſia eſſe altare, atque de illo altari aliquos edere, nimirum Chriſtianos, non autem illos qui tabernaculo deſeruiunt, id eſt, qui adhuc in Iudaiſmo legem obſeruant, necdum conuerſi ad fidem. Si habemus altare, ergo & ſacrificium, quæ duo inter ſe ſic referuntur, vt non poſsit eſſe altare niſi propter ſacrificium.

SI veteres conſulamus, inueniemus Apoſtolicam traditionem per vniuerſum orbem terrarum 1500. annis obſeruatam: habent ſuas liturgias, (hoc eſt, publicum ſacrificium) Græci, ab Apoſtolo Iacobo primum conſcriptas, tum à beato Baſilio, & D. Chryſoſtomo Synodus
auctas: quam vocem beatus Lucas in eadem Trulliana
ſignificatione vſurpauit (*miniſtrantibus au-* can.32.
tem illis Domino græcè λειτουργούντων, hoc eſt, Act.13.
ſacrificantibus) quando ſancti illi Doctores, in electione Pauli, & Barnabæ ſacrificium Deo offerebant, & ieiunabant. Habent & ſuas Armeni atq; Aethiopes Chriſtiani à maiori- Miſſa.
bus acceptas. Latini vtuntur voce Miſſa; vel quod ſignificent hoſtiam in cœlum miſſam, tanquam holocauſtum à Deo ſumi: vel quia ſinguli Chriſtiani, ad altare panem ſuum conſecrandum per manus miniſtrorum mittebant. D. Epiphanius teſtatur beatos Apoſto- Hæreſ.79.
los ſacrificia offerre ſolitos. Quod de ſe B. Andreas Aegeæ Proconſuli confeſſus fuit his verbis: *Ego omni die ſacrifico, non thuris fumum, nec*

taurorum mugientium carnes, nec hircorum sanguinem, sed immaculatum agnum quotidie in altari crucis sacrifico, cuius carnes postquam omnis populus credentium manducauerit, & eius sanguinem biberit, agnus qui sacrificatus est, integer perseuerat. Hæc de Apostolo memoriæ prodidêre presbyteri, & Diaconi Achaiæ martyrij eius inspectores, & testes. Beatus Dionysius Areopagita Apostoli Pauli discipulus ritum, ceremoniasque sacrificij, quibus ex Apostolica traditione, sacerdotes vtebantur, piè doctéque describit. *a* Beatus Chrysostomus ait ab Apostolis sancitum fuisse, *vt pro defunctis sacrificia offerantur.* B. *b* Alexander ante *1400.* annos post B. Petrum sextus Romanus Pontifex, ait missas & sacrificia Deo offerenda, in quibus sacrificijs nihil maius esse posit quam corpus & sanguis Domini, *Crimina enim,* inquit, *& peccata, oblatis his Domino sacrificijs delentur.* *c* Nazianzenus vocat, *sacrificia incruenta.* *d* Chrysostomus, *Christus immolatur & ouis Dominica: seipsum Christus apposuit immolandum.* *e* Hieronymus dicit, *episcopū quotidie pro suis & populi peccatis illibatas Deo offerre victimas.* *f* Ambrosius: *Non dubites aßistere angelum quando Christus aßistit, quando Christus immolatur.* *g* Augustinus: *Nonne quotidie nobis Christus immolatur, & semel pro nobis immolatus est? Rectè sub altario iustorum animæ requiescunt, quia super altare*

cap. 3. Eccle. Hierar.
a Hom. 69. ad pop. 3. ad Philip. & 41. in 1. Corinth
b epist. 1.
c in Carminibus.
d hom. 60 & 61. ad pop.
e Tit. 1.
f in Lucæ. 1.
g in Psal. 75. serm. 4. de Innocentib. lib. 20. cōtra Faustum ca. 18. lib. 10. de ciuit. cap. 19. & 20.

tare corp° Domini offertur. Nec immeritò illic iusti vindictam sanguinis postulant, vbi etiam pro peccatoribus Christi sanguis effunditur. Christiani memoriam celebrant peracti sacrificij sacrosancta oblatione, & participatione corporis & sanguinis Christi. Pulchrè explicat lib. 10. de ciuit. Dei B. August. non solum internum, atq; inuisibile sacrificium Deo offerendum, sed externum quoque atque visibile, vbi Christus, vt homo est sacrificium, vt Deus cum patre sumit sacrificium. Longum esset adferre quæ Cyprianus, Tertullianus, Optatus, Cyrillus, cæterique Patres non modo de sacrificio, sed de fructu miraculisque secutis multo ante nostra hæc tempora, priusquam vlla moueretur controuersia, scripserunt. Beatus Augustinus domum sacrificio à Dæmonis infestatione liberauit. Beatus Pontifex Agapitus claudum, mutumque curauit; quibusdam sunt vincula soluta; alij naufragio facto, incolumes euaserunt. Beatus Carpus Episcopus (vt auctor est Areopagita ad Demophilum monachum) nunquam ad celebranda sacrificia accessit, nisi diuinæ voluntatis cõscius: vt intelligas Dei imperio sacrificium offerri. Hanc consentientem veterum omnium doctrinam, Ecclesiæq; totius obseruationem, cum non ignorent Hæretici, audent maiores, viros sanctiss. atq; doctissimos grauissimi criminis insimulare, vt qui alio hanc memoriã detorserint, quam Christi institutioni conueniebat: Neq; posse

Lib. 22. de ciuit. Dei. c. 8.
D. Greg. lib. 3. dialog. ca. 3. lib. 4. cap. 57.
Beda lib. 4. hist. Angli. cap. 22. epist. 8.

excusari quin in actionis modo peccauerint, cum imitati sint propius Iudaicũ sacrificandi morem, & alium, quam aut Christus ordinauerat, aut Euangelij ratio ferebat. Ita Caluinus, qui vt hæresim suam statuat, non veretur tam graui calumnia vniuersam antiquitatem perstringere; pro Altari, mensas constituere; & pro sacerdotibus, ministros inducere, cum altare & sacerdos vi sua ad sacrificium referantur. Non ita religiosi maiores, qui nobis à Christo acceptum per manus tradiderunt sacrificium propitiatorium, eucharisticum, incruentum, holocaustum, immaculatam hostiam pro peccatis viuorum atq; mortuorum, pro necessitatibus nostris, & in gratiarum actionem pro susceptis beneficijs offerendam & immolandam.

Lib. 4. Institut, cap. 18.

OBIECTIONES.

PRIMA: Beatus Paulus in Epistola ad Hebræos, cap. 7. ait: *Vnicum esse sacerdotem Christum qui vna oblatione consummauit in æternum sanctificatos.* Ergo nullum est aliud in Ecclesia relictum sacrificium, quod ab alijs sacerdotibus offeratur.

SOLVTIO: Conceditur argumentum: Ex eo tamen non sequitur, nullum esse in Ecclesia relictum sacrificium; Nam vt superius dictum fuit, hoc sacrificium, si rem oblatam spectes, adeoque si ipsum offerentem, vnum est atque

atque idem cum ſacrificio crucis, non aliud; videlicet Chriſtus, hoſtia & ſacerdos, qui ſuis verbis hoc ſacrificium conficit; & per ſacerdotum miniſtrorum ſuorum manus hic in terris Deo Patri offert, quemadmodum in cœlis accedit per ſemetipſum ad Deum ſemper viuens ad interpellandum pro nobis. Sicut enim in cœlis Chriſtus corpus ſuum olim in cruce vulneratum & occiſum, tanquam iuge ſacrificium paternis oculis perpetuo pro nobis exhibet: Ita hic in terris per miniſterium ſacerdotum idem illud corpus in ſpecie mortui & exanguis offert.

Chryſoſt: hom.60.ad pop. Antioc.

Ambroſ.lib. 1.offic.cap. 48.

SECVNDA: Si alios conſtituamus ſacerdotes, iniuria fiet Chriſto, qui eſt ſolus ſacerdos. Ergo: Neque eſt ſacerdos alius, neque ſacrificium.

SOLVTIO: Negatur antecedens. Chriſtus enim eſt ſacerdos ſummus: cæteri, ipſius miniſtri atque Vicarij. Vt igitur nulla irrogatur iniuria Regi, ſi multos dicitur habere miniſtros & vicarios: Ita neque Chriſto, ſi plures dicantur eſſe ſub ipſo ſacerdotes.

TERTIA: Chriſtus ſacrificio crucis perficit omnia. Fruſtra igitur dicitur eſſe miſſæ ſacrificium in Eccleſia.

SOLVTIO: Negatur conſequentia: Hoc enim efficitur per Miſſæ ſacrificium, vt quod perfecit Chriſtus in cruce, id nobis ſingulis applicetur: Illic pretium eſt ſolutum pro peccatis omnibus, hic nobis impetratur huius

pretij applicatio. Quod orationibus quoque in Ecclesia præstatur, quibus rogatur Deus vt efficiamur participes passionis Christi; hoc est, vt quod Christus emit, soluitque passione & morte sua, id ad nos accomodetur nobisq; donetur. Ideoque hac clausula orationem terminamus. Per Dominum nostrum IESVM Christum filium tuum.

QVARTA: Christus in Sacramenti huius institutione non obtulit sacrificium. Non ergo est à nostris sacerdotibus offerendum.

Lib. 2. epist. 3. SOLVTIO: Veteres negant antecedens. *Nam quis magis* (ait beatus Cyprianus) *sacerdos Dei summi, quam Dominus noster Iesus Christus, qui sacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem:* Hebr. 4. Et Photius: *Etiam Christus sine sanguine hostiam obtulit, deinde postmodum suum ipsius corpus. Propterea ergo aptè dictum est, Christum esse sacerdotem secundum ordinem Melchisedech.*

DE

DE COMMVNIONE SVB VTRAQVE SPECIE.

Caput VII.

N controuerſia de communione ſub altera, vel ſub vtraque ſpecie, non venit in quæſtionem, an Chriſtus ſub vtraque ſpecie Sacramentum ſuum inſtituerit: vel, an id Apoſtolis in vltima cœna ſub vtraque ſpecie porrexerit; vel an Eccleſiæ, Chriſtianiſque omnibus ſub vtraque, vel altera ſpecie ſumendi liberum reliquerit: Hæc enim omnia ſunt in confeſſo: ſed tota quæſtio in eo verſatur, an in huius Sacramenti inſtitutione, vtriuſque ſpeciei ſumptionem, ita omnibus mandauerit, vt citra peccatum, nulli liceat ſub altera tantum ſpecie communicare: Hæretici affirmant: Catholici negant, ſuamque doctrinam his argumentis confirmant. Status quæſtionis.

PRIMO: Nullum eiuſmodi mandatum in ſcripturis cernitur, neque ex maiorum traditione habetur, ſicut poſtea vtrumque probabitur: Ergo non eſt mandatum à Domino. Rationes Catholicorũ. 1.

SECVNDO: Eiuſmodi mandatum ab omnibus impleri non poſſet, vtpotè ab abſtemijs, qui non ferunt vſum vini; & illis in locis, quo difficulter vinum aduehi poteſt. Ergo ſaltem illi ab hoc mandato eſſent eximendi, nec erit generale mandatum. 2.

3. TERTIO: Hoc mandatum impediret crebram communionem: ad quam tamen Ecclesia passim omnes adhortatur. Vbi enim penuria esset vini & magna populorum frequentia, non sine grauissimis sumptibus poterunt aliquot hominum millia octauo die ad communionem accedere.

4. QVARTO: Eiusmodi mandatum durum esset illis, qui ex eodem poculo cum alijs horrent bibere: vel quod metuant alterius oris infectionem: vel quod saliuas aliorum influxisse videant in calicem.

5. QVINTO: Non carebit graui periculo effusionis sanguinis Dominici in tanta multitudine hominum communicantium, & exigua deuotione accedentium. Ad hæc & similia incommoda noluit Christus suos fideles adigi, quos voluit suauissimis regi legibus.

6. SEXTO: A Christi temporibus semper administrata fuit Eucharistia aliquibus sub altera specie; nam & Christus ipse Lucæ 24. in Castello Emaus porrecto suo corpore, (vt testis est, *a* Chrysostomus, *b* Augustinus, Theophylactus, Euthymius, Beda, Strabo, &c.) vnã speciem panis discipulis præbuit; qua sumpta, apertis eorum oculis, ab ipsis est cognitus. Deinde beatus Apostolus 1. ad Corinth. *10*, cap. vbi nos legimus: quoniam *vnus panis & vnum corpus multi sumus, omnes qui de vno pane & de vno calice participamus*, in græco codice non

a Hom. 17. operis imperfecti.
b lib. 3. de cõsensu Euangelist. cap. 25 epistola 59. ad Paulinũ. Innocenti9 3. lib. 6. de sacrificio altaris cap. 7. & 9 Hieronym9 in Epitaphio paulæ.

ce non habet, *& de vno calice*, sed: *omnes, qui de vno pane participamus*. Et capite 11. *Quicunque manducauerit panem hunc, & biberit calicem Domini indignè*, Græcè est: *vel biberit calicē Domini indignè*, quasi etiam tunc vna species sine altera, Christianis quandoque permissa fuerit. Præterea, si infirmis species panis & asseruari solet, & deferri; & Christiani sacrum corpus Domini persecutionis temporibus, domum secum sub specie panis, & non sub specie vini asportabant, (sicut veteres testantur, *a* Tertullianus, *b* Clemens Alexandrinus, *c* Origenes, *d* Cyprianus, *e* Basilius, *f* Hieronymus, *g* Eusebius Cæsariensis, *h* Augustinus, *i* Ambrosius, *k* Beda, *l* Euiratus in Limonario Sophronij, &c.) liquet nunquam in Ecclesia existimatū esse, quod sine peccato, & violatione præcepti diuini, altera tantum species, sumi nō posset. Quod agnouerunt quoq; *m* Lutherus, *n* Melanchton, & *o* Bucerus, qui varijs opusculis scriptum reliquerunt, inter adiaphora reponendam communionem sub vna vel vtraque specie.

a lib. 2. ad vxorem.
b lib. 1. stromatum.
c Hom. 13. in Leuiti.
d serm. 5. de lapsis.
e ad Cæsariā Patri.
f Apologi pro libris aduersus Iouinianū, & epist. ad Theophil. cont. Ioan. Hierosol.
g lib. 6. hist. Eccl. cap. 44.
h serm. 252. de temp.
i de obitu Satyri.
k lib. 4. histor. Ang. c. 24.
l cap. 29. 30. 79.
m lib. ad Bohemos, lib. declaratiōis Eucha. lib. de formula Missæ.
n in recognitis hypoti.
o in colloq. Ratisponē 7.

SEPTIMVM argumentū ex ratione cōmunionis duci potest: cum enim sacrificium Missæ veteribus omnibus sacrificijs successerit, ideò communicamus, vt oblati sacrificij efficiamur participes, quēadmodum ca. 10. 1. ad Cor. B. Apostolus indicauit: Participes autem sacrificij efficiuntur, qui de oblatis edunt, etiam si

 de

de oblatis liquidis non bibant, (Siquidem in Veteri Testamento tametsi iuberētur immolantes de sacrificio edere, nulli tamen incumbebat necesstas de vino aut libaminibus simul oblatis bibendi) Igitur neque in hoc sacrificio mandatum est, vt omnes bibant de calice Domini.

8. Octavvm Argumentum desumitur ex fine cōmunionis sacræ, qui est in Christo manere, & Christum in nobis: *qui, inquit, manducat meam carnem, & bibit meū sanguinem, in me manet, & ego in illo.* Cū igitur sub vna specie totus sit Christus: æquè ad nos venit sub vna specie panis, atque sub duabus: nobisque non minus sub vna coniungitur, quam sub vtraq;. Proinde sicut infirmus quispiam, & pauper, q̧ à diuite & liberali viro visitaretur, & adiuuaretur: parū sollicitus esset an simplici veste, an verò duplici, Diues ille ad se ingrederetur: sed id potiùs cordi haberet, vt visitationem crebrò repeteret: qua noua indies munera & eleemosynas consequeretur. Ita nostra parum referre debet, sub vnáne specie, an sub vtraque hoc sacramentum Eucharistiæ sumamus: sed magis curandum est, vt crebrô sumamus: quod enim vestis est homini, hoc est species corpori Dominico.

Ioan.6.

Simile

9. Nonvm: In Euangelio quidquid attribui videtur vtrique speciei, hoc etiam tribuitur vni: Non igitur vel quod amplius accipiatur,

tur, vel quod plus gratiæ detur, eſt vrgenda vtraque ſpecies. Sicut enim dicitur: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam*, ita paulò pòſt dicitur; *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum*: & ſicut dicitur, *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitā in vobis*; ita ſimiliter dicitur. *Si quis mãducauerit ex hoc pane, viuet in æternum*. Denique ſicut dicitur, *qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo*, ita etiam ſubditur, *qui manducat me, & ipſe viuet propter me*.

Concilij Trid. ſeſs 21 Ioan. 6.

DECIMVM: Doctrina iſta de neceſsitate communionis ſub vtraque ſpecie, recens eſt, & temporibus Conſtantienſis Concilij, ab annis circiter 170. à Petro quodam Dreſdenſi ludimagiſtro Pragenſi, in odium Eccleſiæ, propter damnatum Ioannem Huſs, excogitata, & Iacobello concionatori perſuaſa. Non igitur admittenda eſt, contra concordem vniuerſalis Eccleſiæ doctrinam. 10.

OBIECTIONES HAERETICORUM.

PRIMA: Chriſtus Matth. 26. mandauit omnibus, vt biberent, his verbis. *Bibite ex eo omnes*. Ergo nulli licet abſtinere à calice in Euchariſtia.

SOLV-

SOLVTIO. Marci decimo quarto dicitur. *Et biberunt ex illo omnes*; vt significaretur eos omnes bibisse, qui iussi erant bibere: Erãt verò illi, soli Apostoli 12. quibus hoc sacramẽtum recens institutum, cõmisit cæteris Christianis tradendum: Hos autem in Cœna bibere voluit; non ad vtriusque speciei necessitatem commendãdam; sed peculiaribus ex causis: tum ad mœstitiam, quam de passione Domini acceperant, mitigandam: tũ vt illi quos sacerdotes ibi consecrabat, ritum sacrificandi, & in Missę sacrificio, vtramque speciem ordinariè sumendi, discerent: tum vt qui nomine totius Ecclesiæ, hoc Sacramentum à suo Institutore accipiebãt, vtriusq; speciei sumptione eius caperent possessionem. Ex eo tamen non sequitur, quod cæteris Christianis necessario incumbat vtriusq; speciei sumptio. Sicut enim nobis hoc sacramentũ ab Apostolis, Apostolicisque viris est traditum, ita ab ijsdẽ est eius discendus vsus. Christus namq; tradẽs Apostolis hoc sacramentum, simul etiam potestatem illis cõtulit ea ordinandi, quæ ad honestatem, reuerentiam, & deuotionem consecrationis, oblationis, & sumptionis facerent. Quare sicut ab illis accepimus, vt nõ vesperi, nec post alios cibos, nec ad mensam sedentes, sicut in vltima cœna factum fuerat, sed mane ante omnem cibum, & reuerenter, flexisque genib. à fidelibus sumereur: ita ab ijsdem discendum est, quando expediat vtramq; vel alteram

Apostoli cur sint iussi bibere.

1.

2.

3.

Ab Ecclesia accipiendus modus communicandi.

teram tantum ſpeciem accipere.

SECVNDA: Lucæ 22. & 1. ad Cor. 11. ait Dominus: *hoc facite in meam commemorationem*: iubet igitur Chriſtus ab omnibus ſumi calicem in memoriam ſuæ paſsionis.

SOLVTIO. Nuſquam in porrectione calicis legitur abſolutè Chriſtus dixiſſe, *hoc facite in meam commemorationem*: ſed in porrectione tantum ſui ſacri corporis. Ad calicem verò ita dixit *hoc facite, quotieſcunq; biberitis, in meam commemorationem*: ſatis apertè inſinuãs non eſſe neceſſariò ſemper bibendum calicẽ: quando tamen biberetur, habendã eſſe paſſionis ſuæ memoriam, ſicut B. *a* Baſilius & *b* Primaſius expoſuerunt. B. *c* Dionyſius Areopagita, *d* Iuſtinus, *e* Cyrillus, *f* Damaſcenus illud, *Hoc facite*: referunt ad conſecrationem, hoc ſenſu; conſecrate, ſicut me cõſecrare vidiſtis. D. *g* Cyprianus, *h* Chryſoſtomus, *i* Ambroſius, ad oblationem.

Lucæ 22.
1. Cor. 11.
a li. de Baptiſ. cap. 3.
b 1. Cor. 11.
c Eccleſiaſt. hierarch. c. 3
d Apologia 2. ad Anto.
e ad Caloſyrium.
f lib. 4. cap. 14.
g li. 2. epiſt 3
h homi. 83. in Matth.
17. ad Hebr.
i Hebr 10.

TERTIA: Chriſtus ſub vtraque ſpecie hoc Sacramentum inſtituit. Ergo qui non vtramq; ſed vnã tantum ſpeciem ſumit, violat inſtitutionem Chriſti.

SOLVTIO. Negatur conſequentia. Non enim ideò inſtituit ſub vtraque ſpecie, quod velit ab omnibus ſemper vtramque ſumi: ſicut non ſequitur: Deus inſtituit matrimoniũ, ergo qui matrimonium inire recuſat, violat inſtitutum Dei.

Simile.

QVAR-

Qvarta: Si non sit necesse oẽs sub vtraque specie cõmunicare, sequetur frustra vtrãque speciẽ à Christo institutam, & in Ecclesiam relictàm: quod dicere nefas est.

Cur sub duabus speciebus sit instituta Eucharistia.

Solvtio. Neganda est propositio, quia non ob id tantum sub speciebus panis & vini hoc sacramentum est institutum, vt à fidelibus sumatur, sed primo quidem, vt sacrificium offeratur, quo sub specie quidem panis, corpus tanquã mortuũ sub specie vero vini sanguis tanquam effusus, Deo Patri exhibetur. Deinde verò, ad significãdum hoc sacramento Eucharistiæ, plenam atque perfectam dari refectionem spiritualem: quæ per cibum & potum hic significatur.

1.

2.

Qvinta. Qui sub vna tantum specie communicat, non significatur plenè refici: quia ad plenam refectionem requiritur potus cum cibo: ergo non plenè reficitur, manducando de corpore Domini, nisi etiam de calice bibat; significatur quippè manducare, nõ bibere. Cùm igitur sacramenta hoc efficiant, quod significant, manducabit solum spiritualiter, & non etiã bibet spiritualiter.

Solvtio. In corporalibus, propter varias qualitates sicci & humidi, differunt manducare & bibere: cùm manducare sit sumere siccum, bibere autem, liquidum. At verò in spiritualibus vbi locum non habent istæ corporeæ qualitates: idem valent manducare & bibere: sicut idem est esurire & sitire. Matthæi

Bibere & edere in spiritualib. nõ differunt.

thæi 5. *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam.* & Ioan. 6. *Qui venit ad me, non esuriet, & qui credit in me non sitiet in æternum.* Proinde, qui sub vna specie Christum manducat, tametsi significetur tãtum comedere spiritualiter cibum; plenissimè tamen reficitur, non secus atque si etiam de calice biberet.

SEXTA. quinam speciem accipit, non sumit perfectum sacramentum aut integrũ, sed imperfectum. Atqui omnibus Christianis dãda sunt sacramenta perfectè. Nõ igitur est vlli neganda vtraque species.

SOLVTIO. Perfectum esse sacrãmentum duobis modis intelligi potest: priori quidem vt res, quæ sacramento cõfertur, detur integra, & plena. Posteriori modo, vt sit plena significatio: Et quidem priori modo sub vna specie est sacramentum perfectum, nempè integer Christus, non minus atque sub vtraque specie: posteriori verò, non est perfectum: quia manducando non significatur perfecta refectio, quæ consistit in edendo simul & bibendo. Hæc tamen perfecta significatio ad fructum ipsum, qui quæritur, nihil facit. Simile est in sacramento Baptismi, in quo longè pleniùs per totius corporis ablutionem, & capitis immersionem, significatur totius animæ ablutio à peccatis, quam per solam lotioné capitis. Quando tamen hodie solum caput in Baptismo abluitur, nõ minus accipiunt

Perfectum sacramentum. 1. 2.

Perfecta significatio non est necessaria. simile.

cipiunt Baptiſati, quàm ſi toto corpore lauârentur.

SEPTIMA. Quod Chriſtus nobis teſtamẽto reliquit, hoc per neminem poteſt nobis auferri ſine graui ſacrilego, & violatione teſtamenti. Reliquit autem nobis ſuum corpus & ſanguinem ſub vtraque ſpecie, in teſtamentũ ſempiternum: Non eſt igitur ſpecies altera neganda Chriſtianis.

SOLVTIO. Conceditur totum argumentum: ſed ex eo non ſequitur vtramque ſpeciẽ omnibus in ſacra communione eſſe percipiendam: tantum quippè hoc efficitur, non eſſe vtraque ſpecie fraudandos Chriſtianos: quemadmodum nec modo fraudantur, qui ſub vna ſpecie communicant. Cùm enim non ſolùm per ſacram cõmunionem ad fideles hoc ſacramento vtilitas redundet, ſed per ſacrificium etiam, alijſque modis: ſatis erit ad teſtamentum Chriſti implendum, ſi vel hac ratione ex vtraque ſpecie vtilitas ad Chriſtianos proueniat.

OCTAVA: Quod Chriſtus omnibus conceſsit, id nulli licet impedire aut recuſare. Atqui Chriſtus permiſit omnibus vtramque ſpeciem. Impiè igitur agunt, qui illam negãt laicis.

SOLVTIO. Neganda eſt maior propoſitio: quia multa reliquit Chriſtus libera, quæ voluit ab Eccleſia, & Prȩſulibus ordinari: quemadmodum de tempore ieiunij, de precibus, de diebus

diebus festis, &c. Sicut igitur non sequitur, Christus nobis liberũ reliquit abstinere vel non abstinere de sabbathi: dies festos sanctorum celebrare: in 4.temporibus atq; sanctorũ vigilijs ieiunare; nulli ergo licet legem de hac re imponere: ita non sequitur, Christus liberam reliquit communionem alterius vel vtriusque speciei, ergo non licet Ecclesiæ ex causa vel vnã, vel vtrãq; præcipere. Similib. enim argumentis efficeretur nullam esse potestatem parentũ vel superiorum in res adiaphoras, de quibus Christus nihil mandasset.

NONA. Gelasius Pontifex ante annos 1000. damnauit communionem sub altera specie, tanquam sacrilegam. Cap. comperimus: de Consecratione, Distinct. 2. Ergo vtraque species non potest sine sacrilegio à quoquam intermitti.

SOLVTIO. Negatur antecedens. Non enim damnatur communio Catholicorũ sub altera specie: sed communio hæreticorum Manichæorum. Cùm enim illi docerent Christũ phantastico corpore in hunc mũdum venisse, & illud sanguine caruisse: abstinere solebãt à sacro calice, nõ ad reuerentiam, sed ad defensionem erroris. Horum sanè communio sub altera specie, sacrilega fuit & erroris plenissima. Quemadmodum de ijsdem etiam testatur S. Leo Papa sermone quarta 4. de Quadragesima.

DECIMA. Mandatum istud de communi-

one sub vna specie recens est, à temporibus nimirum Concil. Constantiensis. Si igitur in reliquis omnibus adhærendum est maiorum traditioni, erit etiam hic eidem adhęrẽdum; & libera communio sub altera vel vtraque specie (qualis ante illud concilium fuit) omnibus relinquenda.

Solvtio: superius diximus, quæstionẽ controuersam in eo versari: An Christus mã dauerit vtriusque speciei communionem: Mouetur autem alia quæstio hoc argumento, an debuerit vel potuerit, id, quod antea liberum tot annis relictum fuerat, Ecclesia ad vnam partem determinare. Dicendum igitur, hanc semper Ecclesiæ fuisse consuetudinem, vt exurgentibus hæresibus, noua quædam conderet decreta, ad hæreses illas pœnitus tollendas; quia igitur tempore Constantiensis Concilij noua oriebatur hæresis, Iacobelli & Dresdensis: qua consuetudinem multorum Christianorum accusabant, quod contra expressum verbum Dei, ab vna specie in communione abstinerent, Cautum est à Patribus illius Concilij ad hæreticos prodendos, hæresimque tollendam; vt quibus in locis iam recepta esse vnius speciei communio, illic ne vtraque species laicis in posterum porrigeretur: quæ lex vsqueadeo placuit per vniuersam Latinam Ecclesiam Catholicis (solis Bohemis schismaticis exceptis) vt ilicò vbique alterius tantum speciei communio reciperetur.

tur. Eſtque hoc diligenter notandum, alterius ſpeciei communionem, non tam Epiſcoporum mandato, quàm populi vſu & facto (conniuentibus tamen Præſulibus) irrepſiſſe. Populus enim ob varia incommoda, paulatim à calice abſtinebat. Epiſcopi propter varia effuſionis ſanguinis, aliaque pericula tacendo, hanc abſtinentiam comprobabant. Quæ abſtinentia à calice cum tempore Conſtantienſis Concilij, ferè per Europam vniuerſalis eſſet: non erat damnanda, ſed contra hæreticos inſurgentes defendenda.

vt introducta communio ſub altera ſpecie

VNDECIMA: Obiectio Iacobelli, & Petri Dreſsdenſis, qua tamen hodie nullus Hæreticorum vtitur, ſumpta fuit ex capit. 6. B. Ioannis. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

SOLVTIO. Nulla ibi fit mentio ſpecierum: aut panis, vel calicis: ſed corporis tantum & ſanguinis Domini, qui ſanguis etiam ſub ſpecie panis bibitur, ſicut totus Chriſtus ſumitur: Cùm enim poſtea dicitur: *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum*: Apertè ſignificatur, manducando hunc panem, ſumi corpus & ſanguinem Domini, quem niſi quis ſumpſerit, non poſſet in ſe vitam habere. Cæterùm, quia hac ſententia damnarentur infantes, qui poſt Baptiſmum, antequam per ætatem ſumere Euchariſtiam poſsint, ex hac

vita migrant: responderi solet, non solū manducari carnem, & bibi sanguinem Domini in Eucharistiæ sacramento: sed in sacramento etiam Baptismi, per quod Christo tanquam membra inserimur: vt manducare carnem filij hominis, & bibere eius sanguinem, sit fieri participē corporis & sanguinis eius: quod in sacramento Baptismi consequimur, quando membra efficimur Christi; & in sacramento Eucharistiæ, quando pascimur corpore & sanguine Christi.

Quid sit mãducare carnem, & bibere sanguinē Christi.

DVODECIMA obiectio est rudiorum 1. Cor. 11. *Hoc enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*: Apostolus ait, se à Christo etiam calicem accepisse, quem Christianis Corinthijs tradidit.

SOLVTIO. Fatemur id verum esse: sed nullum hic est verbum mandati, aut iussionis. Constat Christum vtramque speciem instituisse, & Apostolis, ac per eos, cæteris Christianis porrexisse, sine vllo tamen præcepto vtramque semper simul sumendi. Quamuis in prædictis verbis D. Apostolus non agat tam de traditione aut porrectione huius sanctissimi sacramenti, à Christo sibi facta: quam de doctrina & historia cœnæ, quam sicut ipse à Christo didicerat, ita Corinthios docebat. Similis modus loquendi est, in eadem epistola cap. 15. *Tradidi enim vobis imprimis, quod & accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris,*

nostris, et quia sepultus est, et quia resurrexit, &c. hoc est, tradidi vobis doctrinam mortis, sepulturæ, & resurrectionis Christi, quam prius à Christo didiceram.

DECIMATERTIA. Est etiam obiectio rudiorum *1.* Corinth. *11. probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat*: vbi videtur mandari potus calicis.

SOLVTIO. Non tam mandatur calicis potus, quàm probatio sui: caueturq; ne quis nisi benè paratus cõmunicet, siue de corpore Domini, siue de calice, cuius tunc etiam erat vsus.

DECIMAQVARTA. Chrysostomus hom. *18.* in post. ad Cor. *Interdum,* ait, *nequaquam interest inter sacerdotem, & eos, quibus praeest: velut cum tremenda illa mysteria percipienda sunt. Aequè enim omnes ad ea admittimur: non quemadmodum in Veteri Testamento alia Sacerdos, alia subditus edebat: nec plebi fas erat ijs vesci, quibus Sacerdos vescebatur. Nunc enim secus se res habet, omnibus siquidem vnum poculum, et vnũ corpus proponitur.*

SOLVTIO. Nihil aliud dicit D. Chrysostomus, quã diuina lege non esse prohibitum calicem laicis, sicut in veteri lege quædam partes sacrificiorum à solis edebantur sacerdotibus, quas nefas erat à laicis sumi: non autem affirmat impositam esse necessitatem omni-

bus sumendi calicem, quod solum ponitur in controuersia.

Decimaqvinta. D. Ambrosius 1. Cor. 11. *Testamentum ergo sanguine constitutum est, quia beneficij diuini sanguis testis est: in cuius typum nos calicem mysticum sanguinis, ad tuitionem corporis & animæ nostræ percipimus: quia sanguis Domini sanguinem nostrum redemit id est, totum hominem saluum fecit: Caro enim Saluatoris pro salute corporis: sanguis verò pro anima nostra effusus est; sicut prius præfiguratum fuerat à Moyse. Sic enim ait: Caro, inquit, pro corpore nostro offertur. Sanguis verò pro anima. Ideoq; non manducandum sanguinem.*

Solvtio. B. Ambrosius non dicit Christum mandasse calicis sumptionem: sed ideò à fidelibus calicem mysticum sumi, vt significaretur totius hominis, & nominatim animæ curatio. Non igitur propter mandatum Christi, neque propter fructum maiorem: sed ad pleniorem significationem sumitur. Quia enim animæ sedes in sanguine est, aut certè à sanguine pendet; per sumptionem sanguinis in calice mystico, longè clariùs significatur animæ curatio, quam per species panis, quæ significant curationem corporis: Non tamen minus curatur per esum corporis Dominici, totus homo, quã per potum calicis: quod in adiunctis verbis B. Ambrosij declaratur. Cùm enim totus homo non secus sit, per Christi

Christi corpus in ara crucis oblatum, à peccatis liberatus quam per sanguinem fusum: aut non minus liberatus esset, si Christus aliud mortis genus quàm per effusionem sui sanguinis, elegisset: voluit tamen sanguinem fundi ad pleniorem significationem, quod non solum corpora nostra, sed etiam animæ per passionem curentur.

DECIMASEXTA. D. Cyprianus lib. I. epist. 2. *Nã quomodo docemus, aut prouocamus eos in confessione nomine Christi sanguinem suum fundere, si eis militaturis, Christi sanguinem denegamus? Aut quomodo ad martyrij poculum idoneos facimus, si non eos primum in Ecclesia ad bibendum poculum Domini iure communicationis admittimus?*

SOLVTIO. B. Cyprianus reddit rationem B. Cornelio Pontifici Romano cur lapsos in persecutione ad Idolorum sacrificia, prius data venia, ad sanctisʃimæ Eucharistiæ communionem, instante noua persecutione admittat, quam plenam pœnitentiam de priori lapsu legissent: nempè, *vt munimento Dominicæ saturitatis*, inquit, *armentur; qui tuti esse contra aduersarium volunt. Cùm ad hoc fiat Eucharistia, vt posʃit accipientibus esse tutela*: hoc est, vt tanto sacramento vires comparent ad certamen. Non agit autem tam de speciebus, quàm de re ipsa Eucharistiæ, quæ per præsentiam corporis & sanguinis Dominici sub vtralibet specie confirmat hominem. Quia tamẽ suo tem-

pore populus vtramque speciem sumebat, alludens ad eam consuetudinem, facit mentionem poculi, quod per illud clariùs effusio sanguinis significetur. Potuisset namque pari ratione dicere: Quomodo prouocamus eos corpora sua, pro Christi confessione in mortem tradere, si eis militaturis corpus Christi negamus? Sed maluit sanguinem nominare, quia ejus effusio cum Christi sanguine fuso expressiorem habet significationem. Cæterùm, quod ait, *iure communicationis*, nihil aliud indicare voluit, quàm Christianis, qui nunquam ab Ecclesia recesserant, etiamsi lapsi essent, sacram Eucharistiam meritò negari non posse: præsertim in tali necessitate, qualis erat tempore persecutionis: facit autem mentionem poculi, propter consuetudinem sui temporis, vt dictum est.

DE

DE SANCTA CRVCE.

Caput VIII.

VM homo Christianus, iuxta beati Pauli Apostoli doctrinam, miles sit in hac vita; meritò illi conueniunt militum insignia, quæ sunt, signum sanctæ crucis, & Symbolum Apostolorum: Milites enim externo signo distinguuntur, & symbolum habent militare, dum agunt excubias, Ephes. 6.

HOC igitur signum crucis, dicitur, & est signum Christiani hominis, tùm quòd eo contineantur mysteria fidei nostræ, tùm quòd Christiani soli hoc signo cum fide vtantur, & hoc signo ab alijs gentibus dignoscantur: *Nobis enim absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi*, vt ait Apostolus; quem locum B. Effrem ad signum crucis rectè accommodat. Beatus Ignatius ad Philippenses scribit, nihil esse quod dæmon vsque adeo prosequatur odio, quàm signum crucis, quodque per omnes hæreticos hoc vnicè curet, vt memoria crucis aboleatur: quos hæreticos S. Paulus vocat, *inimicos crucis Christi.* Neque verò id, per hæreticos tantum, sed etiam per Iudæos conatus est semper diabolus, quando totis trecentis annis Iudæorum inuidia, occultatum fuit lignum crucis, vt testis est beatus

Galat. 3. Lib. de pœniten. cap. 3. Epist. 5. Hostes crucis. Philip. 3.

Epist. 11. ad Seuerum.

Paulinus Nolanus. Hinc & ab iisdem summa semper ignominia affecta est sacræ crucis imago, vt scribit beatus Athanasius, & S. Gregorius Turonensis. Christiani autem à Christi temporibus, semper summa veneratione coluerunt & lignum ipsum Dominicæ crucis, & signum crucis, quo se quotidie muniunt. Refert beatus Chrysostomus Christianos olim magno studio, & pietate, particulas crucis, si quas nacti fuissent, auro inclusisse. Beatus Cyrillus Hierosolymitanus testis est, particulas crucis à Christianis per vniuersum orbem deferri solitas, & D. Paulinus Nolanus, miraculo magno tribuit, quod crux Christi, in tot particulas diuisa, quæ per vniuersum orbem dispersæ essent, adhuc integra Hierosolymis, sua ætate, perseueraret.

Lib. de passione imaginis Christi

In gloriam SS. mart. ca. 22.

Deuotio Christianorum.

Lib. contra gentiles ꝙ Christus sit Deus.

Catech. 4. & 13.

Epist 11. ad Seuer.

In crucis signo, cuius quotidianus vsus est in Ecclesia, à Christianis duo sunt consideranda Mysterium & Vtilitas. De mysterio videtur locutus beatus Paulus cum ait: *Vt positis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum*, iuxta beati *a* Augustini, beati *b* Gregorij Nysseni, beati *c* Cypriani expositionem. Hoc quippe signo quasi in summa explicantur Christianis, quæ toto symbolo Apostolorum continentur, ea nimirum, quæ vt explicitè credantur ab omnibus, sunt necessaria. Quia enim sine expressa fide sanctissimæ Trinitatis, incar-

Mysterium crucis.

Ephes. 3.

a Epist. 112. ad Paulinū cap. 13.

Epist 120. ad Honoratum cap. 26.

b in Catech. cap. 32.

c serm. de pass. Domini.

incarnationis,& passionis Christi, remissionis peccatorum,ac vitæ æternæ, nemo potest in numero Christianorum haberi; Apostoli symbolum fidei, quod Apostolorum Symbolum vocatur, collegerunt quo hæc omnia necessaria paucis complexi sunt, quemadmodum testantur D. a Clemens Pontifex. Beatus b Maximus Taurinensis, D. c Ambrosius, beatus d Hieronymus, beatus e Irenæus, beatus f Leo Pontifex: item g Ruffinus Aquileiensis. Cæterum quia multi Christiani vel ob ingenij tarditatem, vel ob temporis angustias, symbolum illud duodecim articulorum memoriæ non ita commodè mandare poterant; Apostoli eorum infirmitati consulentes, aut Christus potius per Apostolos, signum crucis instituit, quod omnia contineret quæ symbolum Apostolorum; nempe sanctæ Trinitatis mysterium, incarnationem, & passionem Domini, remissionem peccatorum, & vitam æternam.

a Epistola 1.
b serm. de tradirione symboli.
c Epist. 81.
d Epistol. ad Pammachiũ contra errores Ioannis Hierosolymitani.
e lib. 1. cõtra hære. cap. 2. & lib 3. ca. 4
f serm. 11. de pass. Domini & epist. 13. ad Pulcher. Augustam.
g in expositione symboli ad Lauré.

CVM enim dicis: *In nomine Patris*, vnum significas nomen, vnam virtutem, vnam diuinitatem sanctissimæ Trinitatis. Nomen *Patris* in fronte, significat hunc esse principiũ Trinitatis, nunquam in has terras missum, à quo filius generatur, & Spiritus sanctus procedit: *Filius* collocatur circa ventrem; vt intelligamus eius proprium esse in sancta Trinitate generari; eundemque à patre missum in

in vterum virginis; & descendisse in vterum seu medium terræ. *Spiritus sanctus* medium obtinet locum, tanquam charitas Patris & Filij, & is per quem Filius (qui sola diuina charitate motus, humanam naturam assumpsit) de cœlis venit in vterum virginis. Postremò tamen loco nominatur Spiritus sanctus, tanquam tertia persona in Deitate, à Patre & Filio procedens. Iam crux ipsa non obscurè refert passionem Domini: Ea autem formatur vel tota manu, hoc est, quinque digitis, ad indicandum quinque Christi vulnera; vel, vt vult Innocentius, tribus digitis, ob sanctissimam Trinitatem, quæ in passione Christi operata est humanam salutem; vel duobus coniunctis, ad indicandas duas in persona Christi naturas, contra Monophysitas, qui, quòd vnicam in Christo docerent naturam, vnico digito hoc signum formari volebant, vt author est Nicephorus Calistus. Quod vero à sinistro latere in dextram progrediamur, significat effectum passionis Christi, qua ex latere sinistro translati sumus ad dextrum, id est, ex hædis facti oues; ex inimicis, amici Dei: ex reis æternæ damnationis, hæredes æternæ vitæ: Et hactenus de mysterio.

Lib. 2. de sacramento altaris cap. 44

lib 18. Eccle. hist. cap. 53.

Vtilitates crucis.

1. VTILITATES eius sunt varię: Est enim sancta & efficax oratio fidelium, qua sese signantes, implorant diuinum auxilium in actionibus omnibus, per maiestatem sanctissimæ Trinitatis, per CHRISTI passionem, & incar-

na-

nationem, per omnia beneficia, quæ meritò paſsionis accepimus.

EST deinde oblatio qua nos noſtraque omnia hoc ſigno crucis Deo offerimus; iuxta admonitionem beati Pauli: *ſiue manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Et: *Omne quodcunque facitis, in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti: gratias agentes Deo per ipſum.* Hac de cauſa Chriſtiani & ciuitates ſuas, & terminos ſigno crucis muniunt, iuxta vaticinium Iſaiæ Prophetæ: *In die illa erit altare Domini in medio terræ Aegypti, & titulus Domini iuxta terminum eius, & erit in ſignum, & teſtimonium Domino exercituum in terra Aegypti*, hoc eſt, temporibus Meſsiæ erigẽtur altaria in Eccleſijs Aegyptiorum; & cruces conſtituentur in vijs, & finibus Aegypti, vt omnibus ſignificetur Deum in Aegypto coli.

2. 1. Cor. 10. Coloſſ. 3. Iſaiæ 19.

TERTIO: hoc ſignum crucis eſt coniuratio quædam ad depellendum dæmonem, eiuſque vires frangendas: quomodo SS. Antonius, Hilarion, Ioſaphat dæmones ſuperarunt, ſicut in ipſorum hiſtorijs referunt Athanaſius, Hieronymus & Damaſcenus. Beatus Chryſoſtomus ſuadet pectori crucem imprimendam ad cohibendos prauos in corde motus. Beatus Auguſtinus teſtatur ſæpè morbos eſſe depulſos virtute ſigni ſanctæ crucis. Quod idem affirmant veteres omnes. Fuitque iſta res tam clara

3. Epip. hær. 30. Chryſoſt. homil. 55. in Matthæum. Cyrillus, Hieroſ. catech. 4. & 13. Atha. de hûmanit. verbi Chr. ho. 88. in Matth. Auguſt. lib. 22. de ciuit. Dei, cap. 8.

D. Gregori. Nazianzen. oratione, in Iulianum. 1. 6 tripart. histor. cap. 1. Lib 3 annalium in Mauritio.

clara olim, & vsitata Christianis, vt Iulianus apostata ab impijs idolorum cultoribus in specum, dæmones consulturus adductus, dum territus, pro consuetudine, quam Christianus didicerat, signum crucis ederet, dæmones omnes eo signo fugarit. Refert Ioannes Zonoras circa annum Domini 590. Turcas cum graui fame premerentur, à quodam Christiano edoctos, sibi crucis signum, impressisse, eorumq; neminem fame perijsse.

4. QVARTO: Excitatur spes nostra signo hoc crucis, & fiducia remissionis peccatorum assequendæ. Hinc in templis cruces eriguntur, vt sciamus per crucifixum omnia petenda & impetranda. Hinc in sacramentis omnibus cruces adhibentur, nec sine cruce (vt ait beatus Augustinus) quicquam sanctificatur: vt vt intelligamus omnia virtute crucifixi nobis donata & impetrata, quæcunque petuntur. Hinc rursus in turribus Ecclesiarum crux collocatur, gestans gallum gallinacium: vt peccatores dum crucem & gallum eminus vident pœnitentiæ Petri & veniæ per crucem concessæ recordentur. Denique morituris exhibetur crux Domini, vt de suis meritis diffisi, eo potissimum tempore, quo grauiùs à dæmone ad desperationem tentantur, spem suam omnem in crucifixo ponant, cuius meritis & passione petant iuuari.

Serm. 19. de sanctis.

5. QVINTO: Hoc signo excitatur in nobis charitas, dum per id renouatur memoria passionis Dominicæ. SEXTO:

SEXTO: Hoc ſigno crucis excitamur ad imitationem crucifixi, iuxta admonitionem Beati Pauli: *Aſpicientes in authorem fidei & conſummatorem Ieſum qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem.* Itaque in Sacramento baptiſmi, ſæpiùs Chriſtianis ſignum crucis imprimitur, in fronte, pectore, ſcapulis, vertice, ſicut notauit Rabanus Maurus: vt meminerint Chriſtiani, ſuum eſſe Chriſtum ſequi, & crucem ferre. In Sacramento ordinis, preſbyteri atque diaconi ſignantur, vt norint ſui nunc muneris eſſe Chriſti exemplo bona facere malaque ſuſtinere. In ſupplicationibus Chriſtianorum præferri conſueuit idem ſignum, ſicut videre eſt apud a Palladium Epiſcopum Helenopolitanum, b Venerabilem Bedam. c Ioannem Diaconum, vt Chriſtiani ſe fateantur, ſub Chriſti vexillo militare, vitamque & mores Chriſti profiteri. d Et legibus Imperatorijs mandatur, vt cruces huiuſmodi ferantur in ſupplicationibus ab his qui eas ferre ſolent, ac deinde in locis honeſtis reponantur.

6. Heb. 12. Lib. 1. de inſtit. clericor. cap. 27. B. Dionyſius Areopagita cap 5. Eccleſia Hierarch. a in vita Ioannis Chryſoſt. b lib 1. hiſt. Angli. c. 25. c in vita Gregor. lib. 2. cap. 35. d in authen. collat 9. tit. 15. de S. Epiſ. c. 32. omnib. autem.

DISCIMVS hinc quanti faciendæ ſint imagines crucis, quas Concilium Conſtantinopolitanum vetuit in pauimento depingi, vel inſculpi; ne ſignum noſtræ redemptionis humanis pedibus conculcaretur. Exſtat inſigne miraculum, apud Diuum Gregorium Turonenſem inuenti theſauri à Tiberio eius nomi-

Cap. 73. Lib. 5. hiſt. fran. cap. 19.

nominis ſecundo Imperatore, ad amotam ex pauimento crucem æneam, ſub qua ingens pecuniæ vis recondita erat.

Scripturę ſacrę.

TAMETSI ſacræ Scripturæ expreſsis verbis non iubeant ſignum crucis imprimi: non obſcurè tamen fit huius ſigni, eiuſque virtutis mentio. Nam quòd in Aegypto in ſuperliminaribus domus, ſanguis fundebatur, quo viſo percuſſor primogenitorum parcebat familiæ, Beatus Cyprianus, & beatus Euſebius Emiſſenus figuram eſſe aiunt crucis in frontibus Chriſtianorum imprimendę: qua viſa dęmones nihil eis nocituros. Moyſes quondam extenſis Deum manibus deprecans, quando Ioſue aduerſus Amalech dimicabat, ſignificabat, authore D. Cypriano, forè vt diabolus, qui per Amalech figurabatur, virtute Chriſti crucifixi frangeretur. Apud Ezechielem litera Tau, quæ quondam, teſte beato Hieronymo figuram crucis præ ſe ferebat, in frontibus dolentium, atq; gementium ſignari iubebatur; vt ſeruandi ab interficiendis dignoſcerentur: quod beatus Cyprianus, & Origenes ad ſignum crucis referunt: ſicut & locum Apocalypſis; vbi angelus *ſigno Dei viui conſignat ſeruos Dei in frontibus eorum*. Quod verò Apocalypſi 22. dicitur: *nomen agni ſcriptum in frontibus ſanctorum*, Beatus Cyprianus intelligit crucis ſignum adferre omnibus ſalutem, qui eo in frontibus notantur. Tertullianus in verbis

Exod. 12.
Lib. 2. ad Quirinũ cap. 22.
Hom. de feria. 2. paſchę.
Exod. 17.
Lib. de exhorta martyrum cap. 8. & lib. 2. ad Quirinũ. c. 21
Ezech 9.
Hom. 8. in diuerſos Euangelij locos.
Apoc. 7.
Lib.. 2 ad Quirin. c. 22.

bis Abacuc: *Cornua in manibus eius*, & Dauidis, *à cornibus vnicornium humilitatem meam*, per cornua accipit crucis apices, per quam Dominus ventilauit dæmones, sibique subiecit vniuersum orbem. Christus ascensurus ad patrem *eleuatis suis manibus benedixit discipulis*: quod de signo crucis pleriq; interpretantur. Verba autem quibus vtimur in crucis signaculo à Christo sunt nobis eodem tempore tradita: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.*

Abacuc. 3. Psal. 21. Lucæ. 24. Matth. 28.

IGITVR iuxta vetustissimam Christianorum consuetudinẽ: *semper ore & signo*, (vt, ait B. Martialis Christi discipulus) *teneamus crucem*: seu vt loquitur B. Hieronymus; *ad omnẽ actũ, & omnẽ incessum manus pingat crucẽ*: vel vt Tertullianus: *ad omnem progressum atque promotum, ad omnẽ aditũ, & exitum, ad vestitum & calceatum, ad mensas, ad cubilia, ad sedilia, quacunque nos conuersatio exercet, frontem signaculo crucis teramus.* Deniq; vt Prudentius ait:

Epist. ad Burdegal. cap. 3. Epist. ad Eustochium. Lib. de corona militis. In hymno ante somnũ.

Fac cum vocante somno
Castum petis cubile,
Frontem locumq; cordis
Crucis figura signet.
Crux pellit omne crimen,
Fugiunt crucem tenebræ:
Tali dicata signo
Mens fluctuare nescit.

DE VSV ET VENERATIOne imaginum.

Imago quid. IMAGO quia eſt in genere ſignorum, rem aliquam ſignificat, quæ aliud cum ſit, aliud quippiam animis noſtris denunciat: Quamob rem duo ſunt quæ in imaginis natura continentur, nempe vt in ſe eſt res quædam; & vt in aliam rem inducit cogitationem noſtram: illud materia dicitur, hoc forma: veluti in pictura, materię locum obtinent colores: in ſtatua æs, lignum, aurum, argentum; & figura illa ſculpta vel fuſa. Loco autem formæ eſt ſimilitudo rei alterius, qua res per imaginem ſignificatur & repræſentatur. Ad rationē porro imaginũ externarũ licet materia aliqua neceſſario pertineat, nulla tamē eſt ſine qua imago naturã ſuã non poſsit retinere; poteſt enim vel in auro, vel in plumbo, vel in ære, vel in alia quacunq; materia ſculpi imago vel pingi.

Prototypa. RES autem quarum imagines haberi poſſunt, ſunt illæ omnes quæ ſub ſenſum cadunt. Vnde fit, vt res meræ ſpirituales imagines nõ habeant, veluti Deus, angeli, anima humana: niſi internas aliquas & ſpirituales imagines, quę in mente ſunt humana vel angelorũ. Poſſumus namq; imaginē generatim acceptã diuidere in externam, quæ rem aliquã repręſentat ſenſibus noſtris externis: & internã, qualis eſt in imaginatione noſtra & intellectu. Hoc modo etiam angeli ipſi multarũ rerum habent imagines: & res ſpirituales (ſolo Deo excepto, cuius

Imago duplex. Externa, Interna.

cuius nulla imago dari poteſt) menti repręſentantur. Inter imagines externas ſeu corporeas nō ſolum habendę ſunt, quæ picturis aut ſculpturis cōſtant; ſed multæ etiā actiones corporales, quibus aliæ actiones ceu imaginib, obijciuntur oculis: veluti ſpectacula Comædiarū aut Tragædiarum imagines ſunt rerum præteritarum: ſic veteris legis ſacrificia, immolationes, & variæ ceremoniæ imagines erant atque figuræ, vt ad Corinthios: vel vmbræ, vt ad Hebræos appellat D. Paulus. Ex his videre licet propriam imaginis rationem non eſſe poſitam in materia, ſed in repræſentatione; hocque imaginem externam eſſe oculis, quod verbum exterius eſt auribus, & quod ſpecies interna eſt cogitationi: ac proinde non eſſe habēdam rationem materiæ; nec coli lapides, vel ligna, ſed totum honorem, qui defertur imagini, redundare in prototypon, cum imago, & prototypon non conſiderentur vt res duæ, ſed vt res vna.

Actiones vt ſint imagines.

1 Cor. 10. Hebr. 10.

B. Baſilius cap. 19. SS. D. Athanaſ. ſerm. 4. in Arrianos.

HAEC cum ita ſe habeant; Eccleſia Catholica ab Apoſtolis & ſpiritu ſancto inſtituta, imaginum vſum ab Apoſtolis acceptum hactenus conſtanter retinuit, ob multas earum vtilitates. Omittam loci & templorum ornatum de quo Tertullianus, quam ob cauſam Moyſes iuſſu Dei in tabernaculo fœderis, & Salomon in templo Domini multa & ſculpſit & pinxit, cum ſatius ſit ſacris picturis loca ſacra quam prophanis ornare.

Lib. 2. cōtra Marcionem

Vtilitates imaginum.

1. EARVM primam annotarunt beatus Gregorius, beatus Ioannes Damaſcenus, vt doceantur rudiores; *Idcircò enim*, inquit B. Gregorius: *pictura in Eccleſÿs adhibetur, vt qui literas neſciunt ſaltem in picturis videndo legant, quæ legere in codicibus non valent: Nam quod legentibus Scriptura, hoc idiotis præſtat pictura cernentibus.*

Greg. lib. 9. Epiſt. 109. ad Serenum Epiſc. Maſsilienſem. Damaſ. lib. 4 orthodoxæ fidei cap. 17.

2. SECVNDA eſt, vt per imaginem reuocentur in memoriam quæ abſentia ſunt, & olim geſta. Conſtat enim memoriam renouari viſis picturis. Hinc ex Apoſtolorum traditione maiores docuerunt vbique formari imaginem crucis, vt ſemper paſsionis Dominicæ recordemur.

3. TERTIA, vt moueant & excitent animos, ſicut pulchrè beatus Baſilius: *Res in bello fortiter geſtas tum eloquentes homines ſæpè, tum pictores exprimunt, illi ſermone ornantes, hi tabulis deliniantes; & vtrique multos ad fortitudinem excitarunt.* B. Gregorius Nyſſenus fatetur ſe nunquam intuitum imaginem immolati Iſaac ſine lachrimis.

Serm. de 40. martyr.

Orat. de diuinitate filij & ſpiri. ſancti. Vide etiã B. Greg. lib. 7. indictione 2 epiſ. 53. ad Secundinum.

4. QVARTA vtilitas: vt in imagine honoretur Chriſtus eiuſque ſancti: Quia enim erectione ſtatuarum & imaginum, homines ab hominibus honorari conſueuerunt; idem honor Chriſto ſanctiſque debetur ab hominibus: cum velit ſibi Chriſtus omne genus ho-

Honor imaginis.

noris

noris deferri, qui vlli creaturæ defertur, quique nomine honoris cenſetur: quo in genere eſt imaginum erectio, earumq́ue veneratio. Sic enim honorari conſueuerunt olim Imperatores, & qui in pretio habebantur: & id quidem tam à Chriſtianis, quam ab Ethnicis, ſicut de Conſtantino *a* Euſebius & *b* Zozomenus: de Iuliano D. *c* Gregorius Nazianzenus: de Theodoſio D. *d* Chryſoſtomus ſcribunt. eleganter *e* Theoſterictus: *Fac, inquit, eſſe imaginem aliquam regalem aliquo in loco impreſſam; deinde duos homines prætereuntes regalem imaginem vidiſſe; eorumq́ue alterum, eo quod in in regem optimè affectus eſſet, ad imaginem ipſam cucurriſſe eamque amplexatum eſſe: alterum vero illi homini ſuccenſentem qui fecerit, in eam expuiſſe, & lutum ipſum vtraque manu tollentem, illam ipſam imaginem corrupiſſe, ac deleuiſſe: velim dicas ſi Rex vtriuſque factum cognouerit, vtrinam illorum hominum ſuccenſebit, aut vtrum charum habebit? Nónne priorem illum honoribus ac ſtipendijs proſequetur; poſteriorem vero puniet?*

a l. 4. de vita Conſtantini
b lib. 5. Eccl. hiſt. cap. 7.
c in oratione in Iulianum Imperatorē.
d in primis homelijs ad populum Antiochenū
orat. funeb. in S. Nicetā.

Hoc ſanè faciunt Chriſtiani, dum venerantur imagines, quod fieri ex antiqua traditione ſolet ſacris Euangelijs; quibus, dum in Eccleſijs recitarentur, accenſi cerei, vt eſt apud Diuum Hieronymum, adhibebantur, eaque in membranis deſcripta multi Chriſtiani de

B. Hier. cōtra Vigilantiū. Vide Liturgiā D. Chryſoſt.

Hom. 19. ad populum antiochenum & hom. 43. operis imperfecti in Matthæum.
Leont. lib. de adoratione crucis contra Iudæos.
Cano. 3.

ni de collo dependebant, vt ait Diuus Chrysostomus: Sicut igitur non chartę, nec membranæ, sed verbo Dei honor habetur: ita nec statuæ, nec picturæ, sed Christo eiusque sanctis. Beatus Leontius Episcopus Neapoleos Cypri: *Sed tu*, inquit, *adoras librum legis, non naturam membranarum aut atramenti adorans, sed verba Dei, quæ in illo continentur: sic & ego imaginem Christi adorans, non lignorum, aut colorum naturam adoro: absit: sed inanimatum characterem Christi: Hunc enim cum habeam, per ipsum, Christum me tenere & adorare mihi videor.* Octaua Synodus generalis Constantinopolitana sic statuit: *Sacram imaginem Domini nostri* IESV CHRISTI, *& omnium Saluatoris, æquo honore cum libro sanctorum Euangeliorum adorari decernimus: sicut enim per syllabarum eloquia, quæ in libro feruntur, salutem consequuntur omnes: ita per colorum operationem imaginariam, & sapientes, & Idiotæ cuncti, ex eo quod in promptu est, perfruuntur vtilitate: Quæ enim in syllabis sermo, hæc & scriptura prædicat & commendat. Dignum est enim, vt secundum congruentiam rationis & antiquissimam rationem, propter honorem qui ad principalia ipsa refertur, etiam deriuatiuè imagines honorentur, & adorentur, vt sanctorum Euangeliorum sacer liber, atque typus gloriosæ crucis:* Hactenus Concilium.

Hoc

Hoc in ſuper agunt Chriſtiani dum colunt imagines, quod agere ſolent, qui ad nomen Ieſu, vel magni alicuius viri caput aperiunt: Hic enim honor ſi magnati defertur, meritò etiam debetur Chriſto, ſaluatori: de quo B. Apoſtolus. *In nomine*, inquit, *Ieſu omne genu flectatur*. Qui verò nomini exhibent honorem, non ſyllabis, literis, aut voci, ſed Chriſto Domino honorem habent qui tali voce ſignificatur.

Honor nominis.

Philip. 2.

Rvrsvs qui ante pictam aut ſculptam imaginem iacentes precantur, non agunt aliud quam illi, qui ſine externa imagine in terram proſtrati, Chriſti crucifixi ſimilitudinem in mente & cogitatione ſibi formant, in eaq́; ſumma veneratione Chriſtum adorant. Quod enim eſt illis interna imago cogitatione efficta, hoc nobis eſt externa imago in ſtatua vel pictura adumbrata. Ac proinde ſicut Idololatria nulla committitur, veneratione internæ imaginis, quæ in phantaſia ſeu cogitatione formatur: ſic nulla eſt Idololatria, ſi veneremur externam imaginem, quam oculis corporeis cernimus: quia non alius in imagine honoratur, quam ipſum prototypon: Ex quo non obſcurè conſequitur, omnem honorem qui prototypo debetur, etiam exhiberi imagini poſſe, quandoquidem non imagini, ſed prototypo exhibetur in imagine: proinde reprehendendi non ſunt Chriſtiani qui

Cultus internæ imaginis.

Christum in sua imagine flexis genibus, apertis capitibus, iunctis manibus adorant, & precantur, ab eoque misericordiam, auxilium, & opem implorant.

Ornatus imaginum.

Neqve illi qui imagines vestibus, monilibus, & id genus alijs ornare solent: cũ constet Moysen tabernaculum fœderis, & inprimis Salomonem templum Domini auro, argento, gemmis, mirandum in modum exornauisse; hodieque nobiles cubiculorum suorum parietes vestiant auleis, & equos purpura, auroque & argento insternant. Cur igitur non liceat hoc facere imaginibus in honorem Christi ac sanctorum, quod ad honorem hominis fit parietibus & iumentis?

Cerei ad imagines.

Nec repræhẽsione digna sed cõmendanda est Christianorum consuetudo, qui cereos in honorem sanctorum, coram imaginibus accendunt: quandoquidem id in veteri lege ante vmbratilem fœderis arcam diuino mandato fiebat; & (sicuti supra dictum est ex B. Chrysostomo & Hieronymo) cerei ad lectionem sacrorum Euangelicorum deferebantur. Exstat insigne miraculum apud Ioannem Euiratum, de anachoreta Ioanne, cuius lampas, quã ante imaginem beatissimæ virginis Mariæ accensam habebat, ipso per semestre non rarò absente, nunquam extinguebatur.

Exod. 27.

cap. 180, prati.

Processiones.

Deniqve Ecclesiæ consuetudo circumferendi statuas, & imagines in supplicationibus, antiquo vsu confirmata est, & meritò commen-

mendanda: hoc enim fieri poteſt imaginibus Chriſti ac ſanctorum, quod olim factum eſt arcę fœderis: quæ cum iuſſu Dei circum vrbem Iericho, magna pompa circũueheretur, corruerunt mœnia vrbis. Refert Nyceta Choniates in Manuele & Ioanne comnenis, vt Imperatores, victoria precibus ſacratiſſimæ Mariæ virginis obtenta, eiuſdem virginis imaginem curru triumphali inuexerint, quaſi matrem Chriſti in ſua imagine triumphare vellent. Si quis abſens, extremo ſupplicio adiudicatus, haberi, nequit, eius imago legib. ciuilibus, eadẽ ignominia afficitur, q̃ in prototypo ipſum decreta fuerat, vt palàm fiat omnibus, quid mereatur ille, q̃ in ſua imagine affligitur. Quod igitur ſine peccato fit in hominis ignominiam, quid ne fiat in Chriſti & ſanctorum gloriam? Ioſu. 6.

Neqve verò eſt reprehenſione, ſed laude dignum, quod multitudine imaginum Eccleſias noſtras ornamus, cũ Salomonis templum plenum fuerit picturis: & ea ſanctarum imaginum multitudo, iugem nobis Chriſti ac ſanctorum memoriam ob oculos ponat: & veteris Eccleſiæ ea fuerit conſuetudo, vt ſacris picturis, hiſtoriæ & vitæ ſanctorum in parietibus deſcriberentur: ſicut videre eſt apud prudentium & Paulinum Nolanum. Multitudo imaginum. In hymno Caſsiani & Hippolyti. Epiſt. 12. ſeuer.

Caetervm vitio vertunt nonnulli, quod ad certas imagines frequentius oretur, adeóque peregrinationes inſtituantur, tanquam

Cur certæ imagines frequentius colantur.

in ligno fiducia collocetur, non in prototypo quod in quauis imagine colitur. Quibus dicendum: non ex idololatria, sed alijs de caussis imagines quasdam præferri cæteris: vel quia ad excitandam pietatem sunt accommodatiores; sic B. Chrysostomus *picturam*, inquit, *dilexi fusili cæra confectam, plenam pietatis*: vel quia coram aliqua Deus miracula operatur curationum & sanitatum: quemadmodum olim per virgã Moysis & Aaron, potius, quam per alia eiusdem generis ligna: & sicuti in hoc potius, quã in alio loco, ad sanctorum inuocationem, mirabilia operari solet: quemadmodum testatur B. August. Sicut enim in virga Moysis & Aaron nihil sanctitatis vel diuinitatis inerat: nec vnus locus ex se est alio sanctior: ita nõ plus numinis est in vna imagine, quàm in alia: sed Deus est, qui miracula operatur, vbi, quando, quomodo diuinę maiestati suę visũ fuerit.

1. serm. quod vtriusque testamenti vnus sit legislator.

2. epist. 137. ad Clerum & populũ Hipponens.

IAM verò non repugnare sacræ scripturæ vel vsum, vel honoré imaginũ, ex ipsamet vetere scriptura patet, qua sola putatur hic cult⁹ prohiberi. Nã & in tabernaculo fœderis iussu dei, ad exẽplar ostensũ Moysi diuinitus in mõte, factę sũt imagines, idq́; spiritu Dei, diuinaq́ue sapientia, intelligentia, & scientia, & intellectu, quo plenus fuit Beseleel sculptor. & in templo Salomonis, mandato Dauidis, q filium de omnibus perfectè instruxerat, innumeræ figuræ, tum pictæ tum fictæ, venerationem

Exod. 25.

Exod. 31.

3. Reg. 6. & 7.

tionem & ornatum loco sancto afferebant. Vide Leontium Napoleos Cypri Episcopum, & Damascenum. Honor verò quis maior, quam vt ab imagine petatur, grauissimi morbi curatio? Ideò namque factus est æneus serpens, vt ipsius intuitu pellerentur serpétes igniti, non quidem imaginis virtute, sed Messiæ è cruce victoriam de antiquo serpente reportaturi, caputque serpentis contrituri: sicut id pulchrè exponunt D. Chrysost. & Seuerianus Gaballorum Episcopus.

serm.5.contra Iudæos lib. 4 orthod. fi dei cap.17. Num.21. Ioan.3. Hom de ad oratione crucis. hom.in encenijs

Quod ad veterem Ecclesiam pertinet, certum est ab Apostolorum temporibus, imagines Christi & sanctorum, non sine cultu & veneratione in vsu fuisse. Tertullianus est auctor, in sacris calicibus, depingi solitas imagines Christi de humeris ouem portantis. Eusebius Cæsariensis refert imaginem Christi æneam à Syrophœnissa constitutam, ad sua vsque tempora perdurasse, quam Deus ipse hoc miraculo honorauit, vt herbæ, quæ pone crescebant, quando fimbriam eius attigissent, omnem morbum depellerent: quem honorem Christi non ferens Iulianus Apostata, cùm deiecta Christi imagine, suam substituisset, hanc fulmine deturbatam, Christi verò à fidelibus in templo cum honore depositam, author est Nicephor. qui etiam testatur Constantino Imperatori à B. Syluestro, exhibitas imagines Apostolorũ

Lib. de pudicitia

Lib. 7. Eccl. hist, ca.14.

Libro 10. ca. 30.

Petri

serm. de SS. Garua. & Pothasio de cõ sensu euangelistarum. lib.1.cap.10.

Petri & Pauli (quæ etiamnum Romæ asseruantur) easque passim haberi à Christianis, & depingi solere temporibus suis testantur B. Ambrosius, & B. Augustinus. Crucem iubẽtur ex liturgia D. Chrysostomi venerari sacerdotes Græci, sacram aram accessuri: crucis adoratio ipso parasceues die quam sit antiqua testantur Rabanus Maurus, & Rupertus Tuitiensis, & ipsemet D. Chrysostomus his verbis: *Venit nobis anniuersarius dies: qui & ter beatam, vitalemq́ conseruatoris nostri crucem præfert, & ad venerandum proponit, & nos, qui syncerò corde eam, castisq́ labris venerantur, castos efficit, atq́ ad stadij sanctorum ieiuniorum cursum paratiores robustioresq́ue declarat.*

serm. 10. de adoratione Crucis.

OBIECTIONES.
Hæreticorum.

Præcipva argumenta, quæ ab hæreticis, contra venerationem imaginum hodie adferuntur, olim etiam à veteribus Iconoclastis allata, & in synodo septima Nicena, ab alijsq́; patribus multis doctissimè confutata sunt, quorum primum est ex Exod: *Non facies tibi sculptile, neq́ vllam similitudinem eorum, quæ vel in cælo, vel in terra, vel vbiuis locorum sunt.*

1. Exod. 20.

Solvtio: non omnem hic prohiberi sculpturam aut picturam, alioquin contra istud diuinum præceptum venisset Moyses,

ses, qui & Cherubin in tabernaculo, & serpē-tem ;æneum in deserto fecit, Prohibetur igitur omnis pictura, vel scriptura, quo pacto ea ab Ethnicis habebatur: quorum quidam arbitrabatur idolum illud, aut imaginē esse Deū, dicentes, *ligno, pater meus es, & lapidi, tu me genuisti*, de quibus multa Esa: *44*. sapien. *13*. & in varijs Psalmis. Sic Exod. 32. dixerunt aureo vitulo: *Isti sunt dij tui Israhel, qui te eduxerunt de Aegypto*: Alij paulo sapientiores, docebant idola nsse corpora deorum, aut eorum habitacula, quibus illi tanquam spiritus corporibus insidentes, non parum sanctitatis darent, ita teste B. Augus. docuit Hermes Trimegistus, Varro alio, sed ferè simili errore implicitus fuit, vt demonstrat pulchrè B. Augustinus lib. 7. de Ciuitate Dei cap. 5. 6. & aliquot sequentibus. Epicurei verò existimârunt quidem Deum in cælis versari, sed corporeum: vnde idola docuerunt Dei esse figuras atque imagines. Ab his erroribus, vt populum suum Deus abduceret, vetuit fieri scuptile, hoc est, aliquam imaginem, quam putarēt esse Deum, vt primi illi: vel aliquid habere numinis, vt Varro, Hermes Porphyrius: vel diuinitatem posse vlla similitudine referri. Cùm enim Deus infinitæ sit maiestatis atque naturæ, nulla est imago, non dico corporea, quæ oculis: sed nec spiritualis, quæ intellectui vel hominis, vel angeli, diuinam naturam repræsentare posit. Neque verò hoc pacto Ecclesia Dei picturas veneratur,

Ethnici variè coluerūt imagines.
I.
Ierm. 2.
2.
Lib. 8. de Ciuitate Dei cap. 13.
3.
Gicer. iib. 1. de natuia deorum.

vt imagines putet diuinæ naturæ effigiem expressam continere: quemadmodum pulchrè B. Augusti. in Psal. 113 explicauit. Christi autẽ & sanctorum imagines in Ecclesia habentur; quod eorum corpora, fingi, pingi, sculpi & repræsentari possint.

August. in Psal. 113.

Imagines Patris & Spiritus sancti.

VERVM dicunt aduersarij haberi imagines sanctissimæ Trinitatis, vt Patris in specie senis, & Spiritus Sancti in forma columbę.

SED dicemus: has imagines nec esse trinitatis, nec Patris aut Spiritus Sancti. Cui, inqt, *Esaias similem fecistis*, id est, facere potestis *Deum, aut quam imaginem paretis ei?* & Moyses: *Non vidistis aliquam similitudinem in die, qua locutus est vobis Dominus in Oreb, de medio ignis; ne fortè decepti faciatis vobis sculptam similitudinẽ masculi vel fœminæ*. B. Paulus item Atheniẽsibus loquens: *Genus cũ simus Dei, non debemus æstimare, auro, et argento aut lapidi, et sculpturæ artis, & cogitationis hominis, diuinum esse simile*. Nulla igitur ratione dicendum est, Christianos vel colere, vel asseruare sanctæ Trinitatis, vel Patris, vel Spiritus S. imagines. Nam quod Pater depingatur vt senex dierum: non imago est Patris, sed repræsentatio visionum Danielis & B. Ioannis Apostoli. Rursum columba picta non est imago Spiritus sancti, sed illius colũbæ, in qua in Iordane Spiritus S. descendit. Cæterum eiusmodi picturę, tametsi tolerentur ob mysticam significationem, sicut imago

Esa. 40.

Deut. 4.

Actor. 17.

Dan. 7.

Apocal 5.

Matth. 3.

agni

agni, quem Ioan. Baptiſta digito demonſtrat in pictura, & imago ouis geſtatæ humeris Chriſti, quod hodie nobis Chriſtianis, nullũ ſubſit periculum idololatriæ: docendus tamẽ eſt frequenter populus, (ne in hæreſim antropomorphytarum incidant) Deum corporis expertẽ eſſe, ac incircumſcriptæ, atque infinitæ maieſtatis.

SECVNDA. ad Coloſſenſes ſcriptũ eſt: *Quæ ſurſum ſunt quærite, non quæ ſuper terram,* ergo mens eſt eleuanda ad cælum, non ad imaginem terrenam. Col. 3.

SOLVTIO, ex hac ratione pari modo ſequeretur, non eſſe adeunda templa, nec percipienda ſacramenta, non cogitandum de Chriſti natiuitate, paſsione, morte, & alijs, quæ non in ſupernis, ſed in terris geſsit. Itaq; ſuperna illa, de quibus Apoſtolus loquitur, non locis & partibus huius mundi (ait B. Auguſt.) ſurſum eſſe intelligenda ſunt; ſed meritò excellentiæ, ne in eius mũdi parte figamus animum noſtrum, quo vniuerſo debemus nos exuere. Illi igitur quærunt, quæ ſurſum ſunt, qui omnia ſua referunt eò, vt cũ Chriſto aliquando regnent. Hi enim ſiue edãt, ſiue bibãt, dormiant, orent, ſeu domi ſeu in tẽplis, vel corã imagine, vel ſine illa, in omnib. Deũ quærunt: Cõtra verò, illi quærunt quæ ſunt ſuper terrã: quorũ finis venter eſt, aut res terrena: & tamẽ qui imaginẽ venerantur, non eã venerãtur, vt eſt res terrena, neq; in ea honorem ſuũ figunt, Lib. 83. quæſt. 28.

figunt, sed per eam transferunt ad prototypó honorem omnem, nempè ad Christum, aut ad sanctum aliquem in cælis agentem.

Tertia: 1. Ioan *filioli custodite vos à simulachris*, planè prohibentur omnes imagines,

Solvtio. Quæcunque eiusmodi dicuntur in sacra scripturà, constat de idolorũ cul-
1. Cor. 5. & 10. tu dici: à quo Christiani adeò debent abhorrere, vt non solum idola non colant, sed nec vllum cum idolis commercium habeant, & nec cibum quidem sumant, qui idolis est immolatus, sicut ad Cor. latè probat B. Paulus: Christiani verò non tam simulachra adorant, quam Prototypa ipsa per imagines.

Qvarta: B. Epiphanius imaginem Christi in velo suspensam, in templo dilacerauit, indicans repugnare sacris literis, imagines in tēplis haberi, hoc enim de se scribit in epistola ad Ioannem Ierosolymitanum, quam fecit latinam B. Hieron.

Solvtio: Corrupta est hęc epistola à veteribus Iconoclastis, qui plurima istius patris loca, vt in septima Nicena synodo apertè demóstratum fuit, deprauarunt: ob id fortasse quod scirent B. Epiphanium ex Iudæo factum Christianum, & quasdam hæreses reprehendisse, quæ imaginibus non solum Christi, sed nonnullorum etiam Philosophorum, adeoque ipsius Pilati thura adolebant. Clarè enim patet à B. Epiphanio hoc assumentum non additum epistolæ, tum quod dictio omninò diuer

sa

sa sit indigna B.Hieron. tum quod conclusa iã & finita epistola, hoc figmentũ ex abrupto adijciatur, cũ toto præcedenti cõtextu nullo pacto cohærẽs: tum ꝙ B. Gregor. epist. ad Serenũ Episcopũ Massiliẽsem: qui in sua ciuitate imagines cõfregerat, eũ huius facti reprehendẽs, dicat hactenus à nullo Episcopo Catholico tale quid factũ, quale Serenus designauerat: ꝙ falso proculdubio asseuerasset B. Greg. si id olim fecisset Epiphanius, cuius epistolam à B. Hieronymo versam, virum doctissimum latere potuisse non est credibile. Lib. 9. ca. 9.

QVINTA ex Cõcilio Elibertino canone 36. *placuit picturas in Ecclesiis esse non debere, ne quod colitur, aut adoratur in parietib. depingatur.*

SOLVTIO. Hic canõ satis expressè loquitur, de nõ exprimenda diuinitate, quæ neque corpus, neq; similitudinẽ habere potest: *ne, inquit, quod colitur aut adoratur in parietib. depingatur*: cõstat quippè circa tẽpora Cõstantini Magni (quib. hoc Conciliũ celebratũ ex subscriptione Osij Cordubẽsis videtur) ortos fuisse Antropomorphitas, qui cũ Epicureis Deũ faciebãt corporeũ. His ne præberetur maioris erroris occasio, ex picturis historiarũ veteris testamẽti, quibus Ecclesię Christianorũ ornari cõsueuerãt, iussit Conciliũ 19. Episcoporũ, eiusmodi picturas, de tẽplis nonnullarum prouinciarũ Hispaniæ per id tẽpus auferri, ob eam potissimũ causam, quod antiquis illis patribus Adamo, Abrahamo, Moisi, visibilẽ illã

 formam,

formam, qua Deus se illis ostendit, appingere necessum esset.

DE ORIGINE ICONOCLASTARVM.

Actio.5. PRIMI Iconoclastæ, vt refert Tarrasius patriarcha Constantinopolitanus in 7. synodo Nicena: fuêre antiquissimi hæretici, illi videlicet, qui in Christo negarunt humanam

Primi Iconoclastæ. naturam, vt Marcionistæ & Manichæi: hi enim cum Christo non verum, sed phantasticũ corpus attribuerent, docuerunt etiam, illius phãtasmatis nullas habendas, aut colendas imagines. Aduersus quorum errorem (vt author est Michael Singelus) scripsit B. Dionysius A-

Franciscus Turrianus lib.1. pro cano. Apostolorũ. ca. 25. reopagita: aduersus eosdem fortassis est editus canon ille ab Apost. Antiochiæ, quẽ Pamphilus martyr in Bibliotheca Origenis reperit in hæc verba. *Vt qui saluantur* (.i. Christiani) *ne errent circa idola, sed ex aduerso* (hoc est loco Idolorũ gentiliũ) *statuant eius, qui Deus est, & homo incontaminatã, manu factã imaginẽ, veri Dei & Saluatoris nostri* Iesu *Christi, & famulorũ eius, cõtra idola & Iudæos: neq; amplius errent circa idola, aut similes* Iudæis *existant.* Gentiles, imagines colebãt falsas: Iudæi & Iudaizantes hęretici nullas: vtrique vitari iubentur.

2. Action.6. HOS deinde in eodẽ errore secuti dicuntur Ariani, inter quos grauiter in 7. Nicena synodo accusatur Eusebius Cæsariensis.

3. SVB annum verò domini 495. imperante Anastasio primo, vt est apud Nicephorũ, Persa

Lib.16.c.29. quidã genere, fortuna seruꝰ, nomine Xenaias,

Cui

cui Petrus Gnaphæus nomen dedit Philaxeni, Episcopus Hierapoleos, nō baptizatus, eandem hæresim contra venerationē imaginū induxit, & magna monachorū manu, quos ipse sua hęresi imbuerat, stipatus, in vrbē veniens, cū clero vellet manus inferre, grauem accepit à ciuib. cladem, & monachorum cadauera in Orontem fluuium abiecta fuerunt.

Temporibvs B. Gregorij Papæ (vt est in limonario Sophronij) Dæmon conatus eandem hæresim persuadere Theodoro Anachoretæ, cū nihil proficeret: persuasit Sereno Episcopo Massiliēsi, vt ex Ecclesijs Massiliensibus imagines eijceret, sed hunc statim repressit B. Gregorius binis literis. 4.

His sopitis duo Iudæi, vt refert Ioannes Zonaras, conueniunt quendam Arabem, nomine Izitho, cui euecto ad Arabum principatum promittunt imperium, atque in eo longam vitam, si imagines ex toto suo imperio exterminaret: paret ille, & imagines vbique demolitur: sed anno nondū elapso moritur: vnde Iudæi in Isauriam profugiunt: vbi inuēto opifici cuidā adolescenti Leoni Imperiū prædicūt, si iurare velit, se adepto imperio, id pręstiturū, quod ipsi postularēt: Iurat, euehitur ad imperiū: Iudæi nihil aliud se postulare affirmant, q̄ vt imagines ex toto imperio Romanō profligēt. Quod cū Leo imperator conaretur, resistentes impijs conatib. eius 12. sapientissimos viros, qui Roman. imperatorib. à cō- Lib 9. epist. 9 & 109. lib. 3.

ſilio eſſe cõſueuerãt, cũ domo & bibliotheca, vniuerſaque ſupellectili viuos exuſsit, & reluctantibus omnibus pijs, hæreſim Iconoclaſtarum inuexit: qua re motus Gregorius tertius Pontifex, imperium Occidentis illi ademit, quod poſtea Leo tertius ab Imperatorib. Græcis ad Carolum Magnum tranſtulit.

6. HVIC Leoni Iſaurico ſucceſsit in imperio & impietate filius Conſtantinus quintus cognomento Copronimus: homo improbus, magicis artibus & incantationi deditus, multiſque falſis erroribus imbutus, vt qui Chriſti diuinitatem negarit, quemadmodum (teſte Zonara) Anaſtaſius patriarcha Cõſtantinopolitanus iureiurando confirmauit. De hoc eodem Sabellicus ſic ait: *Cõſtantinus Imperator elephãtico morbo perijt, maximiſq; conſumptus doloribus dixiſſe fertur: addictus ſum inextinguibili flammæ,*

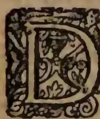
Lib.3. Ennead.8. lib.8.

7. LEO quartus huiuſce filius non ſegnis paternorum ſtudiorum æmulus atque imitator, cùm inſano flagraret amore gemmarum, nec ex prophano conquiſitis expleri poſſet: ex templi ſanctæ Sophiæ ſacrario abſtulit, cauillo vſus, Chriſtum cuius templum illud eſſet, pauperiem, non gemmas probaſſe. Depromptam igitur coronam ex ſacro auro & gemmis contextam, ſacrilego capiti impoſuit, ſed pœna ſtatim ſecuta eſt. Nam caput ſacrilegio pollutum, Carbunculi apoſthemate intumuit, quo nomine fuerat gemma: pauciſq; diebus vi morbi conſumptus, iuſtas ſui ſce-

ſceleris pœnas luit. Aduerſus hos coactum eſt in Nicea celeberrimum Concilium generale, quod Adrianus primus, celebratis Romæ & Francoforti ſynodis, damnata pſeudoſynodo Epheſina, quam eius ætatis hæretici falſo nomine, ſeptimam ſynodum generalem appellabant, magno Patrum conſenſu approbauit. Hos veteres Iconoclaſtas poſteriores hæretici ſecuti toties ex vniuerſo orbe damnatam atque ſepultam hæreſim reuocârunt.

DE VENERATIONE SANctorum.

Caput IX.

DE cultu venerationeque Sanctorum (quam olim temporibus D. Hieronymi hæreticus Vigilantius impugnauit, inſigniter & doctè à Patribus illius ætatis refutatus, atque damnatus) doctrina Catholica his quinque propoſitionibus, quantum ſatis erit explicari poteſt. Quinque propoſitiones.

HARVM prima ſit: Sanctorum animas cũ Chriſto in cælis viuere, Dei vultum intueri & perpetua gloria frui, iuxta verbum Saluatoris ad latronem, *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradyſo*: Et deſiderium B. Pauli, qui optabat *diſſolui & eſſe cum Chriſto*. Chriſtus enim paſsione, & morte ſua ianuas cæli reſerauit, per quas aſcendens ad Patrem, primos ſecum introduxit veteres illos Patres, qui ad eius vſq; tempora in lymbo, ſiue, vt Chriſtus loquitur, in ſinu Abrahæ aſſeruati fuerant Lucæ 23. Philip. 1. Lucæ 16.

Psal. 77. Ephes. 4. captiui, *ascendisti in altum* (inquit Dauid) *cœpisti captiuitatem*, vel vt loquitur B. Paulus; *ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem.* Cælorum namque excelsa conscendens (ait in hũc locũ D. Hier.) eos, qui in captiuitate diabolica tenebantur, absoluit, ac post se velut captiuos deductos æternæ vitæ restituit. Quẽ-

Iob 21. Lucæ 16. Numer. 16. admodum igitur animæ impiorum, qui ducunt *in bonis dies suos, in puncto, ad infernum descendunt*, sicut de diuite epulone, Chore, Datan & Abiron, & plerisq; alijs ex scriptura cõstat: pari modo, maioriq; ratione animæ iustorum, vel hic, vel post mortem purgatæ, statim in cælos euolant, cũ Deus sit pronior ad præmia cõferenda, quã ad pœnas infligendas. Itaque in Apoc. animabus sub altari clamantib.

Apoc. 6. In 4. Psalm. pœnitent. Apoc. 7. *datæ sunt singulæ stolæ albæ*, hoc est (vt ait beatus Gregorius, & venerabilis Beda in hunc locum) gloria immortalitatis. De quibus animabus sic loquebatur B. Ioanni vnus de senioribus: *Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni: ideò sunt ante thronum Dei, & seruiunt ei die ac nocte*: si seruiunt, non dormiunt: non sopitæ sunt, nec vna cum corporibus extinctæ.

Secunda propositio. Sancti cum Christo in cælis æuum degentes, non ignorant, quæ à viuentibus in terra geruntur. Quæ propo-

propoſitio varijs rationibus confirmari poteſt. Nam primo quidem, Angeli in cælis, dum gaudent *ſuper vno peccatore, pœnitentiam agente, magis, quam ſuper nonaginta nouem iuſtis*, vtique norunt in cælis conſiſtentes, quid in mundo agatur; non modo foris, ſed intus etiam in corde peccatoris, in quo eſt vera pœnitentia, & dolor de peccatis. Cùm igitur Sancti in cælis ſint *ſicut Angeli Dei*, (vt Chriſtus loquitur) hoc eſt, eiuſdem gloriæ & beatitudinis: non ignorabunt vtique quid apud nos agatur. Secundò verò. Patres in Lymbo ante Chriſti aduentum noſſe poterant, quæ fiebant in terra: Sciebat Abraham *Epulonem illum recepiſſe bona in vita ſua, & Lazarum ſimiliter mala*: Sancti igitur, qui nunc aſtant Deo, maiorique gloria fruuntur, potiori ratione eadem non ignorabunt. Tertiò: plerique in inferno non ignorant, quæ ad ipſorum maiorem damnationem à viuentibus fiunt, ſicut diues epulo nouerat fratres ad ſui imitationem perditè viuere: multò ergo magis cognoſcent ſancti, quæ à viuentibus gerantur ad ſuam maiorem gloriam. Quartò, nonnulli viuentes abſentia & futura, adeoque cordis occulta non ignorarunt: vt Heliſeus, qui ſeruo ſuo Gieſi. *Nonne*, inquit, *cor meum in præſenti erat, quando deſcendit homo de curru ſuo in occurſum tuum?*

Rationes. 1. Lucæ 12. Matth. 22. 2. Lucæ 16. 3. 4. 4. Reg 5.

& Samuel Sauli: *omnia quæ sunt in corde tuo, dicam tibi: & de asinis patris tui, quos perdidisti.* B.

1. Reg. 9. Petrus absens sciebat Ananiam & Sapphiram

Actor. 5. fraudasse de pretio agri. B. Paulus intuitus

Actor. 14. cor claudi mendici, cognouit eum fidem ha-

2. Cor. 12. bere, vt saluus fieret. Idem raptus in tertium

Actor. 7. cælum audiuit arcana verba, & B. Stephanus ex synagoga non impeditus vel tabulatis, vel tecto, vel loci distantia, vidit cælos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Deniq; prophetæ futura & præcognouerunt, & prædixerunt: Si igitur hæc gratia sit viuentibus, cur non etiam beatis illis cum Christo iam regnantibus, eiusque gloriam intuentibus?

Caeterum, vt intelligamus, quonam modo Sancti in cælis à nobis absentes, in rerum nostrarum notitiam venire possint: considerandum est, quomodo viuentes res humanas cognoscant. Hoc porrò fieri inueniemus tribus modis: Primò, dum rem ipsam vel intuentur, vel aliquo sensu percipiunt: veluti cùm homo hominem videt eius actiones inspicit, verba audit, mores considerat. Secundo, cùm quid non in se directo intuitu, sed per reflexionem intuemur: quomodo ea videmus in speculo, quæ post tergum nostrum sunt, & quæ alioquin videre nequimus, vt oculos, frontem, faciemque nostram. Tertiò cùm absentia aliorum relatione discimus,

Tribus modis in notitiã rerum venimus.

1.

2.

3.

velut

velut per internuncios, literas, historias & scriptos libros, qui nobis non tantum absentia, sed multo antè præterita referunt.

ET quidem de tertio modo, dubium nullum est sanctos in cęlis cognoscere quæ in terris gerimus, internuncijs Angelis, & ijs qui ex hac vita migrant, vt beatus Augustinus de cura pro mortuis agenda, testatur: & beatus Gregorius, qui homilia sexta in Euangelia testis est beatum Ioannem Baptistam fuisse Christi præcursorem ad inferos, sanctisque patribus annunciâsse Christi aduentum. Iacob Patriarcha Angelos vidit ascendentes & descendentes scalam illam in cœlum vsque protensam; ascendentes quidem ad preces nostras offerendas, descendentes vero ad fauorem nobis diuinum impertiendum: quod Raphael angelus se fecisse testatus fuit seniori Tobiæ, & in Apocalypsi angelus legitur imposuisse incensum, *quæ sunt*, inquit, *orationes sanctorum*.

Vt sancti cognoscũt hæc inferiora.

Cap. 15.

Genes. 28.

Tobiæ 12.

Apoc. 8. & 5.

DVBIVM etiam non est, quin secundo modo diuina reuelatione sancti cognoscant, quæ ad ipsorum gloriam promouendam à nobis geruntur. Quemadmodum enim Rex quispiam, si de assidentis sibi amici magno commodo, vel eximio aliquo bono, per literas certior factus esset, non existimaret amicum hoc iure amicitiæ celandum esse, cuius sciret gaudium his nouis vehementer augeri posse; ita

Simile.

S 5 Deus,

Deus, qui ſanctorum ſuorum perfectum gaudium deſiderat, nihil eorum ipſos celat, quæ aliquo modo vel augere id, vel perficere poſſunt: eiuſmodi vero ſunt orationes, quæ ad ipſos à viuentibus effunduntur, & quæcunque in ipſorum gloriam ab iiſdem ſuſcipiuntur.
4. Reg. 4. Mirabatur Heliſeus ſibi occultatam mortem filij Sunamitidis matriſq́; triſtitiam; *Anima eius*, inquit, *in amaritudine eſt, & Dominus celauit à me, & non indicauit mihi.*

Caeterum longè aliter viuentibus abſentia reuelantur, atque ſanctis qui æterna gloria fruuntur; Illis enim nota fiunt occulta inſpiratione, his autem contemplatione diuinæ eſſentiæ, in qua veluti in ſpeculo res omnes & ab illis videntur, & ſunt longè perfectius, quam in ſemetipſis exiſtant. Dominus Moyſi exhibiturus eſſentiam ſuam contemplandam:
Exod. 33. *Ego*, inquit, *oſtendam tibi omne bonum*, id eſt, quicquid aliquo modo nomen & rationem boni habere poteſt, id omne in mea eſſentia, quam es viſurus oſtendam tibi.
Ioan. 1. Et beatus Ioannes: *Quod factum eſt, in ipſo vita erat*, id eſt, creatura omnis in Deo eſt, non quidem vt in ſe mortua, ſine ſenſu, materialis, corporea, imperfecta: ſed vita, id eſt, viuens, immaterialis, perfectiſsima. Itaque B.
Lib. 12. moral. cap. 13. & lib. 4. dialogorum c. 33. Gregorius de animabus ſanctis loquens: *quæ*, inquit, *intus omnipotentis Dei claritatem vident, nullo modo credendum, quia foris ſit aliquid,*

quod

quod ignorent. Quia enim illic omnes communi claritate Deum conspiciunt, quid est quod ibi nesciant, vbi scientem omnia sciunt?

VTRVM sancti primo modo res humanas intueantur, videtur habere dubitationem. Nam beatus Augustinus libro de cura pro mortuis agenda, tametsi non dubitet mortuos, vel diuina reuelatione, vel Angelorum, aut aliorum hinc migrantium denunciatione, rerum nostrarum fieri certiores; non audet tamen asserere sanctos vbique esse præsentes, vbi ad eorum inuocationem miracula eduntur: proinde ex eiusdem Diui Augustini & beati Gregorij sententia, dicimus defunctorum animas naturaliter per se nec adesse nobis, nec nostra contemplari; dono tamen beatitudinis & gloriæ, non ex cœlis modo nostra intueri posse, sed diuino etiam permissu quandoq; nobis adesse: Si enim concessum est beato Stephano ex synagoga Christum videre: & beato Paulo in tertio cœlo diuinam essentiam contemplari: nullum est inconueniens, si fateamur sanctos è cœlis videre opera nostra in terris, sicut contemplantur pœnas damnatorum in inferno. Cum enim nulla corporis mole præpediantur, non impedientur etiam locorum distantia nec corporibus interiectis, quo minus preces nostras audiant, actiones intueantur, adeoque in cordibus nostris & cogitationibus illa videāt, quæ ipsis volumus manifesta. Quemadmodum

cap. 16.

cap. 15. & 16. de cura pro mortuis, lib. 12. Mor. c. 13.

Act. 7.

dum enim ſine externa voce aut ſenſibili ſigno, angeli tum ſibi mutuo, tum animabus loquuntur & viciſsim ab illis audiuntur atque intelliguntur: ita homines ſola voluntate ſua ſpiritibus tam bonis quam malis, interna deſideria & cogitationes aperire poſſunt, & ab illis intelligi, non obſtante corpore quo veſtiuntur, vel quauis loci intercapedine, tametſi magna: Nolentium verò cogitatio, aut mens, præter vnum Deum, *qui ſolus ſcrutatur corda & renes*, aut cui voluerit Deus reuelare, patet nemini.

Tertia propoſitio: Sancti in cœlis non ſolum viuentium neceſsitates nouerunt: ſed maiori, quam dum in terris agerent, charitatę Deum pro illorum ſalute deprecantur.
Rationes. Quod varijs Scripturæ locis atque rationi-
I. bus probari ſolet. Siquidem angeli, quibus ſancti in cœlis, à Chriſto ſimiles futuri dicuntur, non raro leguntur precati Deum pro Iſraelitico populo, vt Zachariæ primo, vbi his verbis rogatur ab angelo Deus: *Domine exercituum, vſque quo tu non miſereberis* Hieruſalem *& vrbium Iuda, quibus iratus es? Iſte iam ſeptuageſimus annus eſt.* Addit deinde Propheta: *Et reſpondit Dominus angelo qui loquebatur in me, verba bona, verba conſolatoria*, quibus ſignificare voluit, vſque adeò acceptam fuiſſe Deo precationem angeli, vt ſtatim quæ petebat impetrauerit. Similiter Danielis 10. Michael

Michael vnus de principibus primis venit in adiutorium Angelo agenti apud Deum caussas populi Israelitici contra principem Persarum.

DEINDE in Apocalypsi, viginti quatuor seniores, qui à numero duodecim Patriarcharum, & duodecim Apostolorum, sanctos vtriusque testamenti referunt, dicuntur *Cecidisse coram agno, habentes singuli cythàras & phialas aureas, plenas odoramentorum, quæ sunt,* inquit Scriptura: *orationes sanctorum.* Offerunt igitur Deo preces Ecclesiæ prostrati in terram, id est, precibus suis nostras preces iuuantes, Deoq; commendantes. 2. Apocal.5.

PRAETEREA libro secundo Machabæorum cap. 15. Onias summus sacerdos vita defunctus, apparens Iudæ Machabæo, de Ieremia Propheta sibi astante dicebat; *Hic est fratrum amator, & populi Israel, hic est qui multum orat pro populo, & vniuersa sancta ciuitate;* Ieremias verò porrecto Iudæ gladio, *accipe,* inquit, *sanctum gladium, munus à Deo, in quo deijcies aduersarios populi mei Israel.* Visionem probauit euentus, nam Iudas postridie Nicanorem & triginta quinque hominum milia postrauit. Origines homilia 3. in Cantica, eadem hac scriptura sanctorum inuocationem confirmat. Et Oecumenius his verbis Apostoli Petri: *Dabò autem operam & frequenter habere vos post obitum meum, vt horum memoriam faciatis;* 3. 2.Pet.1.

tis; ait plerosque sanctos viros post mortem quoque horum qui hic sunt recordari, ac pro viuentibus intercedere, dum per traiectionem sic legi volunt: *Dabo operam etiam post obitum meum, vt vos semper horum memoriam faciatis.*

4. QVARTO sancti in cœlis aduersus impios subinde expetunt vindictam, vt videre licet Apocal 6. vbi magna voce dicuntur clamare; *Vsq; quo Domine sanctus & verus non iudicas & non vindicas sanguinem nostrum, de his qui habitant in terra?* Multo igitur magis à Deo misericordiam pijs Christianis exorant.

5. QVINTO, Dæmones ipsi rogasse Deum leguntur, & impetrasse hominum quorundam pœnas, odio humani generis incitati: vt de sancto Iob constat: & Matth. 9. vbi cum aliud non possent, hoc vnum exorarunt à Christo, vt mitterentur in gregem porcorum, vt saltem illorum interitu, molestiam adferrēt homini-
Lucæ 16. bus: Et diues Epulo pro fratribus Abrahamum rogauit, ne venirent in locum tormentorū. Et quidem quod ad rem præsentem attinet, parum refert qua ratione ad orandum inducantur, siue metu grauioris supplicij, vt damnati; siue odio, vt dæmones; siue fraterna charitate, vt sancti; hoc enim solum quæritur, cur non orare possint Sancti in cœlis, cum orent dæmones atque damnati?

6. SEXTO, viui pro viuis Deum orant, vt B. Paulus

Paulus in varijs Epistolis, pro ijs Ecclesijs ad quas scribebat, se fecisse commemorat. Atque in veteri testamento, Moses, Helias, Daniel, Ieremias: *Si igitur Apostoli & martyres* (inquit contra Vigilantium D. Hieronymus) *adhuc in corpore constituti, quando pro se adhuc debent esse soliciti, orant pro cæteris; quanto magis post coronas, victorias, & triumphos? Vnus homo Moyses sexcentis milibus armatorum à Deo veniam, & Stephanus imitator Domini sui & primus martyr in Christo, pro persecutoribus veniam deprecatur: & postquam cum Christo esse cœperint minus valebunt? Paulus Apostolus ducentas septuaginta sex sibi dicit in naui animas condonatas; & postquam esse cœperit cum Christo, tunc ora clausurus est? & pro his qui in toto orbe ad suum Euangeliũ crediderunt, mutire non poterit?* Ita D. Hieronymus. Coloss. 1. 2. Thess. 1. Rom. 1. Philip. 1. 2. Tim. 1.

QVARTA propositio: Constat ex Scripturis, sanctos in cœlis regnantes cum Christo, hæc terrena curare, & administrare; ita enim Dauid Propheta futurum prædixit: *Constitues eos Principes super omnẽ terram*; quem principatũ quia assecuti non sunt dum in terris viuerẽt, afflicti potius, & ludibrio ab omnibus habiti, omnium peripsema, & tanquam huius mundi purgamenta, vel vt est Græcis καθάρματα, id est, anathemata, tanquã exitiales & scelesti homines: post hanc vitã obtinere debẽt, si Deus verax est in scripturis suis. Psal. 44. 1. Cor. 4.

Quod

Quod alio loco idem Propheta Dauid non obſcurè dixit: *Exultabunt ſancti in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis, exultationes Dei in gutture eorum, & gladij ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis, vt faciant in eis iudicium conſcriptum; gloria hæc eſt omnibus ſanctis eius.* Simile quid promittitur à Chriſto in Apocalypſi angelo Thyatiræ: *Qui vicerit, & cuſtodierit vſque in finem opera mea, dabo illi poteſtatem ſuper gentes, & reget eas in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringentur, ſicut & ego accepi à patre meo.* Clarè hic dicit Chriſtus eandem poteſtatem accepturos à Deo ſtatim à morte ſanctos in cœlo, quam ipſe accepit à patre ſuo, Pſalmo 2. promiſſam: *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeßionem tuam terminos terræ, reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos.* Datur itaque ſanctis authoritas impios cogendi, cohibendi, puniendi, & pios ex ipſorum manibus eripiendi.

Pſal. 149. Apocal. 2.

QVANDO apud Matthæum & Lucam ſeruo fideli promittitur à Chriſto; *Quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum:* manifeſtè indicatur ſanctos eſſe adminiſtratores bonorũ Dei, atque hanc terram curare, cum etiam illa in

Matth 24. Lucæ 12.

la in bonis Dei numeretur, & alibi: *Euge* Lucæ 19.
serue bone, eris potestatem habens super decem ciuitates, & alij, *eris super quinque ciuitates*, signi-
ficauit (inquit, beatus Ambrosius) *per ciui-* Lib.8.in Lucam.
tates animas, quibus iure præponitur qui pecuniam Domini sui mentibus hominum fenerauerit: nàm sicut angeli præsunt, ità & hi qui vitam meruerunt angelorum. Certè si Reges sunt & sacerdotes in cœlo, imò *si oculus non vidit, nec* 1.Cor. 2.
auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt; quæ præparauit Deus diligentibus se; nulla vel fuit, vel mente cogitari potest gloriæ potestas & imperium; quod cum Sanctorum præmio conferatur. Poterunt igitur beneficio gloriæ suæ, quicquid Reges potestate; quicquid opulenti diuitijs; quicquid docti sapientia. Si ergo Reges exercitu hostes profligant, diuites egenis subueniunt, medici arte curant; id præstare poterunt Sancti non minus, quam 4.Reg.19.
id præstiterunt Angeli, quorum vnus 185. milia vna nocte prostrauit, alius Tobiæ lu- Tob.11.
men reddidit, pecuniam à Gabelo tulit, & nu Tob.9.
ptijs filij parentum pauperiem, totámque familiam ditauit, Tertius Petrum carcere libe- Act.12.
rauit, &c.

QVINTA propositio: Cùm sancti in cœlis summa gloria à Deo afficiantur, consortes quodammodo diuinæ naturæ, vt loquitur beatus Petrus, similes Deo quem clare vident, sic- 2. Petri. 1.

ut est in Apocalypsi, *habentes super se nomen*
1. Ioan. 3. Apocal. 3. *Dei scriptum, & nomen ciuitatis nouæ Hierusalem, & nomen Christi nouum*, id est, diuinitate repleti, & gloria cœlesti, vt Christi cohæredes,
Psal. 138. nimis honorati à Deo, id est, magis quam mens humana capere possit; meritò viuentibus omnem honorem accipere merentur & debent, qui alicui creaturæ in hoc mundo sine reprehensione defertur. Excipio honorem diuinum, vtpote de quo Deus sic loquitur:
Isaiæ. 42. *Gloriam meam alteri non dabo*. Proinde quicquid exhibetur principib. parentibus, aut quibusuis hominibus; quicquid etiam angelis, id meritò deferri potest ac debet sanctis cum Christo viuentibus.

PORRÒ ne erretur in hoc cultu & honore, considerandum erit, quis honor soli Deo debeatur: quòd Christus his verbis exposuit;
Matth. 4. Quid adoratio. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies*. Solus ergo Deus est adorandus, soli etiam Deo seruiendum. Sed quia in Scripturis hæ voces adorandi & seruiendi aliquando
Genes. 19. Genes. 23. Genes. 33. 3. Reg. 1. creaturis tribuuutur, sicut Loth dicitur duos angelos adorasse: Abraham filios Heth; Iacob cum vxoribus & filijs, Esau fratrem: Nathan Propheta Dauidem regem; necessum est has voces duobus modis accipi: vno vt soli Deo
Adoratio creaturæ. conueniant; altero, vt etiam creaturis. Et posteriori quidem modo significant externum aliquem cultum, aut venerationem: vt adoratio sit

tiò ſit honorem externum exhibere, caput aperire, genu flectere, in terram ſe abijcere; qui honor olim Regibus habebatur: & nunc quoque parentibus, vel præceptoribus offenſis filij & diſcipuli ſupplices fiunt: quod tamen adorationis genus perfectum eſt, in externa ceremonia conſiſtens. Priori igitur modo ſignificatur interna reuerentia, & ſubiectio; eſtque perfecta adoratio (quam Græci λατρείαν vocant, ſoli Deo exhibendam) non contenta veneratione externa; ſed per illam plenè atque perfectè ſe homo Deo ſubijcit: & cernitur, primò quidem in eo, vt intellectus agnoſcat Dei magnitudinem & excellentiam, eumque creaturarum omnium conditorem: deinde verò vt voluntas ex hac conſideratione ſeipſam totam Deo creatori ſubmittat, atque in ipſum tanquam in vltimum finem ſua omnia referat; tertio vt actus aliqui externi edantur, quibus hunc animi noſtri affectum foris teſtificemur, & manifeſtemus; veluti genua flectentes, vel corpus in terram proſternentes, aut pectus tundentes, &c.

Adoratio Dei.

1. 2. 3.

ITAQVE adorare cultu diuino, non eſt genua flectere, aut caput aperire, vel ſeſe inclinare quauis intentione; ſed hæc ipſa, vel alia id genus exhibere, aut præſtare ea mente, vt cultu externo perfectã hanc internã ſubiectionem proteſtemur; Vnde ſequitur externã venerationem ex ſe non eſſe latriam, ſed ex ſola

Marc.15. illa interiori, à qua exterior illa pendet nomenque & speciem accipit: Cum enim videntes Iudæi Christo genua flecterent, non fuit adoratio sed irrisio; pari modo si Principem, parentem, præceptorem simili cultu externo honoremus, non erit latria sed honor humanus, nisi in mente sit error; sicut Cornelius Centurio beato Petro Apostolo, & beatus Ioannes angelo honorem diuinum exhibere cogitabant. Hæc paucis explicauit Christus Samaritanæ; *qui adorant Deum, in Spiritu & veritate oportet adorare. In spiritu*, hoc est, vt externa adoratio, ab interna ducatur. *In veritate*, hoc est, sine mendacio, vt mens conformis sit externæ actioni, ne corpore prostrato animus sit erectus: ne manibus eleuatis in cœlum, animus in terra hæreat; ne voce orantes, mente taceamus, &c.

Act.10. Apocal.19. & 22. Ioan.4.

Seruitus.

SIMILI modo est explicandum nomen *seruitutis*, cum dicitur, *soli Deo seruiendum*. Hominibus enim seruire, est obsequium aliquod præstare; quod mandat beatus Apostolus seruis, *vt cum bona voluntate Dominis suis seruiant*; Deo verò seruire, est omni ex parte ei subditum esse; *vt siue manducamus, siue bibimus, siue quid aliud facimus; omnia in gloriam Domini nostri faciamus. Nemo enim nostrum sibi viuit, & nemo sibi moritur. Siue enim viuimus Domino viuimus, siue morimur Domino*

Ephes.6. Coloss.3. 1.Cor.10. Coloss.3. Rom.14.

mino morimur; siue ergo viuimus, siue morimur Domini sumus.

Ex his facilè intelligimus, quis & qualis possit ac debeat honor sanctis tribui, & quis soli debeatur Deo. In primis namque interna reuerentia, & agnitio summæ maiestatis, qua credimus dono fidei, ad vnum Deum pertinet: in quem vnum credimus, non in aliquem sanctorum. Deinde interna voluntatis submissio, qua nos vni Deo subijcimus, in ipsum speramus, ab ipso pendemus, eum toto corde, tota anima, & mente diligimus. Tertio actus omnes exteriores, qui tali intentione & mente eduntur. Porrò horum actuum quidam ex se hanc mentem & intentionem significant: alij non per se quidem, nisi peculiariter eo referantur. Prioris generis sunt sacrificij oblatio, altarium & templorum erectio, votorum nuncupatio, de quibus multa beatus Augustinus & Damascenus: Atque in Exodo sic loquitur Deus: *Qui immolat Dijs, occidetur, præterquam Domino soli.* Posterioris generis actus creaturis etiam exhibentur, mutata mente atque intentione; sicut de capitis apertione, prostratione, atque id genus alijs diximus. Proinde nullam Deo infert iniuriam, qui sanctis omnem illum honorem, affectum & cultum, tam internum quam externum defert, & exhibet, qui sine reprehensione deferri potest creaturis, seu

Honor soli Deo debitus.

I.

2.

3.

Lib 10. de ciuit. cap. 4. lib 20. cōtra Faust. mani. cap. 21. lib. 4. ortho. fidei cap. 16. Exod. 22.

angelis,seu hominibus. Sunt ergo amandi & metuendi; sunt laudandi atque rogandi, tum vt pro nobis apud Deum intercedant, tum vt ipsi nobis opitulentur: sunt illis genua flectenda, capita aperienda, lumina accendenda statuæ erigendæ, supplicationes decernendæ; quæ omnia principibus viris fieri sine obloquio consueuerunt. Atque hæc omnia vsque adeo non repugnant scripturis, aut rationi, vt his omninò sint consentanea. B. Paulus in varijs Epistolis precatus est Christianos, vt se ad Dominum in orationibus suis iuuarent, vt *in omni instantia & obsecrationibus, pro omnibus sanctis & pro se orarent: vt fierent obsecrationes, orationes, postulationes, pro omnibus hominibus.*

Rom. 15. Ephes. 6. 1. Tim. 2.

Deus mandauit Elyphæ Themanitæ, vt beati Iob. orationes peteret. Si igitur viuentium preces licet implorare, cur non etiam sanctorum, non iam mortuorum, sed cum Christo regnantium? Præterea ab hominibus bonis frequenter inuocati sunt angeli: nam & Loth rogans angelũ pro cõseruatione oppidi Segor, quod petijt impetrauit: & de patriarcha Iacob sic dicit Ozeas, *inualuit ad angelum, & confortatus est, fleuit & rogauit.* Si ergo rogari possunt à viuentibus Angeli, poterunt & sancti, qui sunt sicut Angeli Dei.

Iob. 42.

Genes. 19. Ozeæ 12.

Matth. 22.

SI maiorum traditionem de hac Ecclesiæ doctrina inspiciamus, vix inuenias doctorum aliquẽ, qui nõ & vehementer inuocationẽ sanctorũ cõmendarit, & ipsemet sanctos inuocarit.

ARGVMENTA HAERE-ticorum.

ADVERSVS hanc Catholicam doctrinam, multa quidem ab aduersarijs obijciuntur, sed eorum nonnulla ex præcedentibus dissolui possunt, quale est, quod Anabaptistæ plerique volunt, animas in abditis quibusdam locis quiescere, nec ante diem iudicij cum Christo in paradyso cœlesti viuere. Et quod aiunt reliqui, sanctos ignorare quæ apud nos geruntur, nec preces nostras intelligere. Aliæ igitur adferendæ sunt obiectiones, quarum prima est: Christus est, *vnus mediator Dei & hominum*, non sunt igitur sancti vlli mediatores, ne ipsi quidem Apostoli, vt inquit, beatus Augustinus; non ergo pro nobis orant, neq; vt id præstent sunt à nobis sollicitandi. 1.Tim. 2. Lib. 2. cōtra epist. Parnie cap. 8.

SOLVTIO: Eodem argumento conficietur, nec sanctos angelos pro nobis orare; nec esse rogandos viuentes; peccasseque B. Apostolum Paulum, qui, vt superius ostendimus, viuentium preces sibi expetijt. Proinde dicendum, vnum quidem esse Mediatorem, sicut apud Matthæum dixit Christus, *vnum esse patrem, & vnum magistrum*; non tamen incommodum esse, si plures sint mediatores, sicut plures sunt patres & plures magistri. B. Apostolus apertè fatetur, Moysen fuisse Mediatorem inter Deum & populum Israeliticum; quòd eiusmodi nomina Matth. 23. Galat. 3.

longè aliter Christo atque hominibus in scripturis tribuantur: illi excellentiori ratione, hominibus verò quadam participatione. Deus
Matth.19. solus dicitur bonus, & tamen omnis creatura
1.Tim.4. Dei bona est; sed Deus natura sua est ipsa bonitas, creaturæ bonitate participata. Ita Christus omnium est magister, quia vt foris, ita
Ioan.3. & intus docet; cæteri verò doctores atque magistri (vt Nicodemus *magister in Israhel*) externa tantum voce instituunt. Sic media-
Christus vt Mediator. tor est Moyses, & sunt mediatores sancti & & angeli, quia intercessores & deprecatores, Christus verò longè excellentius & magis propriè, tum quia natura medius inter Deum & hominem, cum vtramque naturam in vna persona habeat: tum quia vtrique parti satisfecit, nempe Deo Patri offenso, & hominibus à Deo auersis. Is namque verè est Mediator inter partes, qui vtrasque componit, maximè si de suo hoc faciat: & læsæ quidem satisfaciat, alteram verò siue iustè, siue iniustè auersam, quacunque ratione, etiam muneribus placet. Læsus & offensus erat Deus Pater peccatis hominum: satisfecit ei persoluto sanguinis pretio & morte obita CHRISTVS: homines tametsi rei, qui DEVM sceleribus suis ad iracundiam prouocauerant, auersi tamen à DEO mala voluntate, tanquam indignati in gratiam redire nolebant; hos etiam placauit misso Spiritu sancto, cœlestique

lestique gratia, alijsque donis & charismatibus, vt iam verus mediator reconciliauerit ima summis, *interficiens inimicitias in semetipso, reconcilians nos Deo, per crucem & mortem suam.* Hanc prærogatiuam mediatoris, soli Christo, qui est vnicus mediator Dei & hominum, tribuit Apostolus. Ephes. 2.

SECVNDA: Christus pro nobis orat patrē, *qui semper viuit ad interpellandum pro nobis: quem habemus aduocatum apud patrem*, cùm igitur ille semper exaudiatur pro sua reuerentia, non opus erit alijs precatoribus, ne videamur iniuriam irrogare orationi Christi, tanquā minus efficaci. Hebr. 7. 1. Ioan. 2. Heb. 5.

SOLVTIO. etiam hac ratione efficeretur non esse implorandas orationes viuorum, ne minus efficax habeatur oratio Christi. Est igitur dicendum, non ob id sanctos pro nobis Deum precari, tanquam Christi oratio minus sufficiat: sed primum quidem ad Christi dignitatem ostendendam: qui, tametsi pro nobis patrem oret, oratur tamen ipse, & à nobis, & à sanctis pro nobis. *Nam reuerentur* (inquit B. Bernardus) *in Christo homines diuinam maiestatem, vt opus sit mediatore ad mediatorem istum:* Deinde verò ad malitiam peccatorum nostrorum detestandam, quæ tanta est, vt ipsi per nos soli, nec ad Deum Patrem, nec ad Filium accedere audeamus, sed interpellatores quæramus Deo chariores, vt Sāctorū meritis, & precātiū

Cur Sancti pro nobis orent.

1.

Serm. vlt. de assump. B. Virg.

2.

multitudine, De⁹ ad misericordiã inflectatur.

NEQVE verò existimandũ est, Christũ eo modo apud Patrẽ pro nobis intercedere, quo modo rogãt vel viuentes, vel Sancti in gloria; quia nõ anxiè, non dubitanter, non supplicis more petit, sed tanquã authoritatẽ habens, & suo iure, exhibitis meritis, postulat quiduis. Atq; vt discrimen hoc inter Christi intercessionẽ & preces Sanctorum cognoscatur, valebit hęc similitudo. Si fingamus à Rege in carcerẽ coniectos centũ mercatores ob debitũ quinquaginta miliũ coronatorũ: & illos cũ soluẽdo non sint: vel de vita, vel de perpetuis vinculis periclitari. Fingamus rursus nobilẽ aliũ virum, vt captiuos illos in suã transferret potestatẽ, omniq; debito liberaret, soluisse Regi centũ coronatorũ milia (duplum videlicet eius debiti, quod Regi erat dandũ) hac tamen conditione, vt pro suo arbitratu, quos vellet, de carcere educeret, libertateq; donaret. Nobilis sanè iste, alia nulla oratione apud Regẽ vtetur, q̃ memoria persoluti pretij; sed si quis alius, seu consanguineus, seu amicus ꝓ captiui alicuius liberatione instet, precib. erit opus: adeũdusq́, nobilis, & per pretiũ ab ipso solutũ rogandus. Rex iste est Pater cęlestis; debitores nos, qui suã maiestatẽ peccatorũ grauitate offendimus; debitũ igitur cõtraximus magnũ, & amplius, quã decẽ milliũ talentorũ. Christ⁹ verò abundè pretio sanguinis sui, hoc debitũ persoluit, & amplius dedit, quã debitum fuit (siquidẽ peccata hominũ numerari possunt,

Discrimen inter Christi intercessionem & preces Sanctorũ

Similitudo.

merita Christi numerari nõ possũt) vnde hoc obtinuit à Patre ęterno, vt ei *data sit omnis potestas in cælo et in terra; et sicut pater quos vult viuificat, sic et filius quos vult viuificat*, & quibus vult, peccata cõdonat, bonaq; largitur; eius ergo orare, est merita ac passionẽ exhibere, atq; per illa, suo iure captiuos missos facere. Sancti verò homines, cũ nullũ ius prætexere possint, rogãt & supplicant, Christiq; merita, passionem & mortẽ pro nobis offerũt. Hinc & illud discimus, nunquã esse rogandũ à nobis Christũ, sicut rogantur Sãcti, vt oret ꝓ nobis: sed vt gratiã, & bona cælestia impertiatur nobis. Matth. 28. Ioan. 5.

TERTIA: Sancti in cęlis laborũ suorũ & meritorũ perfectissimã atq; plenissimã mercedẽ receperunt; ipsis igitur nihil amplius, vel pro se, vel pro alijs debetur: neque ipsi orationibus quicquam impetrant viuentibus.

SOLVTIO. Sancti quidẽ in cęlis nihil vel sibi merẽtur, vel nobis; attamẽ in præmio antecedentiũ meritorũ continentur magna amicitia & familiaritas cũ Deo; cũ igitur amicus omnis ius habeat petẽdi & impetrãdi ab amico, fit vt tametsi nihil amplius mereantur, rogent tamen pro nobis: & pars pręmij ipsorum est, vt ne repulsam patiantur, sed quod petũt, exorent: Rogare autem non est mereri.

QVARTA B. Paul. ad Col. 2. *nemo vos seducat volẽs in humilitate, et religiõe Angelorũ*, videtur consuetudinẽ Christianorũ reprehẽdere, qui nimia humilitate, angelos ad Patrẽ mediatores,

res,quærunt, quod se indignos iudicent, qui per se exaudiantur.

SOLVTIO: Nihil hic B. Paulus contra piam Christianorum consuetudinem agit,sed contra hæreses Simonis Magi, & Gno sticorũ, qui,vt author est B.Epiphanius,docebant,oblatis sacrificijs Angelos colere, tanquam vitæ suæ authores, quod non existimarent homines à Deo,sed ab Angelis creatos,quos constituebant mediatores inter Deum & homines vana & superstitiosa humilitate. Quæ hæreses cũ potissimum viguerint in Asia, vbi erãt ciuitates Colossensis & Ephesina: factum est, vt B.Paulus tres suas epistolas ad Coloss.ad Ephesios, & priorem ad Timotheũ episcopum Ephesinum,aduersus has hæreses dederit, atq; in ijs multa de Angelis, deq; Christi authoritate disseruerit: quod sit *Mediator Dei & hominum: super omnem principatum, potestatem, & virtutẽ,et dominationẽ: in quo sunt cõdita vniuersa, in cælis et in terra, visibilia et inuisibilia, siue throni, siue Dominationes, siue principatus, siue potestates.* Hæc hæresis vsq; ad tẽpora Cõcilij Laodiceni, cùm perseueraret, in eo Concilio decretũ fuit,non oportere Christianos derelicta Ecclesia abire,& ad Angelos idololatriæ abominandæ congregationes facere. Similem cultũ exhibuerunt olim in Arabia mulierculæ quædam B. Mariæ Virgini offerentes in sacrificiũ collyridẽ: Sed has idololatrias, vt graues blasphemias abominantur tam Christiani viuentes,

1 Tim. 2. Ephes. 1. Coloss 1. Cap. 35.

tes, quã Sancti gloriosi, qui se Dei ministros, non autem Deos agnoscunt.

QVINTA. Ad Romanos 10. Paulus his verbis: *Quomodo inuocabunt eum in quem non crediderunt?* videtur significare neminem inuocandum, præter vnum Deum, in quẽ solum est credendũ: non igitur sunt inuocandi Sancti.

SOLVTIO. pari ratione sequetur, non esse inuocandos, aut rogandos viuentes, cũ in illos nemo credat. Non hoc igitur vult B. Paulus, neminem inuocari aut orari debere, nisi eum vnum, in quem credimus, qui est solus Deus: sed hoc tantum dicit, neminem inuocare, orare, aut honorare posse Deum, si eum ignoret, & in eum non credat:, loquiturq; satis apertè, de inuocatione Dei, sicut ex antecedentibus patet: *omnis quicunq; inuocauerit nomen Domini, saluus erit.*

SEXTA: Deus per se potest adiri, nec opus habet intercessoribus, qui aditum parent ad instar magnatum, qui & absentia ignorant, & inordinata ira commouentur, vt mediatorib. sit opus ad eorum animos placandos. His cùm non sit opus Deo, qui omnia intuetur priusquam fiant, & maiori misericordia abundat præditusq́ue est, quam vlla creaturarum: non opus erit intercessoribus.

SOLVTIO. etiam ex hac ratiocinatione, si vera est, conficitur, non esse mortales intercessores à mortalibus vsurpandos atque appellandos, cũ immediatè Deus posit adiri.

Ita-

Itaque non ob id docet Ecclesia sanctos orandos, quasi eorũ intercessione Deus indigeat; qui per se preces nostras exaudit, per se misericors, & pater misericordiarũ: sed vt intelligamus Deũ, qui in cęteris rebus externis, quas posset per se præstare, causis secũdis vtitur, etiã in rebus spiritualib. adhibere easdẽ. Posset ille quidẽ pauperẽ in necessitatibus per se subleuare, infirmũ curare, hostes depellere, mentem erudire: vult tamen in his vti opera aliorũ, vt nẽpè pauperes implorent auxiliũ ditiorũ, infirmi medicorũ, & indocti à viris eruditis instituantur. Posset, & sine cibo & potu vitam nostrã propagare, aut sine cura, vel labore nobis de necessarijs vitæ prospicere: vult tamen vt in sudore vultus nostri vescamur pane nostro, & vt agricolę terrã aratro sulcent, semina spargãt, aliosq; graues labores suscipiãt. Sic poterat Deus Elyphan Themanitẽ orantẽ exaudire, tamen placuit illud facere, pèr in-
Iob 42. tercessionẽ Sancti Iob, *Ite, inquiens, ad seruum meũ Iob, & offerte holocaustũ pro vobis: Iob autẽ seruus mèus orabit pro vobis, faciem eius suscipiam; vt non imputetur vobis stultitia.*

QVEMADMODVM igitur Deus, qui per se præstare omnia potest, quę tamen statuit per causas secundas efficere, si causæ illæ nõ adhibeãtur non præstabit; sicut in his, quæ paulò antè cõmemorauimus, est manifestũ; ita quæ Deus sanctorũ precibus statuit largiri, sine illis non largietur, tametsi ipsemet roges, & vehemẽ-

tissimè

tiſsimè vrgeas. Cõſtat hoc in miraculis ſanitatum, ſimilibuſq; donis, quæ beneficijs & præcibus Sanctorum, ſupra vires naturæ cõſequimur. Cur aũt velit Deus has cauſas ſecundas, id eſt, Sanctorũ orationes adhiberi, multę poſſunt adferri ratiões. Prima, vt pręcellẽtiſsimã Dei maieſtatem & amplitudinẽ melius cognoſcamus; cuius ſerui ſunt principes orbis terrarũ, & patroni Regũ ac populorum. Domini enim dignitas, ex pręſtantia miniſtrorũ elucet. Quãobrem qui Sanctos docent imbecilles eſſe, rerũ noſtrarum ignaros, homines mortuos; parũ gloriosè de Deo ſentiunt & loquuntur. Dauid propheta ſignificat, ad Dei gloriã pertinere sanctorum honorẽ, cùm in Palm. canit: *laudate Dominũ in Sanctis eius, &, mihi aũt nimis honorati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum.* Secunda, vt dũ peccatorum noſtrorum ſordes, cũ Dei maieſtate coniungimus, maiori in ipſum feramur reuerentia, & humilitate, adhibitis interceſſoribus, qui pro nobis deprecentur: Placuit .n. Deo humilitas Publicani, *q̃ nõ audebat oculos in cælum attollere:* & Centurionis, qui nõ arbitratus ſe dignum, qui Chriſtũ ipſe accederet, miſit ſeniores Iudæorũ. Tertia ad depellendã à peccatorib. deſperationẽ, qui dum ſe indignos exiſtimant, quos Deus exaudiat, verenturq; per ſe adire Chriſtũ, in quo reuerentur diuinam maieſtatẽ (vt inquit beatus Bernardus) indigent mediatore, ad mediatorem Chriſtum. Ita quondam

Cur Deus vẽlit Sanctos orare pro nobis.

1. 2. 3.

Pſal. 150. 138.

Lucæ 18.

Lucæ 7.

dam filij Israhel specie ac maiestate Dei prætè
Exod. 20. riti, dixerunt Moysi: *loquere tu uobis & audiemus, nō loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur.* Ad hanc infirmitatem nostram se Deus accōmodans, concessit patronos sanctos, qui nobis similes aliquando fuerunt peccatores ve-
4. stiti carne humana, & experti infirmitatem nostram, sicut Israhelitis dedit Moysen mediatorem & intercessorem. Quarta ad deprimendam superbiam nostram vult à nobis conseruos nostros honorari, eisque ab ipsis etiam Imperatoribus honorem summum exhiberi,

Hom. 66. ad pop.
Hom. 26. in 2. ad Cor.

5. *qui* (vt inquit B. Chrysost.) *ante loculum Petri piscatoris, & Pauli tabernaculorum fabricatoris in terram prosternuntur.* Quinta, vt ad rectè viuendum incitemur, viso honore à Christianis hominibus exhibito illis, qui virtutes, dū in terris agerent, seriò coluerunt. Ita veteres Episcopi, vel ob hoc Sanctorum Martyrū festos dies magna veneratione celebrârunt, vt
6. Christiani ad martyrum imitationem accenderentur, quos martyrij gloria intelligerent constitutos Ecclesiæ apud Deum patronos. Sexta, vt nobis commendetur meritum passionis Christi, quo præstitum est, vt Sancti non solùm in cælis viuant in gloria Patris, sed vt in summam dignitatem euecti, sint curatores hominum, Regum patroni, & Principes super omnem terram. Nam si quis abiectum aliquē hominē Regi aliquo officio reconciliet, multùm is quidem præstiterit: plus tamen fecerit,

si eum non solùm in gratiam restituat, verùm etiam efficiat, vt eum Rex sibi adoptet filium, & regni totius constituat Patronum.

SEPTIMA. Apocalypsis 19. & 22. cùm B. Ioannes adoraturus Angelũ, in terram se abiecisset, his verbis prohibitus est: *Vide ne feceris, conseruus enim tuus sum, & fratrum tuorum, Deum adora.* Ergo veneratio non est exhibenda Angelis aut Sanctis.

SOLVTIO. Non hoc sequitur; sed potius illud: Ergo Sancti vel Angeli eo pacto adorãdi nõ sunt, quomodo B. Ioan. hos Angelos venerari statuerat, nẽpè diuino honore, vt aiũt B. Athanasius & D. Augustinus; Quia enim crebro Christus illi in forma Angeli oblatus fuerat, existimabat etiam tunc illũ esse Christum; qui sibi loquebatur: maximè quia diceret; *Ecce venio velociter.* Respondet itaque Angelus, se non Christum esse, sed seruum Christi, atque illum esse adorandum diuino cultu: hoc est, quod dicit, Deum adora; seu vt legit B. Cyprianus, Dominum Iesum adora.

Oratio 3. in Arrianos, cap. 8. de pastoribus.

Lib. de patientia.

OCTAVA. Magnus videtur in eo abusus, quod Sanctos inuocemus oratione dominica, cũ neq; sint dij, neq; Patres nostri in cælis. Præterea ꝙ Christũ aut sanctam Trinitatẽ verbis de cælo ad beatam virginẽ allatis salutemus.

SOLVTIO. Dum in honorem Sanctorũ recitamus orationẽ dominicam, non tam alloquimur illos, quã Deum ipsum, quẽ tali orati-

one precamur. Recitamus tamen eã in honoré Sanctorũ; quibus velut libellũ supplicẽ Deo offerẽdũ, suisq; precibus cõmendandum tradimus. Salutationẽ porrò Angelicã, nõ Christo, sed ei' matri recitam', cui oratiões nostras Deo factas, tali salutatione cõmendamus, vt quæ est humani generis patrona & aduocata, negotia nostra Deo exposita, curare dignetur.

Nona. Si quid possunt Sancti, vbiq; id possunt, & vbiq; rogandi sunt: nõ igitur discurrẽdũ est, aut peregrinandũ ad certa loca, vt illic votorũ & precationum nostrarum compotes efficiamur.

Solutio. Fatemur Sanctos totius orbis loca, & vniuersum genus humanũ summa charitate cõplecti: peculiari tamen ratione & cura ea loca fouent, in quib. sacra illorũ ossa asseruantur (vt testes sunt B. *a* Ambros. B. *b* Maximus Taurinẽsis, B. *c* August. B. *d* Paulinus Nolanus, & reliqui veteres) Et *vbi super eos furor incubuit passionis*, sicut loquitur *e* Eusebius Emissenus. Denique illũ populum meritò præ cæteris curant, ex quo originẽ ducunt: quomodo Ieremias propheta legitur multum orasse pro populo Israhel. B. Augustinus tametsi nõ ignoraret Deũ & Sãctos vbiuis exorari posse: misit tamen ex Aphrica clericos suos. Nolam Campaniæ ad memoriam Sancti Felicis, vt illic obtinerent, quod occulto Dei iudicio obtinere alibi non poterant.

a Lib. de viduis.
b de martyribus Taurinensibus.
c cap. 16. de cura pro mort.
d in Felice.
e serm. de Ephypodio & Alexandro.
2. Machab. 15.
Epist. 137.

Decima. Displicet etiam quod ad varios mor-

morbos, varij Sancti coluntur & inuocantur, quasi non posſint omnia omnes.

SOLVTIO. Non negat quidem Eccleſia Sanctos omnes, omnia poſſe apud Deũ: docet tamen etiam non aduerſari fidei, ſi quemadmodum diuerſa ſunt miniſteria Angelorũ bonorum atq; malorũ, quorum alij præſunt hominibus, alij regnis, alij elementis (vnde in Apocalypſi habemus Angelum aquarum & ignis) ſic etiam ſanctis, beatam cum Chriſto in cælo vitam degentibus, & hæc inferiora adminiſtrantibus, pro diuerſitate meritorum, diuerſa vel loca commendata dicantur, vel dona ad fidelium Chriſtianorũ auxilium. Quẽadmodum enim in hoc mundo diuerſa ſunt chariſmata, ita fieri poteſt, vt in futura quoque vita diuerſæ ſint in Sanctis adminiſtrationes.

Matth. 18. Dan. 10. Apoca. 14. Rom. 12. 1. Cor. 12.

DE SANCTORVM RELIQVIIS.

Caput X.

SANCTORVM reliquias docet Catholica Eccleſia non abijciendas: ſed in magno honore & pretio à Chriſti fidelibus habendas, his præcipuè de cauſis. Primo quod dum viuerent, templa fuerint Spiritus S. à quo etiã poſt mortem retinent ſanctitatẽ. Non enim (quod blaſphemus ille Conſtantinus Copronymus volebat) inſtar crumenæ pecunijs vacuę, exiſtimanda ſunt ſanctorum oſſa, Spiritus S. præſentia & ſanctificatione deſtituta: cùm habeant etiamnum ſanctitatẽ, & vim contactu ſuo ſan-

Cur Eccleſia honoret Sanctorum reliquias. I.

Hom. 15. in Psal. 117. Hom. de S. Theodoro. ctificandi, quemadmodum B Chrysost. in Genesin scribit, & B. Basilius, cũ fratre suo Gregorio Nisseno. Secundo, quod corpora sanctorũ
2. membra sint Christi, non solùm ob inhabitantem Spiritum Christi in ipsis, ob quem mor-
1. Cor. 6. Rom. 8. talia corpora suo tempore viuificabuntur: sed ob Christi quoq; corpus, per ꝙ efficitur, *Vt*
1. Cor. 10. *vnum corpus simus omnes, qui de illo vno pane manducamus*; & vt corpora ipsorum sint resurre-
Ioan. 6. ctura in resurrectionẽ iustorum, sicut ait Saluator, *qui manducat me, & ipse viuet propter me. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum, & ego resuscitabo eum in nouissimo die.* Tertio, quia
3. eorum res, qui nobis sunt maximè coniuncti & chari, magna diligentia cõseruare solemus atq; venerari, præcipuè si magni sint viri, qui nobis illas res suas sibi charissimas cõmendauerunt. Nulli sanè præstantiores sunt Principes quã Sancti, qui diuinitate pleni cũ Christo sola terrarum gubernant: nec quisquam Christiano homini magis esse coniunctus debet, quã illi, qui cum Deo sunt coniunctissimi. Illi ergo cũ nobis cõmendauerint suã corpora, quib. in hac vita nihil habuerũt charius, quo erga illa animo esse debemus? Quarto, ꝙ
4. Sanctos Angelos legamus affecisse honore
Deut. 34. Sanctorũ corpora, quorũ ministerio sepultus est Moyses, cuius corpus protexit Michael Angelus, vt author est B. Iudas Apost. Quinto ir-
5. rationabiles creaturę leguntur Sanctorũ corporib. tum viuentiũ, tum defunctorũ nõ rarò peper-

pepercisse, vt Danielis, & ꝓphetæ illius inobe Dan.6.& 14
dientis iussu Dei occisi, triũ puerorũ in cami- 3.Reg. 13.
no ignis, *quos ignis non contristauit, neq; quicquã*
molestiæ attulit. Sexto Deus ipse miraculis 6.
Sanctorũ corpora honorare solet, vt qui ad cõ
tactũ ossium Helisei, mortuũ excitauit, pallio 4 Reg.13.
Heliæ Iordanẽ diuisit, vmbra B. Pet. & sudarijs 4.Reg. 2.
atq; semicinctijs B. Pauli, languores sanauit, & Acto.19.
dæmones eiecit, multaq; alia, & olim Patrum
memoria ad Sanctorũ reliquias patrauit, & e-
iam nunc præstat. B. Ambros. reuelauit corpo-
ra Sanctorũ martyrũ Geruasij & Prothasij, vt
ex locis obscuriorib. prolata populi deuoti-
oni & cultui proponerentur: refert Damasce. Lib.4.orthodoxæ
& Zosomenus de Sanctorũ ossibus defluere o- fidei cap.16.
leũ ad populi sanitatẽ, sicut & Euagrius, & Cõ lib. 9. Ecclesiasticæ hist.
stãtinus Episcop⁹ Titij aiũt grumos sanguinis cap.3.
ex sepulchro B. Euphemiæ martyris emanâre. lib.2. Ecclesiasticæ hist.

PROINDE maiores nostri Sanctorũ reli- cap.3.
quias magna semper veneratione coluerunt,
vsq; adeò, vt author libri de Ecclesiasticis dog
matibus scriptum reliquerit, *Si quis Sanctorũ* 73.capit.
reliquias non honorandas esse dixerit, illum non esse
Christianum, sed Eunomianum. Testes sunt B.
August. & Prudẽtius, alijq; veteres, sua ætate
sepulchra martyrũ ornata florib. Et B. Grego. In gloriam
Turonensis, Sanctorũ reliquias adhibitis ce- Beato. martyr.ca. 23.
reis & crucib. cõitante toto populo, deferri
cõsueuisse. B. Gregorius Romanus varijs prin In Philo
cipibus sacras reliquias eximij muneris lo- theo.
co mittebat. Theodoret. quod penes se ha-

beret sancti Iacobi vetus indumentum, ait dæmonẽ prohibitũ, ne sibi vulnus infligeret. Infinita sunt alia, quæ in venerationem reliquiarum adferri possent, aduersus osores Sanctorum, nisi ante mille ducentos annos in Vigilantio & Eunomio, ab Ecclesia damnati essent, & à Sãctis Patribus, nominatim B. Hieronymo, insigniter refutati: vnũ tantum ex Theodoreto lib. 8. affectionum Græcarum adijciẽdum videtur, vt omnibus palã fiat, quam vetus sit Christianorum consuetudo, qui in gratiarum actionem, ad martyrum memorias, nõ solùm peregrinantur, sed vota sua, donaq; persoluũt, & earũ partium simulachra appẽdunt quæ curationẽ perceperunt. Ita enim habet; *Martyrum templa conspicua cernuntur, magnitudine præstantiæ, omni præterea ornatus genere variata, splendoreq; quodammodo pulchritudinis suæ latè fundẽntia: neque hæc per annum semel, aut bis, aut quinquies aduertamus, sed in ijs sæpenumerò dies festos peragimus, sæpè diebus singulis eorum martyrum Domino laudes hymnosq; cantamus. Quiq; homines prospera sunt valetudine, conseruari sibi eam à martyribus petunt: qui verò ægritudinem aliquam patiuntur, sanitatem exposcunt: insuper & steriles viri & mulieres dari sibi filios poscunt: qui verò parentes sunt, integra sibi & propria custodire, quæ cõsecuti sunt dona. Item qui peregre aliquo proficiscuntur, petunt sibi martyres esse comites in via, vel potius itineris duces. Qui verò iam sospites redierunt,*
gratias

gratias agunt, acceptum beneficium confitentes: Non qui se ad deos accedere arbitrentur, sed qui orent Dei martyres, tanquam diuinos homines, intercessoresq́; sibi eos apud Deum aduocent, ac precentur, Piè verò fideliterq́; precatos ea maximè consequi, quæ desiderant, testantur ea, quæ votorum Dei dona persoluunt, manifesta nimirum adeptæ sanitatis inditia. Nam alij quidem oculorum, alij verò pedum, alij porrò simulachra manuum suspendunt ex argento auróue confecta. Gratissimè namq́; accepit eorum Dominus, qualiacunq́; sint dona, nec exigua, nec vilia dedignatur, quippè, qui ea proferentis facultate metitur. Hæc itaq; omnium spectaculo experrecta testantur morborum depulsionem, cuius ipsa certissima signa sunt, à sanitatem consecutis allata. Hæc, inquam, sepultorum ibi martyrum, quæ sit virtus ostendunt. Martyrum autem virtus, quem ipsi coluerunt Deum, verum esse Deũ declarat. Hactenus Theodoretus, qui floruit ante annos mille.

OBIECTIONES.
Hæreticorum.

PRIMA: Lucæ 11. alloquitur Christus, his verbis Phariseos, *Væ vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum, Patres autem vestri occiderunt illos: profecto testificamini, quod consentitis operibus Patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulchra.*

videtur Christus venerationem & cultum reliquiarum quem veteribus prophetis Pharisæi exhibebant, in vitio constituere.

Sepulchra duobus modis erigũtur.

SOLVTIO. Duobus modis sepulchra occisorum eriguntur: priori quidẽ ab amicis in defunctorũ honorẽ: posteriori verò ab inimicis in signũ victoriæ. priori modo, q sepulchra sãctis erigunt, eisq; honorẽ habent, vt Christiani, iure reprehẽdi non possunt: sed illi meritò reprehẽduntur, qui ad gloriã suã, vel maiorum suorũ, à quib. sancti iniustè neci dati fuerũt, sepulchra huiusmodi excitãt, tanquã trophæa victoriæ: Quo modo reprehensi fuerunt hoc loco Pharisæi. Cũ enim illi se faterentur filios eorũ, qui Prophetas occiderant, & nõ secus ipsi atq; Patres, iustos oẽs odio persequerẽtur: interpretatus est Christus hanc sepulchrorũ erectionem, non fieri in prophetarũ, sed parentũ homicidarũ honorem, quorum homicidia his sepulchris viderẽtur approbari, & perfici à filijs, eiusdem in Sanctos animi.

SECVNDA: B. Antonius (vt testis est S. Athanasius,) vetuit post mortem corpus suũ asseruari, sed iussit terræ mandari ex præcepto Dei, *Terra es, & in terram ibis.*

SOLVTIO: B. Antho. q virũ sanctum decebat, mandauit de suo corpore discipulis: non dãnans tamen eos, qui postquã terræ mandata fuerunt corpora sanctorũ, & impletũ Dei verbum, *Terra es, & in terram ibis*, sacras reliquias ex puluere ducunt, & à cæterorũ hominũ corpori-

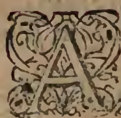
poribus segregatas honestiori loco dignãtur. Cæterum ipse cum se cerneret ab omnibus in pretio haberi, cauebat barbaram Aegyptiorum consuetudinem, qui, vt est apud Pomponium Melam, defunctorum sibi charorum corpora inhumata, in penetralibus ædium suarum asseruabant.

TERTIA: In veteri lege mandata fuit defunctorum sepultura, prohibitusq́ contactus cadauerum, tanquam rei immundæ, quod præceptum in noua lege reuocatum nõ legimus, non sunt igitur ex sepulchris, mortuorum ossa in publicum efferenda.

SOLVTIO: Beatus Basilius magnum dicit inter esse discrimen inter corpora sanctorum veteris & noui testamenti, quòd illic immunditia cõtraheretur contactu mortui, sed nunc in quit, *Martyris ossa quisquis attigerit, illius iustitiæ sanctitatisq; quodammodo particeps, ob gratiam ex eorum corporibus procedentem, efficitur*. Christus enim resurrectione corporis sui: & Spiritu suo sancto quem in corpora sanctorum infudit; sanctaque Eucharistiæ, quam sanctis in corpore viuentibus communicauit; apertoque cœlo, in quod sanctas animas, quæ tempore legis in lymbo tenebantur, & quæ in nouo testaméto ex corpore migrant, induxit corporibus & ossibus sanctorum munditiam & sanctitatem contulit. in Psal. 117.

DE PVRGATORIO.

Caput XI.

NTE mille ducentos annos, Aerius hæreticus risit Ecclesiam Dei pro fidelibus defunctis orantem, quemadmodum *a* D. Epiphanius, & B. *b* Augustinus inter cæteras eius hæreses de ipso scripserunt: quem postea plerique alij secuti, post multos annos veterem errorem ab inferis excitauerunt. Vt vero Ecclesiæ doctrina ab Apostolis nobis per manus tradita, plenius de hac re intelligatur, videtur aliquot propositionibus res omnis posse illustrari.

a Hæres. 75.
b Hæres. 53.

Reatus pœnæ manet dimissa culpa.

PRIMA propositio: Non semper ablata culpa à Deo, aufertur omnis pœna peccatis debita: hoc est, quandoque fit, vt qui crimine aliquo mortifero se astrinxerunt, à Deo quidem accipiant peccati condonationem, liberenturque à reatu & obligatione pœnæ æternæ, efficianturque amici & filij Dei, maneant tamen obligati ad pœnam aliquam & temporaneam satisfactionem. Hoc varijs Scripturæ testimonijs & exemplis declaratur. Moyses enim, qui ad aquas contradictionis grauiter Deum offenderat, tametsi postmodum Deo reconciliatus non minorem quam antea cum ipso familiaritatem & gratiam inierit, pœnam tamen luere debuit istius peccati, nempe, non introducere populum in terram promissio-

Num. 20.

misſionis, ſed ante traiectum Iordanis morte mulctari. Similiter Dauid poſt adulteriū cum Betſabeæ, & necem Vriæ Hetæi, audiuit à Nathan Propheta; *Dominus tranſtulit peccatū tuū, non morieris*, id eſt, ignouit peccatū, & te in gratiam recepit; audiuit tamen & hoc: *Hæc dicit Dominus, Ecce ego ſuſcitabo ſuper te malū de domo tua, & tollam vxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum vxoribus tuis in oculis ſolis huius, nec recedet gladius de domo tua vſq; in ſempiternum.* Quæ omnia ipſi eueniſſe cōſtat in ſeditione Abſolonis filij. Deniq; primorū parentum inobedientia, tametſi & ipſis remiſſa fuerit, & nobis in Sacramento Baptiſmi cōdonetur, manet tamen ſententia Dei. *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. In dolore paries filium & morte morieris.* 2.Reg. 12. Geneſ. 3.

SECVNDA propoſitio. Pœna iſta poſt culpam dimiſſam reſeruatur iuſtis & vtilibus de cauſis: Primo quidem, vt homo peccati grauitatē & malitiam experientia cognoſcat, atq; in poſterū ab eo ſibi pro viribus caueat. Quomodo de Maria ſorore Moſis poſt murmur aduerſus fratrē leproſa dixit Dñs Moſi oranti. *Si pater eius ſpuiſſet in faciem illius, nónne debebat ſaltem ſeptem diebus rubore ſuffundi? ſeparetur ſeptem diebus extra caſtra & poſtea reuocabitur.* Deinde vero, vt virtutum officijs homo inſiſtat, & aduerſantia vitia pugnando vincat, &c. Cur pœna reſeruetur: 1. Num. 12. 2.

TERTIA propoſitio: Hæc pœna, quæ poſt dimiſſam

Mors nõ tollit omnem pœnam. dimiſſam culpam ſupereſt toleranda, non tollitur omnibus per mortem. Mors enim naturæ debita ob peccatum primorum parentũ toti humano generi, hoc eſt ęquè iuſtis atq; iniuſtis infligitur. 2. Machab. 12. Itaq; Iudą Machabæus ſanctè pro peccatis mortuorum curauit ſacrificia: & 1. Cor. 3. apud Apoſtolum, *quidam ſaluantur, ſic tamen quaſi per ignem.* Quanquam negandum non eſt afflictiones quandoque & dolores, tum infirmitatis tum mortis, vel pœnam omninò tollere, vel ſaltem imminuere, pro peccatorũ qualitate, & pœnitentia morientium.

Qvarta propoſitio: Qui cum reatu pœnæ temporalis ex hac vita migrant, neque re- Apocal. 21. ctà proficiſcuntur in cœlum, vbi *nihil coinquinatum aut immundum ingreditur*: neque in infernum, cum non mereantur pœnam æternam. Eſt igitur locus aliquis medius, in quo peccatis animæ purgantur, quæ iam in gratia Dei conſtitutæ, pœnis ſolum tẽporalibus pec- Zach. 9. cata ſua expiant: de quo loco Zacharias Propheta ſic ait: *Tu autem in ſanguine teſtamenti eduxiſti vinctos de lacu, in quo non erat aqua.* Lo- Epheſ. 4. quitur Propheta Chriſto; qui deſcendens ad inferos, *captiuam eduxit captiuitatem.* Per lacum autem in quo non erat aqua, non poteſt Lucæ 16. intelligi limbus Patrũ, cum diues epulo rogauerit ſibi ex eo per Lazarum adferri aquam, ad linguæ refrigerium. Intelligendus ergo eſt locus purgatorij carens aqua conſolationis, ex

quo

quo Christus post resurrectionem suam non paucos eduxit : Sicut beatus Petrus in Actis Apostolicis significare videtur: *Hunc definito consilio & præscientia Dei traditum per manus impiorum, affligentes interemerunt, quem Deus suscitauit à mortuis, solutis doloribus inferni.* Christus enim dolores inferni nullos sustinuit, sed liberauit animas, quæ illis tenebantur in locis Purgatorijs, quemadmodum exponit D. Augustinus lib. 12. de Genesi ad literam cap. 33. & Epist. 99. ad Euodium. Hic est enim lacus, de quo canit Ecclesia, *Libera eas de pœnis inferni, & de profundo lacu.* Beatus Apostolus, cum ait, *in nomine* IESV *omne genu flectendum, cœlestium, terrestrium, & infernorum*, & B. Ioannes, *omnem creaturam quæ in cœlo est, & super terram, & sub terra precari honorẽ & gloriã Deo in sæcula sæculorum*, de eodem loco Purgatorij loquuntur, teste B. Augustino: *Quia non infernus damnatorum confitebitur illi, neq; mors æterna laudabit eum.* Et, *non mortui laudabunt te Domine, neq; omnes qui descendunt in infernum.*

Act. 2.
Philip. 2.
Apocal. 5.
Lib. 12. de Genesi ad literam cap. 33
Esaiæ 38.
Psal. 6. & 113

QVINTA propositio: In hoc loco medio per pœnas temporaneas remittuntur peccata; quemadmodum non obscurè Christus significauit his verbis: *Quicunq; dixerit verbum contra filium hominis remittetur illi, qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc sæculo, neque in futuro.* Voluit enim

Matth. 12.

enume-

enumeratione hac diuersorum locorum peccati illius magnitudinem exaggerare, & significare nusquam esse remittendum. Enumerauit autem duo loca, vbi peccata remitti solent, in hoc, inquam, sæculo, & in futuro; nisi enim in futuro peccata remitterentur, frustra hanc vocem & otiosè addidisset; quem constat nunquam otiosum verbum locutum, cum prædixerit de omni otioso verbo reddēdam rationem in die iudicij. Ita veteres hunc locum exponunt, *a* Beatus Augustinus, *b* Beatus Gregorius, *c* D. Bernardus, *d* Beda, *e* Rabanus, & alij non pauci. Similiter cum dixit Christus: *Esto consentiens aduersario tuo cito dum es in via cum eo, ne fortè tradat te iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi non exies inde, donec reddas nouißimum quadrantem*; Significauit aliquem esse locum post hanc vitā, in quē ingreditur debitor, qui p & soluto debito postea egrediatur, sicut annotauit D. Cyprianus Epistola ad Antonianū.

a.li.20. de ciuit.cap.24. lib.6. contra Julian.ca.5.
b lib 4 dial. cap.39.
c serm.66. in Cantica.
d in cap.3. Marci.
e lib.2. de institutione clerico.c.44
Matth.5.
Lib.4. epist. 2. lib. de laude martyrij

Sexta propositio: Istius loci pœnæ tametsi æternæ non sint, sunt tamen grauissimę, vt ait author libri de vera & falsa pœnitentia: *Excellunt*, inquit, *omnem pœnam, quam vnquam aliquis passus est in hac vita: nunquam in carne tanta inuenta est pœna, licet mirabilia paßi sint Martyres, & multi nequiter iniqui tanta sustinuerint supplicia.* Quod non obscurè Malachias Propheta (iuxta interpretationem beati Augusti-

Grauitas pœnæ purgatorii.
Cap.18.
Cap 3.
Lib.20. de ciuit. Dei c.25.

Augustini & genuinam) his verbis declarat: *Ecce venit, dicit Dominus exercituum, & quis poterit cogitare diem aduentus eius? & quis stabit ad videndum eum? ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum: & sedebit conflans & emundans argentum; & purgabit filios Leui, & colabit eos quasi aurum & quasi argentum; & erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia, & placebit Domino sacrificium Iuda & Hierusalem sicut dies sæculi & sicut anni antiqui, &c.* Loquitur manifestè Propheta de pœnis ijsq; grauissimis, quibus animæ conflandæ dicuntur, & tanquam aurum colandæ, vt postmodum in vita æterna Deo offerant sacrificium immaculatũ veri sacerdotes, quales se factos esse gaudent in Apocalypsi seniores. Non loqui autem de pœnis huius vitæ: vel ex eo patet, quod dicat hunc Domini aduentum vsq; adeò forè terribilé, vt nemine vel cogitari possit, vel videri: cum in hac vita Deus electos suos vt pater corripiat, nõ vt seuerus iudex puniat. Similis locus est, 1. Cor. 3. *Fundamentũ aliud nemõ potest ponere, præter id quod positũ est, quod est Christus Iesus* (hoc est alia fides nõ potest prędicari, pręter eã quã accepistis) *Si quis autẽ super ædificat super fundamentũ* (hoc est qui rectæ fidei hoc adiũgit) *aurum, argentũ, lapides pretiosos* (hoc est solidam doctrinam, vel bona opera, & pretiosas virtutes) *lignum, fœnum, stipulam* (hoc est doctrinã super-

Apocal. 5.

ſuperuacaneã, vel peccata venialia, quorũ quę dam maiora ſunt, alia leuiora) *vniuſcuiuſq; opus manifeſtum erit: dies enim Domini declarabit,* (hoc eſt, particulare iudiciũ, quod anima cuiuſq; poſt mortẽ ſubibit) *quia in igne reuelabitur, & vnuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit,* (hoc eſt exactiſsimum diuini iudicij examen ſingula opera ſtrictè diſcutiet) *ſi cuius opus manſerit quod ſuper ædificauit* (hoc eſt ſi ferre poſsit ſeueritatem extremi iudicij) *mercedem accipiet* (anima illa, cuius opera bona diſcuſſa fuerint, donabitur æterna cœleſtis gloriæ mercede,) *ſi cuius opus arſerit* (hoc eſt, ſi exactum Dei examen non poſsit ſuſtinere(*detrimentum patietur*(amittet opus ſuum) *ipſe autem ſaluus erit* (id eſt, admittetur in vitam æternam) *ſic tamen quaſi per ignem* (hoc eſt, non ſine pœna grauiſsima, qualis eſt ignis, quæ ex ſententia exacti iudicij diuini, peccata illa venialia excoxerit & deleuerit.) In Concilio Florentino, quo Latini Patres & Græci conuenerant cum legatis Armenorum, poſt longam diſputationem, tandem vnanimi conſenſu decretum eſt, intelligẽdum hunc locũ, nõ de pœnis huius vitæ, per quas vniuſcuiuſque opus non fit manifeſtum; nec de igne inferni per quem nemo fit ſaluus; ſed de pœnis purgatorijs, quæ poſt mortẽ diſtrictoDei iudicio infliguntur animis, necdũ ſatis in hac vita

pur-

purgatis, quomodo etiam intellexerunt veteres, *a* Origenes, *b* D. Ambrosius, *c* D. Hieronymus, multisque locis *d* D. Augustinus: *e* D. Gregorius, & alij.

a Hom. 12. in Hieremiam. b c. in Commentarijs. d lib. de fide & operibus cap. 16. Enchiridij, c. 69 lib. 21. de ciuitate Dei. c. 26. in Psal. 37. hom. 16. ex 50. e lib. 4. dial. cap. 39.

SEPTIMA propositio: Animæ purgatorijs ignibus detentæ, à viuentibus iuuari possunt cum alijs pietatis officijs, tum maximè his tribus oratione, eleemosynis, & sacrificio. Nota est sententia D. Augustini sermone 22. de verbis Apostoli. *Pompa funebris; agmina exequiarum, sumptuosa diligentia sepulturæ, monumentorum opulenta constructio: viuorum sunt qualiacunque solatia nō adiutoria mortuorum. Orationibus verò sanctæ Ecclesiæ, & sacrificio salutari, & eleemosynis, quæ pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adiuuari, vt cum eis misericordius agatur à Domino, quàm eorū peccata meruerunt; hoc enim à Patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia.* Simile habet D. Chrysostomus in Acta Apostolorum: Non *frustrà*, inquit, *prò defunctis oblationes fiunt, non frustra preces, non frustra eleemosynæ: hæc omnia Spiritus disposuit, volens vt nos mutuo iuuemus.*

Hom. 21.

ET quidem de orationibus pro defunctis satis apertè loquitur Scriptura, quoties veteres Patriarchas & Prophetas lachrymis & ieiunijs prosecutos fuisse mortuos narrat. Non enim illi sine ratione multis diebus luctum produxerunt, nec ex humana imperfectione,

Orationes prò defunctis.

quod à prudentibus in vitio habetur, tanto tempore luctui indulserunt: sed vt lachrymosa oratione & ieiunijs Deum redderent placabilem mortuis. Ioseph 77. diebus planxit obitum parentis: Viri Iabes Galaad 7 diebus continuarunt ieiunium, sepulto Saule & Ionatha: quorũ morte intellecta, Dauid & socij scissis vestibus flebant ieiunantes in vesperã: cui simile præstitit idẽ Dauid in morte Abner. Christianis eandẽ fuisse consuetudinẽ indicauit beatus Paulus: *Quid facient, qui baptisantur pro mortuis, si omninò mortui non resurgunt? vt quid & baptisantur pro illis?* Quo loco vox, *baptisari*, est affligi; quod fit orationibus, ieiunijs, & id genus alijs modis; in qua significatione Christus subinde ea voce est vsus: *Ego baptismo habeo baptisari, & quomodo coarctor vsque dum perficio.* Et iterum: *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum* (in græco additur) *& baptismo quo ego baptisor baptisari?* Docet igitur D. Paulus resurrectionem mortuorum ex consuetudine Christianorum, qui se frustra affligerent pœnitentijs & orationibus, si mortui non resurgunt; vt hinc discas, ex recepta per vniuersum orbem Christianorum consuetudine probari dogmata fidei. Proinde audiendus est Sapiens, qui nos his verbis admonet: *Fili mi in mortuum produc lachrymas, & quasi dira passus incipe plorare.* Et: *In requie mortui requiescere fac memoriam eius:* quod obser-

Genes. 50. 1. Reg. 30. 2. Reg. 1. 2. Reg. 3. 1. Corint. 15. Lucæ 12. Matth. 20. Ecclesi. 38.

seruant Christiani, cum dicunt. Requiescat in pace. B. Dionysius Areopagita consuetudinem hanc orandi pro defunctis, vt antiquã & vniuersalem toti Ecclesiæ exposuit. B. Ambrosius pro fratre Satyro, & Imperatore Theodosio, Deum rogauit, qui etiam mentionem facit: *Tertij, septimi, trigesimi, & quadragesimi diei commemorationis defunctorum*, & antiquam hanc Christianorum consuetudinem sacris literis probauit. Tertullianus mentionem facit *anniuersarij*. B. Augustinus suadet defunctorum corpora *ad memorias sanctorũ sepeliri, vt sancti illi defunctorũ cõstituantur patroni, ipsisq; ab ijs qui tẽpla frequentant oratione cõmendentur.* Cap. vltimo Ecclesiasticæ Hierarchiæ. De obitu Theodosij. De corona militis. De cura pro mort. cap. 4.

DE eleemosyna verò loquitur Tobias filio suo: *Panem tuum & vinum super sepulturam iusti constitue.* Et Ecclesiasticus: *Gratia doni in conspectu omnis euentus, & mortuo non prohibeas gratiam.* Iubet vterque dari eleemosynam pauperibus in refrigerium defunctorũ. Quod fecisse Pammachium, *qui sanctam fauillam vxoris suæ, ossaq; veneranda eleemosynæ balsamis rigauit*, testis est D. Hieronymus, qui ob id hoc eum narrat fecisse, quod sciret scriptũ: *Sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna peccatum.* Multus est in hac eleemosyna pro animabus defunctorum commendanda B. Chrysostomus plurimis locis. Eleemosynã pro defunctis. Tobiæ 4. Eccles. 7. Epist. ad Pãmachium. Hom. 21. in Acta.

CAETERVM de sacrificio locus est 2. libr. Sacrificiũ p defunctis.

Machabæorum, cap. 12. *Vir fortißimus Iudas collatione facta, duodecim milia drachmas argenti, misit Hierosolymam, offerri eas ibi pro peccatis mortuorum, iustè & religiosè de resurrectione cogitans, nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur & vanum orare pro mortuis. Sed quia considerabat, quod hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergo & salubris est cogitatio pro*
Documenta *defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.* Ex quo loco varia, atq; ad hanc rem vtilissima discimus.
1. Et primo quidem olim in Synagoga ante Christi aduentum moris fuisse orare, & sacrificium offerre pro defunctis.
2. Secundo verò, nó orandum esse pro quibusuis defunctis; sed pro ijs tantum, qui cum pietate dormitionem acceperunt, hoc est, qui in gratia Dei mortui sunt.
3. Tertio, quod pium sit defunctis opitulari; & ex consequenti irreligiosum esse, vituperare orationes pro mortuis.
4. Quarto, quod fides, qua purgatorium credimus, sit sancta, salubris, & vera.
5. Quinto, non solum mortem naturalem, sed etiam violentam, non omnes peccatorum pœnas expiare, quemadmodum fuit superius ex hoc loco à nobis annotatum. Beatus Augustinus diuersis in locis ex hac scriptura probat sacrificium, pro defunctis esse offerendum. Sic enim habet cap. 1. lib. de cura pro mort. agenda: *In Machabæorum libris legimus, pro mortuis oblatum sacrificium. Sed si nus-*

nusquam in Scripturis veteribus omninò legeretur, non parua est vniuersæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, authoritas. Præterea, vbi in precibus sacerdotis, quæ Domino Deo *ad eius altare funduntur, locum suum habet & commendatio mortuorum.* Hactenus D. Augustinus. Cui non est absimile quod habet D. Chrysostomus: *Non frustra ab Apostolis sancitum esse, vt in celebratione venerandorum mysteriorum, memoria fiat eorum, qui hinc discesserunt. Quando enim* (inquit alio loco) *Regum trophæa statuuntur, tunc celebrantur quidem & quicunque victoriæ socij fuerunt, dimittuntur autem, qui sunt in vinculis per illud tempus: vbi autem transierit tempus hoc, qui nihil assecutus est, nihil obtinet; ita & hic* (in celebratione mysteriorum) *tropheorum & celebrandæ victoriæ tempus est.* Beatus Cyrillus Hierosolymitanus, cum dixisset in altari memoriam fieri defunctorum sub tremendo sacrificio: rem hanc similitudine docet: *An*, inquit, *si Rex eos à quibus offensus est in exilium pepulerit, postea verò illorum propinqui coronam aliquam conficientes, pro his qui sunt in supplicio exulibus eidem offerrent, nónne condonationem aliquam suppliciorum ipsis dederet? Ad eundem modum & nos pro defunctis precationes adhibentes, quamuis sint peccatores, non quidem coronam plectimus, sed Christum pro nostris peccatis mactatum offerimus, vt &*

Hom. 3. ad Philip. Hom. 9. ad popul.

Hom. 21. in Acta.

Simile.

Catechesi 5.

Simile.

nobis, & illis eum; qui est benignißimus, propitium reddamus Hactenus D. Cyrillus: Ac proinde non modo in ritu sacrificij Ecclesiæ Latinorũ, sed in Liturgijs Græcorum beati Iacobi, Basilij, Chrysostomi, Armenorum quoq; & Chaldæorum, precatio fit pro defunctis; & id quidem alio loco, quàm pro Martyribus, quemad modum D. Augustinus notauit; *Cùm Martyres ad altare recitentur, non vt pro ipsis oretur,* inquit, *(iniuria est enim pro martyre orare, cuius nos debemus orationi commendare) sed vt socij cognoscantur Christi triumphantis: pro cæteris autem defunctis rogetur Deus, vt participes fiant altaris, atque cruenti sacrificij*; quod pro se offerri rogauit sanctissima eius mater Monica, pro qua sæpiùs esse celebratum, testis est idem B. Augustinus in Confessionibus. B. Gregorius lib. 4. Dialogorum, & Venerabilis Beda lib. 4. & 5. historiæ Anglorum præclara referunt miracula, ad sacrificium Deo pro defunctis oblatum edita; neque est veterum aliquis, qui non orationes & sacrificia pro defunctis, & magni semper fecerit, & sibi expetierit.

serm: 17. de verbis Apostoli.

Lib. 9. cap. 11. 12. 13. 15.

OBIECTIONES HAEreticorum.

PRIMA: Duæ sunt tantum viæ post hanc vitam, ad cœlum vna, & ad infernum altera: ergo nulla est via ad Purgatorium; ac proinde nullum est Purgatorium.

SOLV-

SOLVTIO: Duobus modis poteſt iſta argumentatio dilui. Primo, negando antecedens: nuſquam enim in Scripturis habetur duas tantum eſſe vias poſt hanc vitam: ſed Matth.7.dicuntur duæ eſſe viæ in hac vita, lata & arcta: hoc eſt, duo modi viuendi, quibus vel ad infernum, vel ad cœlum itur; ad quam poſteriorem viam pertinet Purgatorium, in quo per multas tribulationes intratur in regnum Dei. Matth.25. dicuntur poſt iudicij diem duo tantum futura loca; quomodo etiam D. Auguſtinus, agens contra Pelagianos, qui pueris ſine Baptiſmo defunctis, tertium aliquem locum aſsignabant, medium inter cœlum & infernum, vbi etiam poſt reſurrectionem degerent, ait: *Tertium locum penitus ignoramus, imò nec eum in Scripturis ſacris inuenimus*: Altera ſolutio eſt, negando conſecutionem; vt enim ſint tantum duæ viæ, in altera tamen viarum, illa nempe quæ ducit ad cœlum, eſt diuerſorium ſeu telonium, vbi merces examinantur, hoc eſt, animæ purgantur, & inde purgatæ ad cœlum tranſmittuntur.

Duplex ſolutio.

I.

Lib.5. hypognoſticon.

2.

SECVNDA: Qui deferuntur ad Purgatorium; vel benè moriuntur, vel malè: Si benè, ergo cruciatus nullos ſentiunt: ſi malè, ergo non moriuntur in gratia.

SOLVTIO eſt, quod benè moriantur, nempe in gratia Dei, & cum certa expectatione vitæ æternæ; nec ex eo ſequitur, quod poſt mor-

tem nihil patiantur; quia ille etiam dicitur bene ambulare, qui terminum ſuum certò attinget, licet non ſine labore.

Sed vrgent illud Apocal. *14. Beati mortui, qui in Domino moriuntur, amodo iam dicit ſpiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis, opera enim illorum ſequuntur eos.* Quicunq; in caritate moriũtur, moriũtur in Dño. Ergo illi poſt mortẽ ſtatim beati ſunt, & à laborib. ſuis, omnibuſque pœnis requieſcunt; ac proinde nulla eſt poſt mortem pœna Purgatorij, qua torqueãtur iuſti qui in Domino, hoc eſt, in caritate & ſtatu gratiæ moriuntur.

Solvtio: Verba illa eſſe intelligenda de his, qui morientur circa tempus iudicij extremi, patet, & ex antecedentibus, & ex conſequentib. & ex ipſiſmet verbis; nõ enim dicit, *Beati mortui, qui in Domino mortui ſunt*, *ſed qui tunc morientur*, *quando erit patientia ſanctorum*, id eſt, temporibus Antichriſti, in graui illa perſecutione, & ſub tempus iudicij in conſummatione ſæculi, quando cadet Babylon illa magna, & omnes, *qui adorauerint beſtiam, bibent de vino iræ Dei, & cruciabuntur igne & ſulphure,* id eſt, quando impij omnes perdentur. Qui enim tunc morientur, beati erunt, & requieſcent à laboribus ſuis. Proinde quidam Græci codices punctum faciunt, poſt amodo: *Beati qui in Domino moriuntur amodo*

modo, id est, post hac. Sequentia enim id ipsum indicant. *Et vidi, & ecce nubem candidam, & super nubem sedentem similem filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, & in manu sua falcem acutam.* Quo significatur Christus in nube venturus ad iudiciũ, sicut in nube ascendit ad cælum. Iudicis est sedere, & Regis est ornari aurea corona, & acuta falce vti ad puniendum malos, & vindicandas bonorũ iniurias. Prædicta igitur sentẽtia nihil aliud dicitur, quàm in consummatione sæculi futuros illos beatos, qui in Domino morientur, tametsi grauissimè ab Antichristo fuerint exagitati: eo verò tempore, nullæ erunt Purgatorij pœnæ. Sed quicunque in Domino morientur, data sententia in extremo iudicio, cum Christo ad æternam felicitatem transibunt.

TERTIA: Si esset Purgatorium post hanc vitam, posset homo impunè & liberè peccatïs vacare, vsque ad vitæ finem, & tum de peccatis dolere, missæque sacrificio, & viuentium precibus atque eleemosynis sine omni bono opere, quod ipse præstitisset, liberari.

SOLVTIO. Hoc argumentum magis aduersatur his, qui soli fidei attribuunt iustificationem: quam Ecclesiæ Catholicæ, quæ purgatorias pœnas post hanc vitam credit. Illi enim homini flagitioso promittunt sine vllo opere bono, sine pœna, sine satisfactione per solam fidem vitam æternam: Licebit itaque ex illorum doctrina, impunè cuiuis flagitiosissimè

viuere ad horam vſque mortis, in qua hora, ſi fide paſsionem Chriſti apprehendat vt ſuā, ſtatim ad cælos euolabit. Quæ doctrina laxat habenas vitijs, & occaſionem præbet multis peccatis. Ex doctrina autem Eccleſiæ, hoc quidem ſequitur, quod qui totam vitam in peccatis egerit, ſi tandem exemplo Latronis cōuertatur, feriò de peccatis doleat, vitæque emendationem, ſi prorogetur, proponat: ſpem habeat ſalutis, & ad ignem purgatorij ſit trāſiturus, è cuius pœnis (ſi hoc in vita promeritus eſt) ſacrificio ſalutari Eccleſiæ, pijſque eleemoſynis, & orationibns fidelium liberari poſsit, aut ſaltem adiuuari, vt leuius torqueatur. Cæterùm qui præſumptione diuinæ miſericordiæ in peccatis perſiſtunt, frequenter in hora mortis deſeruntur, vt nec de peccatorum dolore, nec de Dei offenſa cogitent. *Quia* (inquit D. Auguſt.) *hac animaduerſione percutitur peccator, vt moriens obliuiſcatur ſui, qui dum viueret oblitus eſt Dei. Qui enim omni pœnitenti promiſit gratiam, non omni peccanti promiſit pœnitentiam.*

Hom. 3. de Innocent.

QVARTA. Anima cùm ſit res incorporea, non poteſt torqueri ab igne corporeo. ergo non eſt ignis purgatorius vllus, quo animæ purgentur & crucientur.

SOLVTIO. Antecedens falſum eſt, alioqui neque animæ damnatorum in inferno, neque Dæmones igne torquerentur corporeo,

de

de quibus Saluator dixit: *Ite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & angelis eius.* q. d. eodem igni torquendos Dæmones incorporeos, quo torquendi sunt homines corporei. Qumodo autem id fieri posſit, vt res incorporea à corporea patiatur, explicat B. Gregorius in Dialogis. Nec videbitur impoſsibile conſideranti etiam in hac vita animam ſæpiùs à corpore affici, cùm per corpus dormit, vel ſopita eſt, intelligit, triſtatur, ſentit. Si ergo tanta eſt vis corporis humani, vt animam afficiat propter coniunctionem, qua ſimul conſtituunt hominem: cur non poterit Deus alia, vel ſimili ratione ignem cum ſpiritu, vel anima coniungere, vt ei cauſam adferat doloris, cùm non ſit impoſsibile apud Deum omne verbum?

Matth. 25.

Lib. 4. dialog. ca. 29.

Quomodo anima patiatur ab igne

Qvinta. Deus perfectè condonat peccata, ſicut nos vult condonare debitoribus noſtris: proinde quemadmodum non vult vt homo offenſus grauiorem pœnam commutet in leuiorem, veluti extremum ſuppliciũ in flagellationem, vel publicam ignominiam, ſed vult, vt omnis iniuria penitus condonetur, & tollatur de cordibus noſtris: pari ratione ipſe pœnam æternam non commutat in temporalem, ſed omnia peccata perfectè condonat: nullus eſt itaque Purgatorius ignis, quo peccata ſemel remiſſa puniantur.

Solutio duplex.

Solvtio. Reſponderi poteſt duobus modis; Priori quidem, Deum in Sacramento

1.

Pœniten-

Pœnitentiæ peccata omnia dimittere, ſicut vult vt nos dimittamus debitoribus noſtris: vult enim Deus, vt offenſi demus veniam his, qui offenderunt, & iram omnem deſideriumque vindictæ ex animo deponamus: non requirit tamen, neque vult ſemper, vt res nobis iniuſtè ablatas negligamus: quin potius aliquando iubet, vt homo ſibi reſtitui curet famam violatam, & pecuniam furto ſublatam, quantumuis ex eo ſuſtinere cogatur reus quãdoque incommodum & verecundiam. Ita Deus, tametſi omnem offenſam remittat, exigit tamen etiam dimiſſo peccato, reſtitutionem rei ſibi iniuſtè à nobis ablatæ. Quouis enim peccato furatur homo ſibi delectationẽ non datam à Deo, quæ delectatio licet non ſemper ſenſu percipiatur, eſt tamen in omni peccato, dum homo repudiata diuina voluntate, ſuam implet. Præterea quantum in nobis eſt, facimus iniuriam gloriæ & honori Dei, quando in conſpectu Sanctorum omnium præceptum eius contemnimus, & Deũ quaſi pro nihilo ducimus: ſicut non parum contemnitur pater, cùm filius publicè præcipienti irreuerenter reluctatur. Huius igitur delectationis, & huius honoris facienda eſt reſtitutio per pœnam temporalem.

POSTERIOR. verò ſolutio eſt, quod Deus perfectè peccata dimittat, quando ſacramenta, per quæ ad remiſsionem peccatorum nobis Chriſti paſsio abplicatur, plenè & eo

eò quo decet modo, recipiuntur. Quia igitur tres ſunt pœnitentiæ partes, hoc eſt, tria in pœnitentia ſunt neceſſaria, vt plenam aſſequamur peccatorum remiſsionem, contritio cordis, confeſsio oris, & ſatisfactio operis: qui tres partes has ad Sacramentum adhibuerit, conſequetur plenum Sacramenti effectum ; qui eſt remiſsio peccatorum, tam quod ad pœnam attinet, quàm quod ad culpam. Qui autem vnam ex his partibus neglexerit, nimirum ſatisfactionem: conſequetur ille quidem remiſsionem culpæ, non autem dimittetur omnis pœna, quòd Sacramenti partes non omnes adhibuerit: Et mirum videri non debet, quod aliquando ſacramenti effectus non plenè conſequantur, cùm ex ſuſcipientis diſpoſitione gratia Dei nobis temperetur. Sicut lumen pro ratione corporis perlucidi, aut opaci, vel coloribus affecti recipitur. Simile. Adultus enim homo ſine propoſito melioris vitæ ſacramenta; ſuſcipiens, accipit quidem effectum aliquem, veluti in Baptiſmo, Confirmatione, et Ordine, characterem: in Matrimonio vinculum indiſſolubile, &c. non tamen gratiam, vel peccatorum condonationem.

SEXTA. Apocaly. 10. *Iurauit Angelus per viuentem in ſæcula, quia tempus non erit amplius*, ergo poſt mortem nullus ſatisfacere poterit pro peccatis.

SOLVTIO. Non explicatur, quando non erit

rit amplius tempus, post mortemne vniuscuiusque, an post mortem omnium: sed absolutè, *tempus non erit amplius*: constat tamen Angelum loqui de extremo iudicio, post quod cessabit mutabilitas temporum: & æternitas erit vbique perpetua. Sequitur enim statim post verba prædicta. *Sed in diebus vocis Angeli septimi, cùm cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei: sicut euangelizauit per seruos suos prophetas*, hoc est, in resurrectione generali, omnia, quæ de Christo, de consummatione sæculi, atque de bonorum remuneratione prædicta sunt, perficientur. Cæterùm fatendum est, post mortem cuiusque nullum tempus esse meriti, sed prœmij, ad quod pertinet etiam ignis purgatorius: per quem transeunt, qui salui fiunt per ignem.

1.Cor.3. SEPTIMA. Ecclesiastici 11. ita dicitur: *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem: in quocunque loco ceciderit, illic erit*; quibus verbis significari videtur, animam illic perpetuò mansuram, quo primum tendit: non est ergo purgatorium, in quo non perpetuò permanetur.

SOLVTIO. Tametsi ex parabolico sermone, non posit solidè aliquid probari: hoc tamen loco videtur in duobus posita esse similitudo hominis morientis & arboris cadentis: primò, quod post casum se non posint erigere: deinde in quo statu moritur homo, in eo ma-

eo maneat perpetuò. Sunt autem duo ſtatus, nempè ad Solem in Auſtro, qui eſt ſtatus caloris, hoc eſt, gratiæ & amoris Dei: & ad Aquilonē procul à ſole & à calore, vbi Lucifer collocare ſedē ſuam cogitabat. *Sedebo* (inquit) *in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis*: qui ſtatus eſt malorum, & eorum, qui alieni ſunt à calore charitatis Dei. Ad Auſtrum itaque cadūt, quotquot ad purgatorium tranſeunt, vtpotè qui in charitate & gratia Dei ex hac vita migrant. Iſa. 14.

OCTAVA. Eccleſiaſt. 9. cap. de mortuis ſic dicitur: *Nec habent partem in hoc ſæculo, & in opere, quod ſub cælo geritur*, ergo defunctorum animæ non iuuantur his, quæ fiunt à viuentib.

SOLVTIO. Sapiens nihil aliud vult, quàm quod mortui careant vſibus huius vitæ: nempè nō edant, nec bibāt, nec indigeāt his reb. quib. nos in vita vtimur. *Amor*, inqt, *et odiū, & inuidia ſimul perierunt, nec habent partem in hoc ſæculo, & in opere, quod ſub ſole geritur. Vade igitur, & comede panem tuum in lætitia.* Non agit autem de auxilio ſpirituali, quod defunctis adfertur.

NONAM obiectionem mouet B. Auguſtinus 1. cap. lib. de cura pro mortuis agenda. Omnes nos aſtabimus ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſq; prout geſsit, non ſecundū preces aut eleemoſynas aliorum.

RESPONDET deinde his verbis: *Verum*

hæc

hac ita soluitur quæstio. Quoniam quodam vitæ genere acquiritur, dum in hoc corpore viuitur, vt aliquid adiuuent ista defunctos, hoc est, defuncti qui purgatorij igne detinentur, hac ratione censentur, recepisse secundum opera sua: quia enim peccauerunt, torquentur pœnis, quia autem in gratia & charitate decesserunt, hoc acceperunt, vt orationes & opera viuentium illis possint prodesse.

(.·.)

FINIS.

